

ધુપ-છાંવ !

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૨૪૮ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ધુપ-ધાંપ

વિષય ૬-૩

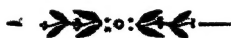
ધુપ-છાંવ!

(એક વાર્તા.)

અખનાર:—“ **Echo.**”

ડાવેજર લેડી કોપીંગટન.

(એક વાર્તા.)

અખનાર:—દીલખર.

આવૃત્તી પહેલી.

ખ. સ. ૧૯૨૬

પ્રકાશક ૩. ૨.

૪-૧૨ ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૪૨૪૮૮

આ પુસ્તક ફરામજ બેરામજ મોદીએ મોદી પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં,
૨૩૭, બજારગેટ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ મધે છાપ્યું છે અને
મીસીસ મહેરબાઈ માણેકજી દાવરે, “વીલા ગીતા”
પેડર રોડ, મુંબઈ મધેથી પ્રગટ કર્યું છે.

તમારા સંબંધી અગર મીત્ર વર્ગમાં

લગન નવબેત જેવા

ઉત્તમ ગણાતા માંગલીક પ્રસંગ પર
બેટ.....શાની આપશે ?

સૌથી શ્રેષ્ઠ મનાતી

હીરાની-બેટ

જે બેટ થોડા વરસ સુધી નહી, પરંતુ વંશપરંપરા ચાલે છે. બેટ
આપવા લાયક હીરા માણેક મોતી પાના વીગેરેનાં દાગીનાં જેવાં કે
નેકલેસીઝ, બ્રેસલેટ, વીંટીઓ, સાડીની પીનો, પેન્ડન્ટ વીગેરે સારી
ડીઝાઇનમાં અમારે ત્યાંથી કીકાયત ભાવે મળશે અગર તો તમોને
મનપસંદ ડીઝાઇનમાં ટાઇમસર બનાવી આપવામાં આવશે.

એક વખત પધારી યા લખીને ખાત્રી કરો.

સુરજ મલ. લ.લુભાઈની કું..

એક દામ વાળા હીરાના વેપારી.

૩૫૯, કાલબાદેવી રોડ, મુંબઈ નાં ૨.

પ્રસ્તાવના.

ભેટની ચોપડી આપવાનો રીવાજ મારે હસ્તકનાં આ લોકપ્રીય માહ-
વારીએ પોતાની સફળ અને પ્રજાપ્રિય જીવંતી દરમ્યાન કદી સ્વીકાર્યો નથી
કે તેમ સ્વીકારવાની અનિવાય જરૂર પણ તેને કદી પડી નથી. જે
ઉંચા રેન્ડનું ધરખમ સંગીત વાંચન નવરાસ પોતાના દર અંકમાં નીચ-
મીત પુર પાડે છે તેજ તેના લવાજમની કીમતના પ્રમાણ તરફ જોતાં પુ-
રતું, બલકે પુરતાં ઉપરાંત છે એમ આ અદના નવરાસના સર્વ ચાહકો
એક અવાજે સ્વીકારે છે.

લેકીન, ગયે સાલ નવરાસની પનોતી સીલવર જ્યુબીલી ઉજવવાનું
સદભાગ્ય મને ખુશનસીએ પ્રાપ્ત થયું હતું અને એ માંગલીક પ્રસંગને તેની
અનતી ખુશખબતી અને ધામધુમથી ઉજવવા કાળે મેં ગાંઠનાં ગોપીચંદ ક-
રીને શેઠ જેહાંગીર મરઝ્યાનની એમીસાલ કલમથી લખાયલું મનહર વારતા-
નું પુસ્તક “તોફાની બારકસ,” ભેટમાં આપ્યું હતું. આ ફાંકડી ભેટે નવ-
રાસના હજારો કદરદાન ચાહકોના ચીત એકસરખાં હરી લીધાં હતાં અને
જરીણામમાં એવીજ ભેટો હવે પછી હર સાલ મેળવવાનું દબાણ મારી ઉ-
પર એ મારાં મહેરબાનો તરફથી જરૂરી રાખવામાં આવ્યું હતું. મારાં કદર-
દાનોના એ માયાળુ આચહબર્યા દબાણને માન આપીને મેં આ સાલ પણ
એક તેવીજ ફાંકડી ભેટની ચોપડી આપવાનું નક્કી કર્યું અને તેનું પરીણામ
આજે તમારા હસ્તોમાં ખીરાજી રહ્યું છે.

નવરાસની એ નવી ભેટની વારતા જાણીતાં લેખક બ્લેન Echo એ
આસ શ્રમ ઉઠાવીને એ પ્રસંગને માટે ખાસ લખી છે અને એ ચંચળ
બ્લેનનો એ પ્રયાસ કેટલો સફલ થયો છે એ જોવાનું ને ધારી લેવાનું હું
મારાં મહેરબાન વાંચક વર્ગનીજ મુનસફી ઉપર છોડું છું. બ્લેન Echo

વરસોના ધડાયલાં એક કીસખી લેખીકા છે એટલે એ તેમની વારતા પણ અવ્વલ દરજ્જેની છે એમ થોકીથાકીને જણાવવાની હું કોઈ જરૂર જોતી નથી.

મગર એ બહેનની એ વાર્તા “ધુપ-છાંવ” ચોપડીના કદ પ્રમાણે જોઈએ તે કરતાં નાની થવાથી મેં તાપ્પડતોય એક બીજી અપૂર્ણ વાર્તા જણાવતા લેખક ભાઈ “દીલબર” પાસે ખાસ લખાવી છે. ‘ડાવેજર લેડી કોર્પોગટન’ના લેખક એક ચાલુ વપરાતા તખ્તલુસ તથા ખીરાજ છે છતાં તેમની identity મારાં ગુણલ વાંચકોથી કાંઈક છુપી નથીજ. એ વાર્તા પણ બહુ મજાહની છે અને એ બંને લેખક મહેરબાનોનો આભાર હું અત્રે સ્વીકાર છું.

પણ સૈાથી મોટો અને અગત્યનો આભાર તો મારે મારા જાહેરખબરી સદ્ગ્રહસ્થોનો માનવાનો છે. નવરાસની આ ફાંકડી ભેટ ખરેખર તો તેમના ટેકાનેજ આભારી છે. તેમનીજ સહાયથી આવું સુંદર પુસ્તક હું બહાર પાડી શકી છું. એ મહેરબાનોનો લાભ પણ હજારો હાથ લાખો ઉમંગથી વંચાતાં એ પુસ્તકથી પુશ્કલ સંધાશે એમાં એકે સંદેહ નથી. નવરાસ અને નવરાસની ભેટ તમામ ધંધાદારી વર્ગ માટે એક મોટું એડવર્ટીઝમેન્ટ મીડીયમ થઈ પડી છે; અને તેનો લાભ લેનારાઓ અવશ્ય ખાટે છે અને અમને પણ ખટાવેજ છે. ધણુ જીવો અને આબાદ થાવો, એ મારા સાચા મદદગાર રશીકા.

લી૦ દુવાગીર બહેન,

મેડર: મ. લેડી. ૧૦. ૧૯૬૦

અર્પણ.

આલીબાઈ ફરામજી મેજર

તે

હજારો હેત અને લાખો પ્રિતનાં

માહરાં વહાલાં માતાજીને

તેમની

માહરા જોગી

અનમોલી માયની મધુર માયાની યાદમાં

કરોડો હેશાનો સહીત

આ નાચીઝ પુસ્તક

અર્પણ

કરું

હું.

મેહેરાં માણિકજી ઠાવર.

મરહુમ બાઈ આલીબાઈ ફરામજી મેજર.

એમ્પાયર ઓફ ઈન્ડિયા લાઈફ એશ્યુરન્સ કંપની, લીમીટેડ.

સ્થપાઈ ૧૮૯૭.

કંપનીની સદ્દર અને ફેલોશિપ સ્થિતિનો ખ્યાલ નીચલા
કેહા ઉપરથી તાબડતોખ મળશે.

ફેબ્રુઆરીમાં આખર થતા વર્ષમાં	વાર્ષિક આવક.		પ્રોફિટ એન્ડ લોસ અને લોસ ફોન	ચાલુ પોલીસીઓ.	
	પ્રીમીઅમ.	વ્યાજ.		સંખ્યા.	પ્રોન્સથી સ- લામત કરેલી.
૧૮૯૮	રૂ. ૪૮,૭૨૫૩.	૨,૨૧૯૩.	૨૫,૫૩૫	૪૦૦	૧૦,૫૯,૦૦૦
૧૯૦૭	૬,૩૮,૦૩૫	૪૬,૬૧૩	૧૬,૩૫,૭૨૬	૮,૦૩૫	૧૨૮૯૦૧૫૭
૧૯૧૭	૨૧,૧૨,૯૬૮	૪,૬૪,૫૩૧	૧,૦૭,૮૧૦૭૧	૨૫,૬૦૧	૪૦૬૮૩૬૮૪
૧૯૨૮	૪૧,૭૭,૦૨૨	૧૪,૬૫,૪૩૭	૨,૬૭,૩૪,૪૬૪	૪૭,૪૭૭	૮,૮૭,૨૪,૩૪૦

એસેટ્સ (મીલકતો) રૂ. ૩,૧૫,૦૦,૦૦૦ થી વધુ.

ચુકવાયલા દાવાઓ રૂ. સવા બે કરોડથી વધુ.

મુખ્ય ઓફીસ:

એમ્પાયર ઓફ ઈન્ડિયા લાઈફ બીટ્લીંગ, એલમ, ભરૂચા એન્ડ કુંઠ,
મુંબઈ. મેનેજર્સ.

See the
Precision
Watches
Before You Buy
One Elsewhere

SWISS LEVER
WATCHES, CLOCKS, TIMEPIECES,
ROLLED GOLD JEWELLERY, etc.

**PRECISION
WATCH COMPANY.**
127 ABOL REHMAN ST. BOMBAY.

J.W. Benson

ટ્રેડમાર્કના પ્રખ્યાત
હોલ તથા વીચેના
રેગ્યુલેટર.

—:o:—

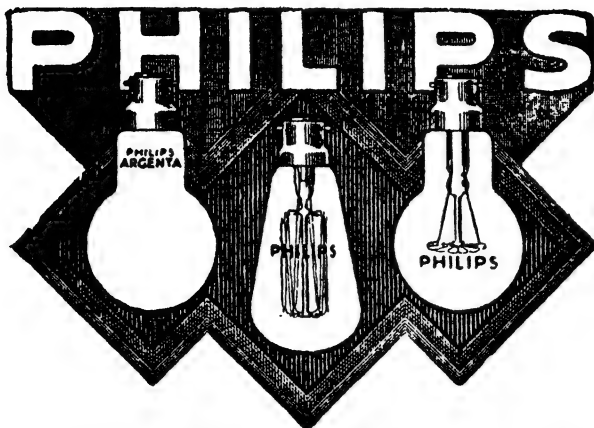
રીસ્ટ તથા પોકેટ વોચના બાણીતા વેપારી.

પ્રીસીશન વોચ કું.

(પ્રાણુવનદાસ મોહનદાસ.)

૧૨૬, અબદુલ રહિમાન સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નં. ૩.

Tele. Amarwatch.

“ફીલીપ્સ” મેકરના ઘરમાં વાપરવાના જાતજાતના
શુશોભીત લેમ્પસ તથા કોઈપણ ઇંગલીશ, અમેરીકન કે
કોન્ટીનેન્ટલ મોટરકારને ખરના ઓટોકાર લેમ્પસ હુમે સ્ટોકમાં
હુમેશાં મોટા જથ્થામાં રાખીએ છે.

વીગત તથા ભાવ માટે લખો યા મળો.

સોલ એજન્ટ્સ:

પ્રેસીયસ ઇલેક્ટ્રીક કું.,

ટેલીફોન: ૨૨૪૪૭ } ૬૫, એપોલો સીટ, { કોટ, મુંબઈ.
,, ૨૫૩૦૬. } ૧૬, હુમમ સીટ, {

ટેલેગ્રાફીક એડ્રેસ: “Precious”

IN spite of hard work, wind and exposure, keep the roses glowing in your cheeks. The daily use of OATINE will keep YOUR skin smooth and soft, aglow with the flame of health. Wind and rain can't spoil the delicate beauty of the complexion if OATINE is employed. Soft and attractive always, in spite of hard weather and hard work—that's the OATINE skin achievement.

Obtainable of all Chemists.

Oatine

FACE CREAM

In addition to Oatine Cream, the following Oatine Toilet Preparations make an irresistible appeal to all who appreciate first-class quality and good value.

Oatine Snow, Tooth Paste, Face Powder, Shampoo Powders, Soap, Shaving Stick, Shaving Cream.

A FREE TOILET OUTFIT.

Send 4 annas in stamps for a free toilet outfit, containing samples of Oatine Cream, Snow, Toilet Soap, Face Powder, Tooth Paste, Shampoo Powder, together with a descriptive booklet containing valuable toilet hints and instructions for face massage.

THE OATINE CO.,

119, Parsi Bazar Street, Bombay.

આનુઓ, ખ્લીઝ !

બાલને ખરતા અટકાવવા
બાલને લાંબા કરવા
બાલને સુવાળા બનાવવા
બાલને ચળકતા કરવા
બાલને નરમ બનાવવા
બાલને રેશમ જેવા કરવા
બાલમાં થતો ખોડો મટાડવા
બાલને સફેદ થતા અટકાવવા

ફોરબસનું મેડી કેટેડ

હર ઑઇલ

વાપરો. ધરેધર વપરાય છે
વપરાય છે ત્યાં વખણાય છે.

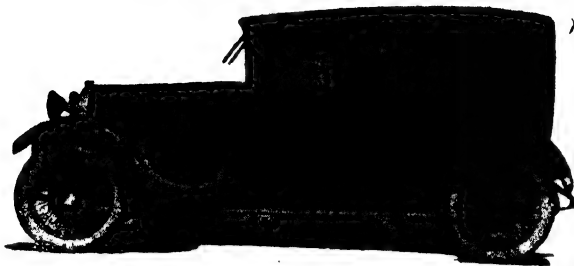
બનાવનાર:—ફોરબસની કું.

મીસ્ત્રી હાઉસ, બાલારામ સ્ટ્રીટ, ગ્રાંટરોડ, મુંબઈ.

દરેક આગરૂદાર વેપારીઓને ત્યાં મળશે.

જગપ્રસીધ ૧૯૨૯ ની નવી ધપની

હોચકીસ મોટરકાર.

આખાં ક્રાન્સમાં અને લડાઈમાં સારી નામના મેળવેલી. તોપ જેવાં મજાનુત એનજીનો માટે આખી દુન્યામાં પ્રખ્યાત થયેલી મોટર. દરેક નવા સુધારા-વધારા-સ્પેશીયલ ડીઝાઇનનાં અને પુરતી સગવડ-વાલાં ખાસ બનાવેલાં મજાનુત બોડીઓ. ૪ ચાકની બ્રેક, નવી ધપનાં પેટન્ટ સોક એબશોરબસ, ઓટોમેટીક લુબ્રીકેશન અને વાયબ્રેસન વગરની ડ્યુકો ફીનીસનો અતી સુંદર રંગ, આગલ પાછલ બમ્પરસ, લેલીન નવી જાતનાં ફેનરી ચામડાંઓની અને એવા ખીજા ઘણાક સુધારાઓ માટે

હોચકીસ મોટરો વધુ વખણાય છે.

એકવાર નજરે જોઈ ખાતરી કરવી.

એકલા આડત્યા,

ધી એટલાસ ઓટોમોબાઈલ વકસ.

(કોચ ખીલ્ડરસ અને ઓટોમોબાઈલ એનજીનીઅરસ.)

હુગુજસ રોડ, મુંબઈ.

ખાસ ઘટાડેલા ભાવે નીચે મુજબનાં
ઘડીઆળોનો મોટો હોટ વેચી
નાંખવાનો છે.

૧૪ કે. ગ્રાહ્યરૂ. ૧૮.

૧૮ કે. ગ્રાહ્યરૂ. ૨૨.

આજેજ એક ખરીદો.

કેટલોગ ફી મોકલવામાં આવે છે.

એલ. ભગત એન્ડ કું.

અબદુલ રહેમાન સ્ટ્રીટ—મુંબઈ નં. ૩.

ચરનીરોડ પર જુની ન જાણીતી

રેશમી કાપડની દુકાન ફક્ત અમારીજ છે

એક વાર અમારી દુકાનનો
માલ જોયા પછી, ભાવ
સરખાવ્યા પછી, તમે
પોતેથી કદી બાહરથી
ખરીદી કરશો નહિંજ.

કારણ

અમારો
અનુભવ
પાકટ છે.

તેથીજ દરેક કોમની બાનુ-
ઓ પોતાની રેશમી કાપ-
ડની ખરીદી ફક્ત અમા-
રીજ દુકાનેથી કરવાનું
પસંદ કરે છે.

જાતી દેખરેખ હેઠળ, નજર
સામે કારીગરો બેસાડી,
ઉંચ્યુ કસબ કામ કરાવવા
માટે અમે પ્રખ્યાત છીએ.
જરા પ્તીઝ અમારા નમુના
જોઈ જશોજ.

અમારા ભાવ
મધ્યમ છે.
દરેક માલ ધર-
ખમજ રાખ્યે
છીએ. વેરાયટી
ને ડીઝાઇનમાં
અમે બીનહરીફ
છીએ.

માંગો તે ચીજો રેશમી
કાપડમાં, ને તેથી તરેહ-
વાર વેરાયટીમાં આપ્યા
ચરનીરોડ પર ફક્ત
અમારે ત્યાંજ તમને
મળશે.

ડોક્યુ જરૂર કરશોજ.
વેલવેટની સાડી તેમજ
ચુંદરીઓ એક એકથી સરસ
કલર ને ડીઝાઇનમાં છે.
જરૂર જોઈ જશોજ.

પધારો

જરૂર પધારશોજ.

અમારે ત્યાં મારેલો ફેરો
રોજ આવશે તોખી
ગવાશેજ.

પીરોજશા બી. ભાથેના કું.

૪—૫, એલ્ફ્રેડ બીલ્ડીંગ, ન્યુ ચરનીરોડ મુંબઈ.

ધુપ-છાંવ !

ધ્રેણ સંસારની એક ઇતિહાસીક વાર્તા.

પ્રકરણ ૧.

" 'Tis closing doors they hear,
at last who hear no more, no more,
"My Grief
No more !"

F. MACLEOD.

પુરાણાં તે નૌરમન ચર્યાના દરવાજા પોરપખાલ ઉંઘાડા હતા. તે ગંજવર દીવાલો પર સમી સાંજના જુરા પડછાયા ધસી આવતા પાણીના રોહ મીસાલ ઝડપથી ચઢી રહ્યા હતા.

પાનખર રેતુ હતી એટલે ખરી પડતાં પાંદડાંઓ સુકકે અખડાટ કરતાં તે સફેદ પત્થરની પગથીઓ કુદાવી છેક અંદર તક ઉડી રહ્યાં હતાં. એ સીચાય તે પવિત્ર સ્થળમાં સંપુર્ણ શાંતી ફેલાયલી હતી. બહાર નેમજ અંદર ખીલકુલ અંધકાર હતો અને સુસવાટા મારતો પવન કોઇ આત્મીક દુન્યામાંથી આવતા દુર-દુરના અવાજ મીસાલ નિશ્વાસ નાખી રહ્યો હતો !

તે ચર્યાના છેક અંદરના ખુણામાં આવેલાં એક ઑપ્ટર પર એક ના-હની બત્તી સુકેલી હતી. અંધારામાં અંધારી રાતે વરીક એક સગમ્ય ચોકીબાર પેરે તે ચેરાગ ત્યાં સદા રોશન રહેતો અને તેના શીક્ષા ઉજાશમાં તે દેખા-

માંની એક ચોકસ કબર આગળ એક આકાર ફસડાઇ પડેલો રોજ સાંજે ત્યાં અંધાર થયા પછી દેખાતો હતો.

એ કોણ હતું ?

થોડી વારમાં તે ઘોર સાથે દબાઇને પડેલો આકાર કંઈક હીલતો હોય તેમ જણાયું અને જોરથી ટુંકાતા પવનને લીધે ત્યાં એક 'વેલ' ફડફડી રહી !

ખચ્ચીત, ત્યારે તે ઠંડી ભોંય પર પછડાઇ પડેલી એક સ્ત્રીજ હોવી જોઈએ !

તે વેલ ઉડી જવાથી અંધારી જગામાં તે સફેદ પુની ચહેરો એક રૂઝા-નનોજ ભાસ કરાવતો ત્યાં બરાબર દેખાયો. તે આંખો બંધ હતી અને તે કોમળ શરીર એક પીડાતું પશુ જે કીસમે આશરો લેતું દબાય તેમજ તે ઘોર પરનાં 'મોન્યુમેન્ટ' સાથે દબાયતું હતું.

પવન વધતોજ ગયો અને તે મૃદુ પાંદડાંઓ ગોળા પોતાની પાછળ કોઇ પડ્યું હોય તેમ ધણું જોશથી ઉડવા લાગ્યાં. કેટલાંક તે વિલાપ કરતી સ્ત્રીની વેલમાં પણ ભરાઇ ગયાં !

અંતે તે કોઇ ઉઠી ઉભી થઇ અને કબર પરનો તે કોતરેલો શીગર એક ચી-તે નિહાળવા લાગી. રાત્રીના અંધારામાં તેણીને આસપાસ સઘળું છવાઇ ગયલું માલમ પડતું હતું.

એક જોગણનાં વસ્ત્ર જેવા ઘેરા પોશાકમાં તેણી સજ થઇ હતી. તેણીને ચહેરો બરાબર જેવા માટે ત્યાંની તે રોશની ધણી ઝાંખી હતી પણ અંધારી કીલ તે જગ્યામાં બી તે મુખાકૃતી ધણી પાકીજેહમરીજ જણાતી હતી. સફેદ તે ચહેરા પર કાળી મોટી ચશ્મો અંધારા એ ગોખલા જેવીજ લાગતી હતી. તે ચશ્મો કે જેમાં અસહ્ય દુઃખ અને ધાસ્તી વાંચી શકાતી હતી.

અને હાલ વર્ણવી નહિ શકાય એવી વેદનામાં તે આંખો એકી ટગરે જોઇ રહી હતી.

કબર પરના ઠંડા પત્થરની તે આકૃતી પર છેક લગોલગ વાંકી વળતાં તે બાતુ તે કોતરેલા ચહેરા પર આંગળાં ફેરવવા લાગી અને વખતો વખત

તે નાનુક આંગળીઓ થોભી જઇ ગયા તે પથરમાંથી બી શ્વાસોશ્વાસ સાં-
બળવાની આશા રાખતી હતી !

શીકડી, કાહેલી, દુઃખીયારી તે નારી હતી કે જેના ધ્રુજતા હોઠો એકની
એક તેજ પ્રાર્થના વારંવાર બબડ્યા કરતા !

અતી નીરાશાજનક ક્રીસમે તેણીએ પોતાનો કલોક એકઠો કરી લીધો
અને પછી એક હવાઇ આકાર મીસાલ બહારના અધકારમાં અદ્રશ્ય થઈ ગઇ.

દરીયા કીનારે અથડાતાં મોજાઓનો ‘ડલ’ અવાજ દુઃખીયારાં લોકોના
શોહર મુજબ તે શાંત વાતાવરણમાં પરગરો સંબળાતો હતો અને એમ રાત્રી-
ના તે ઘોર કલાકો પસાર થતા ચાલ્યા. ચંદ્રમા ઝડપથી ઉઠ્યે ચઢતોજ ગયો.

મધરાત થઇ અને ત્યારે તે મહાતાબની રૂપેરી રોશનીનો એક
ઝરો પથરની સીહડીઓ વટાવી તે ચર્ચનાં બરોબર મધ્યાત્મમાં આવેલી તે
કબર પર પડ્યો.

તેની પર ભુરા પથરનું કોતરેલું એક બાવલું હતું, સફેદ ચાંદરણામાં તે
દબદબામરી આકૃતિ એક સુનેલા યોધ્ધા જેવીજ જણાતી હતી. આહ ! તે
બાવલું કે જેનાં અંતરમાં એક કરુણારસ ખાનગી કહાણી છુપાયેલી હતી !
અસહનાં જમાનાને બરનું તે એક સાદું અને બારે મોન્યુમેન્ટ હતું છતાં
એવી તો કુશળતાથી તે પ્યારો મ્હેરો કારેલો હતો કે એક બરો ક્રીસમીજ
માત્ર એવો નાદર નમુનો રજુ કરી શકે.

ખચ્ચીત, તે શીદપશાસ્ત્રીનો આત્મા કંઈક અંશે એક કવિનો ખવાસ
પણ ધરાવતો હોવો જોઈએ ! નહિ તો, કદી કદી પણ તે જડ પથરાની
મુખરેખાઓમાં એ ક્રીસમનો ઉમદા દબદબો જોઈ શકાતે નહિ.

તે યોધ્ધાના ‘કલોક’ની લીટીઓ ઘણીજ રફ કોતરેલી હતી, અને તેનાં
સરપર એક ‘કુઝેર’ની ‘હેલમટ’—ટોપી જેવાતી હતી. તેના હાથોની અદ્ભુ
વાળી છાતીપર ગોડવેલા હતા, કે જેમાંના એક હાથે તેનાં જીગરની લંગોલંગ

એક તથાવાર પકડી હતી, ખંરેજ જાણે મહોતમાં પથ્ય તે તેનાથી છુટો નહિ પડી શક્યો હતો !

પ્રુખસુરત, ગંભીર, શાંત અને કપાળપર દુઃખની નીશાની દાખવતો તે અદ્ભુત ચહેરો રૂપેરી ચંદનીમાં અજબ અસરકારક લાગતો હતો ! તે અંધ આંખો અને ચપટ ખીડાયલા હોડો આ ધર્તિપરના કોઈ દુઃખી જીવનાં ખેદ-કારક અંતનીજ કહાણી પોતા અંદર સમાવી રહ્યા હતા.

હવે આસ્તે આસ્તે તે મહાતાબની રોશનીથી કમી પડતી ગઈ. ધણીજ ધણીજ ધીમે અને નામરજીથી જે કોસમે એક છોકરી તેના આશકના ચહેરા-પરથી પોતાનાં હોડો ખસાડે તેજ બરાબર તેજ પ્રભાણે તે ચંદ્ર આ ધર્તિથી અળગો થયો !

પ્રહર ફાટયું અને એક દંડો બચંકર દિવસ શરૂ થયો !

પરોઢીયાના ભુરા ઉગ્ગસમાં તે પવિત્ર ચર્ચ આ પૃથ્વીની સઘળી વસ્તુઓ પર સર્વોપરી જાહેર કરતું ધણું શ્રેષ્ઠ દેખાતું હતું.

થોડીજ વારમાં તે દેવળના પુણ્યપુણ્યામાં અજવાળું ફેલાઈ ગયું અને તે ઓલ્ટર પરની નાહની રોશની ખોરશેદ યજ્ઞનાં તેજ કોરણો આગળ દર મીનીટે વધતી અને વધતી ઝાંખી પડતી ગઈ !

એવામાં કોઈ કુંચીનો ખણખણાટ કરતું તે લાંબા “આહહહ”માં ધીમે કદમે ચાલી આવ્યું.

તે દેવળમાંનો એક ધરડો મંક—જેગી પોતીકો રોજાંદો ફેરો મારવા ત્યાં આવતો હતો. તે ખોડંગતો ખોડંગતો ચાલતો હતો અને તેની ઉંઘરેટી આંખો હજી વીંચાઈ જ્યા કરતી હતી. અંધારી રાતનાં એક ધુવડ મીસાલ તે ત્યાં બમ્યા કાધો અને એમ ફેરા મારતાં તે દેવળની દરેક જડ પદાર્થો પરની ધુળ હાથમાં રાખેલાં એક ચીથડાં વડે તે નુછતે ગયો !

પેલાં મોન્યુમેન્ટ આગળ તે અચકી ઉભો !

તે તોપલ ચહેરા પર હાથમાંનું મેલુ પોતું ફેરવવાની તે હીંમત કરી શક્યો નહિં એટલા માટે તેણે પોતાની આંગળીઓ વડેજ તે ગંભીર મુખા-કૃતીની દરેકેદરેક લીકી તેનાં ખુણેખુણામાંથી સાફ કરી નાખી.

તે મંક જાંખી નજરે તે જડ મુખડો જોઈ રહ્યો અને પછી કંઈ સોએકમી વખતે પોતાની દુઃખતી કમર વાળી તે પ્યારા જોડવાનાં મોન્યુમેન્ટ પર કાતરેલો તે લેખ વાંચ્યો :

“Usque ad finem, hoc et nec ultra.”

તે ધરડા સુકકા હોડો વાટે તે શબ્દો ફરી ફરી નીકળ્યા કરતા હતા અને પછી તે જાંખી પડતી આંખો દેવળની તે લાંબી ચાલનાં છેક છેડા સુધી નજર કરતાં કંઈ ભુતકાળ સંભારવા લાગી—તે ભુતકાળ કે જેના પડધા હજી તે ધરડા આત્મામાં વાગતા હતા.

તે મંક ભીંજાયલી આંખો સહીત અદ્ય વાળી તે આકૃતી સનમુખ માથું નમાવી ઉભો. આ વાર તેના મુખમાંથી તે શબ્દો ઓર્ચીતા તેની પોતાની માદર જ્યાનમાં નીકળી પડ્યા !

“Unto the end; this and no more.”

અને ત્યારે આપણે પણ તે માનવત પુતલાં સન્મુખ શીર નમાવી ઓલીશું કે,

“અંત પર્યંત; આ અને વધુ કંઈ નહિ.”

એટલે શું ? !

ધીરજ ધર, જ્ઞાતાં મીત્ર, એ હૃદયભર્યા મુદ્રાલેખનો અર્થ ઉકેલવા માટેજ તો આ કીરસો લખાયો છે !

પ્રકરણ ૨.

વહી ગયલા તે જમાનાની આ વાત છે કે જ્યારે લડવૈયાઓ લડ્યા માટે સદા તૈયાર રહેતા ! તે દિવસો કે જે દરમ્યાન સુંદર તારણીઓ પોતાના

ચહાતા જીવાનોની ધન્યઓ પર મગરૂરી ઉપજાવે એવા મુદ્રાલેખોનું નાદર ભરત કામ કરી શકતી હતી !

કીર્તિ અને જંગનો તે જમાનો કે જ્યારે શુસીલ કુમારીકાઓ શુરવીર નેધવાઓ માટે ઉમદા રંગના પોશાકો તૈયાર કરતી કે જેઓ સહાસ કમ ખેડી કીર્તિવંત પાછા ફરનાર હતા ! અસલનાં તે વહી ગયલા દીવસો, કે જે વેળા ઉંચા ઉંચા ટાવરોની બારીઓમાં ધણુએક આતુર ચહેરા તે જહાલા જીવોના સુખરૂપ ઘેર પાછા ફરવાની રાહ જોતાં ડોકાવી રહેતા હતા.

એવા એક પુરાણુ અને ઇતિહાસીક જમાનામાં ધણે છોટે છોક ઉત્તરનાં ઠંડા મુલકમાં એક રાજા રાજ કરતો હતો અને તેનો દરેક હુકમ બળ લાવવા તેના ધણુએક વફાદાર ઉમરાવો પણ હતા !

નીચાલ તે પાદશાહનું નામ હતું અને હાડાઈ તેમજ સુલેહ બંનેમાં તેની નામના એકસરખી મોટી હતી. અસહવારેના તેનાં પુરાણુ ‘કાસલ’ આસપાસ ઘાડાં જંગલ ફેલાયલાં હતાં. વળી તે ‘કાસલ’ની દીવાલો આસપાસ બહારથી દુશ્મનો આવી ન શકે તે માટે એક વિશાળ ખાલી ઘેરી લેવામાં આવી હતી.

તેની બોદુમાં તેના તખ્ત પર રાજકરતી એક રાણી પણ હતી, કે જેની મગરૂરી ભરી સત્તાથી તે મુલકનાં શું ગરીબ કે શ્રીમંત એકસરખાં ચથરેલાં રહેતાં !

તેણી એક અજબ કીસમની ખુબસુરતી ધરાવતી હતી. પાનખર રતુ જેવા રાતા રંગના તેણીના બાલો અને લીલી કંઠર જેવી ચમકારા ફેંકતી આંખો સાથે તે ઓરત હતી તે કરતાં વધુજ તોરબાજ લાગતી. તેણી હંમેશાં ઝીણાંમાં ઝીણાં રેશમની વણાટનાં પોશાકો સજતી અને તે બપકાદાર ફાલ્ડઝ જ્યારે જમીન પર ધસડાતાં ત્યારે જાણે એક ગુસ્સાનોજ સનસનાટ તેની અતરાફમાં ફેલાઈ રહેતો. વળી તે મગરૂર સર તાજ વિના તો કવચીતજ જણાતું તેણીના હાથોની કાંડી એક મરદની બરોબરી કરી શકે એવી જોરેમંદ હતી

પણ તે સફેદ બરફ જેવો ચહેરો ઘેરાયલી રાત્રીનાં ચંદ્ર સમ ગોળમગોળ હતો. તે શાહબાનુ વિષે એવું બોલાતું કે તેણીને સુલેહ કરતાં લડાઇ વધુ પ્યારી હતી અને એક મરદનાં જોમથી તે લડાઇમાં ભાગ લઇ શકતી હતી. છતાં કોઈથી તેની પર એક ઘર ઘણીઆણીની ફરજમાંથી પાછી પડવાનું આળ મુકી શકતું નહિ. રાજવંશી તેણીના કમગાઓની દીવાલો પર લટકતી ‘ટેપેસ્ટ્રી’ઓ પર તેજ નાળુક અણીયાલાં આંગળાંઓ વડે સુનેરી રૂપેરી તારો અને રંગબેરંગી રેશમોનું ઉમદા ભરતકામ જોવાતું હતું અને ત્યારે તે પોતાના માનીતા નમુનાઓમાં વટીક તેણી સુલેહ અને જંગ બન્નેનો ખાસ કરાવે એવાંજ ચિત્રો પસંદ કરતી !

તે દેશને તેણી તરફથી ત્રણ બેટીઓ અને એક બેટાની નવાજેશ થઈ હતી. તે બેટા તે માતાની આંખોની કીકીજ હતી બ્યારે તેથી ઉલટુંજ તે ત્રણ છોકરીઓ તે માતાના પગલાંના અવાજથી વટીક થથરેલી જોવાતી હતી, એટલી બધી તે ખાપડીઓ તે માતાનાં બહાલથી બેનસીબ ઉધરવા પામી હતી !

તે અસહ્યવારેનો મોટા પત્યરોનો કુશાદે હોલ એક રાતે ભલુકદાર મશા-લોની રોશનીમાં બધો ઝબકી રહ્યો હતો !

તે રાતે કીંગ નીઆલ અને કવીન ડેના તરફથી પોતાના ખાસ નાઇટને એક મેજબાની આપવામાં આવી હતી. ત્યાં હાજર રહેલા તે દરેક નાઇટને મન કવીન ડેના મહાસાગર પણ ટુંકાતા ઠંડા પત્રન જેવીજ હતી કે જેની લહેકી તે યોધાઓની કોઇ વાર સુસ્ત પડેલી લડાયક શક્તિઓને એકદમ સળગુ કરવાની શક્તિ ધરાવતી હતી.

તે મોટી ‘સ્ટેટલી’ ટેબલ પરનો એકઠો થયેલો જમેલો તે રાતે ધણો ખુશાલ અને નફકરો જણ્યો હતો ! ભલુકદાર રોશનીમાં તે સઘળાંએ પહે-રેલાં જર ઝરીયાન અજબ ઝળકાટ મારી રહ્યાં હતાં ! હાસ્યનો નાદ એક મોટા ચંગ મીસાલ વાગી રહ્યો હતો અને એકથી બીજે મહોડે કહાણી કીસ્સાઓનો ગણગણાટ ફેલાઇ રહ્યો હતો !

એકાએક તેઓનું હસ્તું ઉડી ગયું અને વાતચીતનો સાહદ ધીમે ધીમે પડી ગયો !
પરોપર મધ્યાનમાં એક ઉંચા આસાન પર રામની બાજુમાં એકેલી તેઓની તે શાહબાનુ કંઈ બોલવા ચાહતી હોય તે કીસમે સહેજ ટીંગાઈ રહી હતી. એ વેળા તે પોતાની સુંદર હડપચી હથેલીમાં ટેકાવી બેઠી હતી કે જ્યારે તે ચશમે ચાલતી એક તલવાર જેવાજ ચમકારા ફેંકી રહી હતી.

“મેં એક જણ માટે સમજ્યુંછું,” રણસીંગડાં જેવા ખુલ્લા અને પર-ગરા અવાજે તે શાહબાનુએ શરૂ કર્યું, “કે તે એક છુટી ગયલા ઘોડા મીસાલ આપણા ‘કાસલ થી’ દુર નહારતો ફરેછ, તેને માટે કહેવાય છે કે અમારે સુધરે ખાણુ લેનારાઓમાંના સર્વે કરતાં તે સફેદ અને સોદામણો છે. ‘ઈલડેરીમ’ તે કહેવાય છે કે જેનો અર્થ “સુર્યમાંથી ઉત્પન્ન થયેલો” એવો થઈ શકે છે અને તેની ખુબસુરતી પણ તેજ પ્રકારની છે ! તે સ્વભાવે ધણો ધાંધલ ધરપચીઓ અને હુલ્લડ છે. અમારા મુલકમાં તેજ એખલો એવો છે કે જે પોતાનાં શાહ અને માલીકને નમતો નથી. અને એ વિચાર મને બહુ સાહે છે ! તો હું તમોને પુછીશ, મારા જહાદુર નાઇટઝ, કે આ મારી ટેમલ પર શું એકે એવો નથી કે જે તે તુફાની બારકસને અમારા પગોપર નમતો કરી શકે ? અને તે કયાં રહેછ તેનીબી કાંઈને ખબર છે ? અહીં હાજર રહેલાઓમાંના કોઈ પણ તેને વિષેની કંઈ ખબર મને આપી શકશે ?”

તેઓ સધળાજ તેનો ઉત્તર દેવા આતુર જણાયા ! કેટલાક તો પોતાની બેઠક પરથી ખડાબી થઈ ગયા અને વળી ગડગડ એટલી વધી પડી કે કાંઈને એક બોલ સ્પષ્ટ સંબળાયો નહિ !

કીંગ નીઆલે પોતાની તલવારની અણી બોંચ પર ઠોકી કે તે સધળા આમોશ બની ગયા !

“કવીન ડેના અમારા વફાદાર ઉમરાવોને જે પુછે છે તેનો જવાબ ફક્ત ઘોડા લક્ઝમાં આપી શકાય ને—નહિ કે, આવાં કીલ્લાન અને ઘોંઘાટમાં !” તે શાહ નરમાશથી સમજાવ્યું. અતી ઉચો અને દમામદાર તે તેઓનો રાજા

હતો. વળી તે પોતાનો ટેક જાળવી રાખવા ઉપરાંત ખવાસે બહુજ માયાળુ અને પોતાની રૂંચત તરફ મહોખતવતો પણ હતો.

“અમારા જજમાનોમાંના સૌથી વડા અને માનવંતા સર ડોનાગન, તું કંઈ આય ઇલડેરીમ માટે જાણેછ ?” તેઓ સઘળાં યુવ થયા બાદ કીંગ નીઆલે ત્યાં હાજર રહેલાઓમાંના સૌથી વડા સર નાગટને સવાલ કર્યો.

તે સર ડોનાગન એક પુખ્ત ઉમરે પુગેલો, પાકેલા બાલ સાથનો, એક શુરવીર સીપાહ હતો. પોતાના માલીકે કીધેલા સવાલનો જવાબ તેણે એક ટ્રેસકુલ નમન સાથે નીચે મુજબ આપ્યો.

“મેં તો કંઈ સાડું સમજ્યું નથી, ખુદાવંદ ! એ ગર્વી, મીઝજી, ભોંધ-માંથી કુટતો પોર્ચો; કોણ જાણે ક્યાંથી આગ્યોછ તે વટીક કોઇ જાણતું નથી ! પણ એ શહેતાન્યત ખસલત ધરાવતો દુકતો કંઈ એમજ સમજતો લાગેછ કે દુન્યા તો બધી તેની મજાહને માટેજ બનેલી છે અને તેના શસ્ત્રો ફક્ત કાપાકાપી કરવા અને આફતાખની રેશ્મીમાં ચમકાવાજ ફક્ત બનાવેલાં છે અને જાણે અરપો તો તેનેજ ખાસ પારકાના મુલકનાં જંગલો ખુદાવી મારવા શહેતાન તરફથી મળેલા છે ! આપણા દેશમાં તેનો દોર ઘણો વધી ગયો છે અને એ ઘણું અગત્યનું છે, માનવંત શાહ, કે એ શખ્સને કોઇએ જોર કરવોજ. જોઈએ !”

“મને લાગેછ, સર ડોનાગન, કે તારી જૈફ થતી ઉમરને લીધે એલા એક નાદાન છોકરા માટે તું સાડું તો ધારી શકેજ નહિ !” કીંગ નીઆલ એક માયાળુ હસવું હસતાં બોલ્યો અને પછી કોઇ બીજા તરફ ફરી ઉમેર્યું, “અને અમે તેથી અમારા રાજકવિ સર સ્યુમાસતું એ વિષે મત લઇશું. તે આ સુર્યવંશી માટે શું ધારે છે ?”

સર સ્યુમાસ ઉભો થયો. ખુબ જબ્બામાં સજ થયેલો તે પાતલો, ઉંચો પોચેટ શેરીએટ સર્વેનો માનીતો હતો અને તે કોઇ ઇલડેરીમ વિષે તે કશું મત સાંભળવા સર્વ કોઇ ઉંચે હમે બેઠાં.

“ધલડેરીમનો અર્થ ‘સુર્યમાંથી ઉત્પન્ન થયેલો’ એમ ખચ્ચીતજ છે,”

સર રચુભાસે શરૂ કર્યું, “અને ખચ્ચીત એ મસ્તાન છોકરાના બાલોમાં ગોયા સોનેરી કીરણો નાચી રહે છે ! અહિં હાજર રહેલાં સર્વે કરતાં તે ધણો ધણો વધારે ગોરો અને ખુબસુરત છે. એનામાં કોઇ એક એવી અણદીઠ શક્તી છે કે જે વડે તે પશુ પક્ષીઓ અને વસંતના વાયુને વટીક પોતાનાં કાયુમાં રાખી શકે છે અને તેના નાચતાં કુદતાં પગલાં જ્યાં બી પડેછાં ત્યાં દુલો વધારેજ ખીલતાં જોવાય છે. તે પોતાનાં ખુલ્લે સીતારામાં ધણું માનતો હોય એવુંજ તેનું હસવાનું બી સદા આનંદી અને નફરનું સંભળાય છે. મેં પોતે એને એક ઘાડાં પાછનનાં જંગલમાંથી પસાર થતો જોયો છે, અને ત્યારે ખુદ આક્રાંત્ય વાદળોમાંથી ઉતરી તે જંગલમાં ફરતો હોય એવોજ તે લાગતો હતો. તેનાં સુરીલાં ગળાંમાંથી હંમેશા જે કે લુટારીઓનાંજ ઝનુની ગાયતો સંભળાય છે છતાં કોઇ ખુલ્લખુલ બી તેની બરોબરી કરી શકતું નથી એવો એનો મધુર રાગ છે ! તેની સાથે યુધ્ધ કરવા માટે દરેક શાહ આતુર રહેવોજ જોઇએ પણ તેમ તે કદી કોઇથી મરી બી શકે નહિ એવોજ છે ! ખચ્ચીત ! એવા એકને મારવા પહેલાં હું તો મારી તલવારના બે ટુકડાંજ કરી નાખું ! પણ પરમાત્માએ એને તો એવો બનાવ્યોછ કે ખુદ જમદેવ વટીક ખુદરતાં એ પ્યારાં આનંદી પખેરાંનો નાશ કરતાં લજવાઇ જાય. ધલડેરીમ આ ધર્તિ પરનાં કોઇપણ બધન કે આકાશ વીનાના આનંદ અને ખુશાલીનું એક સ્વરૂપ માત્ર છે !”

“ખચ્ચીત એવી એક નવીન નવાઇ આપણી દરબારની બહાર રહેલીજ નહિ જોઇએ !” સધળાં તે કાંવિનું વર્ણન સાંભળી રહ્યાં હતાં તેવામાં શાહ-બાનુ પોતાની ચમકતી આંખો અડધી બંધ કરી કંઇક કડ્ડાથી હસતાં બોલી, “જો તે ખરેખરજ એટલો બધો ખુબસુરત અને સત્ત્વવિદ્યામાં કુશળ હોય તો તે પોતાની સુંદરતા અને શુરવીરપણું તેના રાજની સેવામાં કાં નહિ અર્પણ કરે ? તેનાથી વધુ બહેતર બીજું હોયજ શું અને ચઢજ શું શકે ? અનારો નમ્ર કવિ અને ગવૈયો કોઈ રીતે તેને અહિં આકર્ષી નહિ શકે ?”

“આહ ! ખુદા તે દિવસ મને બતાવે,” સર સ્યુમાસે કહ્યું, “તો હું એવું તો એક ઉમદા ગાયન રચું અને એવી એક કવેત રજુ કરું કે—”

“બસ બસ, સર સ્યુમાસ !” અધીરતાથી પગ ઠોકતાં તે ગુસ્સાબાજ રાણી તેને અટકાવતાં બોલી, “અમુને તમારી ખાલી બકવા સાથે કંઈ કામ નથી. ગાયન અને કવિતાનાં તમારાં બાકાં પુકાતાં સાંભળવાનો અમને અવકાશ નથી. અમો તેથી અમારા બહાદુર સર મેનસને અરજ કરીશું કે ઇલડેરીમ માટે તે શું બાજુ છે તે અમોને કહી સંભળાવશે ?”

પહોળાં ખભાં ધરાવતો તે ઠરેલ લડવૈયો અને વિદ્વાન રાજદારી સર મેનસ રાજ રાણીને નમન કરતો ખડો થયો.

“વીસ વરસની અંદરનાં એ એક ભોંયમાંથી પુટતા પોર્ચાને જોઈએ તે કરતાં વધારે અગત્યતા અપાયછ એ ખરૂં છે !” તે પ્રમાણિક ઉમરાવે પોતાનું મત ચલાવ્યું, “છતાં એતું વર્ણન કરનારા બન્ને, સર ડોનાગન અને સર સ્યુમાસે જે કહ્યું છે તે ધણેક દરજ્જે વાજબીજ કહેવાય. ફક્ત એટલુંજ કે એક તેની સર્વે કાળી બાજુ અને બીજો બંચીજ સફેદ બાજુ રજુ કરે છે માટે મને લાગેછ કે ઇલડેરીમનું પીકચર સંપૂર્ણ કરવા માટે લાઈટ અને શેડ બન્નેની જરૂર છે ! અને કોઈ શક નહિ કે માનવંત રાણી ડોના પોતાની દુન્યાદારીને લગતી બહોળી સમજદારીથી એ હુલ્લડ પોર્ચાને મોઝ મીસાલ બનાવી દેશે !”

ધણા મોટા તુચ્છકારથી શાહબાનુએ તે છેલ્લુ વાક્ય સમજ્યું અને પછી તે ટેબલને છેક નાકે બેઠેલા એક દમામદાર પથુ શીહા નાઇટના ચહેરા પર તેણીએ નજર કરી. તેજ એકલો ત્યાં હતો કે જે તે સામાન્ય વાતચીત અને ઘોંઘાટમાં કરી ભાગ ન લેતાં બીલકુલ ખામોશ અને ટેકવંત બેઠો હતો.

“સર આઇવર—” તે ડાર્ક ખુબસુરત વીરલા તરફ રાણી પોતાની સફેદ આંગળી ટાંકતાં બોલી, “તેના માલીક અને રાજનો ધણો માનીતો અને વિશ્વાસુ છે તો પાંદેશાહ કદાચ એનેજ ઇલડેરીમને જેર કરવાનું સોંપે !”

કીંગ નીઆલનો હંમેશનો ઝંબીર ઠરસાઆજ ચહેરો તે ડાર્ક નાઇટને જોતાં અજબ પ્યારથી પ્રકાશી રહ્યો ! ખચ્ચીત ! સર આઘવર મેકડોશને— તે રાજવંશી માલીક પોતાના પ્યારો બેટા માઇકલ જેટલોજ ચાહતો હતો.

“મારી ટેબલપર બેસનારાં સર્વે પર મારો એકસરખો ઇતિહાસ છે, અને આ કોઇ જુવાન ખીલતી કળી જેવા ઇલડેરીમને તોડી નાખવાનો અમારો કોઇ ઇરાદો નથી પણ મારો પ્યારો સર આઘવર જો તે રખડતા નાઇટને મારી તરફનાં ઇજનનો પેગામ પુગાડી આપણી દરબારમાં લઈ આવી શકશે તો હું નીહાલત ખુશી ઘઈશ !” રાજ્યએ જાહેર કહ્યું.

કાળા પોશાકમાં સજ થયેલા તે નાઇટે પોતાની મરોડદાર ગરદન ફેરવી તે શાહને નમતાં ઉત્તર દીધો.

“જહાંપનાહ, ફક્ત મને હુકમ કરવાનો છે અને તે હું ખીજ લાવવા આજ ને આજ રાત્રેજ નીકળી પડીશ ! પણ મને દરચુગર કરજે, મારા માલીક, ઇલડેરીમ મારી વાટે કદી આવ્યો નથી અને તેનો પત્તો મેળવવા મને ઘણો વખત જોઇશે, માટે ઘણા દિવસો વહી જાય તો મને માફીબક્ષજે ! હું અરજ કરું છું, ખુદાવંદ, કે મારા પાછા ફરવાનો કોઇ નક્કી દિવસ ઇરાવવો નહિ !”

“સર આઘવર તો જાણે લોખંડી પંજા છોડી મખમલના ઝલવઝ પહેરવાની વાત કરી રહ્યો છે !” કુર કાતીલ શખ્તો બોલતાં તે તેણી બેઠી. સર આઘવર તરફની તેણીની વર્તણૂક સમજાતાં માટે એક ઉપચાર જ ચર્ચ પડતું, “હવે ઘણું લંબાણ થયું છે !” તેણીએ આગળ ચલાવ્યું, “અને તેથી મારી મેજબાની હું ખતમ થયેલી જાહેર કરીશ. મધરાત થઈ છે અને શરાબની ખુમારી બધાંને ઘણી ચઢી ગયેલી લાગે છે માટે હવે ગુડ નાઇટ !”

અને છેડાયેલી એક લાઘણ પેરે તે કવીન ડેના ટેબલ પરથી ઉભી થઈ ગઈ અને પોતાની દીકરીઓને ઉડવાની ઇશારત કરી એક ઘુંઘરા મારતા સ્વર્ગ મીસાલ તેણી તે જગા છોડી ગઈ; કે જ્યારે તેણીના રાતા કસોકના અવધા

સનસનાટથી સઘળા ડાંચખાંચ બની ગયાં ! કીંગ નીઆલ જેમનો તેમ વિચારમાં મશગુલ બેઠો. એક પછી એક મહેમાન એ પછી તે તખ્તેનશીન શાહને નમન કરતો તે હોલ છોડી ગયો અને ત્યારે તે રાજ એખસો પડ્યો.

તે દીવાનખાનામાં બળતી સગડીના બીલકુલ ઝીણા અવાજ સીવાય ત્યાં સઘળું શાંત પડી ગયું હતું. કીંગ નીઆલ સનમુખ લોહી જેવા રાતા કલોકમાં વીટળાયેલો કવીન ડેનાનો ખ્યાલો આકાર ખડો થયો અને તેને લાગ્યું કે તે શાહી મહોરદારની ગુસ્સાભરી વર્તણૂકનાં બાતેનમાં કંઈક બીજું બી સમાયલું હતું !

પ્રકરણ ૩.

“O, she will have the deep dark heart,
for all her face is fair—”

F. MACLEOD.

અંધારી તે રાતે કવીન ડેના પોતાનાં ટાવરની બારીમાંથી કંઈ આતુર-તાથી નીહાળી રહી હતી.

એક ભારે ‘કરટન’ પાછળ છુપાઇને તે ઉભી હતી અને એક પછી એક હળવે હળવે વિદાય થતા તે મહેમાનોને ગણતી રહી હતી.

તે પોતે કે ન્યાંથી સઘળા પસાર થતા ત્યાં એક ઝાંખું ફાનસ ટાંગેલું હતું. રંગબેરંગી તેઓના પોશાકો તે ઝાંખા ઉગ્મસમાં ચમકી રહ્યા હતા અને તે ઉપરથી તેણી તે દરેક નાઇટને ઓળખી શકી, તો જો કે તેણી તે કોઇના ચહેરા જોઇ શકતી ન હતી !

છેલ્લો, જે ત્યાંથી પસાર થયો તેનાં કલોકનો રંગ ગમધોર અંધારી રાત જેવો કાળો હતો. તે ચીમાઇને જોઈ રહેલી ઓરતે પડદો મળ્યુત પકડી લીધો—એવી રીતે તે ખાતળાં સફેદ આંગળાંઓ એક ઝુનુની દીવાન્યતમાં ખેંચ

તાણુ કરતાં થયાં કે તે નાણુક કુમાસનું કપડું બધું ચોળાઈ રોળાઈ ગયું ! એક કુર હાસ્યમાં તેનું મુખ વળ ખાઈ ગયું હતું અને તેણીનાં દાંતો નીચલા હોઠમાં છોક અંદર તક પેસી ગયા હતા !

એક પળ તે શખ્સ કમર પર લટકતી પોતાની તલવાર સરખી કરતો થોભ્યો અને ત્યારે તે સંતાપને જોનારે તે શખ્સનો ચહેરો અંધારામાં જોવાની ફાકટ ફોશેશ કરી અને પછી તેનાં હાથ તે ખંડ મચાવી રહેલાં જીગર પર સખત દબાયા.

ખીજી પળ તે દ્રાનસની ઝાંખી રોશનીમાં સર મેકડોશ્વનો સખત ચહેરો, શીઠકો મારી ગયેલો તે અંધારામાં બરાબર જણાયો.

તે તાજદાર રાણીનું સર ગમીમાં ઝુંકી ગયું અને તેણીએ તે પડદો છોડી દીધો અને પછી તે ઘણો વાર પોતાનાં નાહના જીગરના ડોકાઓનાં અવાજ સાંભળતી જેમની તેમ સ્થીર ઉભી રહી !

* * * *

એ સર આઘવર કાણુ હતો કે જેને કીંગ નીઆલની દરબારમાં રાણી કેના તરફથી અજબ જેવો ઠંડો આવકાર મળતો હતો ?

તે એક એવી તો બેદી કીસમનો આસામી હતો કે જેને આ દુન્યામાં કોઈ સમજી શકતું નહિ. તેનાં ગોઠયાઓ સઘળાજ જોકે તેને પોતાનો અંગત દેશ્ત થયેલો જેવા આતુર હતા છતાં તે સીદા નાહટની ઠંડી, એકાંત અને મગરૂર રીતભાત જોઈ તેનાથી અલગાજ થઈ જતા, અને માંહોમાંહે તેના વિષે ઠૂઠા ચલાવતા ! એમ છતાં રાજ નીઆલ તે દરબારમાં એકલોજ હતો કે જે તે શુરવીર નરની ખરી કીમત આંકી શકતો. તેનાં જીગરમાં તેના બ્હાલા ગાદીવારેસ બેટા માધકલથી ઉતરતી જગા તે આ સર આઘવર માટેની હતી. અને ખરેજ આઘવર મેકડોશનું નામ તેના દેશની મગરૂરી હતી એટલે બધો તે વર્તનમાં શુધ્ધો, સાચ્યો, ઠરેલ અને બળવાન યોધો પુરવાર થયો હતો ! પણ તે ડાકે ચહેરાપર એક ઉંડી ગમગીની સદા ઘેરાઈ રહેલી જોવાતી કે જેનું કારણ માત્ર તેના ખુદનેજ રોશન હોવું જોઈએ !

પોતાથી નબળાં અને નાહનાંઓ પ્રત્યે તે હંમેશ નરમાશભર્યો અને દયાળુ હતો. છતાં તેની અંદરખાનેની જીંદગીની કનવાર કરનારાં તરફ તે ધણો કરડો અને મગરૂર બની તેઓથી અલગ પડી જતો. તેનાં જીવન આસપાસ કોઇએ કરતો કોટ ચણી લીધો હોય એટલો બધો તે એકલવાયો હતો.

સર નાછટનો એક બેટો હોવા છતાં પૈસા સંબંધી સ્થિતિ તેની ધણી ગરીબ હતી. ફક્ત તે બહોળા મહાસાગરનાં ખડક પર ઉભેલો પુરાણો 'ગોરો માલ્ટ કાસલ' તેની પોતાની આપીકી મીલકત હતી. કદી કોઇએ તે શોકજનક મજબુત દીવાલોની અંદર પગ મુકેલો નહિ કે તેની મહેમાનદારી આપેલી નહિ! તેમજ સર આઘવર પોતે પણ પોતાના શાહી માલીક સીવાય કદી કોઇનાં છાપરાં હેઠળની મહેમાનદારી સ્વીકાર પણ કરતો નહિ હતો! આજ-પણથી તે પીતાને ગુમાવી બેટો હતો એટલે તેનાં પેદાનાં કરનાર અને દેશના રાજ તરફની ફરજો શીખાડવાનું કામ તેની વિધવા માતા પર આવી પડ્યું.

તે વ્હાલી જવાન માતાના આશરામાં નાહનો આઘવર ધણો સુખી હતો. પણ પછી ધણો જલદીજ તે છોડવદં જીંદગીમાં બી કડવાસ પેદા થયો.

આરમાની આંખો ધરાવતી તે નાહની મીઠી લેડી મેકડોર્સ-આઘવરની માતા, આ ધર્તિ પરથી એકાએક ગુમ થઇ ગઇ જો કે તેનાં મરણની ખબર કદી કોઇએ સાંભળેલી નહિ, પણ એટલું તો નક્કીજ હતું કે તે ઉચ્ચ ટાવરઝમાં હાલ તે બેટા જોડે તે માતા વસતી હતી નહિ!

તે પહેલાંથી થોડું બોલનારો તો હતોજ પણ જે પળથી તેની વ્હાલી માતા તેનાથી વીખુટી પડી ત્યારથી તો તે બીલકુલજ સુનોસાવજ અને ચુપ બની ગયો હતો. ત્યારે શું તે તે માતાનો એટલો બધો ગમ કરતો હતો? કે તેની ઉમ્મરનાં જવાનોમાં સાધારણ હોય છે તેમ તે કોઇના પ્યારમાં હતો?

પ્યાર! આહ! ના, નહિ! તે પ્યાર તેનાં ઠંડા બેઅસર દીલે કદી જાણેલો નહિ!

છતાં સંસારો આથી રહ્યો હતો કે તે મુલકની રાજ કરતી રાણી તેના પ્રત્યે અન્ય લાગણી ધરાવતી થઇ હતી !

શું તે સખત, કદી કોઇની દરકાર નહિ કરે એવી કરીન કેના તેના જેવા એક માટે દરકાર ધરાવતી હતી ? કેમ અને ? શું તે તેના શાહી ખાવી-ન્દની એક પતિવ્રતા મહોરદાર નહિ હતી ? તો પછી એ બીનાને કંઈ પણ વસ્તુ આપીજ કેમ શકાય ?

અને એમ છતાં બી એક બાઝ પક્ષીની ચપળતા ધરાવતી કરીન કેનાની ચમકારા ભારતી આંખો ધણી વાર તે સર નાઇટનાં સીંહા મહેરા પર કરતાં અન્ય નરમાશભરી બની જતી અને ત્યારે તુમાખમાં ધમધમી રહેતા તેણીનાં ગુલાબી ગાલો પર વધતીજ ઘેરી સુખી બી ચઢી આવતી જોવાતી હતી !

કીંગ નીઆલે નાહના આઘવરને પહેલવહેલો તે મોટાં નોરમન ચર્ચમાં જોયો હતો કે જ્યાં તે શાહ પોતાના નાઇટ્ઝ જેડે તે ઑલ્ટર પરની ચમત્કારીક આકૃતી સન્મુખ બંધગી કરવા ગયો હતો.

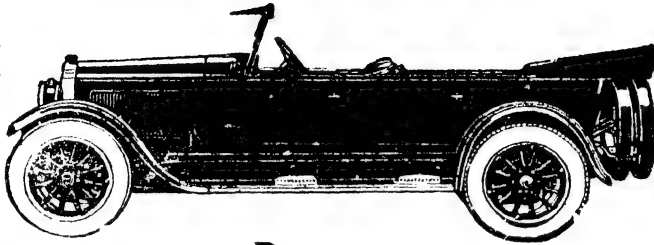
પવિત્ર મંકઝ જેડે ભક્તિ કરતાં તે નાહના સોદામણા છોકરાએ રાજનું એકદમ ધ્યાન ખેંચ્યું ! તે કોણ હતો ? એક ઉમરાવ પીતાનું માનવંત નામ દીપાવનાર તે એકનો એક બેટો હતો એમ જાણી રાજ પ્રુશીજ થયો અને તુરત તેણે તે છોકરાની વિધુર માતીતરની પરવાનગી મંગાવી તેને પોતાની દરબારમાં દાખલ કર્યો.

લેડી આઇઝન—નાહના આઘવરની માતાએ ધણી પ્રુશીથી સંમતી આપી હતી એટલે તે છોકરો કીંગ નીઆલની પનાહમાં ઉધરીને મોટો થયો.

કરીન કેના કે જે ફક્ત તે વેળા વીસ ઉનાળા પસાર કરી ચુકી હતી તે તે છોકરાનું ખીલતું જોયન અને જેમ એક છુપી પ્રુશાલીથીજ તપાસતી રહી હતી. વળી તેની પોતાની પ્રુઅસુરતી એટલી તો તેજ હતી કે આઘવર મેકડોશ તેના તરફ એક અદ્યવંતા પુન્ય ભાવથીજ જોતો થયો હતો.

અતે તે દિવસ બી આવી લાગ્યો કે જ્યારે આઘવરે બરાબર ૧૯

Buick

ટી આર પ્રેટ (આમ્બે) લી.

તમારી બુની મોટર બદલામાં લઈ તેની સારી કીમત આપી
તમને નવા મોડલની બુઈક તમને ગમે તો રોકડે યા તો
લફ્તવાથી આપશે.

તમે તમારી માસીક કમાઈમાંથી મોટરની મળતલ
મેળવી શકશો,

ધીજ ઇન્સા ના બરબદાથી તમારી બુની મોટર લમને બતાવી જાવે.

ટી. આર. પ્રેટ (આમ્બે) લીમીટેડ.

(મેનિંગ્લે ઓન્ટરપ્રાઇઝેસ - એચ. એમ. મેલતા એન્ડ કો.)

હ્યુઝ રોડ,

મુંબઈ.

ટેલીફોન ૨૮૭૮૭

ટેલીગ્રામ 'Empty'

તમારી આરસી કેહી આપશે કે આમડીની સુંદરતા ને સ્વચ્છતા માટે
“ઈરસમીક સોપ” સર્વેથી સરેસ્ત પુરવાર થયેલો છે.

ઈરસમીકના તરેહવાર તોયલેત સામુઓ, “પીયરલેસ સોપ,” તરકીશ બાથ
 હરબ સોપ, હીમાલય બોકે સોપ, ક્રારબોલીક ૩૬% સોપ, પરફ્યુમો ત્રીશના,
 હીમાલય બોકે, લારેન દીછપત, સીપથી, તેલક્રમ પાઉડર, લોશન વીગેરે તેની
 હુંય બનાવટ માટે સઘલે સ્થળે પ્રખ્યાતી પામેલા છે.

એના ગંજવર ક્રારખાનામાં ૪૦૦૦) માણસો કામે લાગે છે, સઘલા દુકાનદારો વેચે છે

ERASMIC Perfumers LONDON & PARIS.

AGENTS:-D. CHOTHIA & Co.,

373, Hornby Road, Fort, Bombay.

દી. ચોથીઆ એન્ડ કું.

૩૭૩, હોર્નબી રોડ, ફોર્ટ, મુંબઈ.

વરસ પુગં કર્યાં અને ત્યારે કીંગ નીઆલે તે મગરર પથુ શરમાળ છોકરાને પોતાના નાઇટઝની હરોલ્સમાં મુક્યો.

પુશાલીથી છઠ્ઠાજલ થયલાં જીગરે તે નવું માન મેળવ્યા પછી સર આઇવર નેની માતાની મુલાકાતે ગયો. એ પછી તે નવા સર નાઇટનાં પરાક-મોનો ડોકા તે દેશની ચારે દીશામાં વાગી રહ્યો !

એ અરસામાં લેડી આઇઝન એકલીજ તે મહાસાગરને કીનારે લાગી ઉભેલા તેઓના ‘કાસલ ગારોમાઇટ’માં વસતી હતી. તેણીને ચંદ્રેશ વધતો નાહતો અને ઉઘાસીત બન્યો હતો અને તે સોનેરી વાળોનાં જથ્થામાં ફેટલાક રૂપેરી તાર પથુ ઉમેગયલા જેવાના હતા. આઇવર, તે વ્હાલો સપુત તેણીને આપતો પરનાં સૌથી બળવાન પ્યારે ચાહતો હતો ! તે મીડી માદરનાં હેતવતા પાસામાં ગાળેલો વખત સર આઇવરને મન તેની કોઈ બી વિખ્યાતી કે માનચાંદ કરતાં ઘણો વધારે પ્યારો હતો !!

પથુ તેની જીંદગીમાં એક નહિ ધારેલો શોકજનક ફેરફાર થયો ! તે માતાએ એક દિવસ તે કાસલ છોડી જવાની પોતાની ઇચ્છા દર્શાવી !

“મારા દીકરા,” તે કહેતી હતી, “મારા આઇવર, ચંદ્રેશમાં તું એક નાહતી મીડી પરણેવર આ પુરાણાં મહાનમાં લાવશે અને ત્યારે મારા સરખો એક ગમગીન ચંદ્રેશ જેઈ તે બળાયો કરતી થાય એમ હું ઇચ્છતી નથી. વળી નવજુવાન નવાં પરણેલાંઓએ તો એખત્રાંજ રહેવું જેઈએ ! તું મારી કોઈ ફકર ના કરતો, આઇવર ખેટા ! હું આપણી યુદી વફાદાર મોફેડ સાથે રહીને મારો બાકી રહેલો વખત બકિત અને સન્યાસમાં પુરો કરશ ! સેન્ટ જાઇલ્સની કોનવેન્ટની પડોશમાંજ મેં એક નાહતું સરખું ઘેરબી ખરીદ કીધુંજ કે જ્યાં આ જુડી જગત ખીલકુલ તજ દેવા મારો આત્મા તૈયાર થાય ત્યારે હું તરેત તે પવિત્ર મઠમાં જઈશકું ! કોઈ વાંધાસાંધા કાઢતો ના, આઇવર; મારો જીવ

હવે બસ એમાંજ ભરાયોછ ! વાસ્તે એટલી મારી અરજ ના પાડતો ના, મારા દીકરા !”

ધણે બી તે હેતવંતા બેઠાએ તે માતાની ઇચ્છા સામે પોકાર કર્યો. તેને તેણીની ધણી અગત્ય હતી ! અરે ! તેના કાનોમાં માતાના જેવા સ્વર્ગીય હેતનાં શબ્દો હવે કોણ રેડનાર હતું ?

પણ લેડી આધત્રન મક્કમ રહી અને એક શોકજનક ઘેરાયલા દિવસે તે ઉદાસીત કાસલ સદાનો છોડી ગઇ.

સર આધવરનાં આત્મામાં અજગ બંડ મચી રહ્યું ! કોઇ ન સમજ પડે એવી અદેખાઈથી તેનું જીગર જળતું થયું ! તે દિવસથી તેનાં હેતવંતા અંતઃકરણમાં કોઇએ સીસુ રેડી દીધું હોય એટલું બધું તે ભારી થઇ ગયું. અફસોસ ! તે વ્હાલી માતા તેનું ઘેર છોડી ગઇ હતી; અને શું તે કોઇ બીજાનાં પ્યારને માટે ન હતું ?

આહ ! કેવો સુખાઈબર્યો અંદેશો ! સર આધવર તે પવિત્ર માતા વિષે એવું ધારવા માટે બી પોતાના જીવ સાથે લજવાઇ ગયો ! પણ તે ખાલી પડેલા કાસલમાં તેણે પગ મુક્યો ત્યારે પોતાની સામે ઉભેલી તે એકલવાઇ લાંબી જીંદગીનો ખ્યાલ કરતાં તે વીરસો લોહીનાંજ આંસુ રડ્યો !

જતાં પહેલાં તે વફાદાર ધરડી નર્સ જે બોલી ગઇ હતી તેના પડખા સર આધવરનાં કાનમાં હજી સંભળાતા હતા.

“લેડી આધત્રનને એકાંતની ધણી જરૂર છે !” રિશ્વાસુ મોડેડ ધણી નિર્દોશતાથી કહેતી ગઇ હતી. “હજીબી એનો જીવ એક અમર આશામાં ટકી રહ્યો છે ! તું જાણતો નહિ, બેઠા આધવર, કે તારી માય હંમેશા પેલી સોનેરી તલવાર સન્મુખ બંદગીના શબ્દો બખડયા કરેછ ! એજ તો તેણીની મીઠી યાદ છે !”

શું તે શબ્દો તે બેઠાના કાનમાં ઝેર ફેંકવા પુરતા ન હતા ?

તે વાતને કેટલાંક વરસો પસાર થઇ ગયાં હતાં પણ તેનાં આત્મામાં

તે જખમ હજી તાજેજ હતાં. સૌથી વ્હાલી અને મીઠી તે નાર-તેની પોતાની માતા જે દિવસથી તેને છોડી ગઇ ત્યારથી સર આર્ધવર બીજી કોઇ બાતુ તરફ એક નજર વટીક ફેંકતો નહિ !

પ્રકરણ ૪

સર આર્ધવર મેકડોશ એક ઉજ્જડ અને એકાંત મયદાનમાં આવી ચઢ્યો તે વેળા સુરજનો શીકકો ઉજ્જસ ઘેરાયલી વાફળીઓમાંથી નીકળી રહ્યો હતો.

ફર્જ અને હેધર સ્ત્રીવાય તે જમીન પર બીચું કંઇજ જોવામાં આવતું નહિ પણ અત્યારે પરાદીયાના ઝઝકળામાં શાહી બાપુડા રંગના હેધરનો ત્યાં ગાલીચો બીછાવી દીધો હોય એમજ માત્ર દેખાતું હતું.

પોતાના રાખના મહેલમાંથી નીકળેલો તે મેકડોશ આખી રાત શોધ ચલાવતો ઘોડાપર આગળ ને આગળ વધ્યો ગયો હતો, કારણ તે ગંભીર મર્દ વખત નકામો કદી ગાળતો નહિ -

તેણે પોતાની વિશાળ પેશાની પરથી હેલ્મેટ ઉંચકી લીધી હતી અને બડી બામદાદની તલ્લુક થતી રોશનીમાં તેનો ખુબસુરત ચહેરો, હાલમાં ધણો વધતો જવાન દેખાતો, અજબ ઝલકી રહ્યો હતો !

ઓ ! તે શ્યામ સુંદરતા ! ખચ્ચીત ફક્ત એક કવિ યા એક ખરો કાસબી તેને પુરેપુરો ઇન્સાફ આપી શકે ! પત્થરમાંથી કોરી કાઢ્યો હોય એવો તે સંપૂર્ણ ઘટભાગે મુખડો અસલના કોઇ મીઠા દેવતાએ પોતાની નાદર હુન્નર-મંદીથી દીધી ઘડીને તે બનાવેલો હોવો જોઇએ; એમ છતાં તેનાં મુખની કાન્તિ અજબ ગંભીર અને શોકાતુર હતી અને ગોખલામાં છેક અંદરથી પેસી ગયલી તેની જોડી આંખોમાં મોટાં દુઃખનો દરીયાવજ જોઇ શકાતો હતો. સખત રખડપટીને પરીણામે તેની ચામડી ઝંઘે મારી ગઇ હતી. તેના તે ચીવટ હોડો એક એવી તો સીધી લીટીમાં ચપ્પટ બોડાયત્તા હતા કે જેમ ફક્ત એક મુગામાં મુગી ચુપકાદી અખત્યાર કરનારજ રાખી શકે !

કે. વાડયા—ઝવેરી—ગ્રાન્ડરોડ. Ph: 42483.

દાદી, મુછ યા થેલીયા વગરનો તે સાદુ સદા ચહેરો હતો, પણ તેના વાંકડીયા એસ્ટનટ બાલ માથાંથી છેક ખભાં તક સુંદર બુદ્ધિઓમાં ભટકતા જોવાતા હતા. મધુર, શાંત, ગંભીર, કરાવતંત, તે મુખાકૃતી કે જેની જેડી આ દુન્યામાં મળતી કઠણ છે.

તે સીદા નાછટ એક કાળા રખશ પર સ્વાર થયો હતો કે જ્યારે તેના કાળા કલોકના ફાલ્ગુ તે ઘોડાની બન્ને બાજુએ એકાદ પંખીની તુટેલી પાંખો મીસાલ ઝુલતા જોવાતા હતા.

સર આઘવર મેકડોશ એ વેળા કંઈ દુરના સ્વાના જોતો હોય તે કાસમે બેધ્યાનપણે હાથમાં લગામ ટીસી ઝાંઝીને બેઠો હતો. તેની ધીમી હીલચાલ, ખામોશ સ્વભાવ અને થોડું બોલવાની વર્તણૂક, અને હંમેશ કાળાંજ વસ્ત્રો સજવાની તેની આદતને લીધે સધળાં અંગણા તેને ધણી મોટી ઉમરનો માણસ ધારી લેતાં, પણ હાલ જ્યારે તે એમ સીધો, પતલો, કુંચ્યો, પોતાનાં જીનમાં ગોઠવાયલો હતો ત્યારે હવામાં ઉડી રહેલા તેના તે સુંદર કર્તઝ સાથે તે બીલકુલ નવજવાન દેખાતો હતો.

તે હેધરનું વન પસાર કરતો તે કાળો અરુપ પોતાની મકંઝ આલે દોડતો હતો ત્યારે સર આઘવર પોતાની બચગીના દીવસોનું સ્મરણ કરી રહ્યો હતો.

તેની છંદગીતો રહેબર, તેની સુંદર માતા કે જેને માટે તેના છગરમાં સદા બળવાન પ્યાર જળતો હતો અને તેનો તે બહેસ્તનશીન માનવંત પીતા કે જેની અંશ યાદ તે હંમેશ મગરરીથી કરતો હતો; કે જે તેનો ખાપ બરોબર કીસમસની સાંજ—૨૪ મી ડીસેમ્બરે યુદ્ધમાં માર્યો ગયો હતો. મરનાર સર માલ્કમ મેકડોશનો કરડો ચહેરો આઘવરના પ્યાલમાં હજી તાજે હતો. વળી તેની પાયદસ્તનો દેખાવ તેની યાદદસ્તમાં સચોટ છવાઈ રહ્યો હતો.

તે કોશીનની જોડેજોડ ચાલતા તે મંકંઝના પવિત્ર ભણતર સાથે બળી જતાં તેની તુરતની વિધવા અનેલી માતાના દર્દમંદ ડચકાઓનો દુઃખી અવાજ તેના કાનમાં હજી વાગતો રહ્યો હતો.

વળી પ્યારામાં પ્યાડે એક ચીત્ર તેની આંખો સામે સદા ખડું થતું !
એક દિવસ તેના લડવૈયા બાપે ઘોડા પરથી વાંકો વળી તેને ઉંચકી લીધો હતો.

“આય લે, આઘવર બેઠા, અને કદી એનાથી તું છુટો થઈશ
થઈશ નહિ !” સર માલકમ મેકડોશે નાહના આઘવરના મટકલા હાથોમાં એક
ભારે મુઠની તલવાર મુકતાં કહ્યું હતું.

અને તે વજનદાર હથીયાર ધણી મગરૂરીથી સર આઘવર આજની
ઘડી સુધી લટકાવી ફરતો હતો.

પણ પાછાં તે વરસો સંભારતા આઘવરે યાદ કર્યું કે તેનાં માતાપીતા
ઉમરનાં ધણાં અંતરને લીધે વધતાં ઓછાં વિયોગીજ રહેતાં. નવજવાન તેની
વહાલી મીઠી માતાના બાલો તદ્દન સુનેરી હતા ત્યારે તે પીતાતું શીર તો છેક
તે વખતથીજ સફેદ થતા જતા બાલથી બધું ભરાઈ ગયું હતું.

પરંજ હતું કે એ પોતાના મોટી ઉમ્મરના કરડા ભયોરની હાજરીમાં
મીઠી લેડી આઘવરન એક ખીલધેલી હરણી જેવીજ બની જતી. અને તે બધું
આંખો તે ખાવિન્દને ખુશી રાખવાની જહેમતમાં સદા શીકરથી તણાઈને મોટી
થયલી જોવાતી હતી.

સર માલકમના સ્વર્ગવાસ પામ્યા પછી તે માદીકરા એકઝાંજ તે ઢંઢાર
જેવા કાસલ જોરામાદમાં પોતાના દિવસો પસાર કરવા લાગ્યાં. ખચ્ચીત,
તેઓની દુન્યા એકખીજમાંજ સમાઈ ગઈ હતી, પણ વખતના વહેવા સાથે
તેમાં ફેરફાર થતો ગયો !

તે ખુબસુરત જવાન વિધવાનાં માનવંત નામથી જે આંખને ધણાંએક
મહેમાનો તે કાસલની અધારી બીતોને આશરે શોધતાં આવી ચઢતાં.

બાર વરસ તો આઘવરના માથાં પરથી સરળ પસાર થઈ ગયાં અને
પછી એક ભેદભર્યો બનાવ તેની જીંદગીમાં બન્યો !

તે માતાનો વહાલો મહેરો કદી કોઈ દિવસ નહિ જોયલા એવા આનંદ
અને સુખમાં ખીલી રહ્યો અને તે મીઠી ચશમે ગગનમાં ચમકતા જે તારા

મીસાલ ચમકી રહી અને તે રાતા હોઠો તોડવા લાયક પાકેલાં એ ચેરીઝ જેવા લોહીઆર બની ગયાં ! એ શો ચમત્કાર હતો ?

વળી એજ અરસામાં લેડી આછમનનાં સદાના શોકમય કાળા અને ઘેરા પોશાકો બાળુ મેલાયા અને તેની જગાએ બારીક કુમાસના સીદ્ધિકના રંગરંગીન રોપઝ તે પહેડવા લાગી. જ્યારે પુર્વનાં લોકો વાપરે એવા તે ચળકતા લેઆશો તે ભુરા પથરની દીવાલો વચ્ચે એક રેન-ઓ જેવાજ ખુશ-નુમા લાગતા.

એ પછી તેણે યાદ કર્યું કે એક તુફાની પવનવાળી રાતે તેઓના પુ-રાણા કાસલનાં રાક્ષસી દરવાજા જોરથી ઠોકાયા હતા, કે જે ઉઘાડયા પછી તેઓના હાલમાં એક આસામી દાખલ થયો હતો.

સર આઘવરે તેને તે રાતે પહેલોજ જોયો. તે એક ઉંચો ગરાર, કઠાવર દેવતાઈ પુરુષ હતો કે જે ગોયા સીધો આકાશમાંથી ઉતરી આવેલો આ ધર્તી પર ભુલા પડેલા જેવોજ લાગતો હતો.

નાહના આઘવરે તે પ્રતાપી સુર્ય સમ મુખડો ધસવતા નર તરફ ભારે ઝોચબાથી જોયું. વળી તેનાં ચળકતાં શસ્ત્રો અને સોનેરી તલવારનાં પ્રકાશથી તો તેની આંખે અંધારાંજ આવી ગયાં !

હા, વાંચનાર, તે બેદી શખ્સ કોણ હતો અને ક્યાંથી આવ્યો હતો તે કદી કોઇએ જાણ્યું નહિ અને જાણુશે પણ નહિજ. છતાં એ તો નકકીજ હતું કે પુર્વના એકાદ ચળકાટવાળા દેશમાંતો તે કોઈ આર્યન ઇંગ્લેન્ડની ઉત્તર જેવા એક ઠંડા અને અંધારા મુલકમાં અનાયસે આવી ચઢ્યો હતો.

એ પછી ધણીવાર તે માતાના કમરામાંથી કોઇ એક પારકી ઝંપાનમાં વાત કરવાનો અવાજ તે સાંભળતો હતો કે જે ઝંપાન તે પોતે સમજી શકતો નહિ !

તે બેદી બનાવ પછીનાં ધણાએક મહિનાઓની વાત એક દુરનાં ઝાંખા સ્વપના મીસાલ તેને યાદ રહી ગઈ હતી.

એક સહવારે ધણો જલદીથી તે કોઈ પરાયો શખ્સ તેઆનું તે મકાન શેવટનું છોડી ગયો. આઘવરે પોતાના ટાવરની બારીમાંથી ચળકતા રોખમાં સજ થયલા તે સીંહ જેવા ઘોડેસ્વારનો ચાલી જતો આકાર બરાબર જોયો હતો !

હા, તેજ રાતે આઘવર ધણી શરમાળ અદ્યથી તેની માતાના ખંડમાં ગયો ! લેડી આઘઝન એ વેળા શણુ કાંતતી બેઠી હતી અને તેના સુરીલાં ગળાંમાંથી એક મધુર ગાયન સંભળાતું હતું ! ધણોજ શોકજનક, ધણોજ હૃદયભેદક. તે રાગ હતો કે જે ગાતાં તે મીઠી બધુ આંખિમાંથી આંસુઓ ખરી પડી તે ગોરા ગાલ પર દવ મીસાલ ચમકી રહ્યાં હતાં !

“મધર !” ડાઘલા આઘવરે વ્હાલી તે માવીતરની પનાહ આપતી ગોદમાં ધણી જઈ નાહનો નખળો પુકાર કર્યો.

પણુ અરે ! અફસોસ ! તે એકલવાયાં નખાપા બચ્ચાંનાં માથાં પર તે માતાનો વ્હાલો હાથ ફર્યો નહિ, કે તે મુગી બકતીમાવથી ચઢાતા બેટા તરફ તે માયની માયાળુ નજર ફરી નહિ ! તે તો જેમની તેમ બારી બાહર દેખાતા તે મહાસાગરને દુર તક જેની સ્થીર બેસી રહી અને ત્યારે તે હેત-થી વીહલા પડતા નાહના દીકરાને લાગ્યું કે તેની વ્હાલી માતાની જવાન છાતીમાં એ વેળા દુઃખના દરીયાવજ ડોહવાતા હતા.

એ પછી લેડી આઘઝનનાં ગાઝ પરની લાલી આસ્તે આસ્તે ઉડી ગઈ. દિવસે દિવસે તે શીકડી અને પતલી થતી ગઈ. એક દિવસ તે એકાએક અદ્રખ્ય થઈ ગઈ અને ત્યારે તે વ્હાલો મીઠો ચહેરો ‘મીસ’ કરતો તે નાહનો છોકરો ઓરડે ઓરડે તે ઢંઢાર જેવા મકાનમાં ‘માય’ના પોકાર કરતો ભમ્યા ફાધો ! તેની વફાદાર બુઢી દાયા મોફેડ એ અરસામાં તેની ખાસ તકેદારી રાખી તેને એક ધડી વીહલો મુકતી નહિ !

“મોરોં મધર કાંહ છે ?” એક દિવસ આઘવરે ધણું તુફાન કરી છોડાઈ પડતાં તે નર્સને પુછ્યું હતું. “બોનાવ ! તેવણુને મારી પાસે ! તેં મારી માને

ક્યાં સંતાડીજ મોડું, બોલ ! એવજ કોઇ દહાડો મને મળ્યા વગર એટલા દહાડા રહ્યાં નથી.”

અતે ધસી આવતાં આંસુ ધણી બહાદુરીથી તે છોકરાએ અટકાવી દીધાં.

એ પછી થોડે દિવસે તેને તે મીઠી માતા મળી. ખરી પણ પહેલાં જોવી તો કદીખી તે હૃતવંતાં બચ્ચાંને તે લાગીજ નહિ !

“મારા દીકરા ! મારા આધર !” ડચકાં ખાતાં તે ગરીબ બેટાનું માથું પસવારતાં તે માતા બોલી અને ત્યારે તેણીની આંખોમાં પણ આંસુ આવી ગયાં. વળી મોડુંડની વર્તણૂક એ દરમ્યાન વિચીત્ર બની ગઇ હતી અને આ બે બેદી ઝોરતો વચ્ચે આધર પોતાનું જીવન ગાળવા લાગ્યો. દીન પતીદીન તે સ્વભાવમાં ગર્વો અને શરમાળ બનતો ગયો. અસલથી તે થોડું બોલનાર તો હતોજ તેમાં એક ચોક્કસ બનાવે તો તેને સદંતરજ મુંગોમંતર કરી મેલ્યો. કોઇની પણ કાળજી કે આંકોશ વીના તે એકલત્રાય બચ્ચુ ઘેર ઢોડી કલાકોનાં કલાકો તે કાંસલની આસપાસ ફેલાયલાં ધાડા જંગલોમાં રમડ્યા કરતું !

ગરીબ, રાંક, સહનશીલ તેનું કામજી અંતઃકરણ ! રે આ દુન્યામાં કેટલા એવા નાહના જીવો એકલવાયા થઇ પડે છે ! અરે મા વગરનાં વહેતાં મુકાય તે એક વાત, પણ છતી માએ જે કમનસીબે કુમળી વયે એખલાં પડે છે અને જ્યારે તેઓનાં નાહના આત્માને કોઇ પીછાણી શકતું નથી ત્યારે તેવાં બચ્ચાંઓનાં દુઃખનું તો પુછવું જ શું ?

હા, આધરના છોકરવંદ મગજ પર તે એક છાપ બરાબર બેસી ગયો હતો.

એક દિવસ અચાનક તેની લેડી માતાના રમમાંથી આવતો અચાજ સાંભળી તે અંદર ધસી ગયો અને ત્યારે તેણે શું જોયું ?

તેની પોતાની માયના બોળામાં એક અતી ખુબસુરત ઝીણું બાળક પડેલું હતું કે જેના નરમ સોનેરી બુલ્લકાં સુરજનાં કીરણ જેવાં ચળકી રહ્યાં હતાં. માતાના ચહેરા પર એ વેળા આધરે એવી તો નરમાશબરી મીઠી

લાગણી પ્રગટેલી જોઇ કે તેનાં એકસવાયાં નાહનકાં જીગરમાં એક ચમટો તુટ્યો ! આહ ! શું તે નાહતું દીલ કચાકા જતું હતું ? રે કેવો તે વ્હાલો છોકરો ! રોગરોગ ધ્રુજતો ડચકાંઓ ખાઈ રહ્યો હતો ! અફસોસ, રે અફસોસ ! તેની બાળક છાતીમાં એ વેળા તેની માતાની ગાદમાં સુનેલાં તે બુલકાં પ્રત્યે અદેખાઇને આતશજ સળગી ઉડ્યો !

તે કાણુ હતું ? એ સુંદર નાહતું બેબી કાણુ હતું ! તેની વ્હાલી માવીતર શા માટે એટલા બધાં હેતથી તેના પર વાંકી વળી તે સુનેરી કર્લજ ચુમતી હતી ?

ધાયલ થયલા એક નાહના સીંહ મીસાલ બરાડ મારતો આર્ધવર તે માતા નજદીક ધસી ગયો. લાંબા વખતથી ભોગવેલાં કષ્ટ અને ફરીયાદના સંખુનો તેના હોડો પર રમી રહ્યા હતા; પણ હાલ તેનું ચેસ્ટનટ બાલવાળું માથું ગમીમાં ઝુંકી ગયું.

હા, તે પેલાં ઝીણા સોનેરી માથાં પરજ નમી પડ્યું અને ત્યાં તે છોકરો અંતઃકરણ તુટી જાય તેવું ફાંકેફાંક રડ્યો !

તેણે તે પરીસુરત બુલકાંને પછીથી કદી જોયલું નહિ ! વળી તે માતા તરફથી એ વિષે કદી ઠપકાનો શબ્દ પણ તે ચેસ્ટનટ બાલ ધરાવતા બેટાએ સાંભળ્યો હતો નહિ, છતાં એ નવાઈ જેવી નવીન વસ્તુ ક્યાંથી આવી હતી અને કોની હતી તે તે માતાએ તેને કદી જણાવ્યું નહિ !

અને ત્યારે વાંચનાર, માતાને આધારે પડેલો તે ન્યાયો દીકરો સદાનો ગમગીન કર્યા કરે તેમાં શી નવાઈ ? ખમીરે અમીર તે ફરજાંદનાં હોઠામાંથી એ વિષે કદી એક શબ્દ બહાર ફડકેલો નહિ. તે તેર વરસની ઉમ્મરનો થયો એટલે લેડી આઇઝને તેને પડોશનાં એક મઠમાં શીખવા મુક્યો.

તે દેવળમાં ગવાતાં પવિત્ર ભજનોથી તેનાં આત્માની એક નહિ જણાય એવી તૃણ્યા કંઈક દરજ્જે ઓછી થતી હતી ખરી પણ તે છોકરો પુસ્તક કે વિદ્યાની અઝી દરખર નહિ કરતાં રણજીતની વાતો સાંભળવામાંજ મગાહ લેતો.

ધરડો પીટર આછનેશ્ચયસ ત્યાંનો તે મંક આમ્નવરને વિશેષ પ્રેમથી આહાતો અને તેને મહોડિયી તે છોકરો પોતાના મહુમ પીટરની દીકેરીની વાત સાંભળવા સદા મગર રેહતો !

આહ ! તે પોતે પંજુ કેવો રજુસંઘામમાં મરવા આવુર હતો ! ધર્મને નામે થતું તે અસહવારેનું ભયંકર યુધ્ધ “કુઝેડ”માં જોડાવા તેનો નિર્દોષ નાહનો આત્મા કેવો ઉલટમંદ હતો !

લેડી આમ્નન તે ખેટાની મુલાકાતે મઠમાં ઘણી વાર આવતી હતી અને પોતાના ઉધરતા ખેટાનો ઉછરી નીકળતો લાંબો કદાવર બાંધે મુગી મગરૂ-થીજ નીહાલ્યા કરતી ! એ પછી તે કીંગ નીઆલની દરબારમાં ગયો અને ત્યાં સર નાછટનો માનવંત ખેતાખ પામ્યો અને પછી ઓર્થોતિ તે માતા તેને ગોરોમાલ કાસલમાં એખસો છોડી ગઈ એ આપણે આ આગમચનાં પ્રકરણમાં જોધ ગયાં છીએ.

અને તેજ માતાના મુકામ તરફ તે સીકા વીરસો પોતાનો રસ્તો કાપી રહ્યો હતો. આજે તે તેણીનાં આશીર્વાદ લેવા જનાર હતો કારણ પાદપિણુ નવું કાર્ય માવીતરના આશીષ વીના તે આરંભતો નહિ !

માથાં પરની હેલ્મેટ વધતી ટાઇટ દબાવી તેણે લગામ ખેચી તે સીકા અસ્પની ચાલ પુર ઝડપથી છોડી મુકી ! અને એક ઉડતું પક્ષી પોતાના માળા તરફ દોડે તેજ મીસાલ સર આમ્નવર મેકડોશ બહાલી તેની માતાને બેટવા દોડ્યો !

પ્રકરણ ૫.

સર આધવર પોતાની માતાના તે નાહનાં મકાન પર જઈ પુગો. અને ત્યાં તે ઓફનું આરણ્ય ખખડાવ્યું.

તેના જવાબમાં ધરડી મોડેડ હાથ તુછતી તુછતી દોડી આવી અને પક્ષી અન્નાયથી ભેગી ખુશાલીની એક ખુમ સમેત તેણીએ તે ઉચ્ચા, કદા-વર જવાનને અંદર લીધો.

મેકડોશ છેલ્લો ત્યાં આવી ગયો તેને એક માસ વીતી ગયો હતો કે જે સમજો વખત તે એકાંત સ્થળે વસતી તે બાઈ અને દાસીએ શાંતી અને ભક્તિમાં ગાળ્યો હતો. લેડી આધવન પર સદા હેતથી વીહલી પડતી તે ખુદી દાયાએ પોતાની તે શેફાણીની તખીયત વગેરેના હેવાલ તે હેતવંતા બેટાને કહી સંભળાવ્યો. વળી પોતાના ચીમરાયલા હાથો વડે તેના ખભાં પરથી ક્ષોક ઉતારી ઝટકતાં ઝટકતાં તેણી તેને પગથી માથા તક ધારી ધારીને જોવા લાગી !

“હા, હા, માઈ બોન્ડી લેડ !” તે દાસીપુત્રી ખુશાલીનાં એક ચકલ સાથે બોલી, “આજે તો તું એવો મોટો ને લાંબટાંગ થઈ ગીયોછ, મારા છોકરા; પણ આયજ મારા હાથોએ તું હાંચ ખાતાં પોઢી જતો તો ખરે કની ? તે તો જાણે મારા મનથી મઠ કાલેજ હતું ! પણ શું છે બેટા ?” સર આધવરનો અસાધારણ ગંભીર અને ઉદાસ ચહેરો જોતાં મોડેડે કાળજીથી ઉમેર્યું, “એ આજે તું એટલી હદ સુધીનો ચુપ કાંચ લાગેછ ? ને આય તલવાર લટકાવીને તું કાંઈ ચાલ્યો સર આધવર ? વળી બસ આય તારે કણ ચીકું તો કદી તું બદલવાનોજ નહિ કે ? બીજા બધા કેવા લાલ પીલા થઈને ફરે ને તું મારો દીકરો કાં સદાના શોકનો આય કાલો કલોક પહેડયા કરેછ ?” તે હેતવંતી નર્સની જીભ એક કાતર મીસાલ ચાલતી હતી, પણ તેને તેવુંજ હાંપ્યા કરતી મુકી સર આધવરના કાનો તો તે પેસેજમાં સંભ-લાતાં તે ખારા પનોતાં પગલાંના અવાજ માટે તણાઈ રહ્યા હતા.

હા, અંતે પેસેજમાં તે પગલાં બાંધ્યાં કે જે સાંભળતાં તેનું જોરાવર જીગર જોશથી ધબક્યું. તે સીદા હાથેથી પોતાની માતાનો હાથ યુમવા વાંકો વળ્યો તે ત્યારે પણ તેની આંખો તો મીઠો મુખડો જોવાજ અધીરી થઇ રહી હતી.

“હું તમારા આશિર્વાદ લેવા આવ્યો છું, એ માતા !” તે બોલ્યો, “આપણા શાહ તરફથી મને એક કોષ બાંજણા નાખીને તેડી લાવવાનો હુકમ થયો છે કે જેનાં રહેડાણની ખી મને ખબર નથી, એટલા માટે મને તેની શોધમાં ઘણા દિવસ રખડવું પડશે. તમે જણાવજ, વહાલાં માતા, કે તમારા આશીર્વાદ વગર હું કદી કોષ કામ ફતેહમંદ કરી શકતો નથી, તો મને તે આજે નહિ મળશે, મધર માઈન ?”

લેડી આછઘન તે ‘મુઅર’ પર ઉંઘડતી એક બારી આગળ ખુરશી ખેંચી બેઠી, કે જ્યારે તે બહાદુર મરદ તેની માતાની બાજુમાં ગુઠણ મંડ્યે પડ્યો. આહા ! તેણી તરફથી સંભળાતો તે એકકે એક વહાલો હરફ તેનાં તરસ્યાં જીગરને મન ઝાકળનાં ટીપાં મીસાલ હતો.

આહ ! મધુર, રવેત, અરફ સમ તે રહેરો ! કેવો તે બેમુલ હતો ! રે, જે દિવસથી તે મીઠી માવીતર તેનો કાસલ છોડી ગઇ ત્યારથી તેનો રહેરો જેવા કેટલો બધો તે તરફડી રહેતો હતો !

મોંઢેડ તે માથેટાને જેતી ખામોશ ઉભી હતી. તે વેળા તે જોઈ આંખોમાં પણ આંસુને મળતોજ એક બીનાસ હતો !

તે માથેટાની વાતચીત સીવાય તે નાહના ઓરડામાં સંપુર્ણ શાંતી ફેલાઇ રહી હતી. તે બે અવાજોમાંનો એક બીલકુલ જવાન અને કાંસાના ઘાંટ જેવો ઉડો સંભળાતો હતો, ત્યારે તે બીજો દુર પડતા પડ્યા જેવો નબળો અને નાહનો હતો !

નબળા નાજુક બાંધાની લેડી આછઘન. સર આછવર જેવા કદાવર થો-હાની માતા તરીકે ઘણી નાહની ખચ્ચીત લાગતી હતી, પણ તેણીનો એક-વારના તે અતી ખુશસુરત રહેરા પરની વધતી જતી લાઇનો તે બાબુની જોઈ અતી ઉમ્મરની ગવાહ પુરતી હતી. અલખતાં, સર આછવરને મનથી તો તે કરમાતું સૌંદર્ય આ ધર્તીની કાઈ પણ સ્ત્રીજ કરતાં વધારેજ સુંદર હતું.

વખત કાઢને માટે થોભતો નથી તેમજ લેડી આઈમન અને તેણીના તે હેતવંતા બેઠા વચ્ચેની તે મીઠી મુલાકાતના કલાકો ખી ઘણા જનકી પસાર થઈ ગયા. સર આઈવરને લાગ્યું કે તે ત્યાં પુરતો થોભ્યો હતો તો જો કે તે માતાની બાજુમાંથી દૂર થવાનું તો તેનાં જીવ પરજ આવતું હતું છતાં ખ્યાર કરતાં ખી ફરજને હંમેશ પેહલી ગણનાર તે દીલજંગ દીલેર માતાની રજા ચાલતો ઉઠી ઉભો થયો !

“મારા વ્હાલા !” સર આઈવર તે માતાનાં સર પર કીસ લેવા વાંકો વળ્યો હતો ત્યારે લેડી આઈમને તેની તકવાર પકડતાં પુછ્યું, “તું કાંહ જાયછ બેટા ? ને એ કાણુની શોષગાં કોંગ નીઆત્ત તુંને મોકલેછ ? મારાં બહાદુર બચ્ચાંનાં શુરવીરપણાં માટે તો મને પુરતી ખાત્રી છે તો ખી આય વખત મને કંઈ અજબ ચટપટ થયા કરેછ. એવો તે કાણુ એ ગુનેહગાર છે કે જો ની પર કવીન ડેના ખક્ષ થઈ ગઈછ ?”

હા, અંતે ખી તે સવાલ લેડી આઈમને પુછ્યો ખરો ! તે સવાલ કે જોને માટે કુર કીસમત ડોળા ધુરકતી તેઓની સામે ક્યારની ખડી હતી પણુ ઈશ્વિરે તે કમનસીબ મા દીકરાં પર દયા કરી તે ઘડી આટલી પણુ દુર ફેરવી નાખી હતી !

હજવેથી તેનો જવાબ કરજો, સર આઈવર ! રે ! ઘણુંજ આસ્તે બોલજો ગરીબ સર આઈવર ! તુંને શી ખબર એ કમનસીબ પુરષ કે જો નામ તું બોચરવા માગે છે તેજ તારી જીંદગીનો કાળ થઈ પડનાર છે !

“ઈલડેરીમ તેતું નામ છે, મધર ! અને તેનો અર્થ સુખમાંથી ઉતરી આવેલો એમ થાય છે; અને મેં એના વિષે જ સાંભળ્યુંછ તેમાં સહરામોત નહિ હશે તો તે ખરેજ રોશનીમાંથી પેદા થયેલો હોયો જોઈએ !”

લેડી આઈમન ખુરસી પરથી ઉઠી ઉભી થઈ ગઈ ! તે શીકા ગાલો પરનો રતાશ ઉડી જતો લાગ્યો; જ્યારે તે વ્હાલી મીઠી ચશ્મો ભયથી ફાટી જતી જોવાતી હતી ! એક તુટેલા છોડ મીસાલ તેણી તે બારીની બેર ખર

હળી પડી. તેણીએ ધીમેથી પોતાનો ચહેરો તે ચેસ્ટનટ બાલવાળા બેટા તરફ ફેરવ્યો.

તેણીએ બોલવા ચાહ્યું પણ તે વળ ખાઈ ગયલા હોઠામાંથી એક શબ્દ નીકળી શક્યો નહિ ! અંતે કોઈએ તેણીને ઉડો ધા કાઢો હોય તેમ તે આંખો વીચાઈ ગઈ અને જો સર આઘવરે ધસી આવી તેણીને પોતાના મળ્યુત હાથોમાં પકડી લીધી નહિ હતે તો તે જરૂર ત્યાં બોંય પર પછ-ડાઈ જ પડતે !

“મધર ! મધર !” તે છોકરો ગભરાટથી બોલ્યો, “શું છે ? એમ કાંય કરો છ તમે ? મારી તરફ જુવોની મધર ? ને મારી છાતી પર તમારું માથું મુકી તમારાં સઘળાં દુઃખનો બાયસ મને કહેવો મમા, ને તમારો દીકરો તમુને બની શકતી દરેક મદદ આપશે !”

“સર આઘવર !” વફાદાર મોડેડે તે શેઠાણીની મદદદે દોડી આવતાં કહ્યું “ખુદાને ખાતર ખામોશ રહે છોકરા ! જોતો નથી કે તારી માથું કોમળ જીગર હાલ કેવાં દુઃખમાં છે ? જા, બેટા જા, તું તારે રસ્તે ! તારી માથે વાસ્તે કંઈ શીકર કરવી નહિ ! એ થોડા વખતમાં હુશીયાર થઈ જશે, તેની હું તું ને ખાત્રી આપું છું, પણ ખુદાને વાસ્તે તું અમુને એખલાં છોડી જા !”

પોતાથી તે ઉતરતી પંકતીની ઓરતની તેનાં પ્રત્યેની એવી વર્તણૂકથી સર આઘવરને બહો ગુસ્સો ચઢ્યો પણ તે યુદ્ધી નર્સનો શીકરમંદ ચહેરો જોતાં તેને લાગ્યું કે તે જે કહેતી હતી તે ખરું અને વાળખીજ હતું ! તેની ઝરીબ માતા પર જે એકાએક બેખુદી ગાલેબ આવી હતી તેમાંથી કદાચ તે ધરડી દાયા એખલીજ તેને હુશિયાર કરી શકે, અને તેથી તે બેહોશ થએલા સફેદ પ્યારા મુખડાપર એક છેલ્લી નજર ફેંકી સર આઘવર ત્યાંથી બહાર પડ્યો !

તે દર્દમંદ દીલે થોડો વાર અવાચક બની ઉભો ! તેને કંઈ સમજ પડતી નહિ ! એવું તે તેણે શું કયું હતું ? અરે, એવું તે તેણે શું તે માતાને કહ્યું હતું કે જેથી તેને યુદ્ધી મોડેડે એકદમ તે ધરમાંથી હાંકી જ

હાથો હતો? એવો તે શું તે બેઠ હતો કે જે તેનાથી છુપાવવાની તેઓ જીવતોડ કોશિષ સદા કરી રહ્યાં હતાં?

સર આઘવર દુઃખથી ધ્રુમતું પોતાનું દીમાગ દબાવી ઘોડાપર સ્વાર થઈ જતો રહ્યો!

તેના ગયા પછી મોડેડે લેડી આઘમનનું આયુ પોતાનાં ખોળામાં લીધું અને તે સફેદ કપાલ પર માયાથી તેણીનાં જૈફ આંગણા ફરવા લાગ્યાં. આસ્તે આસ્તે તે ગાલો પરનો મહોત જેવો શીકાશ દુર થતો ગયો અને પછી હળવેથી તે નાજુક સર ઉંચકાયું અને તે મીઠી બ્લુ આંખો આસપાસ નજર કરતાં આમનેમ ફરવા લાગી.

“તમને હવે સાફ લાગેછ, મારાં લેડી?” શીકરથી અધમુદ થઈ ગયલી મોડેડે પુછ્યું.

“ઈન્ડેરીમ!” એક નીસાસા સહીત લેડો આઘમનનાં મુખમાંથી તે પ્રકાશીત નામ સરી પડ્યું.

ગરીબ તે દસીએ હાથનીને પોતાનું ક્લેથુન પકડી લીધું.

“આકૃતાખમાંથી પેદા થયેલો—” લેડી આઘમને બેધ્યાનપણે બકવાટ શરૂ કર્યો, “હા, ખરું છે—શું તે મારી જીંદગીની રોશની નથી? મારા આત્મોના પ્યાર! મારા જીગરની એકપુરી તે આશા નથી!”

અને બેઉ હાથોમાં મસ્તક નમાવી લેડી આઘમન વિલાપ કરવા લાગી. મોડેડે ખામોશ બેસી રહી! તે એકજ મીઠી યાદની જપમાં પડેલી તે દુઃખી બાનુને કોઈ રીતની ખલલ કરવા તેણીને ગમ્યું નહિ. પણ વધતી અને વધતીજ તે લવારાબકારા પર ચઢી ગઈ! એકજ તે મધુર સ્મરણમાં તે ગાંડીજ બની ગઈ હતી, અને તે શું બી કાઢુંકાઢું બખડી જતી હતી તેની તે કમબખતને સુધ્ધીજ ક્યાં હતી?

“આઘવર! આઘવર!” તે બકારો કરતી હતી. “તારી મીઠી આંખો મારે વાસ્તે કેટલી બધી માયાથી ભરપુર છે! મારે આંખેનું જુલ્હાંવાળો મોટો

દીકરો ! અરે ! એકજ વાર તેં તારાં ચેસ્ટનઃ ઝુલ્હાં તે સુનેરી ઝુલ્હાં સાથે મેળવ્યાં હતાં પણુ--”

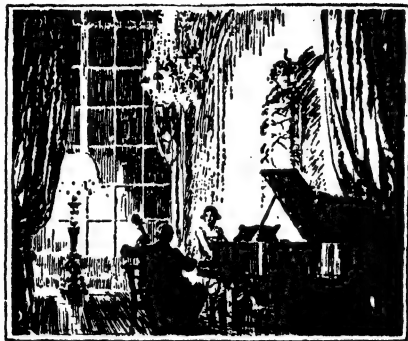
તે અચક્રી ગઇ અને ઉંઘમાંથી ઝગ્ગરી ઉઠી હોય તેમ આસપાસ જોવા લાગી. તેની તે મોટી મુખાંધ ! ખ્યાત્ત છેક હમણાંજ તેણીને થયો !

“પણુ આઘવર, શું હમણાં હીયાંજ નહિ હતો ?” અને એક તીણી ચીસ તે એકાંતમાં સંભળાઇ અને બીલધેડી મોડેડનો ફર જોશથી દબાવતાં તે લેડી લેડી આઘઘને પુછ્યું, “એ કાંહ ગીયો, બોઝની તો મોડેડ ? શું તે ઇલડેરીમની શોધમાં જવાતું નહિ કહેતો તો ? અરે, તું કંઈ સમજેછ કે મોડેડ ? એ તો મારી આંખોના તુર, મારા રોશનચહેર ઇલડેરીમને શોધવા ગીયોછ !”

“હા તે ગીયોછ,” મોડેડ નરમાશથી તે પોતાની શોધણીના હાથપર હાથ મુકતાં બોલી, “પણુ ડરો ના, લેડી આઘઘન, આપણું સીકંટ હજી એ જણીતો નથી ! તમે શુધ્ધિમાં આવો તે પહેલાં તો મેં એ દીકરાને અહિંથી વિદાય બી કરી દીધો !”

“પણુ ઇલડેરીમ—ઇલડેરીમ—તેં સમજ્યું નહિ ? કીંગનીઆસે બાઘની શોધમાં બાઘનેજ મોકલ્યો ! મારા એ ખોરશેઁને રાણી પોતાની દરબારમાં બોલાવેછ ! ઓ ખુદા, હવે શું કરે ? આઘવરને પાછો બોલાવ ? જરા જોની, મોડેડ, એ ખરેખરજ અહિંથી ગીયો કે ? કંઈ નજદીકમાંજ હોય તો એને મારી પાસે બોલાવી લાવની !”

“અસ, લેડી આઘઘન, બસ કરો,” મોડેડે હવે ખરાં જીગરથી ચુસ્તે થતાં મલેકાને વધુ બકતાં અટકાવી, “જરા તો તમે આઘવર બેટાનો ખ્યાત્ત કરો ! મારે હાથનો રમાડેલો, જમાડેલો, એ વ્હાલો છોકરો સદાનો ગંભીર ધ્રુવડ તો થઇને પડયોછ; ને તે બધું શાને લીધે ? અરે, મારા દીલમાં તેને એમ ગમગીન જોઇને કંઈ કંઈ થઇ આવેછ, તો તું માવીતર જોવી માવીતર, કે જોને એ પોર્ચો બધા પોતીકા જીવ પ્રાણ આપી દેયછ, તેને માટે તુંને જરા બી દરકાર નથી ?”

*Instinctively we seek the best... unless we
would confess ourselves of common clay.
Happy the lover of great music when at last
he can say, with the full pride of possession—*

The Piano is a
STEINWAY
The Instrument of the Immortals

Sole Agents:
S. ROSE & CO., LTD., FORT BOMBAY, INDIA.

PIANOS
FOR
SALE OR HIRE
AND ON THE
Monthly Payment System.

Full Illustrated Catalogues on Application.

S. ROSE & Co., LTD., FORT, BOMBAY.

Telegrams: "ROSEBUD"

Telephone: 20395.

Madame Rose

Begs to announce that her annual
Sale has commenced. Exceptional Bargains
in all Departments.

141, Esplanade,

BOMBAY.

“પણુ મારો ઇશ્વરીમ—” તે લેડી બોલી, “તો આકાશમાંથી ઉતરી આવેલો મારો ફરેસ્તો છે ! જ્યારે આઈવર તો એક બહાદુર ‘હીયરો’ છે ! તો મને ડર લાગેછ, મોડેડ, મને બીદક લાગેછ ! શુ તે અંધકાર મારી રાશનીને ખુઝાવી નાખશે ? આઈવર જંગમાં કેવો ઝનુની છે તે તો તું જાણેછ ! અને રાજાએ તેનેજ ઇશ્વરીમને લઈ આવવા મોકલ્યોછ, ને મારો એ માથાંફરાવત કાઢને નમી નહિ જનારો પોર્ચો પોતાના મોટા બાઈની સામે થાય, ને કંઈ બપેડો થવા પામે, તો તેતું પરિણામ શું આવે ? ઓ, તે સીદા છોકરો, મારી આંખોના નુર જેવા ઇશ્વરીમનો નાશ કરી નાખે, તો બોલની, ઓ ! મોડેડ, હું શું કરશ ?”

“મને ઘણીજ શરમ લાગેછ, માઈ લેડી,” મોડેડ ઘણુંજ કમકમતાં બોલી, “મને ઘણીજ ખેતલત ઉપજેછ કે આઈવર જેવા એક હેતવંતા બેટાનો ખ્યાલ ખીલકુલજ એક બાજુ મેલી તમે ઇશ્વરીમનેજ સેકો તાણ્યા કરોછ ! શું કદી એક માતા બી આટલી હઃ સુધીની એકતરશી બની શકતી હશે ? હું તો વિચાર કરેછ, લેડી બાઈબન, કે જે દિવસે ખુદા તમારી પાસે એ તમારી ચાલનો હીસાગ માગશે તે વારે તમે કહેશો બી, તે શું ? ખચ્ચીત તે બીજો અમનચમનમાં મહાલ્યા કરે તેને લીધે પહેલ્લાને તો તમે મારીજ નાખવા બેઠાંછ !”

પણુ લેડી આઈબન તે શબ્દોની એક તક્ષમાત્ર પણ દરકાર કર્યા વિના બહાર દોડી ગઈ અને ટાઇના આવવાની રાહ જોતી હોય તે કીસમે કપાળે હાથ ઢાંકી ઉભી.

આહા ! તેણીને કાને તે પ્યારો લલકાર સંબળાયો—એવો તે અવાજ હતો કે જે એક ખુશાલી અને આનંદનું સ્વરૂપજ માત્ર ધરાવી શકે !

દુરથી તે મુચ્ચર પર સફેદ અરૂપ પર સ્વાર થયેલો એક શીગર આવતો દેખાવા લાગ્યો. તેના હાથમાંના શસ્ત્રો આકાશની રાશનીમાં ખુલ્લાં ચમકી

રહ્યાં હતાં, બ્યારે તે પોતે આકાશમાંથી ઉતરી આવેલા કોઇ એક ફરેસ્તા જેવોજ તેના સોનેરી પોશાકમાં નજર પડતો હતો !

ખુલ્લા કાંધેલા હાથે સાથે લેડી આઘાતન તે આકાશી તુરને આવકાર આપતી તેના તરફ ધસી કે જે વાર તેણીની આંખો ખુલી અને આનંદના આંસુઓથી ભીનાઇ ગઇ હતી.

અરે ! અરે ! તે ઉભી હતી તેજ પગવાટેથી બરાબર તેજ જગાએ એક બીજાજ રખશાના પગલાંની નીશાન તે કુલોના ક્યારાઓ વચ્ચે પડી રહેલી હતી જોવાતી હતી કે બ્યાંથી ભાગ્યેજ એક કસાક આગમય કાળા કલોકમાં લપેટાયેલો એક ગમગીન મરદ ધણી દુઃખી દીલે ત્યાંથી ચાલી ગયો હતો.

પ્રકરણ ૬.

સર આઘર ધણું ધણું દિવસો સુધી તે કોઇ બેગાના નાઈટની શોધમાં રખડ્યા કાઢ્યો ! કરીન ડેના તેને પોતાની કાર્ટમાં બોલાવી રાકી હતી—કવીન ડેના કે જે પોતાથી નાહસનાં ફરનાર સઘળાંઓને સત્તાથી તેડી મંગાવતી હતી !

તે કોઇ ગયથી ધંલડેરીમનાં રહેઠાણુ વિષે સર આઘરને કોઈજ પત્તો આપી શકતું નહિ. તે તો તે ઘાડાં ઘટાદાર “બુડઝ”માં ઝેક જમતા ભુત મીસાલ આવતો અને જતો હતો ! કોઇ વાર બીહક તો કોઈ વાર ખુશાત્રા ફેલાવી જનાર તે રોશનચહેર ધંલડેરીમથી ત્યાંનો બેકુત વર્ગ ત્રાહે ત્રાહે કરી રહ્યો હતો.

“એ જે એટલી હદ સુધીનો તુરમંદ નહિ હતો.” તેઓ સઘળાં કહેતાં “તો અમે કેદલાડો એને કાર કરી નાંખને. કાંપને એના તુફાન મસ્તીની કોઇ સીમાજ નથી. આખાં બુડઝને તે તોઆહ પડાવી રહ્યો છે. છતાંખી

કે. વાડયા—ઝવેરી—ગ્રાન્ટરોડ. Ph: 42483.

કાળી વાદળીઓમાંથી સુર્યનાં એક કીરણ મીસાલ તે અમારી સમક્ષ ચમકા રહે છે ત્યારે અમારા હથીયાર તે આકાશી નુર આગળ નીચાં નમી જાય છે. જોયા આપણાં ઈંગ્લંડનો પેટ્રન સેન્ટ જ્યોર્જ પોતેજ આપણા દુ ખો કમી કરવા બહેસ્તમાંથી ઉતરી આવે છે, ભુલકાંઓ તેની તરફ ડઘાઇ જોવા કરે છે, જ્યારે ઓરતો તો તે યુલ્લંદ રોશની આગળ નીચાં નમેલાં સર સાથે બંદગી કરતી હોય તેમ હાથ જોડી ઉભી રહી જાય છે ! પછી ત્યારે અમે જોરાવર મરદો બી શું કરી શકીએ ? તેની આસપાસ એવું તો એક ચમત્કારીક ખોરેહ જોવાય છે કે તેની હજુર અમે તો મુખ ગધેડા જેવાજ બની જઈએ છીએ. કહે છે કે એ ઇસ્ટરની કંઈ સાધારણ આદમી જેવો નહિ પણ અમર બનેલો છે ! વળી તેનાં સુરીલાં ગાયનો તો સઘળાંને ખીલકુલજ બાનભુલાં બનાવી દે છે એવો તેનો એક ખુશાલીના ચંગ જેવો નાદ છે ! ખુશાલીથી નાચનાં, કુદતાં, એક કીરણ મીસાલ તે ગામેગામ અને જંગલે જંગલ તે ફરતો ફરેછ ને જોડેલો જલદી ને આવેછ તેટલોજ એકાએક તે અદૃશ્ય બી થઇ જાયછ ! વળી તે જ્યાં જશે ત્યાં કંઈ ને કંઈ નુકસાન તો કરવાનોજ ! બાંધિકાં દોરો છોડી દેશે, જૈરાં છોકરાંને હેબનાવી નાખશે ને એવી એવી એની સહેતાન્યત ભરી ચાલથી હવે તો અમે ખીલકુલ હેરાન પરેશાન બની ગયાંછ.”

એક નાહતું બચ્ચું જે હેંશ કિલથી જન પરીયાંની કહાણી સાંભળે તેટલા બધા ઉમંગથી સર આખર તે વાન સાંભળતો હતો, પણ તે પોતાના મનથી ધણો અજાન થયો કે જ્યારે ધણાંખરાં તે સઘળાંઓએ ઇસ્ટરનીમને જોયો હતો, છતાં આજ સુધી તેનાજ દીકામાં તે કેમ ન આવ્યો હશે ?

એ રીતે દયાળુ ઇશ્વર તે જવાનની ખીલતી જાંઘીનો નાશ કરનારો તે ભયભીત કલાક લંબાવતોજ રહ્યો ! પણ ઘાતકી સરજત કોણુને છોડે છે ? લકાટે લપ્પા લેખ કોણુથીજ ભુસી શકાય છે ? અને તેને માટે નિર્માણ થયેલી તે લડી આવી પુઠ્ઠી કે તે ચોધર ફરી એકવાર તે માતાને ઘેર જઈ ચઢ્યો ! દુરથી તેણે-તે ‘ચુઅર’ પર કંઈ ચળકતું જોયું. એ શું હતું ?

વીજળીની ઝડપેજ સર આઘવરે પોતાના કાળા રખશને છોડી મુક્યો અને જલદીજ તે દુધ જેવા સફેદ અરુપ પર ચઢી બેઠેલા એક અતી નુરમંદ સોનેરી ક્ષોકમાં સજ થએલા તે કોઇ ખુરશદયહેર આકાર આગળ જઈ ચઢ્યો. એ કોણુ ? શું “અમર નુરમંદ તથા તેજ ઘોડાવાળો ખોરશેદ યજ્ઞ” ખુદ તે કાળી વાદળીઓ છેઢી બેઢીને નીચે ઉતરી આન્યો હતો ?

તેઓ સામસામા થયા—સ્યામ સુંદરતા ધરાવતો તે બળીષ્ઠ પુરુષ અને અનુપમ ખુમસુરતી પામેશો તે તેજસ્વી જવાન !

આહા ! તે ધ્રુપ અને છાંવ હતી. એક પ્રકાશ અને બીજો અધકાર હતો ! તે બે વચ્ચેનો તફાવત રજુ કરતું તે એક લાઘટ એન્ડ શેડનું સંપુર્ણ પીકચર હતું !

કીસમને એ બન્નેને તેઓને જન્મ આપનાર તે માતાને બારણેજ પહેલવહેલ્લા મેળવ્યા ! પણ અલખત, તે ભાઈઓ એક બીજાને પીછાણી તો ક્યાંથીજ શકે ? તેઓ એક બીજા સામે મુગી અજ્ઞયબીમાં એક ચીતે જોઈ રહ્યા !

સર આઘવરે પહેલ્લો પોતા પરનો કાચુ મેળવી લીધો અને તેજ પહેલ્લો બોલ્યો કે બ્યારે તેનાં વચ્ચેના ઘણાં સભ્ય અને માયાળુજ સંબળાતાં હતાં.

“ધનિડેરીમનું માનવંત નામ ધરાવનાર ખુમસુરત નાઘટને શું હું મારી સામે જોતો નથી ? કાંય કે આના જેવું તેજસ્વી સ્વરૂપ ફક્ત તે એકલોજ ધરાવી શકે !”

તે ખુમસુરત રાઘડરે ડોકાંના એક લહેકા સાથે તે વાતનો સ્વીકાર કર્યો.

“ઘણા ઘણા દિવસો થયા હું તુને શોધતો ફરંછ, ધનિડેરીમ,” સર આઘવરે આગળ ચલાવ્યું, “અને અંતે બી આપણે મળ્યા ખરા ને તે બી ક્યાં ? આ પવિત્ર જગ્યાએજ ! મારા શાહ તરફથી હું તારે માટે એક સંદેશો લાવ્યો છું ! તે નામદાર તુંને સલામ સાથે કહેવાડેછ, કે તારી આમદથી તેઓ પોતે તથા તેઓનું શાહી કુટુંબ અને સર્વે નાઘટસો ઘણાજ ખુશી

થશે. માટે તું મારી સાથે કોર્ટમાં આવશે, ઇલડેરીમ, કે જ્યાં આપણા માનવંત કીંગ નીઆલ તારૂં નમન સ્વીકારવા ખોટી થતા થોભે છે ?”

ખુશાલીનાં એક નક્કરાં હસવાં સાથે ઇલડેરીમે પોતાનું માથું ફેફડાવ્યું. કે જ્યારે તેના ઉજળા ચહેરા પર તે સોનેરી ઝુલ્ફાંઓ આફતાબનાં કીરણ સમ ચળકી રહ્યાં !

“તારા રાજાને મારી તરફથી એટલુંજ કહેજે, મારા સીહા સર નાહટ,” રૂપેરી ઘંટ જેવા અવાજથી તે ઇલડેરીમે જવાબ કર્યો, ‘ કે હું કોઇને નમતો નથી ! અલખત, હું મારી પોતાની ખુશીનું એકાદ ચળકતી સહવારે તે શાહી કાસલના દરવાજાં ઠોકતો જાઉં તે દીગર વાત છે ! બાકી એમ કોઇ મને હુકમ કરે અને હું તેને તાબે થાઉં એ તો જીનહાર બનવાનું નથી. તું જાણેછ હું કોણ છું તે ! બુલંદ રોશનીઓમાંની તે અતી બુલંદ રોશની કે જેને ખોરશેદ કહે છે તેની હું પેદાશ છું ! માટે આ ઘર્તો પરનાં કોઈ—કોઈને હું નમન કરતો નથી ! સોનેરી મારાં આ પોશાક અને હથીયારોમાં સજ્જ થયેલો હું એક બેખોદ બળવાખોર છું કે જે કોઈથી ડરતો નથી ! હા ! ખુદ, ખુદથીજી નહિ ! કાંયજે કદી જે તે માલીકોનો માલીક પણ મારી પર ખફા થઇ જાય તો તેને પણ મનાવી લઈ તે સાહેબનાં આશીર્વાદજ હું મેળવું છું, એવી મારામાં શક્તી છે !”

સર આઘવરે તે યુવક તરફ જોયા ક્યું. તેની અદ્ભુત ખુબસુરતીથી તે ડંગજ બની ગયો હતો. એ કીસમની ખુબસુરતી શું આ જુલોકમાંનો કોઇ પણ ધરાવી શકે ? અચ્ચીત તે મીનાઇજ હોવો જોઇએ ! તેના સોનેરી શસ્ત્રોનો ઝળકાટ અને તેની બાજુમાં લટકતી તલવારના ચળકાટ સાથે તે રોશનચહેર છોકરો બહેસ્તમાંના એક ફરેસ્તા જેવોજ દેખાતો હતો. એવાં તેના તેજ પ્રતાપ આગળ તે સીહા જોધી ઝંખવાણો પડી ગયો પણ તે બહાદુર વીરલો હતો અને પોતાના રાજાનો ફરમાવેલો બંદો હતો એટલે એવા એક નાહના છોકરાની મુસ્તાફીથી તે સહેજમાં ડરી જાય એમ ન હતું !

“તું કાણુને નમન કરે ને કાણુને નહિ તેની મને પરવાહ નથી!” સર આઘવરે મરજી ઉપરાંત થોડોક સખત બની તે ખુરશીદયદેરને કહ્યું “પણ હું જાણું છ કે તું કીંગ નીઆલના દેશમાં તેના હુકમ વગર બમ્યા કરેછ અને એમ કરવાનો તું ને કંઈજ હક નથી! વાસ્તે હું ફરીથી કેહું છ, છોકરા, કે આપણા રાજાનાં હુકમને માન આપી તું મારી સાથે હમણાં ને હમણાં તેના કાસક તરફ ચાલ!”

“અને હું એમ પુછું કે મને હુકમ કરનાર તું થાયછ કાણુ?” ધલડે-રીમે પોતાની ચમકતી આંખો ચમકાવતાં પુછ્યું અને પછી ઉમેર્યું, “પણ જા ભાઈ, તું તારે રસ્તે જા! ને હું મારે રસ્તે જવશ! મારો જવાબ તું ને મળી ચુકોછ; માટે હવે મને ખોટી ના કર! જો આજનો દિવસ કેવો રળી-આમણો છે, મારો આત્મા એવી ખુશીમરી કુદરતમાં મસ્તી મઝાહ ભોગવવા ક્યારનો તદ્દખી રહ્યો છે. હા, મારે મનથી તો બસ જ્યાં જોવ ત્યાં આનંદ અને આનંદજી છવાઈ રહ્યો છે! આ દુન્યાના દુઃખ અને શોકથી હું તદ્દન નીરાળો છું. એટલી બધી ગમગીનીથી તું મારી તરફ જોયા ના કર! ને ચાલ બાળુ થા, મારા સીલા નાછટ! ખુદા તુ ને મારી આંખોમાંની થોડી રોશની આપે કાંચ જે વ્યાય તારા કાળા કલેક સાથનો તારો શોકાતુર ચહેરો ખરેજ ધણો અંધારો લાગે છે!”

“એમજ છે—” આઘવરે ત્યારે એક બરાડ મારતાં કહ્યું. “તો તો આપણી તલવારો વડેજ તારા અને મારા વચ્ચેનો તફાવત નક્કી કરી લઈશું!”

અતી ચપળતાથી તે બન્ને ઘોડેરવાર પોતાના ઘોડા પરથી નીચે ઉતરી પડ્યા અને તે ખુલ્લા મયદાનમાં એક બીજા સાથે જંગ કરવા સામસામે ઉભા!

અકેક ખંખાર સાથે તે બેઉ ચરપો પાછળ હડી ગયા!

તે ફરીફાંચે લડવું શરૂ કર્યું. બેઉ પોતાના બચાવ અર્થે તે ખુલ્લી જગ્યામાં ઠેકડા મારી રહ્યા હતા! એ વળા દુર કોઈ ગુંગળાતું હોય એવો

ધી બામ્બે લાઈફ એન્સ્યુરન્સ કું. લીમીટેડ.

ઇ. સ. ૧૯૦૮ માં મુંબઈમાં સ્થાપન થયેલી આ કંપની સસ્તા દરે અને ઉદાર શરતોએ જીવનના વીમા ઉતારે છે. દાવા જલ્દીથી ચુકવવામાં જાણીતી થયેલી એવી આ કંપનીમાં દરેક ગ્રહસ્થને વીમો ઉતરાવવાની બનામણ કરવામાં આવે છે.

છેલ્લી આંકણી પ્રમાણેનું બોનસ રૂ. ૫૦.

વધુ વીગત માટે મળો યા લખો—

શ્યા. બ. કાર્ડમાસ્તર

મિતેજર,
૬૭, એગેલો સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ.

ડૉ. ડી. રાઈટર એન્ડ કું. ની

કુદનિર્માણની ટીકલીઓ. ૧, ૨, ૩, ૫, ગ્રેનની

દરેક તાવનો અકસીર ઇલાજ છે.

પરમેગેટીવ “ ટીકલી ” (જીલાબની) રાતે સુતી વખતે લેતાં, વગર દુખાવો કરવે સાફ દસ્ત લાવે છે. કીમત રૂ. ૫ નાં ૦.

એ ઉપરાંત સોડામિન્ટ, વેન્ટેબલ લેકસેટીવ, કોફ લોઝેનજીસ વગેરે

હયાંથી જથ્થામાં મળે છે.

ટે. — ડૉ. ડી. રાઈટર એન્ડ કું.

આરબ લેન, કોરનર ગ્રાંટરોડ, મુંબઈ, નાં ૭.

* **“KINOX”** The Ideal Educational. *

* **“KINOX”** And Home Cinematograph *
* PROJECTOR. *

* KRUPP-ERNEMANN. *

* **“KINOX-KINOX-KINOX”** *

* Sole Agents for INDIA, BURMAH and CEYLON. *

* **J. F. MADAN & CO.** *

* 5, Dharamtala Street, CALCUTTA. *

* In introducing the **KINOX** machines to your
* notice we strongly recommend all Homes, Factories,
* Offices, Hospitals, Educational bodies to instal it, and
* it is the duty of parents to encourage their children to
* acquire a knowledge of the beauties and lessons of the
* world outside their own country.

* TO THE BUSINESSMAN it means additional
* Profits to sell by ocular demonstration.

* **Price** *

* Model No. 1—Motor Drive, Rs. 450 each. *

* **TRIAL GIVEN AT EXCELSIOR THEATRE, BOMBAY.** *

અવાજ તેઓને કાને અથડ્યો; પણ જગમાં તેઓ એવા તો મશગુલ બની ગયા હતા કે તે એમાંના એકેથી તે પર મુદ્દલ ધ્યાન આપ્યું નહિ !

સર આઘવરનાં કાળાં અને ઇલડેરીમના સુનેરી હથીયારો, એક ખીખાં સાથે અથડી પડતાં “ધુપ—છાંવ” નોજ ભાસ કરાવતાં હતાં. નાહનો ખીન્-અનુભવી ઇલડેરીમ, આઘવર મેકડોશનાં મજાનુત મક્કમ ફટકાઓ ઝીલવા પુરતો સાન્યુત જણાતો હતો નહિ !

એવામાં એક તીણી કાકીયારી તે શાંત હવામાં ફેલાઈ રહી !

લેડી આઘન તે નાહના ઘેરમાંથી લાંબા કાંચેલા હાથો સાથે તેઓ તરફ ધસી આવતી જોવાતી હતી !

એકસંપથી હોય તેમ તે બેઉ જોડાઓએ તલવાર નીચે નમાવી દીધી !

હા, અંતે ત્યારે તે પણ આવી ચુકી હતી ; સરજતની તે ફર પણ કે જે બેદરકારીથી આદમીઓનાં જીવર કચડી નાખતી અચુક આવી ઉભી રહે છે !

ડર અને ધાસ્તીથી ફાટી જતી આંખો સાથે તે માતા તેઓ વચ્ચે આવી ઉભી ! તેણીના ચહેરા પરથી લોહીનું ટીપેટીપું ઉડી ગયલું જોવાતું હતું. તે સીધા પુરૂષ અને તે ખુમસુરત જવાન તરફ લેડી આઘન એક દીવાની ઓરત મીસાલ દીકતી ઉભી રહી ગઈ !

“આઘવર.....હું તુંને અરજ કરું છું,” અંતે તેણીનાં ગળામાંથી એક ખોખરો અવાજ નીકળ્યો ! “તારી તલવાર મ્યાનમાં ખોસી દે—એ ચળકતું હથીયાર ધુપાવી દે.....કાંચ કે...કાંચ કે...તારાંજ લોહીનાને તું મારી શકવાનો નથી...”

તે ઉતાવળ્યા શખ્દો અકેક આંચકી ખાતા તે હોડોમાંથી નીકળતા હતા ! આઘવરના જીવરપર તે એકેએક વચન તાવેલાં સીસાં મીસાલ પડ્યું ! પણ તેના આત્માને એકાએક બે ટુકડા કરી નાખતો તે ફટકો તે હજી ભાગ્યેજ સમજી શક્યો હતો ! અરે ! અરે ! તે સીધા બેટા પોતાની માતા તરફ મુગો

પુત્રાસો માંગતો ફર્યો, ત્યારે તેની આંખમાંની એ અસહ્ય વેદના જોતાં લેડી આછબન તેની નજર સામે નજર મેળવી શકી નહિ !

તેણીનાં પાંપણુ અંધ થઇ ગયાં, અને બેઠ તેણીના હાથો તે ગોરી ગર-દન આસપાસ મગ્નપુત વીંટળાયા—ગોયા તે દમજ નહિ લઇ શકી !

“તારો બાઈ.....” એક નીસાસો નાખતાં લેડી આછબને જાહેર કયું.

બેઠ મરદો એક સામટી યુગ સાથે તે માતાની અંકેક બાજુમાં આવી ઉભા. તેણી તરફથી વધુ પુત્રાસો માંગતા તેઓ થોભ્યા, પણ તે બેઠના સ્પર્શથી અળગી થઈ જઈ તેણીએ પોતાનો ચહેરો હચેલીમાં છુપાવી દીધો અને શરમથી નમાવેલાં મસ્તક સાથે બેઅટકાવ ડચકાં જોરથી ખેંચવા લાગી. તે બેઠ દીકરાઓ અવાચક તેણીને શોક કરતી ટીકતા ઉભા ! પછી તે બન્નેએ એકબીજા તરફ ધારી ધારીને તે અજબ જોવો અંધારો ભેદ શોધી કાઢવા જોયા કયું.

પણ આછવર જલદીથી પોતાનું દુઃખ સમાવી દઇ તે રડતી માતા આગળ ગયો અને નરમાશથી તેણીનો હાથ પોતાનામાં લઇ ધીમેથી તે તેણીને ધરે લઈ ગયો.

ઇલડેરીમ એ જોતો પોતાની જગાપરજ ચીટકી ઉભો ! હાથમાં તલવાર સાથે એક સ્થીર પુતલાં મીસાલ તે બની ગયલા બનાવપર ગૌર કરતો થોભ્યો !

ત્યારે શું તે સીલા શાખસ તેનો બાઈ હતો ! તેઓ શું એક લોહીના હતા ? પણ અચ્ચીત, તે માણસ ખોરશેદની પેદાયશ તો નહિજ હશે. રાત અને અંધકારનેજ તેના જન્મ સાથે નીસખત હોવી જોઇએ કારણ એનાથી વધુ કરડો અને ઠંડો ટાઇપણ થઇ શકે !

પણ તે શોકમય ખ્યાલ ઉરાડી મુકતાં ઇલડેરીમ એકાએક હસી પડ્યો ! શું તે આનંદ અને છુટાપણા માટેજ સરખયો ન હતો ? તેના જીવનમાં કદી એક ઓળો બી પેસી શકનાર હતો ? શું તેની માતા તેનેજ સૌથી વધારે નહિ ચાહતી હતી ? કારણ તેનીજ સલામતીના બખને લીધે તે માતાએ ચીસ

પાડી હતી; અને તેનીજ જીંદગીના જોખમના ખ્યાલે તે ધ્રુજ રહી હતી ! એજ વિચાર ઇશ્વરીમને ખુશીથી છાકટ બનાવી દેવા પુરતો હતો ! પણ તેની માતા જેવી એક નાહતી નખળી બાનુ આવા મોટા જોરાવર અને ગમગીન માણસની માતા હોઇજ કેમ શકે ? પણ વળી તે ચોટ્ટે ખુશાલ સંધળી રીકર મારી હટાવતો મોટે સાંહદે હસ્યો ! તે એવું હસવું હસ્યો કે જાણે તેના સીતારાની ખુલ્લું ચાલ માટે તેને એક લેશમાર પણ શંકા હતી નહિ ! પછી ત્યાંથી કુલ જેવાં હલકાં જગરે તે ઘેર તરફ વળ્યો.

પ્રકરણ ૭.

લેડી આઘગ્રનને તેણીનો વડો બેટો તે ચેમ્પરમાં લઇ ગયો કે જ્યાં ઘણાએક સુખી કલાકો ઘણીવાર તે મા દીકરાએ વાતચીતમાં ગાળ્યા હતા.

તેણે તે માતાને એક ખુરસીપર બેસાડી દીધી કે જે પોતાનો સફેદ ચહેરો હાથોમાં ધ્રુપાવી તે બેઠકમાં પછડાઇ પડી. ગરીબ તે ! હૃદયભેદક ડચ-કાંઓથી તેણીની છાતી બધી ગુંગળાઇ જતી હતી.

શરમથી નમેલાં તે સફેદ વેલ સાથનાં માથાં પર પોતાનું શીર દેખાવી આઘવર તેણીના પગ આગળ પડ્યો. એ વેળા તેના હાથ એક બીજામાં એવા તો ટાઇટ ભેરવાયા હતા કે તેની નસેનસ પુલીને મોટી થઇ રહેલી જોવાતી હતી.

પણ તે અગાધ દુઃખ કે જેના ભારથી તેની બહાલામાં બહાલીનું સર ઝુકી ગયું હતું તેના ખ્યાલ કરતાં તે બહાદુર નાઇટ પોતાના આત્મામાં થતી વેદના એક કોરે મુકી તે મીઠી જનેતાને શાંત પાડવાની જહેમતમાં પડ્યો.

“મધર !” તે તેણીને સમજાવતાં અતી નરમાશબર્યા અવાજે બોલ્યો, “હું તમને કૌંઇ દહાડો કંઇ નહિ પુછશ ! તમારી જીંદગીની એ એક ખાનગી

બાબદ વિષે હું કંઈ જાણુવા માગશ નહિ, પણ મને એટલું જ કહો, વહાલાં મધર, કે પેસો ખુરશદયહેર હાકરો શું ખરેખર મારો બાઇજ છે ?”

તે બાબુ પોતાના સફેદ રોબમાં મહોડું છુપાવી જેમની તેમ બેસી રહી. બેઅટકાવ ડચકાંઓને લીધે તે વાંકા વળેલાં ખભાં ઉંચક મુક થયાં કરતાં હતાં !

“મધર ડીયર,” વળી તે હેતવંતા બેઠાએ તેણીને વીનવી, “બોલો, તમારે વાસ્તે હું શું જ કરી શકું ? ઓ મમા, તમારું દુઃખ હું શી રીતે કમી કરી શકું તે મને કહો !”

અંતે લેડી આઘચને આંસુઓથી તર થયલા તે ચહેરા પરથી હાથો ખસાડયા અને પછી તે આંગળાંઓ અધીરતાની તાપથી હોય તેમ પોતાના કુજતા હોડો પર દબાવી દીધાં.

“હા, હા, એ તારો બાઈ છે.....મારો દીકરો !” તેણીએ શરૂ કર્યું, “તારો બાપ ધરડોડું અને કરડો હતો ને હું તો તેની દીકરી જેવી જ લાગતી હતી ! પણ પછીથી...પછીથી મારી જીંદગીમાં તે દાખલ થયો કે જેણે મારું જીવન ચોરી લીધું. આપ મુલકને વાસ્તે તે ધણો—અતી ધણો ખુશ્નુરત હતો. હા ! તે દુરદરાઝ છેક પુર્વ ખંડથી આવેલો હતો, એટલે પાછો ત્યાં જ ગયો ! ને મેં તેને જવા દીધો ! અરે ! ફરી મેં તેને જોયો જ નહિ ! અને પછી ? પછી મારો તે નાહલો દીકરો જન્મ્યો, જે બીના મેં અલખત તારેથી છુપાવી, કારણ જેટલું તે કીર્તિવંત એટલું શરમભર્યું બી હતું જ તેથી મેં મારા એ ગલગોટાને ઢાંકી સાંતીને ઉધાર્યો. તે થોડોક મેટો થયો કે તેના આપે...હા, તેના આપ, આઘવર, કાંચ કે તે તારો બાપ નહિ હતો ! તેણે પોતાના દીકરાને તેડવા માણસો મોકલ્યાં...મારા નાણા ધલડેરીમનો તે પીતા કે જે એક રાજવંશી હતો ! મારાં તે ઝીનકાંને મેં છાતીપર પથર મુકીને મારેથી જુદું પાડ્યું, અને તેના બાપ તરફથી આવેલા કાસદો તેને લઇને ગયા ! એ દરમ્યાન કાસલમાં હું કેવા જીવતરે જીવી તે તો મારો ખુદા જાણે છે ! તું ને તે વખત યાદ હોશે, આઘવર, કે જ્યારે

હું ગમગીન ને ચુપ તે ઢંઢાર જેવા કીલ્લામાં ફર્યા કરતીંતી. એ પછી લાંબે વખતે મને ખબર પડી.....મને ખબર મળી કે તે મહાન નર મરણ્ય પામ્યો હતો અને અમારી તે ખાનગી બીના તેના બેડેજ કબરવાસ થઇ ચુકી હતી. અને પછીજ ઇલડેરીમ તેના બાપના બપ્તરમાં સજ થઇ આવ્ય ઠંડા દેશમાં આવ્યો ! અને ત્યારે હું તુંને ગોરામાઢ્ટ કાસલમાં એખસો છોડી અહિં આવી પડી ! હું બીલકુલ નાચાર હતી, કારણ મારાં તે બીજાં બચ્ચાંને મારી વધારે અગત હતી !” અને અહિં તે બાપડી અચકી ગઇ કે જ્યારે તેના ચીમરા-યલા ગાલોપર આંસુઓ ખરી પડતાં જેવાતાં હતાં.

“વળી મને એમખી લાગ્યું,” જરા વાર થોભી તેણીએ પાધું ચલાવ્યું. “કે મારે કાનવેન્ટની નજદીકમાંજ રહેવું જેમએ કે જ્યાં હું મારાં પાપોની તોજેશ કરવા રોજ જઇ શકું ! તારી સમક્ષ મારા તે ચુનાહનો એકરાર હું કરી ચુકીછ હવે ગમે તે રીતે તું મારો ઇન્સાફ કરી લે, આઇવર !”

“ઓ મધર !” તે છોકરો પુકારી ઉઠ્યો, “દુન્યામાં જે મને સૈાથી પ્રીય અને પવિત્ર તેનો ઇન્સાફ કરનાર હું કોણ ? એક દીકરાને પોતાની માયને સવાલ કરવાનો હક્કજ શું છે ? મારે મનથી તો તમે જેવાં અશો હતાં તેવાંજ છો ! ઓ માય, તમે જાણીછ કે મારા દીલમાં તમારે વાસ્તે કેવા બળવાન પ્યાર છે ! તેમાં કોઇ કાળે એક તલ માત્રખી ફેર પડવાનો નથીજ, વાસ્તે, ડીયર મધર, ઉંચકો તમારૂં સર ને ખુદાને ખાતર તમે એમ રડો ના ! જીવોની ઓ માતા ! પેલી કાળી વાદળીઓ હટાવી સુરજ કેવો નીકળી રહયોછ ને જીવો અરે તમારી મીઠી નજર ઉંચી કરીને જીવો તો ખરાં મધર કે આવ્ય દરવાજાનાં ઉંચર પર કોણ આવીને ઉભુંછ ?”

તે દુઃખી સ્ત્રીએ નજર ઉંચકી અને દુઃખના એક ચમટા સાથેજ આઇ-વરે જેચું કે ઉંચર પર ઉભેલા તેણીનાં તે ડાર્લિંગને જેતાં સાથેજ લેડી આઇઅનમાં ચમત્કારીક ફેરફાર થઇ ગયો.

ઇલડેરીમ ! સદાનો તે રોજનચહેર ખુબર ઇલડેરીમ હસ્તે મુંખે તેઓને જેતો ત્યાં ઉંચર પર ખડો હતો !

તે ડાકે સર નાઇટનું અંતઃકરણ છોડાઇ બેઠાઇ જતું હતું !
અરે ! અરે ! તેનાં તે ઐષ્ઠ બળવાન પ્યારનું તોલ તે સુનેરી ઝુલ્ફાં
વાળાનાં ફક્ત એક બાલ જોડેલુંબી કરવામાં આવતું હતું નહિ !

ઇલડેરીમ અંદર આવ્યો અને તે માતાના ગળાં આસપાસ પ્યારથી
હાથ વીંટાળી પોતાનાં સુંદર ઝુલ્ફાં તેણીનાં ગાલ સાથે દબાવ્યાં.

“ હવે તારાં આંસુઓ સુકાઇ ગયાંની, માતા માહરી ? ” તે લાડ કરતો
બોલ્યો, “ બરાબર છે ! એમજ જોઇએ ! તારે રડવું જોઇએજ શું કામ ? જો
આય સીહા માણસ મારો ભાઇજ હોય તો હું તેને મારો હાથ ભાઇબંધીમાં
આપુંછ, પછી કંઈ ? પણ તમે રડો નાની ! ખ્યાલ કરો મધર ! હું કેવો
એક પ્રકાશીત દેશ છોડી આયોજ, ને કેવાં બહાલાં મીત્રો પાછળ મુકી આયોજ
છતાંબી હું કોઇ દહાડો રડુંછ કે ? વાસ્તે આય મીહા ચહેરા પરની જરાએ
જરા દહગીરી કાઢી નાખી બસ તમેબી મારી સાથે ખુશખુશાલ જીંદગી
ગુજારો ! ઇશ્વરે આવી સુંદર જગત બનાવીજ તે હસવા માટે, રડવા માટે
નહિ ! ” અને પછી એક ફલાંગ મારી તે પોતાના ભાઇની નજદીક ગયો અને
સીધું તે કાળી આંખોના કુંડાણમાં જોતાં બોલ્યો.

“ તારું નામ આઇવર છે નહિ ? લે, આય મારો હાથ ને જરાબી તારા
દીલમાં મારી સાથે ગુસ્સે ના થતો, આઇવર, પણ હું ફરીથી કેહુંછ કે કોઇબી
રીતનાં બંધનમાં પડવા હું સરખાયો નથી વાસ્તે રાખને કે કોઇને બી નમ-
વાનું તો તું મારી આગળ કદી બોલતોજ ના અને ત્યારે હવે ફેરવેલ મારા
સીહા બીરાદર ખુદ ચાહશે તો આપણે જલદીજ પાછા મઢીશું પણ ચાહ
રાખજો તે વખતે તારા હાથમાં તમવાર પકડાયલી હોતી જોઇએ નહિ ! ”

અને તે મસ્તીખોર હસતો હસતો પોતાનો સુનેરી ક્લોક ઓઢી લઇ
ત્યાંથી બહાર ગયો અને ત્યાં ઉભેલા પોતાના તે રખશને એક ખુશાલ સીપ-
ટીથી બોલાવી તેની પર સ્વાર થઇ દોડી ગયો.

જરમનીની અદ્ભુત શોધ.

ફ્રેડીસન્સનો “પર્લ્ વ્હાઈટ” પાયોરીઆ ટુથ પાઉડર, દરેક ઘર માટે એક અવશ્યની ઉપયોગી ચીજ.

તમારા દાંત ખુબસૂરતીમાં “પર્લ્ વ્હાઈટ” યાને મોતીના દાણા જેવા બનાવે છે. પાયોરીઆ (દાંતના પર) અને પીઝા અનેક દાંતનાં દુઃખો અટકાવે છે. દાંતમાં થતી કળતર યા દુઃખારો ફક્ત એજ વખત લગાડવાથી નરમ પડે છે. મોંહમાંથી વખતોવખત નીકળતો દુર્ગંધ દૂર કરે છે. દાંતના પારા મજબુત બનાવી દાંત પડતા અટકાવે છે. ફક્ત એકજ વખત ત્રાયલ લીધાથી ખાતરી થશે.

કી. રૂ. ૧-૨-૦.

પેરી કુંઠ તથા દરેક બહુતા કેમીસ્ટો પાસેથી મલશે.

સોલ એજન્ટસ:—

ફ્રેડીસન્સ ઈન્ડો જરમન ટ્રેડીંગ કું.

“મીઠાઈવાલા હાઉસ,” ત્રીજી મરીનલાઇન-સ, ધોભીતલાવ, મુંબઈ.

૬૦ વરસ ઉપરનું પ્રખવીશ્વાસુ ખાતું.

સ્તનજી જેહાંગીર

પેતાના માનનંત ઘરાકોની ખીદમતમાં હંમેશાં હાજર રહે છે.

શહાદી રામશની વેળા સદા યાદ રાખજો.

સર અવસર માટે એકલું ભરસેદાર ખાતું.

અસલ જરમન સીલવર

ના ઘટમઘટ વાસણો હરહંમેશાં તપ્પાર મળશે.

તે સ્વથ વળી તરેહવાર જાતનું રૂ. ૧.૫૦ (ચીનાઇ તેમજ ટચ મારેલું) બેટ આપવા લાયક ટીસેટ, ત્રે, ફ્લાવર વાળે, ગોઝાખાસ, પીંગાની, માછલી, નરીયેલ વીંગેરે, હરેક ચીજ બજાર કરતાં સરસ તે સસ્તી.

ચોખો માલ—કીફાયત લાવ. એકવાર જોઈ તપાસી ખાતરી કરો.

સ્તનજી જેહાંગીર,

(ટેલીફોન નંબર ૨૨૬૭૯)

બજારગેટ, કોટ, મુંબઈ.

કસબી સાડીઓ

લગનસરા યાં તેવાજ કોઈ શુભ પ્રસંગે
સાડીઓ, ઝલલાં, ટોપી કોરો વગેરે ભરાવવું હોય તો

હમારા

હુશીયાર કારીગરોના હાથના નમુના
જરૂર જોઈ જશોજી.

ખાનુઓ માટે-લેટેસ્ટ ફેશનના પ્લાઝિઝ
તથા જમ્પર્સ સીવવા માટે હમોએ ખાસ
અનુભવી અને હોશીયાર કટર્સ રોક્યા છે.

હોરમસજી એન્ડ સન્સ.

રેશમી કાપડના જાણીતા વેપારી.

દુકાન નં ૦ ૨-૫, અરવીંદ હાઉસ,
ન્યુ ચરનીરોડ, મુંબઈ.

તેના ગયા પછી તે રૂમની રેશની જતી રહી હોય તેમ આનંદના તે સ્વરૂપને ઉડી જતું જોતાં તે મા બેઠો તે ઓરડાનાં અધિકારમાં એખલાં પડ્યાં !

“તમુને હજી કંઈ મને વધારે કહેવાતું છે, મધર ?” આખરે પુછ્યું.
“તમારી કાઠખી એવી ઈચ્છા છે, કે જેથી હું તમારું મન શાંત કરી શકું ?”

“હા આખર !” લેડી આછગ્રન બોલી કે જે વાર તેણીની જુલુ આંખોમાં ધારતી પ્રગટ જોવાની હતી. “એક અતી ડરામણા ખ્યાલમાંથી તું મને મુક્ત કરી શકશે ને તેથી તારી પાસે હું એક વચન માગું છું ! મારા દુઃખી જીવનાં કસમ ખાધને વચન લે, દીકરા—મારાં કળતાં જીગરપર તારો હાથ મુક, ને મારી પરનાં તારા સઘળા પ્યારને ખાતર મને વચન આપ કે તારા ભાઈના એક બાલને ખી તું કદી અલવલ આવવા દેશે નહિ.....તેની પર તારો હાથ કદી ઉંચકશે નહિ, બેટા !.....તારા રાજાને ખાતરખી નહિ કે તારી ઇજ્જતને ખાતરખી નહિ અથવા તો એ મારો નાહનકડો કંઈ અવિચારી બોલીને તારી લાગણીખી દુઃખવે તોખી તારે એને એક આંગળી વડીક લગાડવી નહિ ! તેથી ઉલટુંજ તેની બેમુલ જીંદગીનું તારેથી બની શકતું રક્ષણ કરજે ! આખર, તારી માથનો એટલો સુખન તું રાખશે કની ? તારી માતા કે જેનો પહેલ્લો દીકરો તુંજ છે !”

એક આખી મીનીટ આખર કંઈ જવાબ આપી શક્યો નહિ. બારી વાટે દેખાતાં મેદાનને જોતો તે ખામોશ બેસીજ રહ્યો !

તેના જીવ ઝીમાઈ જતો હતો. એચીંતા આવી પડેલા એક અસાધારણ બારે બોમ્બ તળે તેનું અંતકરણ કચડાઈ જતું હતું મોટા ખુદા ! શું તેના આત્માની થોડી ઘણીખી રેશની તે કાળા અંધકારને લીધે સદાની નાશ પામવાની હતી !

નાહની નયળી નાજુક તે ઓરત કે જેને તે માતાના પવિત્ર નામે બોલાવતો હતો તેના મનથી. તો તે એક મજબુત ખડક સમાન હતો કે જે

તેણીનો સઘળો બોળે આસાનીથી ઝીલી લેવા જેટલો મજબુત હતો ! હા, અં તે ત્યારે તેણીના જીગરમાં તો તે ખીજ બેટાનેજ પહેલ્લી જગા મળી હતી.

ધીમેથી તે કૂચી અને લેડી આધારિતનાં ચહેરા પર નજર કર્યા વગરજ તેણીને હાથ હળવેથી પોતાના હાથમાં લઇ તે બોલ્યો.

“હું તમને વચન આપું છું, મધર !”

એટલુંજ તે બોલી શક્યો અને પછી તે માવીતરનાં “વેલ” થી ઢંકાયલા સુંદર ઝુલ્ફાંઓ પર હોઠ દબાવી તે સીધા બેટા ઝુકી મયલાં સર સાથે બાહરનાં તડકામાં ચાલી ગયો કે જ્યાં તેનો તેજસ્વી બાઇ થોડીજ વાર પર હસ્તો રમતો દોડી ગયો હતો !

પ્રકરણ ૮.

સર આખર મેકડોશ હારેલાં તુટેલાં જીગરે કીંગ નીઆલનાં કાસલ તરફ પાછો ફરતો હતો.

ખરું હતું કે તેનાં દીકરી મુઝદો—તેનાં જીગરની મીડી ઉમેદો ધણી થોડીજ હતી પણ તેની જતેનાની પાકીઝગીમાં તે એટલું તો ચીવટાઈથી માનતો રહ્યો હતો અને તેણીની અશોભમાં તે એવા પાક વિશ્વાસથી જોતો આવ્યો હતો કે એકાએક આવી પડેલાં સરજતનાં તે કુર વમજથી તે તમામ હારી ખાઇ બેટો ! માતા પ્રત્યેનો તેનો પ્યાર અતી જોરાવર અને મક્કમ હતો. તેનાં જીગરની એખડી રોશની, એકજ ખુશાહી, તે ફક્ત આ તેની માવીતર હતી ! પણ અફસોસ ! અફસોસ ! હાલ તેના ખ્યાલમાં તે દમ ભરતો હતો, ત્યારે તે દમ વડીક ગસલ્ય વેદનામાંજ ખેંચાતો જોવાતો હતો !

તે ખરો ઉમરાવ બેટો હતો અને તેનાં જીવું એક ખમીરે અમીર

કે. વાર્યા—ઝવેરી—ટ્રાન્સેડ. Ph: 42483.

ગર્વું રાંક ફરજાં પોતાની બહાલી માતને દોષ તો કદી દઇ શકે નહિ છતાંબી તેને તેની જાંઘીમાંથી કંઠક ગુમાઇ ગયલું લાગ્યું. કંઠક કે જે વડે તે આજ તક જીવ્યો હતો.

તે માતાને ઘેરથી ફક્ત ગઇ કાલેજ નીકળ્યો હતો. તે રાત તેણે તે ઘાડાં જંગલમાંની એક ઉંડી ખીણમાં તોડી પાડી હતી કે જ્યાં પરનના સુસવાટ વચ્ચે તે થાકેલો જવાન નસોસ બની ઉંઘાઇ રહ્યો હતો. તારાના ઉગ્ગસ બિનાની તે એક ઘેર અંધારી રાત્રી હતી ! ગોચા તે શુરવીર જોધવાની ગમી માટે કુલ કુદરત પણ શોકમાં ડુબી ગઇ હતી. અને ત્યાં તેણે એક સ્વપ્ન જોયું ! તેને સ્વપ્ન આવ્યું કે કાળી વાદળીઓથી બરાયલી એક દુન્યામાં તે રખડતો હતો કે જે દુન્યાનાં વીસ્તારનો કોઇ છેડાજ ન હતો. તેની આસપાસ જીવાઈ રહેલા તે અંધારા ધુમસથી તેની આંખો જાણે આંધળીજ બની ગઇ હતી. છતાં તે થાક્યો નહિ ! કોઇ એક અણુડીક શક્તિ તેનાં પગલાંને કૌવત આપતી, તેની આંખોને રેશની બક્ષતી તેને આગળનો આગળ દોરવતી જતી હતી. જેમ જેમ તે અંધકારમાં આગળ વધતો, તેમ તેમ થોડે થોડે વારે તે અંધારી વાદળીઓમાંથી વીજળીના ચમકારા નીકળી રહેતા જોવાતા હતા, કે જેના પ્રકાશમાં તે ઇલડેરીમનો આકાર નીલાળી શકતો ! એ કીસમે તે ચમત્કારીક રેશની તેના રસ્તા પર અજવાળું ફેંકતીજ રહી અને આસ્તે આસ્તે તેમાંનો તે શીગર વધારે અને વધારે ખુલ્લો દેખાવા લાગ્યો ! ત્યારે તેણે જોયું કે ઇલડેરીમના હાથમાં એક કોસ રોકી તલવાર પકડાયેલી હતી !

તે ગુંગળારી નાખતા ધુમાડાનાં અંધકારમાં વલખાં મારતો આધવિર આગળ ધસ્યો ! તેના દુઃખીયારાં જીગરને આશા આપતી કીસમે પકડાયેલી તે તલવાર નજદીક જવા તે તલથી રહ્યો હતો. એવામાં તે ખુબસુરત યુવકની આકૃતિ અદ્રબ્ય થઇ ગઇ અને ફક્ત તે તલવાર અંધકારમાં લટકી રહેલી જોવાઈ !

તેજસ્વી પ્રેરકાશમાં ઝલકી રહેલી તે તલવાર એક સ્વર્ગીય આશાનીજ નીશાની બતાવી રહી હતી !

બે હાથો જોડી આધવર તે રોશની સન્મુખ ઝુકેલ્યું મંડયે પડયો ! અને તેને દેખાયું કે તે તલવારની અણી એક તુટેલાં અંતઃકરણમાં બરોબર વચ્ચે વચ્ચે બોકાઈ ગઈ હતી કે જે અંતઃકરણ ઘણું રીપાતું હોવા છતાં હજી તરફડીયાં મારતું જીવતું જ હતું ! અને તેમાંથી ઝરફતાં લોહીનાં ટીપાંઓની એક નાહતી સરખી નદી બની ગયલી જોવાતી હતી, કે જે તે કાળા આકાશમાં કીરમજી એક પટ્ટી જેવીજ લાગતી હતી !

તે રાતા માણેક જેવા ઝરાને નીહાળતો આધવર ઉભો હતો, તેવામાં પડદો એકદમ ઉંચકાઈ ગયો અને તેની નજરે એક જુદોજ દેખાવ પડ્યો !

તેની સામે દ્રષ્ટી મર્યાદાપર તવલુદ થતા આકૃતાબની ગુલામી રોશની ફેલાઈ રહી ! તેનાં તેજ અને ચળકાટ દર મીનીટે વધતાંજ ગયાં ! સેવટે તે એટલી ભભુકદાર બની ગઈ કે બહેસ્તનાં દરવાજામાંથી નીકળી રહેલી તે રોશની જોયા નીચેની દુન્યાને બાળીને ભસ્મજ કરી નાખવા ચાહતી હતી !

તેણે પેલી રાત્રી લોહીની નદી તે પવિત્ર રોશની તરફ વળી તેની સાથે મળી જતાં જોઈ.

ધણડેરીમની તલવાર અદ્રસ્ય થઈ હતી. પવિત્રમાં પવિત્ર અને સુંદરમાં સુંદર એવા તે સુર્યોદયનાં તેજમાં સંધળું બેમાલુમ થઈ ગયું પણ પછી એકાએક તે ભભુકદાર રોશનીની બરાબર મધ્યાનમાં તેણે એક બીજો કોસ જોયો !

તે બીજો કોસ—મહાન લોર્ડ જીસઝનાં કીર્તિવંત યુદ્ધ સ્વભોગની તે નીશાન—એવાં એક અમર નુરમાં ઝળકી રહી હતી કે આ ધર્તી પરનો કોઈ ખાકી માનવી તેની પર નજર કરી શકેજ નહિ !

તે એ કીસમની યુદ્ધ રોશની હતી કે જેની સમક્ષ અંદગીમાં હાથ જોડી નમ્યા સીવાય, કોઈ રહી શકેજ નહિ !

એક છુટકારાની યુગ સાથેજ તે અદ્ભુત ખામ જોનાર જગી ઉડ્યો અને ત્યારે તેની આસપાસ હજી અધકારજ હતો પણ તે કીર્તિવંત નીશાનની રોશની હજી તેનાં અંતઃકરણમાં તારા મીસાલ ચમકી રહી !

અને કીંમત નીઆલની કોર્ટમાં પાછો ફરતાં સર આધવર મેકડોસ એજ તેના અજબ જેવા સ્વપ્નનાં ખ્યાલમાં ડુબી ગયો હતો !

તેની આસપાસનું તે શોકાતુર ઘાડુ જંગલ તો તે જોતોજ નહિ હતો. તેની આંખો આગળ તો તે કાળી વાદળીઓમાંથી શરૂ થયેલા તે કીર્તિવંત સુર્યોદયનો દેખાવજ હજી ખડો હતો !

અને એ ખ્યાલોમાં સર આધવર એવો તો મસ્તુલ બની ગયો હતો કે તેનાં ઘોડાએ ઠોકર ખાધી તે વાર તે મુશ્કેલીથીજ પડી જતો ખચી શક્યો.

અંતે તે તુરંગોમાંથી બીહાર થયો અને લગામ ખેંચી તે અસ્પષ્ટ ઝડપી ગેલપમાં છોડી મુક્યો !

પણ તેની નજરે દુરથી દેખાતો તે સફેદ આકાર શું હતો? નજદીક આવતાં તે ધણો અજબ થયો; કારણ તે ગીચ જંગલમાં આવેલાં એક સુંદર તળાવને કાંઠે એક નાન્યુક છોકરી બેઠી હતી કે જેનાં લાંબા બાલ છેક તેનાં પગો આગળનાં તે ઝમરદી ધાસ તક લટકતા જોવાતા હતા. એ શું તે ખરેખર જોતો હતો કે ધરડી મોડેડને મહોડેથી સાંભળેલી કહાણીમાંના મૃગદલ જેવું કંઈ તે વિશાળ વનની સપાટીપર તેને દેખાતું હતું?

પ્રકરણ ૯.

ખરેજ તે જંગલમાં એક સુંદર સરોવરને કીનારે એક તારણી બેઠી હતી ! તેણીની બે મોટી ખુલ્લી સીંચીન આંખો તે નજદીક આવતા સ્વાર પર ધણી ઇતેન્નરીમાં ડીકાવેલી હતી, જ્યારે તેણીના હોઠો એક નરમ હસવામાં સહેજ છુટા પડેલા દીસતા હતા !

તેણીએ ડલ પીલા રંગનો એક લાંબો રોબ પહેડ્યો હતો અને તે નાન્યુક કમર આસપાસ એક વજનદાર રૂપેરી ગર્ડલ (કમરબંધ) લટકતો જોવાતો

હતો, અને જ્યારે કપાલપર એક શરી મોટાં મોતીના એક બેન્ડ બાંધી લીધો હતો કે જેની બરોબર વચ્ચે એક આબદાર બેમુલ પોખરાજ ઝમક ઝમક થતું જોવાતું હતું.

બળી બે સફેદ બરફ જેવા હાઉન્ડઝ—કુતરાઓની જેડી એકાદ દહેરાંની મુતીની રખેવાળીમાં હોય તે કીસમે તે મધુરીના પગ આગળ પડી હતી !

સર આધવરને લગભગ આવી પહોંચ્યો જોઇ તે બાળા ઉભી થઇ ગઇ; અને તે એમ સીધી, પતલી, શીકરી, ખડી હતી ત્યારે કોઇ ખાકી ઇનસાન કરતાં તેણી એક હવાઇ આકારને વધુ મળતી આવતી હતી, એટલી બધી તે સફેદ અને નાજુક હતી ! તેણીનો ચહેરો અતી ધણો નાહતો અને મોહક હતો કે જેની તમામ ખુબસુરતી જોયા તે તારા સમ ચમકતી આંખોમાં અને તે અર્ધા ખુલેલાં કમળનાં ટુલ જેવા હોઠોમાંજ ભરી મુકી હતી !

અન્યબીના એક મોટા આંચકા સાથે સર આધવર મેકડાશે જોયું, કે તે કોમળાંગી કોઇજ નહિ, પણ કીંગ નીઆલની વચલી બેટી પ્રીનસેસ શીઓના હતી.

એક કુદકા સમેત તે નાઇટ ઘોડા પરથી ઉતરી પડ્યો અને પછી શુંકણુ વાળી તે ઓશકાઈ ગયલી પ્રીન્સેસનો હાથ માનથી ઝાલી તેણીને નમન કર્યું !

તે બન્ને કુતરાઓ ખુશાલીનું ભસ્તા તેની આસપાસ ફરી વળ્યા. ખચ્ચીત, પશુ પક્ષીઓ, તે શોકાતુર માણસ પર જે કીસમે પ્યાર બતાવી તેની સાથે હળી જતાં હતાં તે જોવાનું ધણુંજ ખુશકારક હતું !

પ્રીન્સેસે તે શુંકણુમંડયે પડેલા નાઇટને જલદીજ ઉભો થઇ જવા કહ્યું !

“મારાં માતા પીતા આજે આખી દરબાર સાથે હરણોના શીકારે ગયાંછ !” તે પીલતન જેવા શખ્સ તરફ નજર ઉઘ્ચી કરી શીઓના ધણું નરમાશથી બોલી, “પણ હવે હું ધારૂંછ તેમ એ લોક પાછાં ફરતાં હોશે ને જલદીજ આપુને ખુશગલના અવાજ સમજશે !”

અમૃતાંજન

(૨૭૨૨).

પેનઆમ ચાપરવાથી તમોને ખાત્રીબરેલો, સલામત, અને તાત્કાળિક આરામ
જરૂર મળશે. તમારું માથું દુખતું હોય, તમો ખાંસી, સરદી, રૂમેટીઝમ,
ચાદાં અને એવાં સઘળાં દુઃખદરોથી પીડાતા હોવ ત્યારે

અમૃતાંજન તમોને જરૂર ફાયદો કરશે.

એક બાટલીની કીંમત દશ આના.

દરાજનો મલમ:—સઘળા પ્રકારની દરાજ તથા ખુજલીનો બરસેદાર અકસીર
ધલાજ. ત્રણ વખત લગાડવાથી તદન સફા થઇ જાય છે. દીનની કીંમત ૬ આના.
દાંતનું મંજન:—આ ઉત્તમ ખુશબોદાર દાંતનું મંજન પારામાંથી લોહી વહેતું
અટકાવે છે, દાંત સાફ અને સફેદ રાખે છે, તથા તેઓને મજબુત બનાવે છે.

દીનની કીંમત ૨ આના.

દરેક ડોકાણે ઉપલી બધી ચીજ વચાચ છે.

અમૃતાંજન ડીપો, ૨૪૯, ફ્રીઅર રોડ, મુંબઈ નં ૧.

ખરાખર ચાવી શકાય તેવા ફીટ દાંત ક્યાં બનાવશો?

“પોપ્યુલર ડેન્ટલ રિસ્.”

સરતું દાંતનું દવાખાતું.

દાંતના ડોક્ટર—ફ. મે, મસાની.

દાંતને લગતું દરેક કામ ધણું જ કીકાયતે અને ખાત્રીપુર્વક રીતે
કરવામાં આવશે.

ટાઈમ રવીવાર સીવાય રોજ ૧૦ થી ૬—૩૦.

દરમીન—દરાજ તથા ખરજવાંની અકસીર દવા.

(૨૫) વરસથી આ દવા જાણીતી છે. દરેક દવાવાળાઓ અને વેપારીઓને
ત્યાંથી મળશે.

બનાવનાર:—ડો. મસાની પોપ્યુલર ડેન્ટલ રિસ્.

૭૧, કાલબાદેવી રોડ, પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ જંકશન, મુંબઈ ૨.

નરં ચોખ્ખું દુધ.

કાઉન કોરકની પેક કીધેલી ખાટલીમાં દાદરથી કોલાખા સુધી એક પોસ્ટ કાર્ડ લખવે ઘરખેડાં પુગાડવામાં આવે છે.

લેસના દુધના શેરના આના છ. ગાયના દુધના શેરના આના સાત.

માખણ

માખણનું ઘી મણના રૂ ૩૨. તાજું કીમ રતલનો રૂ. ૧૧.

ટેલીફોન નાં ૪૨૧૧૦.

ભાયખલા ડેરી ફાર્મ,

મરાઠા હોસ્પિટાલ પછવાડે, ભાયખલા પોસ્ટ નાં ૧૨.

ખાસ ઘરાકોની ફરમાસથી અમોએ

ચરનીરોડ કામાખાગ

સામે ખાંચ ઉઘાડી છે જ્યાં

ચોખ્ખું દુધ—ભેલ વગરનું માખણ,

તાજી કીમ, ચોખ્ખું માખણનું ઘી હંમેશાં મળશે.

કોઈપણ ચીજમાં ભેળ નથી તેની ખાતરી રાખવી.

ભાયખલા ડેરી ફાર્મ.

ખાંચ—ચરનીરોડ, કામાખાગ સામે.

તમારા માણસ પાસે માલ મંગાવો તો મહેરબાની કરી અમારી દુકાનનો કેશમેમો જરૂર માંગજો.

“અને તમે નામદાર એ લોકની વાટ જોતાં અહિં ધણુંના ખોટી થાઓછ ?” સર આદ્યવરે તે શાહની બેઠીને મોટા અદબથી સવાલ કર્યો ! પશુ તેમ કરતાં તે નાહની છોકરી તરફ તેને અર્ધોઅર્ધ વાકું વળવું પડ્યું !

“મને આપ શાંત જગા ધણી હલાવી છે; ને તેથી મમા પપા ને ભાઈ બહેનો શીકારે જાયછ ત્યારે હું આપ સરોવર પરજ આવીને ખેસુંછ !” પ્રીન્સેસ શીઓનાએ મીઠા સ્વરે જણાવ્યું.

“અને પ્રીન્સેસ શીઓના કહી શીકાર ખેલતાં નથી ? શું હરણોની ‘ચેઝ’ માં જવાનું તેઓને ખસંદ નથી ?” સર આદ્યવરે પુછ્યું.

“નહિ, સર આદ્યવર !” તે નાહની શાહઝાદીએ માથું હલાવી કહ્યું, “મારી બહેનો જોટલી હું મજામુત નહિ હોવાથી, એ લોક સાથે કોઇ રમત ગમતમાં હું ભાગ લઇ શકતી નથી ! વળી મને ખીચારાં પરાધીન પશુ પક્ષીનો નિર્દોષ જાન સેવા કદી ગમે નહિ.....પશુ સર આદ્યવર મેકડોશ—” તે સુંદરીએ નીચી નજરે આગળ વધાર્યું, “આજે કંઈ હું તે લોકની વાટ જોતી અહિં નહિ બેઠી’તી ! હું તો ક્યારની તમારે વાસ્તે ખોટી થતી તમારો રસ્તો ઘેરી થોભેલી છું !”

સર આદ્યવરે તે નાહની છોકરી કે જે ભાગ્યેજ એક નિર્દોષ બચ્ચાં કરતાં ખોટી સાગતી હતી તેણી તરફ કંઈક નવાજ જોશથી જોયું, કે જે કીસમની સાગણી તેના આત્માએ કદી જાણેલીજ નહિ !

પશુ પોતાના દેશ, રાજ્ય અને ખાનુ તરફ વફાદાર ફરજ અજવનાર તે એક ‘શીવલરસ નાઇટ’ હતો એટલે તેના દીલમાં ઉભરી આવેલી લાગણી ઝટ સમાવી દઈ તે તે નાહની પ્રીન્સેસને ફરી એકવાર અદબવંતું નમ્યો.

“પ્રીન્સેસ શીઓનાનો કોઇ બી હુકમ બળ લાવવા હું તૈયાર છું !” તેણે સંભાળપૂર્વક જવાબ કર્યો.

“તમે ધણી દુર વેરથી આવોછ, ખરું કની ?” તે મનહર બાળાએ ચલાવ્યું, “કારણ હું જાણુંછ, કે તમે પેલા તેજસ્વી ઇલડેરીમની શોધમાં

ગીયા તા ! તમે તેને જોયો, સર આઘવર ? કેવો છે તે ? આપણા કવી સર સ્યુમાસે વર્ણુન કાઢેલું તેટલો બધો એ ખુબસુરત છે ?”

સર આઘવરની શાંત મુખમુદ્રા પર એક ધ્રુમટો ચઢી આવ્યો !

“તમે તે ખુબસુરત જવાનને જોવા ઘણું ઇતેન્નર છો, પ્રીન્સેસ શીઓના ? અને તેમાં કંઈજ નવાઈ નહિ ! દુન્યાનાં બધાંજ લોકો ખુબસુરતીને ચાહે છે !” સર આઘવરે તે છોકરીની આંખોનાં ઉંડાણમાં જોતાં પુછ્યું.

“નહિ ! નહિ !” શીઓના બોલી, “હું કંઈ ઇલડેરીમના ખ્યાલમાં હતીજ નહિ ! હું તો તમારી લાંબી સફરનો વિચાર કરતીતી, કારણ કોઈ બીજા કરતાં ઇલડેરીમને શોધી કાઢવાનું માન તમોનેજ મળે, એ જોવા અમે બધી બહેનો ઘણાંજ આતુર છીએ ! અમારી આંખોમાં તો તમે એક ‘હીઅરો’ જ છો, સર આઘવર, પણ અમારાં ગાણી માતાની ધારે અમો બહારથી કંઈજ બતાવી શકતાં નથી !” અને એક ખેચટકાવ નીસાસો તે છોકરીનાં મુખમાંથી નીકળ્યો.

સર આઘવરે આભારી હૈડે તે નાહતી છોકરી તરફ જોયા કર્યું ! તે કેટલી મીઠી હતી ! કેટલી નમાની અને વળી સુંદર ! અને એમ છતાં બી તે કવીન કેના જેવી એક રાયોડી લડાયક ઓરતની બેટી હતી એ કેવું અજબ જેવું ?

તેઓ તે ઉંડા તળાવને કાનારે વાત કરતાં બેઠાં—તે સીદા નાઈટ અને તે મધુર કોમળાંગી ! બાનુઓની કંપનીમાં આઘવર હંમેશ ઘણો શરમાળ બની જતો ! ખરું પુછે તો તેની માતા સીવાય આજ લગી કોઈ બી સ્ત્રીની જોડેજોડ બેસી તેણે વાત કરી હતીજ નહિ ! અને વળી પાછો તે માતાને ખ્યાલ થતાં તેનો ચહેરો કુમળાઈ ગયો !

શીઓનાની ચગાર ચશમ એ તેની ઉંડી ગમગીની પામી ગઈ અને તે નિર્દોષ બચ્ચું તેની જરા વધારેજ નજદીક ગયું—એટલી તે નજદીક ગઈ કે તેણીનાં સુંદર ઝુદ્ધાં તે કાળા કલોક અને બખ્તરનો સ્પર્શ કરવા લાગ્યાં !

“તમે સદા એટલા શોકાતુર કાંય રેહવોછ, આઘવર ?” તેણીએ તે સોહા-

મણા અહેરામાં ધણું ઉદાસીત જોતાં ધીમેથી પુછ્યું. આહ ! તે પાક વિશ્વા-
સથી ઉત્ક્રાંચલો તેણીનો નિર્દોષ મીઠો બાળક સુખડો જોતાં, આઘવર જેવો
એક એકલવાયો ગમગીન જવાન મોહીત બની જાય એમાં શી નવાઇ ?
તેનાં કળતાં જીગર સાથે તે નાજુક કુલને એકજવાર દાખી દેવાની તેને એક
જોરાવર ઇચ્છા થઇ ! પણ બીજીજ પળે મક્કમ મને તેણે પોતા પર ગાલેબ
આવેલી તે દીવાન્યત મારી હટાવી !

અરે ! અરે ! જીંદગીનો સધળો મીઠાશ, આનંદ અને મોજમઝાહ આજ
સુધી તેણે જાણેલાં નહિ તો હવે-હવે શા માટે તે ભોગવવાનો હક તેને મ-
ળવો જોઇએ ? તેથી ફક્ત તેણે પોતાનાં મજબુત આંગળાં તે નાહનાં નાજુક
હાથ પર નરમાશથી મુક્યાં.

“કેટલાંકોની જીંદગી હંમેશ ‘છાંવ’માંજ પસાર થાયછ, પ્રીન્સેસ ! કેટ-
લાંક જીગરોને હંમેશ ખડક મીસાલ સખ્ત અને મક્કમ રહેવું પડે છે ! ઇલ-
ડેરીમ જેવાઓ હંમેશ પ્રકાશમાંજ મહાલી રહે છે પણ મારા જેવાને માટે
તો ફક્ત બાજુ પર ઉભો રહીને તે પ્રકાશ જોયા કરવાનો છે !”

તે નાઝનીન જેમની તેમ વિચારમાં બેસી રહી ! એ વેળા તેણીની
આંખો કંઈ ભયમાં હોય તેમ ઘણી મોટી થયલી જોવાતી હતી !

“મને ‘ધુપ’ કરતાં ‘છાંવ’ વધારે પ્યારી છે !” તે ધીમા બેધ્યાન સ્વરે
બબડી, “કાંય કે તકકામાં કુલો કરમાઇ જાયછ ને-ને મને લાગેછ કે હું બી
જલદીજ પેલાં સ્ટોફીય મીશાલ કરમાઇ જવશ ! જો મને—જો મને, કોઇ
મદદ નહિ કરશે તો ! ને મને કોઇ દહાડે એટલી નબળાઈ લાગેછ કે જાણે
કોઇનાં બળ વગર હવે મારેથી જીવી શકવાનુંજ નથી !”

ગરીબ નમાનું તે બચ્ચું ! એક કરડી માતાના હાક ધાકમાં ઉધરેલી તે
શંક બાપડીએ કદી તે સ્વર્ગીય પ્રેમ તો જાણેલોજ નહિ ! કોઇ તેણી તરફ
ઘેરમાં માયાથી વર્તતું નહિ ! કે તે કાહેલી છોકરીને પ્યારનો એક સખુન
સંભળાવતું નહિ ! અને ત્યારે આઘવર જેવા એક મહાન યોદ્ધા, છતાં માયાળુ

જીગર ધરાવનાર એક મોટા માણસ આગળ તે ગરીબ એકલવાઇ છોકરી પોતાનાં મનનાં ઉભરા કાઢે, એમાં ધણું અજબ થવા જેવું નહિ હતું ।

તે મહાન જોધવાનું બળ માગતો તે નાહનો નયળો પોકાર સાંભળતાં સર આઘવરનાં સદાનાં શોકાતુર હૈમાં તેણે કદી નહિ અનુભવેલી એવી લાગણી ઉભરી આવી !

એ શું માનવાજોગ હતું કે એશઆરામમાં મહાલતી તે સુંદર મીઠી પ્રીત્સેસને કદી તેના જેવા એક ગરીબ અને એકલવાયા નાઇટની મદદની જરૂર હોય ? અરે ! અરે ! સર આઘવર મેકડોશે ખ્યાલ કર્યો કે સાહરા વગરનાંઓનું રક્ષણ કરવું કેટલું મધુર હતું ! નાહની શીઓનાની નયળી અને એકલવાઈ જીદગીમાં પોતાનું બળ આમેજ કરવાનો ખ્યાલ કેવો સુખકારક હતો ! તે મધુર કોમળાંગીની નયળાઇ તેને અજબ આકર્ષી રહી હતી ! તે કેવું તેણે આહ્યું, કે ગોરોમાલ્ટનાં ખાલી પડેલા કાસલમાં, શીઓના જેવી એક મીઠી પરણેતરને તે લઇ જઈ શકે ! અને એક કરડી માતાના ધાકથી તે મધુરીને તે બચાવી શકે—!

એવી મીઠી-કડવી લાગણી અનુભવતાં તેઓ બન્ને ખામોશ બેસી રહ્યાં. તે જોરાવર, બહાલો સર આઘવર, અને નાહની, મીઠી શીઓના ! પથુ તે મીઠા, ઉદાસીત ખ્યાલોમાંથી તેઓને જલદીજ ચોકવું પડ્યું !

આસપાસનાં તે બીચ અને ફરનાં ઉંચ્યા દરખ્તોની ઘટામાંથી આવતો ખુશુબલનો ખુલ્લો અવાજ તે શાંત વાતાવરણમાં ગાજી રહ્યો ! ખચ્ચીત, તે શીકાર પાર્ટી પાછી ફરતી ધણી નજદીક આવી પહોંચી હતી ! આઘવર અને શીઓના ઉભાં થઇ ગયાં ! એ વેળા તે કદાવર જવાન એક ઉંચ્યા દરખ્ત જેવો મોટો અને મજબુત લાગતો હતો જ્યારે તેની બાજુમાં ઉભેલી તે દીલકશ નાજનીન, તે મોટાં વૃક્ષ આસપાસ વીંટળાવા માગતી એક ચમેલીની વેલ જેવી સફેદ અને નાજુક દીસ્તી હતી !

સર આઘવર તે મીઠી ચશમોનાં ડંડાણમાં જોતો ઉભો ! તે વાર તે

નાહની બાળાની છાતી ઉંચકમું થતી જોવાતી હતી ! બણી બીહકણુ અદ્યથી એ પછી તેણી તે સર નાહતી લગોલગ ખેંચાઈ અને તેના કાળાં બખ્તર પર તે નાહતું શીર દબાઈ ગયું !

“સર આધવર !” માંડ સમજી શકાય એવા ધ્રુજતા નાહના સ્વરે શીઓના બબડી, “યાદ રાખજો કે શીઓના—કીંમ નીઆલની વચલી ખેટી સદા તમારી મીત્ર બની રહેશે ! જુલો ના જતા કે તેણી ધુપ કરતાં છાંવને વધારે ચાહે છે !”

અને એક દયાજનક નીસાસા સહીત તેણીએ પોતાનો ચહેરો ઉઘો કીધો ! કાસીઝને માટે ખોટી થતું હોય એવું તે નાહતું કમળ મુખ આધવરે, અતી માયા-અતી નરમાશથી ખસાડી નાખ્યું !

બુગલનો અવાજ પરગરો સંભળાવા લાગ્યો ! કુતરાઓનું બસવું, હથીયારોનો ખણખણાટ અને ઘોડાઓનાં ખોંખારથી તે વન બધું ખુશાલીમાં ગાજવાજી રહ્યું ! મોટી સંખ્યામાં ઘોડેસ્વારો આવી ચઢ્યા કે જોઓના ઘોંઘાટી સાહદો તે સરોવરની બાજુમાં છેક નજદીકથી સંભળાવા લાગ્યા !

શીઓના બને પોતાનાં વક્ષદાર કુતરાઓનો કોલર પકડી ઉભી રહી કે બ્યારે તે જોરાવર પ્રાણીઓની ખેંચતાણુથી હોય તેમ તે બાપડી તનબદને તમામ ધ્રુજી રહી હતી ! આધવર તેની બાજુમાં ઘોડો છોડતો ઉભો હતો !

એવામાં તે ઠેકડા મારી રહેલા હાઉન્ડઝને સત્તાથી કાચુમાં લાવતો એક અવાજ ત્યાં સંભળાયો ! અને જલદીજ તે તળાવને સાંમે કાંઠે રતાશ પડતા બ્રાઉન રંગના અરુપ પર સ્વાર થયેલી એક બાનુનો દમામદાર શીગર રજી થયો !

કવીન ડેના, એકમેકની બાજુમાં ઉભેલાં તે બેઉને કંઈક ઠંડાનું હસ્તી જોઈ રહી !

એક મગરૂર લહેકાથી તે તુમાખી રાણીએ પોતાનું સર ઉંચું કર્યું !

“આહા !” તે ચેલેન્જ કરતો અવાજ--કે જે માત્ર તેજ વાપરી શકે તેવા અવાજમાં તે બોલી ઉઠી, “ત્યારે સર આધવર પાછો ફર્યોછ ખરો ! પશુ

તમામ થાકોને લુસ થઇ ગયેલો લાગેછ, નહિ તો અમારી પાછળ એકમાં આવવાને બદલે, એ અમારી માંદી મરઘીની પાસે બરછ નહિ બેસતે !”

અને તે ઠૂપ કરી રહેલી રાણીએ પોતાનો ઘોડો મજબુતીથી તળાવમાં ઉતાર્યો કે છબકારા મારતું તે જનવર બાપડું ગુંઠણપુર પાણીમાંથી સામે કીનારે પોતાની પીઠ પરના બોળ સમેત જઈ ચઢ્યું !

તેઓની બાજુમાં આવી લાગતાંજ તે બે મુગાંમંતર બની ઉભેલાં તરફ ક્વીન ડેનાએ આંખો ચમકાવી જોયું !

“ઇલડેરીમ ક્યાં છે ?” તેણીએ ખુલ્લે મોટે સાહદે આંધવરને સવાલ કર્યો, “કે જેને પકડી લાવવા તુંને રાજ તરફથી ફરમાન મળેલું ? અને નહિ ખબર કે આપ તારા મહેરા પરની ગમીનો બાયસ મારી સીકલી શીઓના હોશે ! કે જે તારાં જીગરની એ રોમાન્સમાં બાગ લેવા ધણી નાહી, બદકે એક બચ્ચું હજી તો છે !”

અને વળી તે રાણી હસી અને એવો એક લોખંડી નાક તેમાં બેળાયેલો સમજાયો, કે શીઓના સખત મારથી બચવા ચાહતી હોય તેમ તે માતાની સામેથી ફરીજ ગઇ !

તે ડાર્ક નાઇટ તે હકુમત કરતી ઓરતનાં મહેરામાં ધણી શાંતીથી જોયું !

“ક્વીન ડેના—”તેણે ધણી અદ્યથી સવાલ કર્યો, “તમુને નીચે ઉતરવામાં હું મદદ આપું ? હું ધારૂં કે મારાં માનવંત રાણી અતીશય થાકી ગયેલાં છે નહિ તો એવા બોલો તેઓ કદી નહિ બોલે ! પ્રીન્સેસ પોતાની બહેનોને મળવા ધણી અધીરી બની ગઈ છે કારણ એવણે અને હમણાંજ કહ્યું કે ધણી વાર એઓ નામદાર તેઓની વાટ જોતાં આયજ તલાવને કીનારે આવી બેસી રહેછ !”

તેનાં તે શબ્દોથી હીંમત પકડી શીઓના પોતાનાં કુતરાઓ જોડે ત્યાંથી ચાલતી થઇ અને જલદીજ તે વુડમાં તેણીનો નાહનો શીગર દેખાતો બંધ થઇ ગયો !

Telephone No. **20391**. Telegraphic Address—**'Press' Bombay**

By Appointment to His Excellency the Right Honourable
Sir Leslie Wilson Governor of Bombay.

P. B. Press & Sons.

Automobile Engineers & Carriage Builders.

Numerous Gold Medals, 1st class Diplomas & Certificates
of Merit.

Awarded at several Exhibitions in India, Paris, & London.

The House for Rich & Stylish Carriages Motor Bodies
High Class Finish & Intricate Repairs in Carriages
or Motors a Speciality.

Frere Road, Fort, BOMBAY.

KEMP & CO. LTD.

The Biggest Stockists Throughout India of

The Present Supremely Improved Quality

OIL MIRACULO

મહેરબાની કરી દિવના એક આગેવાન ઇંગ્લીશ પેપર

“Indian Daily Mail” નો નીચે અભીપ્રાય વાંચશો.

‘Oil Miraculo-A Scientific and Successful Discovery.

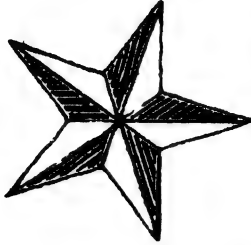
Remarkably beneficial in medicinal properties, infallible as a remedy for grey hair, the Oil Miraculo, a deliciously perfumed vegetable oil, is becoming very popular in the hair-oil market. The oil is free from all injurious or disagreeable effects.

*** In its medicinal properties it is reported to have cured itches and dandruff. It has turned longstanding grey hair into its original colour and restored weak and decaying hair.

This preparation, is absolutely stainless, and is worth a trial.

એકે અવાજે દરેક કોમમાં આગેવાન દરબજો ધરાવતી—

ધી સ્ટાર

બેકરી

ટેલીફોન નંબર

૪૧૦૩૫

Telephone

No. 41035

ટેલી મીનું:—	(૭) બ્રાંચીસો:—	ધરઉપ્યોગી ચીજો:
૧. વેજીટેબલ તથા ખીખાના પેટીસ.	૧ ફાઈ એન્ડ પ્રોપ્રાયટરી સ્કુલ સામે, ગોવાલ્યા ટેંકરોડ.	૧. અમારી પર્સ ડેરી નું ચોખ્ખું ધી.
૨. વેનીલા કીમબોહ.	૨ પીટીટ મેનશન, સ્લેટર રોડ—(આંરોડ).	૨. અમારી ડેરીનું ચોખ્ખું માખણ.
૩. કીમરોલસ.	૩ કરંજઆ બાલ્ડીંગ, ચર્નો રોડ નંકશન—આંટરોડ.	૩. ચોખ્ખું તલનું મીઠું તેલ.
૪. ખારી ખીસ્કીટ.	૪ શ્રીરામ બીલ્ડીંગ, નવા આતશખહેરામ પાસે— ઘોભીતલાવ.	૪. તાળાં છંડાં.
૫. મીઠી તથા ચીઝ ખીસ્કીટ.	૫ દાદીશેઠ લાકિસ—હોંગકોંગ બેંક સામે—કોટ.	૫. શેરડીનો ચોખ્ખો સરકો.
૬. મેરી પાપરી તથા જીનઝર.	૬ લક્ષ્મી ભુવન, નાં. દર. હીલરોડ, અગીઆરીની પાસે, વાંદરા.	૬. પાપડ.
૭. મકરૂમ.	૭ બાયબલા ગલેરીયા ચર્ચ અથવા વીકટોરીયા રોડની સામે.	
૮. નાનખટાઇ.		
૯. નાના મોટાં જાત જાતનાં કેકસ.		
૧૦. જીલીના પફસ.		
૧૧. બન તથા સાદાં પાંઉ.		

મેનેજિંગ પ્રોપ્રાયટ્રસ:—
આઈમાય જે. કોમીસરીચટ

હેડ ઓફીસ:—
ગામત બીલ્ડીંગ,
નં. ૧૮૦, દાદરા.

પ્રકરણ ૧૦

મદદમાં લાંબા કરેલા પોતીકા તે ઉમરાવનો હાથ તુચ્છકારી કાઢી કવીન ડેના, ઘોડા પરથી એક કુદકો મારી ઉતરી પડી કે જ્યારે તેમ કરતાં કાંટા-વાળા હોથોનની એક ડાળી તેણીનાં ફૂસની આસ્તીનમાં ભેરવાઈ જવાથી તે-ણીનાં હાથ પર સખત ઉઝરડા પડ્યા !

તે તાજદાર મલેકાને નમન કરી આંધવર પહેલું બોલ્યો, “કવીન ડેના, આય તેના ફરમાવેલા બંદાને શું કહેવા આહેછ ? તેઓના હુકમ માટે હું ખોટી છું ! પણ જો મારી હાજરી આવકારદાયક નહિ હોય તો હું તેઓ નામદારની પરવાનગીથી મારા રાજ આગળ જાઉં !”

“તારી હાજરી, કે દહાડે મારી સન્મુખ આવકારદાયક નથી થઈ પડી ?” સદાની તે તુમાખી રાણી સર આંધવર તરફ અજબ નરમાશથી જોતાં બોલી, “કોઈ દહાડે બી મેં તુંને મારી આગળથી મોકલી દીધોછ ? પણ તુંજ તો મારેથી નહારતો બામતો ફરેછ, આંધવર ! હવે તુંને નાધલાંઓની કમ્પની વધારે મજાહ આપતી લાગેછ, તો બલે ! પણ હું એમ પુછું કે મારાં સીકલી બચ્ચાં સાથ તું કે દહાડનો એટલો બધો પલોટાપ ગીયોછ ? હું જરા ભેરથી બોલું તો ધ્રુજ ધપકી રહેનારી, એ છોકરી, તારી સાથે કેમ એટલી બધી મળી ગેછ, તેની મને કંઈ સમજ પડતી નથી !” અને ત્યારે તે નરમ પડી ગયલા અવાજમાં કંઈક ધાતકીપણાનો અંશ પણ ખુલ્લો સંભળાયો !

“મેં તો આ પહેલ્લીજ વાર પ્રીનસેસ રીઓના જોડે વાત કીધીછ, કવીન ડેના !” આંધવરે શાંતીથી જવાબ કર્યો, “મને તો એ બીચાર નોહલું બચ્ચું એક કરમાતાં પુલ જેવું લાગે છે કે જેને થોડીક રોશનીની જરૂર છે

કે. વાડયા—ઝવેરી—ગ્રાન્ટરોડ. Ph: 42483.

અને મને કહેવાને માફ કરજો, માનવંત શાહબાનુ, પણ એક માતાના મીઠાસ અને માયાની એ બીહકણુ દોકરીને ઘણી અગત છે !”

“હું ! એમ કે ?” કવીન ડેના એકદમ પોતાનું વર્તન બદલી નાખતાં બોલી, “મને નહિ ખબર કે તમે મને એક લાગણીહીન માતા સમજો છો !”

“મને લાગેછ, સુંદર રાણી !” તે બહાદુર જોધ્યાએ હિંમતથી સમજાવ્યું, “કે નયનાંઓનુ રક્ષણ કરવાની તો સદા એક નાઇન્ટી ફરજ છે ! કોંગ નીઆસે બધા પોતાના ઉમરાવોને શીખવ્યુંછ કે દુઃખીયાંઓની સેવા બળવવામાં તેઓએ કદી પાછળ પડતું નહિ !”

“તેથી શું મારી દોકરીને તારાં રક્ષણની જરૂર છે એમ ? ખરેખર ત્યારે તો મારે તારો ઉપકાર માનવો જોઇએ ! છતાં બી હું તુને સાફ કહી મુકુંછ કે ફરીથી મારાં બચ્ચાંનું નિર્દોષ મન ભમાવા જેવું તારે કંઈ કરવું નહિ ! પણ તારી મુશીબાની સેવાઓની જેને ખરીજ અગત હોય તેવાંઓને તે આપ્યા કરજે !” ગુસ્સાથી ધુંધારા મારતા અવાજે તે રાણીએ કહ્યું !

મેકડોશ એક ડગલું તેણીની વધારે આગળ ગયો !

“કવીન ડેના !” તે બોલ્યો, “જો તમારી એમજ ઇચ્છા હોય કે મારે તમારી કોર્ટ છોડીને ચાલ્યા જવું, તો જણાવો ! હું આખુશી તમારે ફરમાન બજાવશ ! આ ધર્તી બહોળી પડેલી છે, અને મારી તકવારના બજો હું કેટલે પણ સત્કર્મે માટે લડી શકશ ! હું મારા શાહી માલિકની પરવાનગી એ વિષે માંગી લેવશ અને પછી તમારે બારણે કદી મારો ઓળો બી પડશે નહિ !”

તે સીધા નાઇટ લ્યાંથી જતોજ રહેવાનો હોય તેમ ફરી ગયો પણ કવીન ડેનાનાં હકુમત કરતાં આંગણાં તેના હાથો પર દબાયાં ! અને કવચીત તે હસી હોય એવાંજ હાસ્યમાં તેણીનો કરડો ચહેરો નમ્ર બની ગયલો જણાયો !

“અમારી કોર્ટ તું છોડી જાય તો ઉગતા અને આધમતા બેક સુરજ ને બી હું ધીક્કાર ! અરે ! જેઓને જોવાની આંખ નથી, તેઓની સમજ શક્તિ બી કેટલી ઓછી હોયછ ! આ આપવર ! તારી તરફથી સંમળાતા

એકએક હરફ માટે હું સદા ટીંગાઇ રહેજી ! સદા તારી અને તારીજ જ-
યને માટે મારું દીલ અંદરથી પુકારી રહેજી ! હા, આઘવર, તું શું જાણે ?
કદી એક ઓરતને એવા સખુનો ઓચરવાની જરૂર બી પડે ખરી ? તેની
આંખોમાં દેખાતો તે પવિત્ર ખુલ્લો એકરાર શું કોઈ મુર્ખમાં મુર્ખ બી
વાંચી નહિ શકે, એ કદી અને બી ? ઓ આઘવર ! તું જાય તો મારે મા-
ટેની સધળી રોશ્નનીજ નાખુદ થાય, છતાં હું તારી બેઠકારી કેવી ધીકકારું છા
ના, તું એમ જો મને ઓ આઘવર ! તું મારી તરફ એટલા મુંગા શીકાર-
માં ના જો !” અને તે સરડા પેરે રંગ બદલતી ઓરત તેની છેક નજદીક
ગઇ અને તે ઉંચા નાઇટની અપ્તર પર લગભગ માથું નાખી દઇ ફરી
બોલવા લાગી, “મને કહે કે તારી રાણીનો પ્યાર શું તારે મન બીલકુલ
તુચ્છ છે ?”

અને તે જલદી પાછી હટી ગઇ ! તે મગર તાજ પહેરતી રાણી !
તેણીનો ચહેરો બધો નરમાશથી ભરપુર બની ગયો હતો ! ચમકતી આંખો
અને મોહ પમાડતા ચહેરા સાથે તે ખરેજ તે વેળા ખુબસુરતીની એક દેવી
સમાન દીપી રહી હતી !

તેની સામે ઉભેલા તે ગમગીન યોધધાનું અંતઃકરણ તેણીને માટે એ
વેળા ખચ્ચીત કડવાસભર્યા ધીકકારથી તમામ ભરાઇ ગયું હતું, છતાં તેને
દયા આવી ! હા, વાંચનાર, તે ઉમદા ખવાસનું જીગર તે ઓછી ખુશ્ખીની
ઓરતની દયા ખાયા વીના રહી શક્યું નહિ ! રાજ કરતી રાણીને તે શું
જવાબ આપે ? ઉરકેરાયથી તે ઓરતને કેવી રીતે તે શાંત પાડી શકે ?

અને એમ તે ઝનુની રાણીને નીકાળતો સર આઘવર ઉભો હતો,
ત્યારે તેના ખ્યાલ શીઓના તરફ દોડ્યા અને તે નિર્દોષ આજાએ તેની સમક્ષ
અચકી, અચકી કરેલા તે પવિત્ર એકરારનું સ્મરણ કરતાં તેનું જીગર ખુશ-
લીથી ભરાઇ ગયું !

પણ તેને કંઇ જવાબ તો આપવોજ જોઇએ ! કંઇ જવાબ, કે જોયી
તે પોતાના શાહની આનુને ઠડી પાડી શકે ?

“ઓ કવીન !” અને તેનો અવાજ દર્દમંદ સંભળાયો, “મને હવે જ-વાની રજા આપો ! રજા નામવર ક્યારનાં મારે લીધે ખોટી થતા હશે ! પશુ, કવીન ડેના, મારા તરફની તમે નામદારની સઘળી માયાળુ લાગણી માટે મને તમારો આભાર માનવા દેવો ! એક યાદ, મારા જીગર સાથે હંમેશા જોડાયેલી રહેશે—ને તે એજ, કે કીંગ નીઆલની દરબારમાં એક ના-હના શરમાળ છોકરા તરફ તમે ધણાંજ માયાળુ હતાં ! તે દીવસ હું કદી નહિ ભુલશ, કવીન ડેના—ને દિવસ કે જ્યારે મેં મારી રાણીને પહેલવહેલી જોયું ! તમારા બખ્તાવર ચહેરા પરનું તે વારનું તમારું તુર, અને તમારી આંખોમાંનું હીંમત આપતું મીત્રતાભર્યું હસવું, હું કદી ભુલીશ નહિ ! અને હવે તમારી રમથી, હું મારા માલીક આગળ જણશ કે જેઓ નામદાર કદાચ મારી શોધનું પરિણામ જાણવા ધણા આતુર બની ગયા હશે !” અને કવીનનો હાથ અતી માનથી ઉંચકી સર આઘવર તે પર પોતાના હોઠ દાબવા ગયો પશુ એક ઝટકા સમેત તે ગુસ્સાખાજ ઓરતે પોતાનો હાથ ખેંચી લીધો !

“સર આઘવર મેકડોશ !” ગુસ્સાથી રંગેરંગ ધુજતાં તે શાહબાનુએ પુકાર્યું, “જા, મારી સાંભેથી ! કાળુ કર તારું ! તે સુરજ કે જેની સાથે ધણું મારી સરખામણી કરેછ તેજ તુને એક દિવસ બાળીને ભસ્મ કરશે ! અથવા તો તેજ સુરજ એવો તો છુપાઇ જશે, કે તેનાં અંધકારમાં તું સદા આથ-ડયાં ખાશે ! ચાલ, મારો ઘોડો તૈયાર કર ! મારો વખત નમામો નથી ! ઇ-લડેરીમ કે જેને લીધા વગર તું પાછો ફર્યોછ, એ તારા ગુનાહના બચાવમાં તું શું કહેવાતો છે તે જાણવા હું ઇનેજર છું !”

સર આઘવરની મદદ વડે તેણી ઘોડા પર ચઢી બેઠી અને પછી વાંકી વળી !

“મુર્ખ !” આંખોમા જલતા અગ્નિ સાથે તે આઘવરની આંખસે આંખ મેળવતાં બોલી, “તારા મહોડાં આગળ આવેલો પાલો તે હોઠે લગાડવા વગર

ઢાળી નાખ્યોછની ? ગુલાબની સોડમ લીધા વખર તે ફેંકી દીધોછની ! તો યાદ રાખજે, મારો બોલ; કે તેનાંજ કાંઠા એક દિવસે તુંને એવા ખુંચારો ! કારણ તું જાણેછ, ઓ મુખી ! કે કવીન ડેનાની નસોમાં અગ્ની દોડેછ, અગ્ની ! લોહી કે પાણી નહિ ! માટે ખ્યાલ રાખજે કે સ્હેલાઇથી લુલી જાય એવી તે નથી !”

તેણીએ પોતાની લગામ એકઠી કરી લેતાં તે ઘોડાને ફેરવી નાખ્યો ! અને પછી અત્યંત મગર ડોકાંના એક લહેકા સાથે પોતાના હાથમાંનો ચા-થુક તે ટાવરજ તરફ ટાંક્યો !

“તારો રાજ તુંને કાસલના બગીચામાં આવકાર આપશે !” ઘોડો દોડતો વતાં તે રાણી કહેતી ગઇ, “અને પ્રે, અમોને ઘણાં ખોટી કરવાં નહિ !”

અને તે ઝનુની ઓરતનાં હસવાનો અવાજ તે ડાર્ક નાઇટને કાને પકડશે ત્યારે તેની નજર નીચી નમ્મી ગઇ ! તે મોટા રાજની રાણી—સદાની તુમાખી કવીન ડેનાની તેના પ્રત્યેની લાગણી જોઈ તે જોડેલો હેરત થયો એટલેજ તે શરમાઇ ગયો ! કીંગ નીચાલને તે એક વડીલ કે પીતાનીજ નજરે જોતો આવેલો અને એવા એક મામ પામેલા, અમીર ખવાસના તે શાહની બાનુ-તે ખાવીન્દ તરફ બેવકા હતી એ તેને પોતાને ઘણું લજવાવનારું લાગ્યું ! અતે તેણે પોતાનો ઘોડો તૈયાર કર્યો અને પછી જલદીજ કવીન ડેનાના ફરમાન મુજબ તે કાસલ તરફ ચાલુ મુક્યું કે જે વાર તે શોકાતુર નાઇટનું જીમર તે ઉપરાસાપરી બની ગયેલા અસાધારણ બનાવોથી તમામ આઝેદ બની ગયું હતું !

પ્રકરણ ૧૧.

કીંગ નીઆલ અને તેના દરબારીઓ “કાસલ” તરફ પહેલ્લા પુગી ગયા! તે પુરાણો ફો-ધીન્-ઉંચકાઈ જતો પુલ, સંખ્યાબંધ ઘોડાઓના ભારથી તમામ હાલી રહ્યો હતો અને તે લાંબી શીકાર પાર્ટી, કાસલની અંદર દાખલ થઈ કે પછીજ તે કરામતી પુલ તે કાસલના બંધ થતા પોખાળ દરવાજા સાથે ખેંચી લેવામાં આવ્યો!

તે ઘેરાયલા દિવસે તેઓના રંગરંગીન પોષાક, ઘોડાઓનાં અરખાખ અને લટકતી ઝુલ, ઝાલર એક દીલખુશ જમેલો રજુ કરતાં હતાં. રાજા પોતે એક કાળા સુંદર અરુપ પર તે સરઘસને મોખડે દેખાતા હતા જ્યારે તેઓની પાછળ તેઓની બે બેટીઓ દાખલ થઈ! કસરતથી ગુલાબી બનેલા રૂપસારો અને શેકારની મોજમાં ચમકતી આંખો સાથે તેઓ ધણી ખુબસુરત લાગતી હતી!

મીન્સ માછકલ, તે સઘળા નાઈટ્ઝને મોખડે હતો કે જેનાં હંમેશના ભારે ખખટરોની જગાએ આજ રંગીન સાજા જેવાતો હતો! વળી તેઓ દરેકના હાથોની કાંડી પર અકેક ફાલકન—ખાઝ પક્ષી જેવાતું હતું કે જેને અસલના જંગી જમાનામાં શેકાર માટે ખાસ તાલીમ આપવામાં આવતી. તે ઘોડાઓની પાછળ શીકારી કુતરાઓ ભસ્તા ભસ્તા ચાલતા હતા પણ તેમાંના ધણાખરા આપડાઓ લાંબે છેટે દોડવાથી જીભ કાઢી હાંફી રહ્યા હતા!

તેઓની પાછળ સ્કવાયરઝ, નીશાનખાઝ અને હન્ગુરીયાઓ અને તેઓ જોડે કવીન ડેનાની સાથે ગયલી બે ત્રણ બાનુઓ દાખલ થયાં.

તે લાંબા સરઘસમાં પાછળ ચાલનાર શેકારીઓ હતા કે જેઓ પોતાનાં લાંબા ભાલા અને બ્યુગલઝ સાથે ધણા જેવાજેગ લાગતા હતા! સર્વેથી છેલ્લે જખરદસ્ત ખેડુનો વજનદાર હરણોના શીકાર ઉઠાવી વાંકી મુંડીએ

કે. વાડયા—ઝવેરી—ગ્રાન્ડરોડ. Ph: 42483.

૩૩ વરસ થયાં થુગે મોહડે ધસકોની સેવા બજાવતી બુની
અને જાણીતી દુકાન.

નવરોજી શરાફની કું.

ચાંદીના તથા જરમન સીલવરનાં વાસણુના વેપારીઓ.

૧૮-૨૦ બ્રાઝરોટ ઝીટ, કોટ, મુંબઈ.

અમારી દુકાને સ્પેશીયલ ક્વોલિટી નંબર પહોલાનાં

(હ મેશાં ચાંદી જેવાં સફેદ રહે તેવાં) જરમન સીલવરનાં દરેક જાતનાં,
તેમજ દરેક કામને બરનાં વાસણો તેમજ ખાસ ચીનની બનાવટનાં ચાંદીનું
ફ્રેન્સી લેટ આપવા લાયક રૂપા કામ, ઇંગ્લીશ પલેટેડવેર તથા ચોખ્ખા
એલ્યુમીનીયમના તરેહ તરેહનાં ધરમતુ વપરાસને લાયકનાં વાસણો તઈયાર
મળે છે તથા ઓરડર આપવાથી મોહકની મરજી મુજબનું ખાત્રીપુર્વક તાકી-
દથી બનાવી આપવામાં આવે છે. મેહુરબાન મોહકોને અમારી દુકાને એકવાર
પધારી ખાત્રી કરવાની અમો અરજ કરીએ છીએ. દરેક વાસણો ઉપર અમારાં
નામનો છાપ તપાસી લેવો. બહારગામના ઓરડરોપર પુરતું ધ્યાન
આપવામાં આવે છે.

ગવરમેન્ટ કેમીકલ એનેલાઇઝર તથા સંખ્યાબધ
શહેરીઓની સરટીફિકેટો ધરાવતો

પરશીયન હેર ડાઇ

દરેક વેપારી વેચે છે.

સોલ એજન્ટ:—

ઈ. હોરમસજી,

પા. ઓ. બોક્સ નં ૮૮૭, મુંબઈ.

કોન્યાક આન્ડીજ
માત્ર સઉથી ઉત્તમ છે. તેજ તમો ખરીદો.

૧૮૧૪ માં સ્થપાયેલો

ક્રેસ્ટીલન આન્ડી

કોન્યાક આન્ડી

છે એમ જરૂરી આપવામાં આવે છે.
સવે ઠેકાણે મલશે.

એક અતી ઉમદા ટોનીક વાઇન

સેન્ટ રાફેલ કુંકુંના

એક ખાત્રીવાલો અકસીર ટોનીક.

દુન્યાના મહાન પ્રદર્શનોમાં
સાત ખંડેલાં ધનાઘો મળ્યાં છે.

ખ્રીષ્ટીય મેડીકલ જરૂરત અને મહાન ડાક્ટરો ખાસ
મલામણુ કરે છે.

માત્ર પેરીસમાંજ ૬૦૦૦ થી ઉપર બાટલીઓ રોજ ખપે છે.

જાણીતા દવાવાલાઓ, સ્ટોર્સ અને હાફ
વેચનારાઓ પાસેથી મલશે.

ચાલતા નજરે પડતા કે જે શીકાર તે રાતની શાહી મેળવ્યાની માટે કાસલનાં આવરચીખાનાંમાં તૈયાર કરવામાં આવનાર હતો !

ગરખડ, ઘોંઘાટ, હસાહસ, સાંકળોના ખખડાટ અને કુતરાઓના બસવાના અવાજથી તે કાસલનો કોર્ટ—પાર્ક ગાજવાજી રહ્યો !

સર સ્યુમોસે હસ્તે મુખડે આગળ જઈ પ્રીન્સેસ મેરીઅનને—રાજની વડી બેટીને હાથ આપી ઉતારી જે પણ તેટલીજ હસ્તી હસ્તી તે પોએટ લોરીઅટની હા મરેકરી કરી રહેલી જોવાતી હતી !

રાહના—ત્રણે શાહઝાદીઓમાંની તે સર્વેથી નાહની પોતાના પ્યારા અસ્પને પંપાળતી ઉભી હતી. ત્યારે તેની બાજુમાં જૉન ઓફ ધ નોર્થ ધણુ ઉત્સાહથી વાત કરતો ખડો હતો !

તે પાનખર ફુલની સહવારે તેઓ સધળાં એક ઉત્તમ શિકારની મોજ ચાખી આવ્યાં હતાં કે જેનું મુખ્ય કારણ તેઓની શોખીલી, રમત ગમતમાં ઉમંગથી ભાગ લેનારી રાણીજી હતી ! અને હાલ કવીન ડેનાનાંજ ખ્યાલમાં તેણીનો શાહી ભર્યો ઉભો હતો ! તે ક્યારે આવશે ? તે જાણતો હતો કે તેણી એક અચ્છી ઘોડેસ્વાર હતી ! તેણીને માટે તે મગફળી હતો—તેણીની ખુબ-સુરતી માટે તેમજ તેણીની દીલેરી માટે ! પણ કદી—કદી તે લોડ અને માસ્ટર તે ઓરતના જીગરના ઉંડાજીમાં જોધ શકતો નહિજ !

અને જંગલમાંનો એક નાહનો પાથ તે જોતો ઉભો હતો તે વેળા તેને સામેથી આવતો એક નાહનો આકાર દેખાયો કે જેની પાછળ બે મોટા હુધીયા રંગનાં હાઉન્ડઝ દોડતા જોવાતા હતા !

શીઓના દોડતી દોડતી તે પીતાને આવી વળગી પડી !

કીંગના જીગરમાં પોતાના આ નાણુક બચ્ચાં માટે સદા માયાળુજ લાગણી હતી અને હાલ તે એમ તેને હાંફતી હાંફતી વળગી પડી ત્યારે તે રાજનએ તે છોકરીની નાણુક હડપચી એક આંગળી વડે ઉંચકી તે બીહધેલી આંખોમાં શીકરમંદ જોયું.

“મારી સફેદ હરણીને કોણે બીધરાવીછ?” તે પીતાએ વ્હાલથી પુછ્યું,
“આય તારા રખેવાલો સાથે તું કાંઈ ફરતી ફરેછ, બેટા? તારે એમ એખણું
દુર વેર નહિ જતું ‘તું’!”

“હું...ધારેછ.....” શીઓના અચકી અચકીને બોલી, “કે મમા જલ-
દીન આવી પુગશે! સર આધવર સાથે એવણુ ત્યાં વાત કરેછ! પપા! સર
આધવર આવી પુગા, તમે જાણોછ? પણ—પણ મમાને! સુંદર ગાઉન—અધો
તલીવમાંના કીચડે—ખરાબ થઇ ગીયોછ—ને ને—સર આધવર.....”

“તેમાં શું બીહવાતું મારાં બચ્ચાં? તારી માયની સાથે મેકડોથ છે તો
પછી તેણી સલામત સમજવી ને બેશક એ લોક એક મીનીટમાં અહિં આવી
લાગશે!”

“પણ, ઓ કાધર!” શીઓના હજી તે પીતાને વળગેલીજ બોલી ઉઠી!
‘હું’ કંઈ મમાને વાસ્તે નથી બીહતી, પણ મને લાગેછ કે એવણુ સર આધ-
વર સાથે ગુસ્સે થઇ ગીયાંછ...ને એ.....ઓ પપા, ખીઝ જો એ ઇલડે-
રીમને લીધા વગર આયોછ તેથી એને કંઈ શીક્ષા ના કરતા! આપુને, આપુને
ખરેખર ઇલડેરીમની જરૂર શું છે?”

“મારા બચ્ચાં!” તે બાપ હસી પડ્યો. “એ તું શું આજે વગર અર્થતું
બકી જાયછ? તારૂં ધ્યાન ઠેકાણે છે કે નહિ? જા બેટી, તારી બહેનો આગળ
બાગમાં જા; તારી માતા આવશે ને પછી અમે બધાં ત્યાંજ આવીશું, ને
આધવરને તારા બચાવની કંઈ જરૂર નથી! એ પોતે પોતાનો બચાવ કરી
શકવા પુરતો સામર્થવાન છે!”

તેજ પળે તે ડ્રો-બોન પસાર કરી એક ઘોડો પુર ઝડપમાં દોડી આવ્યો
અને બીજીજ પળે તો વીજળીના એક ચમકારા પેરે, કવીન ડેના, પાસે ઉભેલા
તે હબ્બુરીયાઓ પર લગામ ફેંકતી એક ભુસ્કો મારી ઉતરી પડી.

“ઓ હે! મારી શીકીફય તો મારી પહેલાંની અહિં આવીને બરધ
ગેછ! આપણા બહાદુર નાઇટની આમદ વિષે તે તારા પીતાને જણાવ્યુ

કે?" તેણીએ તે બીહધેલી દીકરીને ગભરાવી,.....અને પછી ચઢ ઉતર વર્ષના તે સઘળા દરબારીઓ તરફ ફરતાં ઉમેર્યું.

“ચાલો ! એક મહાન ધડી આવી પુગીછ ! સર આધવર પાટો કર્યોછ ! ને ઇલિટરીમની ખબર લાયોછ ! હું સાંભળવા બધી ઇતેન્નર બની રહી છું કે ક્યારે આપણે તે સુનેરી નાઇટને આવકાર દઇશું ! માટે ચાલો, બાગમાં; અને ત્યાં બેસીને આપણે સૌ એનાં સહાસ કર્યો સાંભળીએ !”

તેણીની આંખો ચમકતી હતી અને તે ગાલો અંગાર મીસાલ ધમધમી રહેલા જોવાતા હતા પણ તે ખુશાલીભર્યા નાદમાં કંઈક જળ્યેરિયુંજ તત્વ આમેજ થયલું સંભળાતું હતું ! ફરી એક વાર તેણી હજુરયાઓ તરફ ફરી અને તેઓને વાંધન લાવવાનો હુકમ કર્યો.

“આજના શીકારે બધાં થાકી ગયાંછ ને બધાંનાં ગલાં સુકાઇ ગયાંછ વાસ્તે બધો જલ્લદ શરાય લાવો ! અને તમે બધાં મારી પુઠે આવો ! ચાલો, નીઆલ, સર આધવર જલદી આવી પુગશે...” અને જવાબ સાંભળવાની દરકાર કર્યા વિના તે પોતાના જોરાવર કદમો ઉઠાવી ત્યાંથી ચાલતી થઇ !

તે બગીચાની લાંબી દીવાલ આગળ આવી લાગતાં તેણીએ પોતાને હાથે ત્યાંનો એક નાહતો દરવાજો ખોલ્યો.

સઘળાં તેણીનાં હુકમને તાબે થતાં તેની પુઠે ગયાં...કીંગ નીઆલ વટીક એક પણ અવાજ કર્યા વિના તેણીની પાછળ દોરવાયો ! અને શીઓના તે માતાને આવતી જોતાંજ એક ન વર્ષુવી શકાય એવી દહેશતમાં શીકરી પડી ગઇ !

તે બાગ એક ખરેખર રમણીય શાંત સ્થળ હતું ! પત્થરથી બાંધેલો તે નાહતો જમીનનો ઢુકડો ઉચ્ચી દીવાલોથી ઘેરી ભેવામાં આવ્યો હતો. તે ભવ્ય કાસલ બંધાતી વેળા તે સુંદર ખુણું વીસરાઇજ મથું હતું અને ત્યાં જંગલી ગુલાબો ખુશીથી ઉગી નીકળેલા તે કાલ્લાની દીવાલો પર મોંઢત જોવાતા હતા ! તેની બીજી બાજુ એક ઉંડી ખાડીથી બંધ થઈ ગયેલી હતી કે જેની વચમાં બાંધેલી એક નાહતી પાળ પર થોડાક બેન્ગીઝ મોંઢત

મુક્યા હતા ! ઉનાળામાં તે જગા ધણીજ દીલજીત થઇ પડતી પશુ હાલ જે કે પાનખર રતુ ધણીની શર થયેલી હોવા છતાં સુંદર મીઠાં લવન્ડર જેવાં ને તેવાંજ બધુ જેવાતાં હતાં ! અને થોડક કારમજી ગુલાબો ફીસેનથીમમઝનાં ઝુમખા પર વાંકી ડોકે પડેલા આંખને ધણુ ખુશ કરી રહ્યા હતા !

કવીન ડેના, તે જાગમાંનો પત્થરનો પાથ વટાવી, સીધી તે ખાહી આગળની પાળ પર ચઢી ગઇ; અને ત્યાં સર્વેથી ઉંચી જગા શોધી કાઢી એકી કે જેમ તે તખ્તનશીન શાહખાતુ હંમેશ કરતી હતી ! કોંગ નીઆલ અને તેની બેટીઓએ તેણીના પગ આગળ જગા લીધી કે જ્યારે બીજાઓ તેઓની આસપાસ, કેટલાક તે બાંકો પર તો કેટલાક જમીન પર ગોઠવાઇ ગયા !

પ્રીન્સ માઇકલ એવામાં તે માતા નજદીક એક રાતા ગુલાબ સાથે આવી ઉભો ! એ વેળા તેની આંખો એક જવાનીયાને છાજતી મસ્તી મઝામાં નાચી રહેલી જોવાતી હતી. તે માતા હસી. તે બેટાનેજ માટે ખાસ રાખી મુકેલું તેણીનું તે હસવું હસી ! એક મસ્તીખોર અદાથી તે છોકરો ગુઠણ મડ્યે પડ્યો અને માતા તરફ ખુશાલીનું હસતાં બોલ્યો.

“ઓ સર્વ સુંદર બાતુઓમાંની સૌથી સુંદર બાતુ ! તું કે જે આ દેશની હકુમત છે, તેને તારા બધા વખાણુનારાઓ તરફથી તેઓનાં અંતઃકરણમાંથી નીકળેલાં રાતાં લોહીના રંગમાં બોળાયેલો આ ગુલાબ તારી સન્મુખ ધરે છું !”

તે મગર માતાએ કંઈક મગ્ગથી તે કારમજી પુલ પોતાના માનીતા બેટાના હાથમાંથી લીધું અને પોતાના હોઠ સાથે દાખ્યું અને પછી તે છોકરાની ગરદન આસપાસ હાથ વીંટળી તેના રૈશમી કર્ડઝ પર એક કાસ લીધી !

પણ એકાએક તેની અદા બદલાઈ ગઈ ! તે હસ્તો ચહેરા ધુરકીદાર બની ગયો ! હા, તે ઝડપથી આવતા ‘રાઇડર’ નો આકાર તેણીએ દુરથી બી બરાબર પીછાણ્યો ! તે નાહની પગવાટ વટાવટો તે સીધા શખ્સ, કે જેને માટે તે ધડકતાં જીગરે ખોટી થઇ રહી હતી તે જલદીજ તેણીની સામે આવી પહોંચ્યો !

રાજા પોતાના તે પહોરોણાને આવકાર આપતો ઉઠ્યો ! “ધુશ્શ-આમદી” ના પોકારો ત્યાં એકલા મળેલા તે નાછટકના હોઠોમાંથી બહાર પડવા લાગ્યા ! અને કીંગ નીઆલનો ચહેરો ધુશ્શાલીમાં ખીલી રહ્યો ! આહ ! અતે તેનો ખારો નાછટ આવી પુગો હતો !

શીઓનાની આંખ ધુશ્શાલી ભેગી દહેશતમાં ચમકવા લાગી ! તે રાજા બોલ્યો, કે જ્યારે તેના શબ્દો એક પિતાના જેવાજ માયાળુ હતા !

“સર આઘવર મેકડોશ ! અમે હાજર રહેલાં સર્વે તુને વધાવી લઇએ છી ! કારણ અમારા જંગે બહાદુર વગર અમારે આ નાહતું સરકલ ઘણું અધુરું જ દીસતું હતું...” અને એક પેજ તરફ ફરી તે શાહે વધાર્યું, “સર આઘવર માટે શરાબ લાવો ! તે દુર વેરથી આવેલો છે ને તરસ્યો થયો હશે !—તારાં સાહસકર્મો સુણવા અમે બધીરા બની રહ્યાછ, આઘવર, કારણ કોઇ બી નાછટ આજ સુધી અમારો હોકમ બજાવ્યા સીવાય પાછો ફર્યો નથી !”

“મલહેરીમ ક્યાં છે તે એને પુછોની ?” કવીન ડેના ઘણું ધાતકી હસ્તાં બોલી, “તે સુનેરી નાછટના પ્રકાશથી એ ડરી તો નહિ ગયો હોય ?” અને તે હસી અને બીજાંઓ પણુ તેની એ કવખતની મસ્કરીમાં સામેલ થયાં, કે જ્યારે એકલા રાજાનાજ ચહેરા પર સખત નાખુશીનો છાપ પડી આવેલો જોવાતો હતો !

“સર આઘવર !” તે બોલ્યો, “પેલી એક પર જગા લે, ને ધીરજથી મને કહે કે તારો કેદી ક્યાં છે ? અમે તેને ક્યારે જોઇશું ?”

તે ઉંચ્ચો, સાંવળો, સર આઘવર જમીન તક લટકતા તેના કાળા કલોક સાથે એક ખડક મીસાલ સ્થીર હોતો ! બન્ને હાથો તલવારની મુઠ પર વાળી ઉભેલો—ચુપકીદી અને ફરજને ચાહનાર આ માનવી એક ખરેખરો બહાદુર દેખાવ રજુ કરતો હતો !

પણુ અફસોસ ! તે શું બોલતો હતો ? તેનો અવાજ ઓરમાંથી નીકળતો હોય એવો નિર્બળ અને નાહનો કેમ સમજતો હતો ?

“આજે હું કોઈ ખુશ ખમરનો કાસદ નથી, ઓ મારા શાહ ! હું તે કદીને લાવ્યો નથી, પણ હું અરજ કરવા આવ્યો છું, નામવર, કે તે કર્તવ્ય બળવવા કોઈ બીજાને મોકલો કે જે અફસોસ હું બગવી શક્યો નથી !”

કવીન ડેના ફરી એક વાર ઘાતકી મળક કરતી હસવા લાગી.

“ઓહો, ત્યારે તો મારી ધારણા ખરીજ પડી !” તે બોલી, “સર આઘવર તે તુર સામે આંધળો બની પડીજ ગયો હશે ને હું એમ પુછું, કે તારો ઘોડો બી સાથેજ ઝીકાઈ ગયો કે ?”

“ડેના !” કીંગનો ચથરાવનારો સાદ આવ્યો, “સર આઘવરને સવાલો પુછવાનું કામ માહરું છે, અને એનામાં મારો વિશ્વાસ છે ! એ તે બરાબર જાણે છે ! કહે મને આઘવર !” તેણે તે જવાન તરફ જોઈ પુછ્યું, “તુને ઇલડેરીમ મલ્યો નહિ કે કંઈ બીજાં કારણસર તું મારો હુકમ બગવી શક્યો નથી ?”

“મારા શાહના મારે માટેના વિશ્વાસ માટે હું ઘણો આભારી છું,” સર આઘવર નમન કરી બોલ્યો, “પણ હું જવાબ આપવાને ઘણો દલગીર છું ! ઇલડેરીમને મેં જોયો ! અલબત્ત, તેની તલવાર સામે મારી તલવાર પણ ઉંચકાઈ...અને પછી...પછી એવું કંઈ બનવા પામ્યું કે જેથી મારી તેજ્ય એક ઝળુનમાં ઝળુન પાપજ થઇ પડતે, અને ત્યારે મને, તેને-મારા તે હસ્તા દુશ્મનને જતો મુકવોજ પડ્યો ! મારા શાહની હજુર મારી તે હારનો એકરાર કરવા હું આજે બેજલત સાથે આવ્યો છું !”

તે ટોળામાં “શરમ, શરમ” ના પોકાર સંભળાયા ! કુર મશ્કરી, તાણા-જાણીથી પુછાયલા સવાલો અને સર્વેથી મોટા તે રાણીનો હસવાનો અવાજ, શબ્દો, કે જેવા અહિં લખી ન શકાય એ સધળું શાંતીથી સહન કરતો તે સ્યામ વીરલો ખામેશ ઉભો !

અફસોસ, અફસોસ, તેના પર થતો તે નીચ નીર્ભજ હુમલો અટકાવવાને તે છુટોજ ક્યાં હતો ? તે નોખલ ચહેરામાં એવું તો અગાધ દુઃખ

આંખની મુક્ત તપાસ.

દુર અને નજદીક

એકજ ચસમાથી દેખાવ એવો.

ચસમો, હમારા વીલાયતના

સ્પેશીયાલીસ્ટ આંખ મુક્ત તપાસીને જામીનગીરીથી ધણાજ સસ્તા બાવે આપે છે.

ડી. ખારટનની કું.

આંખના ડાક્ટરો અને ચસમા બનાવનારા.

કોફરડ મારકેટના સામે, મુંબઈ.

પેવરોલ !

એ શું છે બા ?

પેવરોલ—એ આર્ય-યુનાની બનાવટનું તેલ છે.

પેવરોલ—સધીવાનો કદો દુશ્મન છે.

પેવરોલ—લકવા સાથે લડનારો લડવૈયો છે.

પેવરોલ—દુખતા સાંધા માટે ખાસ મીત્રની ગરજ સારે છે.

પેવરોલ—શરદી કે લચક લાગેલા ભાગ માટે તદ્દન અકસીર ધલાજ છે.

પેવરોલ—દરેક જાતની શારીરિક વેદના મટાડનાર રાજા છે.

પેવરોલ—આફતના સમયમાં ઘરમાં એક આશીરવાદ સમાન છે.

હકીમો, ડાક્ટરો, તથા જાહેગતના તેજો વાપરી થાકેલા માટે પેવરોલ એજ એક તાત્કાળીક યુષ્ઠ આપી હંમેશનો આરામ કરે છે.

ખાર આના આપી એક બાટલી ખરીદ કરો કે ફરીથી બીજા જગથે જવાનું મન થશે નહીં.

કીંમત રૂ. ૦-૧૨-૦ આના.

બનાવનાર—પેવરોલ મેન્યુફેક્ચરિંગ કંપની,

૧૪ મી ગલી, ખેતવાડી, —મુંબઈ ૬.

Buy Indian Goods & be proud of it.

ડગલા અને સુટ માટે

ખીજું કાપડ ખરીદવા પહેલાં

દેશમાંજ અનેહું હાથે વણેલું

મનપસંદ સીલક

તમને પસંદ પડે તેવું

વરસોથી આપણે ત્યાં અને છે

તે જરૂર એક વખત જોઈ જશોહ.

સુરતી ગજ ઘાટ ઇન્દર ઝલલાં

કીનખાખ વીગેરે મળશે.

અસલ ખનાવનાર

કેખશરૂ સોરાખજી જોશી,

તુરકીવાડ, સુરત.

આંદરોડ, મુંબઈ.

નેવાતું હતું કે ટોળામાં છુપાઇને બેઠેલી નાકની શીઝોનાને લાગ્યું કે તેની નજદીક દોડી જઇ તેની તે વેદના કંઇક અંશે બી કમી કરી શકે ! તેણીની દરીયાઇ રંગની આંખો આંસુથી ભરાઇ ગઇ હતી પણ એક ઉછળતા દરી-આમાં અથડાતી કેવળ નીરાધાર નાવ મીસાલ તેણી બેઅખત્યાર ધુજતી બેઠી હતી. માઇકલ અર્ધી ખેંચી કાઢેલી તલવાર સાથે આકુળવ્યાકુળ ઉભો હતો ! તેને કંઈ સમજ પડી નહિ ! તેણે કોણના બચાવ ખાતર એ વેળા જંગ કરવું ? સર આધવરના કે તેની માતાના ? તેનું અંતઃકરણ તો તે સીધા નાઇટનેજ સંપુર્ણ ઇનસાફ આપવા ઇચ્છતું હતું, છતાં તે માતા કે જોના લડાયક શબ્દો સાંભળતાં તે સદા પોતાની તલવાર ખેંચી કાઢતો. તે પણ શું એક શુરવીર સ્ત્રી નહિ હતી ?

“ચુપ કરો, ચુપ રહો !” એવામાં કીંગ નીઆલનો ગર્જના કરતો અવાજ તે ગરબડખોરા ટોળામાં સંભળાયો, “હું તમારો રાજા અને માલીક એકદમ બધાંને ખામોશ રહેવા ફરમાઉં છું ! શું અમારી દરબારમાંથી સઘળા તાઝીમ તવાઝા—સઘળી અદમ, અદા ભુલાઇ ગયાં છ, કે આ જગાને ન છાજતી ધમાલ અને નિર્જન શબ્દો મારા સાંભળવામાં આવે છે ? સર આધવર, હું તુને અરજ કરીશ,” તેણે આધવરને કહ્યું, “કે આપ ઘોંઘાટમાંથી તું મારા ચેઅમરમાં ના ! હું બી આઉં છ ને તારો સઘળો ખુલાસો ત્યાં સાંભળીશ !”

પણ મેકડોશ તેના રાજા તરફ ધણી ગમગીન અદાએ ફર્યો !

“જહાંપનાહ !” તે બોલ્યો, “તારો મુયારક હાથ એક છેલ્લીજ વાર મારા હાથમાં મુકવાની હું અરજ કરી શકું ? કારણ મારે અહિંથી જંવુંજ નોંધએ ! હું કેઈ ખુલાસો આપી શકવાનો નથી ! મારી ઇજ્જતમાં હું ધણું માનતો હતો પણ મારી આશાએ મને દગો દીધો ! હું નોંઉં છ કે આપ અમીર ઉમરાએ મને પોતાની હરોલમાંનો એક ગણવા ખુશી નથી !”

અને રાજા નજદીક એક ગુંઠણ વાળી તે મગરૂર સર આઘવરે, પોતાનું મસ્તક તે શાહનાં હાથ પર નમાવ્યું !

“મને દરગુજર કરજે, ઓ મારા શાહ ! મારા માલીકનો એકજ હુકમ હું બજા લાવી શક્યો નથી ! અને એક મરતો માણસ માગે તેમ હું તારી પાસેથી એક વરદાન માંગી લેઉંછ, તે એજ કે ઇલડેરીમ જે કદાપિ આપ શાહી મહેલનો દરવાજો ઠોકતો આવે તો તેને જરૂર અંદર દાખલ કરજે ! અને એક દુઃખીયારાં જીગરને ખાતર, ઓ મારા ખુદાવંદ ! તેની જાંઘગીતું તું રક્ષણ કરજે ! કોઈ દગાખોર ફટકો તેની ગરદન પર પડે નહિ તેની તું સંભાલ રાખજે ! તેની ખુશાલી પર એક ઓળો બી નહિ આવે એ તું જોજે ! અને ઓ મારા ખ્યારા માલીક ! કદી કોઈ વાર સમીસાંજના ઝઝકલામાં તારા ખ્યાલો તેની તરફ ફેરવજે કે જે પોતાનાં જીવનનો છેલ્લામાં છેલ્લો દમ તારીજ સેવામાં ભરવા આતુર હતો ! પણ હવે મારે જવું જોઈએ ! આ દુન્યા વિશાળ પડેલી છે અને મારા કરતાં ઘણા વધારે શુરવીર અને ઉમદા જીગરો તે પવિત્ર યુદ્ધ લડવા જાય છે. કાઠરનો કોસ મારા જેવા ઘેરખાર વગરના એકલવાયા જીવો માટે છે, અને હું તે પવિત્ર સ્થાન ખુશાલીથી ઉચકીશ ! અને ત્યારે આ મારી તલવાર હું મુકી દેઉં છું કે જે તેં, મારા રાજ્યએ મને આપી હતી ! એક હીચકારાને તે રાખવાનો કોઈ હક નથી !”

અને આઘવરે તે તલવાર તે શાહી માલીકનાં ચરણો આગળ મુકી દીધી કે જેની ચળકતી ધાર તે રાજ્યએ એકવાર તેનાં ખભાંને અડાડી તેને સર નાઘટનો બહાદુર, માનવંત ખેતાય બદ્યો હતો.

સર્વે ચુપચાપ હતાં ! કવીન ડેના પોતાની ખેઠક પર તમામ હારી ખાઈ ગઈ હોય તેમજ પડેલી દીસ્તી હતી !

હાજર રહેલા તે નાઘટોમાંનું કોઈ કંઈ બોલ્યું નહિ ! ફક્ત સર સ્યુ-માસ તે સીદા યોદ્ધાની વહારે જતો હોય તેમ કંઈક હીલચાલ કરતાં જણા-

યો ! જ્યારે નાહતી રીઝોના ઘણી દયાજનક કીસમે તે પત્થરની બેઠક આ-
મળ પછડાઈ પડી હતી !

“તારી તલવાર તુંજ રાખ, મારા જીના અઝીઝ દોસ્ત !” રાગએ ઉ-
ઠીને તે તલવાર આધવરના હાથમાં મુકતાં કહ્યું, “કરણ હું જાણું છું ને મા-
નું છું કે એ રાખવાનો તુંને દરેક હક છે !” અને પછી સંઘળાંઓને તેણે
મોટે સાહદે જાહેર કર્યું, “હું તમોને કહી સંભળાઉં છું કે આય માણસની
વફાદારી અને બહાદુરી માટે હું લેશ માત્ર બી શકું. ધરાવતો નથી પણ
જો કે એક રાગ હોવા છતાં મારા સર આધવરને હું આપણા સરકલમાં
રાખી શકતો નથી કે જેને તેના ગોડીયાઓ માન નહિ આપે ! તેથી અહિં
હાજર રહેલા સર્વે મારા ઉમરાવોને હું સવાલ કરું છું, કે તમો બધા આ
શપ્સમાં મુકાયલા મારા વિશ્વાસને મળતા થાવો છ ? તો જો કે કમનસ્તીબ
સંજોગે તે કોઈ ભેદી કીસમે ગુંચવાઈ ગયો છે ?”

તે રાગ, સર આધવરના ખભાં પર એક હાથ મુકી જવાબને માટે
ચોક્કસ, કે જે જવાબથી તે જવાનનું કીસ્મત નક્કી થનાર હતું !

કવીન ડેના પોતાની બેઠકમાંથી એક વાઘણ મીસાલ ઉછળી ! એક
ઝોરતમાં કદી ન જણાયલા એવા લડાયક જીસ્સાથી તેણીનો ચહેરો ખુન્-
ખાર બની ગયો હતો ! તે આગળ વધી, અને પછી તે ટોળાંમાં આરપાર
સંભળાય એવા ખુલ્લા મોટા બચબીત અવાજે બોલી.

“અમારા બહાદુર વીરલાઓની સંગમાં પહેલ્લીજ વાર એક હીયકારો
આવી પડ્યો છ, તો જંગો ! ઉઠો ! મારા શુરવીર જોદ્દાઓ ! તમારા હકોનું
રક્ષણ કરો ! સદાનો તમારો દયાળુ દીલનો રાગ આય માણસનાં શીતુરી
ચરતથી ઠગાઈ ગયો છે ! માટે, તમો તમારી ઇજ્જત ખાતર સામા થાઓ !
આય શપ્સે નાહટ તરીકે લીધેલા સર્વે વચનોનું ઉલ્લંઘન કરીશું અને લે
છતાં એ કીર્તી ખાટવા માગે છ તો મારે મનથી તો એ અહિંથી દુર
અવોજ જોઈએ !”

સર આઘવરે તે પોતાની રાણી તરફ ધણો વાર ઉઠાસીત જોયા ક્યું ! તે ચાર આંખો મળી અને તે નજરથી તે ઝનુની તુમાખી ઓરતનું સર એક પળ નીચું નમી ગયું !

સર આઘવરે રાજના હાથમાંથી તલવાર લઇને તે પર ચુંબન ક્યું, અને પછી ખીજે દિવસે પાછો ફરવાનો હોય તેવી શાંત અદ્યએ તેણે તે ગાઠીયાઓને સલામ કરી ! અને બસ, ખલાસ ! એક શબ્દ પણ બોલ્યા વગર તે બહાદુર ખામોશ શખ્સ તે બાગમાંથી બહાર પડ્યો !

શું ખરેખર, આજ તેનો અંત અને વધુ કંઈ નહિ ? તે આપણે હવે પછી જોવાનું છે !

અને એ મુજબ પાનખર રતુના તે દિવસે કે જ્યાં પલ આગમ્ય તો સાવ ખુશાળીનોજ હિંગામ હતો ત્યાં એકાએક એ ઘેરાન, એ કાળી વાદળી ચઢી આવી અને ગરીબ બાપડો સર આઘવર મેકડોશ, કવીન ડેનાની દરબાર છોડી ગયો !

કીંગ નીઆલ તેને ચાલી જતો જોતાં એક હરફ પણ બોલ્યા વગર અદ્ય વાળી ચુપ ઉભો ! એક પણ તેનાં નાઘટે તેની તરફેણ લીધી હતી નહિ. એક પણ કોઈ તે જમાનાની ગીરદેશીમાં આવી પડેલા ઘોઘાની મદદે આવ્યો હતો નહિ ! તો અફસોસ તેના ખ્યારા સર આઘવરને એવી બેઠ-જળતી વચ્ચે તે કેમ દરબારમાં રાખી શકે ?

તે પત્થરના પેવમેન્ટ પર કવીન ડેનાએ ચુથીપીખી નાખેલા રાતા ગુલાબની પાંખડીઓ હજી પડેલી જોવાતી હતી ! જોરથી ડુકાતા પવન સાથે તે દુર દુર ઉડવા લાગી—અતી ધણી દુર !—તે ખાહી પણ વટાવી ગઈ ! અને અંતે, એક મોટા કાળા રખશના દોડતાં પગલાં હેડળ તે છુદાઈ ગઈ ! રાતા ગુલાબની તે સુંદર ત્રણ પાંખડીઓ ત્રણ મોટાં ભોહીનાં ટીપાં મીસાલ ખાકમાં મળી ગઈ ! એ શું બતાવતું હતું ? રાતા ગુલાબનું બીજું નામ ઇએજેએ ઉંડો ખ્યાર આપ્યું છે તો કવીન ડેનાનાં અંતરના ખ્યારની તે

ધધાણી સર આઘવર મેકડેશનાં પગો આગળ ધુળમાં રગડાતી થઈ હતી, એ શું તે પાખી વાસનાને કુદરત તરફની વ્યાજખી સગ્ન નહિ કહેવાય ?

પ્રકરણ ૧૨.

“He is the wise man who has made a habit of only seeing in his suffering the light that is shed in his heart, and who never looks on the shadow it extends over those who gave it birth.”

લેડી આઘચન પૌતાના ચેખરના એકાંતમાં કંઈ ભરતકામ કરતી બેસી હતી !

વખત સમીસાંજનો હતો, એટલે નમતા સુરજની ઝાંખી પડતી રેશનીમાં તે જોઈ થતી આંખ બરાબર કામ કરી શકતી ન હોવાથી તેણી બારીની લગોલગ પડદો ખોલીને, તે કામ લઈ બેસી હતી; અને તેણીનાં ખોળામાં પડેલા તે બારીક સીલ્કનાં લાંબા ટુકડા પર સુંદર કસબી તાર ઝડપમાં ઉપર નીચે ખેંચાતો જોવાતો હતો !

તે એક અતી હુન્નરમંદ ડીઝાઇન હતી ! કુમળાં ઘાસ જેવા લીલા રંગના તે સ્કારફ પર તે નાળુક નાર, એક આખી પોએટ્રી—તે જંગી જમાનાને બરતી બેદબરમ અને પરાક્રમેની એક કહાણી ઉતારતી હતી. તે વાંકી મુડીએ કામ પર મંડીજ રહી, કાં કે તેણીનાં આંગળાં બેટા ધલડેરીમ માટેની બેટ તૈયાર કરવામાં શેકાયાં હતાં ! અને ત્યારે કાંય નહિ તેણીનાં પ્યાલો બી તે નુરમંદ બચ્ચાં માટેનાંજ હોવા જોઈએ ?

તે ચોરડાની ચુપકાદીમાં તેણીને કાને ગધિજીજીની પડધા પડધા લાગ્યા ! તે દુઃખી, સંતાપજનક ભુતકાળ ! અને એમ છતાં બી સધળા તે

કે. વાંડયા—ઝવેરી—ગ્રાન્ડરોડ. Ph: 42483.

સેકમાંથી તેણીને માટે ઉત્પન્ન થયેલી જે રોશનીની રેખા સીદી તેણીનાં અંતઃકરણના ઉડાણ સુધી પુગી જતી હતી, તે તેના સુર્યસમ આશકની આકૃતિ હતી; કે જે એટલી હદ સુધીની ઇલેક્ટ્રીક જેટ મળતાપણું ધરાવતી કે ભાગ્યેજ તે બે જુદા પડે !

જલદીજ તે એમ્બરમાં અંધારું વધતું ગયું અને ત્યારે એક નીસાસા સહીત લેડી આઇઝનનાં ઉદ્દયોગી હાથોમાંથી તે કામ તેણીનાં ખોળામાં સરી પડ્યું ! ખુરસીની પીઠ પર માથું નાખી તે આંખ બંધ કરી બેઠી ! તે ખ્યાલી નજર સામે બેના બે આકાર પડ્યા કરતા ! આ વેળા તે બન્ને એક સરખા નહિ પણ જુદા જુદા હતા ! જેમકે, એક રોશની અને બીજો અંધકાર ! એક ‘ધ્રુપ’ અને બીજો ‘છાંવ !’ પણ “છાંવ” કરતાં “ધ્રુપ” વધતી ખ્યારી હતી અને તેમાં પ્રકાશતા, તે ચહેરાનો ખ્યાલ કરતાં, લેડી આઇઝનનાં દીલમાંથી એક ખુશાલીની ધુજરી પસાર થઈ ગઈ !

રાત પડી, અને એક ગંભીર ચુપકાદી તે નાહના ઘરમાં ફેલાઈ રહી. લેડી આઇઝનની આંખો ઉઘમાં વીંચાઈ ગઈ.

તેવામાં અલગે હાથે બારણું ખોલી ખુદી મોડેડ દાખલ થઈ. તેણીના હાથમાં એક સમેદાની પકડેલી હતી, અને તે મીણુબત્તીના શીક્કા ઉગ્મશમાં તે જોઈ શકી કે તેની શેઠાણી ભર ઉઘમાં પડી ગઈ હતી ! ઘણીજ ધીમેથી તે આગળ વધી અને હાથમાંની સમેદાની બાજુમાંની એક ટેબલ પર મુકી દીધી અને પછી ફરીને તેણીએ તે પાછળ ઉભેલા આકારને ચુપકાદીમાં અંદર દાખલ થવાની ઇસારત કરી !

અને સર આઘવર અંદર આવ્યો ! તેનું માથું ખુલ્લું હતું, બ્યારે ત્યાંના તે શીક્કા ઉગ્મશમાં પણ તેનાં કપાળ પર કુટી નીકળેલાં મોટાં ઝરાં તેના આત્માની વેદનાની સાહેદી પુકારતાં જોવાતાં હતાં ! માતાની બોર્ડમાં હળવેથી વાંકો વળતાં તેણે તે ચહેરામાં અતી નરમાશથી જોયા કયું ! ઉઘમાં જૈક થતો ચહેરો અજબઅચ્ચાંસહી અને નિર્દોષ લાગતો હતો ! તે

મોટી મોટી જાહેરખબરો વાંચી ૧૧"×૨૦"ના ૩. ૫) માં ફક્ત મસ્તીનથી થયેલા
(વગર શીનીશના) અથવા નાની સાઇઝના કૉમન શીનીશના એન્લાર્જમેન્ટ મેળવી
હાવા પહેલાં સાવચેતી રાખી અમારે ત્યાં તપાસ કરવા લુભશે નહીં.

અમારે ત્યાં તમારા નાના અગર મોટા ફોટા ઉપરથી અથવા બીજો
નવો ફોટો લઇને ફક્ત ૩. ૫) માં ૧૦"×૧૨"ના સાઇઝનું

એનલાર્જમેન્ટ કંપ્લીટ શીનીશ કરી આપવામાં આવશે,
એજ સાઇઝનું ઑઇલ પેન્ટ ૩. ૧૦.

કેબીનેટ રંગીન ફોટો ૩. ૫) માં આપવામાં આવશે. શોફમ બેવા માટે ખુલ્લો છે.
નાની મોટી સાઇઝના ઑઇલ, વોટર, પેસ્ટલ, સેપીયા બ્રાઉન કે બ્લેક એન્ડ બ્લાઇટ
શીનીશીંગ એન્લાર્જમેન્ટ માટે પ્રાઇસ લીસ્ટ મફત મંગાવો.

એમ. જી. માલગુંડકર, આર્ટ ફોટોગ્રાફર અને એનલાર્જર:

૧૬૨, હોરનબી ગેડ, કોટ, મુંબઈ. જી. ઈ. મોદી કોર્પોરેશનની બાબતમાં.

BY APPOINTMENT TO H. E. THE GOVERNOR
OF BOMBAY.

દરેક આખરફાર કોમમાં એકે અવાજે વખણાયલું

હાઇકલાસ ઇંગ્લીશ સ્ટાઇલ રેસ્ટોરાં.

ઉત્તમ સ્વાદીષ્ટ ચાહ, કોફી-ઇંગ્લીશ-ઇટાલીયન પેસ્ટ્રીસ-આઇસીસ-ચોકલેટસ-
ઉંચા બાઇન-લીક્યોર આપ્પો દિવસ મળશે.

જેમ્સ પીયર્સ કું. પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

પલીઝ નોટ:-હામણી કોઇબી બ્રાંચ નથી.

“નવરાસ” ના વાંચકોનું તથા હમારા માનવંતા ગ્રાહકોનું,
કાપડીઆ ખ્લાઉઝ એમ્પોરીયમના માલેકો બલી દુવા સાથે

નમનતાઈપુર્વક ધ્યાન ખેંચે છે કે:—

લો વેસ્ત તથા છેલ્લામાં છેલ્લી ઢપના જમ્પસની ગંજવર
સ્ટોક હમારે ત્યાં હમેશાં મલશેલ.

ફીટીંગની ગેરંટી એટલે

જમ્પર્સ ખરીદ્યા પછીથી નાના માટા તથા બદલી આપવાની
ફ્રીસીલીટી હમારે ત્યાં દરેકને માટે છે.

હોઝીઅરી તથા પરચુટલુ કાપડ માટે તદ્દન નવુંજ
Department ખોલવામાં આવ્યું છેલ.

Try Once.

સાડી, કેરો, ઝલલાં અને કસબ કામમાં દરેક જાતની
વેરાયટીઓ તમામ કલરોમાં મોટા જથામાં મળશે.

લગ્ન—નવજોત તથા સગનવંતા ટાંકણા માટે કાંઈપણ ખરીદવું
હોય તો હમારે કનસલ્ટ કરજો. અને તે યાદ રાખવાને
આ અદના સેવકો ભલામણ કરે છે.

કાપડીઆ ખ્લાઉઝ એમ્પોરીયમ

(ખ્લાઉઝોની આલીશાન દુકાન)

ન્યુ ચરનીરોડ, ગીરગામ, મુંબઈ, નં. ૪.

■ ગાયા તે ચહેરા પર નજર કરતાંજ જણાઈ આવતું કે તેને રક્ષણની મોટી જરૂર હતી !

સર આઘવરે, તેને જન્મ આપનાર તે માતાને લાંબો વખત સુધી ધારી ધારીને જોયા કીધી ! તેણીના બન્ને થાકેલા હાથો તે કીંમતી ભરત કામ પર પડેલા હતા, અને ઘેરા વાયોલેટ કલરનો તેણીનો લાંબો ડ્રેસ છેક જમીન તક પડતો જોવાતો હતો જ્યારે તેણીની માથા પરની શુદ્ધ સફેદ વેલ, તરતનાં પડેલાં તાજાં બરફ જેવીજ લાગતી હતી. તેની છાતી પર એક બેમુલ ઝવેરાત દેખાતું હતું જેના રાતાં નંગ તે મીણુબત્તીની રોશનીમાં એક નાહના જખમ મીસાલ ચમકી રહ્યાં હતાં !

તે બળવાન યોધો, તે પોતાનાં એકનાં એક પ્યાર આગળ ગુઠણે પડ્યો ! અરે ! અરે ! તે શાંત નિદ્રામાં પડેલીને થોડીજ ખબર હતી કે તેણીને ખાતર તે દિવસે તે છોકરો કેવો ખુલ્લું ભોગ આપી આવ્યો હતો !

અને પછી તે અડધા ખુલેલા પ્યારા હોઠ પર આઘવરે એક અલગ ચુંબન દીધું !

આસ્તે, આસ્તે તે આંખો ખુલી ગઈ; અને લેડી આઘઘન માથાં પરની વેલ સરખી કરતાં ખુરસીમાં તડી બેઠી ! અતે તેણીની નજર તે ચહાતા બેટા પર પડી અને ત્યારે તેણીના હોઠ તે ચેરટનટ ઝુલ્ફાંઓ પર દબાયા !

“તું આયો ? મારો આઘવર દીકરો ?” તેણીએ અતી નરમાશબર્યાં સાહદે પુછ્યું. ખરે હતું કે તેના બીજા બેટા માફક આ તેનો મોટો, સાંવળો બેટો તેણીના જીગરમાં ધ્વની ફેલાવી શકતો નહિ; છતાં તેની આસપાસ એવી તો શાંતી, એવું તો ધૈર્ય જોવાતું હતું કે લેડી આઘઘન પોતાની સઘળી નબળાઈમાં તેનોજ ટેકો લઈ જીવવા માગતી હતી !

“મધર માધન ! તમે ઉઘઈ ઉઘ્યાં ? હવે તમને સાઈ લાગેજ ? હવે તો તમે કોઈ વાતનો ગમ નથી કરતાંની ? કારણ જીવો. તમારો મોટો દી-

કરો એક લાંબી સફરે જવાનો છે ને તેથી તમને તદ્દન એખલાં-આય એકાં-તમાં ઝુરતાં મુકીને તો તે નહિજ જશેની ?” આઘવરે પુછ્યું.

“પણ દીકરા મારા !” લેડી આઘઝન પુકારી ઉઠી, “તારી માયને એ-ખલી છોડીને તું જવા કાંહ માંગેછ ? તુંને કંઈ ચેનજ નહિ પડતું કે ? તારો પરાક્રમી સ્વભાવ જોઈને રાજ વળી પાછો તુંનેજ કંઈ કવીન ડેનાને વાસ્તે ખજનો શોધી કાઢવા મોકલતો હશે અથવા તો કોઈ બળવાખોર દુશ્મનોને જેર કરવાનું તેણે તુંને સોંપ્યું હોશે !”

“શીકર ના કરો, મધર ” અને તે ડાર્ક નાઇટ ખોખરું હર્યો, “આ-પણા કટામાં કટા વેરીઓ તો આપણાં જીગરની વાસનાઓજ છે ! ને સાં-ભળો માતા ! માણસો જે ચીજને ઇજ્જત કહે છે તે એવો એક એમુલ ખજનો છે કે જે—”

પણ નહિ ! તે અંતરના ઉડાણમાંથી બોલતા બેટાને તે માતા હજી બી સમજી શકીજ નહિ ! તેણીનાં હોઠો પર તો માત્ર તેજ એક સવાલ રમી રહ્યો હતો, કે જે પુછતાં તે અચકાતી હતી ! આઘવર સમજી ગયો !

“તમે કંઈ પુછવા માંગોછ, મમા ?” તેણે તે માતાના બન્ને હાથો પ-કડી લઈ પુછ્યું, “કંઈ ખબર જાણવા ઇચ્છોછ ? મને કેહવો !”

લેડી આઘઝને બીહધેલી અદાએ ડોકું ફેરવી નાખ્યું.

“તું,...તું રાજની દરબારમાં ગીયોતો કે ? ને એ લોકે તુંને...ઇલ-ડેરીમને વાસ્તે કંઈ... પુછ્યું કે?” અને ઝડપથી પોતાના હાથ ખેંચી લઈ તેણી બોળા પર પડેલું ભરતકામ કરવા મંડી ગઈ !

સર આઘવર મેકડોશ ઉઠીને તેણીની ખુરસી પાછળ જઈ ઉભો, કે જેથી તેના દર્દમંદ ચહેરો તે માતા જોઈ શકે નહિ !

“ઇલડેરીમ સલામત છે, લીટલ મધર !” તે સફેદ ‘વેલ’ પર માયાથી હાથ ફેરવતાં તેણે જવાબ કર્યો, “મેં કોર્ટમાં જણાવી દીધું કે હું તેને હ-રાવી શક્યો નથી, પણ તેનું કારણ મેં કંઈજ આપ્યું નથી...અને, ઓહ !

માતા ! હું રાજને એમ બી કહી આચોછ કે જે દહાડે તે નાચતું કુદતું પંખેરું તેના દરવાજામાં દાખલ થવા માંગે ત્યારે તેણે તેને અંદર લેવું ! ખરેખર જેઓની આસપાસ એ ક્રીસમનું ખોરેહ પ્રકાશતું હોય તેઓની જીંદગીજ આશીર્વાદ પામેલી હોય છે વાસ્તે, તમારા લાડકવાયાની કંઈ શીકર ના કરો, મમા ! એનું તેજ એવું બળવાન છે કે કોઈ એની સામે ચર્ધ શકવાનુંજ નથી !”

અને તે માતાએ તે વડા બેટાનો હાથ પાછો પોતાના હાથમાં લીધો !

“ત્યારે તુંને બી એની ખુબસુરતી, ને મોહકતા માલમ પડેછે ખરાં ?” ચમકતી આંખો અને ઉરકેરણીથી લાલ થયલા ચહેરા સાથે તેણી આંધવરની આંખોમાં સીધું જોતાં બોલી “એમજ છે ! બધાંજ એને ચાહે છે ! કારણ પ્યાર અને ખુશાલીએજ એને જન્મ આપ્યો હતો—હા ! હું તો તમારા લોકની મુલાકાતના ખ્યાલે ઘુલ ધપકી રહી હતી...મને ડર લાગો કે એની અનુપમ સુંદરતા જોઈ તું અદેખો પડશે...પણ તેં શું એને વાસ્તે કહ્યું તેં કંઈ...તેં કંઈ એના...?”

“નહિ, માય, નહિ ! મેં કંઈ તે લોકને જણાવ્યું નથી !” આંધવરે જલદીથી તે માતાને સમજાવ્યું, “ફક્ત મેં એટલુંજ કહ્યું કે હું એને હરાવી શક્યો નહિ ! પણ તમારો એ ડાર્લિંગ કોર્ટમાં જાય ત્યારે તમે એને તારીફ આપજો, મધર, કે એ ત્યાં પોતાને ફક્ત સુરજનાં બાળક તરીકેજ ઓળખાવે...તમારું...તમારું નામ નહિ દે !”

“હા, હા ! તેજ બહેતર છે !” તે માતા ઉતાવળે બોલી, “એવી એક અનુપમ ખુબસુરતીની માતા હું હોઈજ કેમ શકું ? અને વળી વરસો થયાં હું તો બધાંને મન મુવેલીજ છું...” અને તેણીની આંખમાંથી એક આંસુ આંધવરના હાથ પર ખરી પડ્યું !

તે જલદી તેની બાજુમાં આવ્યો !

“રડો ના, મારાં ડીયરેસ્ટ !” તેણીનાં પગ આગળ ફસડાઈ પડતાં તે બોલ્યો, “તમુને રડતાં હું કદી જોઈ શકતો નથી ! તમારું એક બી આંસુ મારે જીવ બાળી નાંખેજી ! પણ જીવો, સમજો મમા, તમારા નામ સાથે એનું નામ નહિ જોડાય, એજ વધતું બહેતર છે !” અને તે દુઃખીયારા શખ્સે તે માતાનાં બોળામાં પડેલા સુંદર સ્ક્રાફમાં પોતાનું ગમગીન હાડમાર થતું માથું છુપાવી દીધું.

“દુન્યા ઘણી ધાતકી છે, માતા !” તે ગુંગળાયેલે અવાજે બોલતો ગયો, “મારા જેવો એક જોરાવર મરદ વટીક તેના દયાહીણ બાણોથી વીંધાઈ ગીયોજી, તો મારી વ્હાલી નાજીક માતા તે કેમ ખમી શકે ? ને હું તમુને બીલકુલ સલામત છોડીને જવા માયુંજી...”

તે બહાદુર વીરલાનું અંતઃકરણ દુઃખથી ચીરાઈફિસાઈ જતું હતું ! અરે, તેણે આપેલું તે બળિદાણ ફાંકતુંજ થઈ પડે તો ? તે વ્હાલી માતાની ઇજ્જતનું તેણે કરેલું રક્ષણ તે અવિચારી, ચોટ્ટે ખુશાલ ઇલડેરીમ પોતાના એકેજ શબ્દ વડે જમીનદોસ્ત કરી નાખે તો ? અફસોસ તો, તે નાજીક નારથી એ ફટકો કેમ સહન થશે ?

અરે ! અફસોસ ! તે કટલી મુર્ખ અને અણસમજ હતી ! ઇલડેરીમને તે કેવા આંધળા ખારે ચાહતી હતી ! પણ તે સુનેરી દેવને સમજાવવામાં આવે કે તે માતાનું રક્ષણ કરવાની તેની ફર્જ હતી તોજ કંઈ તે અવિચારી પગલું ભરતાં અટકે ખરે ! અને હવે તે—સર આધવર વધુ કરીજ શું શકે ? તે એક બેઇજ્જત થયેલો પુરૂષ ! કે જેની ઇજ્જત કાચના એક કટકા મીસાલ ઓચીંતી ભાંગીને લુકો કરી નાખવામાં આવી હતી !—તે કે જેનું નામ નાઇટહુડની માનવંત હરોળમાંથી લુસી નાખવામાં આવ્યું હતું !

“મમા, ઓ મારાં મમા !” તે ગમગીન બેટા ડચકાં ખાતો વળી જરા વારે બોલ્યો, “તમુને છોડીને જવાનું દુઃખ મારે વાસ્તે કેવું જણુન છે તે તમે સમજી શકોજી ?”

અને તેને થતી વેદના છુપાવતો આઘવર રહેજ હસ્યો, અને પછી તેણીના ચહેરામાં જોયું !

આહા ! અને ત્યારેજ લેડી આઘવને યાદ કર્યું કે વરસોની વાત પર ન્યારે તેણી તે બીજાં બુલકાંને ખોળામાં લઈ ખેડી હતી ત્યારે આઘવરે તે માતા તરફ એજ દયાળનક ક્રીસમે જોયું હતું !

તે માતાના દીલમાં ચુંથાઈ આવ્યું ! હા, વાંચનાર, તે જો કે એકલપટ્ટી અને મુર્ખ હતી છતાં તે દયાળુ જીવનની હતી અને તેણીએ તે મોટા છોકરાનાં કાનમાં ઘણાએક દીલાસાનાંજ સંખુન રેડ્યા ! અલબત્ત, તેવા ગરમ અને હેતવંતા તો નહિજ કે જેવા ઇલડેરીમ સાંભળતે ! છતાં તે મીઠાં વચનો આઘવરને મન બહેસ્તનાં દરવાજામાંથી સંભળાતા ફરેસ્તાઓના અવાજ જેવાં હતાં.

તેનું માથું તેણીના ખોળામાં હતું અને તેણીની આંગળીઓ તેના બાલ સાથે રમત કર્યા કરતી હતી !

તે એક ઘણો ટુંકો કલાક પુરવાર થયો, જેટલો ઝડપી તેટલોજ મધુર અને સંપુર્ણ ! પણ તે નાહની બાનુને શુદ્ધી હતી ખરી કે તેણીના મોટા બેટા સદાનો જતોજ રહેતો હતો ?

તે તેણીની ઘણો નજદીક ગયો અને પોતાના બન્ને જોરાવર હાથોમાં તે માતાનો ચહેરો પકડ્યો—એવીજ રીતે કે એક માતા પોતાનાં બુલકાંને પકડતી હોય !

“ગુડ—બાય, મધર માઇન !” તે બોલ્યો, “હું એક લાંબી મુસાફરીએ જાઉં છું તો મને હવે આશીષ આપશો, માય ? કે જેથી હું ન્યાં બી જાઉં ત્યાં મારું રક્ષણજ થાય !” અને એક પાણીને માટે તરસ્યો થયલો મુસાફર જેમ એક રેતીનાં રણમાં નજર કરે તેમ આઘવર તે જનેતાને જોઈ રહ્યો !

પણ એ વેળા તેનું બપ્તર ઇલડેરીમ માટે તૈયાર થતા સ્કારફમાં બેરવાઈ ગયું હતું અને લેડી આઘવને કચવાટની એક ખુમ સાથે તે છુટકું કયું !

“અરે, જરા જો, આધવર ! મારું વર્ક બધું ચુંથઈ જાયછ ! મારી આંખોની ધુળ કરીને બી હું એ સુંદર કામ કરુંછ; કે મારો ઇલડેરીમ—તારો ભાઈ, પોતાની કમર આસપાસ એ વીંટાળીને ફરે !” અને તે મુખી પોતાનું કામ તપાસવા પડી ગઈ !

તે લાંબો શખ્સ ઉભો થઈ તેણી તરફ જીતુંજીતું હસતો હતો ! પછી નરમાશથી તેણે તેણીનું ધ્યાન ખેંચ્યું.

“મારાં બહાલાં,” તે બોલ્યો કે જ્યારે તેનો અવાજ કકલાટ કરતોજ સમજાયો ! “હું તમારા આશીષને વાસ્તે ક્યારનો ખોટી થઈ રહ્યોછ ! હું જાઉંછ ! ને...તો બી તમે મને નહિંજ સમજતાં ?”

“ઓહ ! મારા દીકરા !” તે માતાએ પુકાર્યું, અને તેણીની આંખોમાં ગરમ આંસુ આવી ગયાં. “મારી આગળ ગુંદણુ મંડપે ખેસ કે તારાં માથાં પર હું હાથ મુકી શકું ! તારી દુઃખી માયને જીવી ના જતો ખેટા, ને તેને લાંબો વખત એખલી ના રહેવા દેતો ! હું રોજ તારે માટે ખોટી રહેવશ ને આય ‘મુઅર’ તરફ જોયા કરશ કે તું ક્યારે પાછો ફરેછ !”

“પણ માય, ઓ ! મારાં માય ! તમે તે નથી સમજતાં ! હું ઘણા લાંબા વખતને વાસ્તે જાઉંછ ! ઘણા મહિનાઓ કે વરસો તક બી હું પાછો ફરીશ નહિ ! ને તેથી મને તમને છોડતાં ઘણું લાગેછ; પણ અલખત ઇલડેરીમ તમારી પાસે...”

“હા, ઇલડેરીમ મારી આગળ છે !” તે માતા એકમત થઈ; અને તેણીએ તેને પોતાનાં પાસામાં વધતો ખેંચ્યો.

એક છેલ્લી વાર તેણે તેણીના ચહેરાનાં ઉડાણમાં જોયું ! અને ત્યારે તેની આંખોમાં સધળો જોરાવર ભક્તીભાવ, ગમગીની અને અપુર્ણ આશ્ન-ઓ પ્રગટી રહેલી જોવાઈ !

“હા, હા, મધર ! ઇલડેરીમ સહીસલામત છે; ને તે જ્યાં જશે ત્યાં રોશનીજ ફેલાવશે !” તે એટલુંજ બોલી શક્યો અને પછી તે માતાને છેલ્લું

ઝેનીથ લાઈફ એસ્યુરંસ કંપની લીં.

સસ્તા દર, ઉદાર શરતો તેમજ કોઈપણ જાતની તકરાર વિના તરતજ
નાણા ચુકવનાર આખા હિન્દુસ્થાનમાં એકઠે અવાજે જાણીતી
અને માનીતી થયેલી

ફક્ત આ એકજ વીમા કંપની છે.

દરેક ઠેકાણે એજન્ટો નીમવા છે, ઉદાર શરતો.

મળો યા લખો,

એપોલો સ્ટ્રીટ, કોટ—મુંબઈ.

(૧) સંતોકની પચાસ વરસની મશહુર આંખનાં દરદોની અકસીર
દવા “તુરે અશમ”—આંખનું ડુલું, મોતીયા, ખીસ, ઝાંખ, લાલાસ, વગે-
રેનો અકસીર ઉપાય. કીંમત નાની શીશી રૂ. ૧) મોટી શીશી રૂ. ૨.

(૨) સંતોકનું “ખાસ તસાવ મેડીકલ હોલ” નું પચીસ વરસ થયાં
પ્રખ્યાત થયેલું “સરકેશીઅન હેર-ઓઇલ”—આ તેલ માથે લગાડવાથી
બાલ કાળા, ચલકતા, સુંવાળા અને લાંબા થાય છે તથા બાલ ખરી પડતા
અટકે છે—કીંમત એક શીશીનો રૂ. ૧.

(૩) ખરપસું અથવા ખરજવું મટાડવા માટે અકસીર યુનાની દવા.

આ ત્રણ દવા નીચલે ઠેકાણે મલે છે:—

૨૮, “સ્ટેશન ટેરેસ”—બીજે માળે.

ગ્રાંટરોડ સ્ટેશનની પાસે, સ્લેટર રોડ.

બાઈ ગુલબાઈ હોરમસજી સંતોક

પાસેથી મળશે.

D. C. Oomrigar & Co.,

WINE PROVISION & GENERAL MERCHANTS.

WELL-KNOWN OLDEST FIRM.

(Established 1843.)

Oomrigar Buildings, 354/6 Abdul Rehman Street,
Opp. Crawford Market,
BOMBAY.

THE BEST AND LEADING HOUSE
FOR
ALL VARIETIES OF PROVISIONS, PATENT
MEDICINES, MEDICATED WINES.

CHOCOLATE BOXES, in several varieties Sweets,
Ham, Bacon, Cheese, etc., at most competitive
rates, Fresh Stock arriving by every mail.

SOLE AGENTS FOR:—

ANTIQUARY WHISKY, CARLTON'S 11 YEARS OLD WHISKY
HALL'S WINE, LITTLE'S ORIENTAL BALM AND HENRY'S
PREPARATIONS JVARA-HARI, KILA-KOLD
& OMUM CARPOOR.

VISIT CORDIALLY INVITED.

Telephone No. **22088.**

Telegrams: **"OOMRA."**

અગલગીર થયો, એ પછી તેના દુઃખથી છલાછલ ભરાઈ ગયલા આત્મામાંથી, રખે કંઈ કડવો સખુન બહાર પડે એ ડરથી તે સીંહા બેટો બહારનાં અધ-કારમાં નાહસીજ ગયો.

તે પોતાના ઘોડા પર ચઢવા જતો હતો, તેવામાં મોડેડ હાંફલી ફાંફલી તેની આગળ દોડી આવી !

“તું જયછ ? કાંહ ને કાંય જયછ ?” તે હાંફતાં બોલી, “મને કહે, મારા દીકરા, એ શું થયું ? એ લોકે તુને શું કાધું ?”

“મારી વફાદાર મોડેડ !” આઘવર તે નર્સતું તેના પ્રત્યેનું બહાલ જોઈ તમામ ગળગળો પડી જઈ બોલ્યો, “એ લોકે મને કંઈ નથી કાધું, હું કોઈ વાસ્તે ફરીયાદનો એક હરફ કાઢશ નહિ ! પણ નર્સ, મારી બધી મીડી ઉમે-દો મરણ પામીછ એટલે મારે વાસ્તે હવે અહિં કંઈજ બાકી રહ્યું નથી ! મારી માયને સમાલજે, મોડેડ; ને એવણને જાણવા ના દેતી, કે હું અહિં-થી દર્દમંદ જીગરે જાઉંછ, અને મારો ભાઈ આવે ત્યારે તેને કહેજે—તેને એમ કહેજે, મોડેડ, કે તારો વડો ભાઈ તુને માતાનું રક્ષણ કરવાનું ફરમાન આપી ગયોછ, ને એને સમજાવજે કે તેણીના પવિત્ર નામ પર કદી એક ડાઘ બી પડવા દેવો નહિ.....અસ એટલુંજ, હું માંચુંછ; ને ચાલ, હવે તારા બાલ પર મને એક છેલ્લી કાસ લેવા દે !”

અને તે ઘોડા પર ચઢી બેઠેલો મોટો માણસ તે પોતાની વફાદાર ઘ-રડી દાયાનાં માથા પર હેતથી વાંકો વળ્યો કે જે ખુદીયા તેને તેની માતા કરતાં વધારે સમજી શકતી હતી !

“પણ તારી પર બી એનો ખ્યાર છે ! આઘવર !” તે ઘરડી ઓરત રડતાં રડતાં બોલી, “ખરૂંજ...ઓ હું ખરૂંજ કેહુંછ, બેટા ! તારી માય તુને બી ઘણો ચાહેછ !”

“હા, તે મને ચાહેછ ! એક થાકેલું માણસ જેમ “છાંવ”ને ચાહે તેમ

મારી માતા મને ચાહે છે ! પણ જ્યાં વેર તે નુરમંદ રોશનીનાં પ્યારની તેને થાક ચઢતી નથી ત્યાં વેર તો સદંતર તે છાંવને ભુલીજી જાય છે... પણ હવે ફેરવેલ, નર્સ, અને તારા ડાકે છોકરાને વાસ્તે કદી દીલગીર ના થતી ! મારે જવુંજ જોઈએ !”

પછી તે જતોજ રહ્યો અને મોડેડ ત્યાં અંધકારમાંજ આંખો ટટો-સ્તી એકલી ઉભી ! જ્યારે તે નાહના ગેટ પર તેણીનું જૈફ માથું ઢળી પડ્યું અને એપ્રનમાં ચહેરો છુપાવી તે ગરીબ બુઢીયા, રાત્રીનાં તે અંધકારમાં તે-ણીનું જૈફ અંતઃકરણ તુટી જાય ત્યાં સુધી રડયાજ કીધી !

પ્રકરણ ૧૩.

સર આઘવરે તે જંગલમાં કલાકો તક ઘોડો દપટાવ્યા કીધો. તે “ગોરોમાલ્ટ ક્રાસલ” તરફ પાછો ફરી રહ્યો હતો.

દુન્યા તેને એક મોટાં રેતીનાં રણ મીસાલ લાગતી હતી કે જ્યાં તેને એક પણ સુખનો માર્ગ જડતો નહિ ! તે એક આંધળા મીસાલ તેની પ્રેરણા શક્તિ જ્યાં લઈ જાય ત્યાં દોરવાતો ગયો અને એક નવાજ રાહ પર પડવાને માટે તેને આશાનું એક કીરણ બી દેખાયું નહિ !

તેની ખ્યાલી નજર સામે તે ત્રણ ઝોરતોના ચહેરા આવ્યા કરતા; એક જૈફ અને ઇતેમ્નર અને સર્વેથી સ્તુતીપાત્ર, પણ જેનું અંતઃકરણ રોશનીને એટલું ચાહતું હતું કે તે અંધકાર તરફ ફરી નહિ શકતું.

તે બીજો ચેહેરો તો ગોયા જીવનનું તત્વ હતું, તેજસ્વી અને ગરમ ! કે જેમાં આપેલાદે ઝનુની લોહી દોડતું રહ્યું હતું ! રાતા હોડો અને રેતાશ પડતા સુનેરી આલો તેણે જોયા અને તે લીલી આંખો કે જેમાં સદાં જુસ્સો

કે. વાડયા—ઝવેરી—આન્ડરોડ. Ph: 42483.

અને ઝનુનજ દેખાતું હતું. અને તે અદ્ભુત અવાજ કે જે ગગડાટમાં ઉચ્ચો ચઢી પાછો નમી પડતો સંભળાતો હતો.

વળી તે તેની ઉચ્ચાઇએથી છેક નીચે ગચડી પડી હતી. તેણીનું મુગટ તેનાં પગો પર મેલાયું હતું અને તેણીની આંખો તે જે ન આપી શકે તેની માગણી કરી રહી હતી ! પછી જ્યારે તેણે તે મોટો પ્યાર તુચ્છકાર્યો, ત્યારે ? અફસોસ ત્યારે તેની ઇજ્જતની ધુળધાણી થઈ ગઈ ! તેણીએ તેનું માનવંત નામ તેનાં કનેથી ઝુટવી લીધું ! ખચ્ચીત, કનીન ડેના હારી જાય તેમાંની ન હતી ! ખીજાની મરજીને નમે એવી તેણીની ખાસ્યતજ નહિ હતી, એટલે જ્યો તેનાં ફાંટાની સામે થતાં તે સઘળાંને તેણી હીનપસ્તી ને ખેંજલતની ખેંજજત ધુળમાં રગડાતાં કરી મુકતી !

અને ત્રીજી શીઓના હતી ! તે શીકા પ્રીન્સેસ—કે જે તેનાં સઘળાં દુઃખોમાં એક સફેદ ફુલ જેવી પવિત્ર અને મીનાઈ દેખાતી હતી ! એક મર્દના આત્માનાં સુખીમાં સુખી સ્વપનાઓ તે આ નાજનીનમાં જોતો થયો ! એવા તો પવિત્ર ખ્યાલ તે તેની આસપાસ વણતો હતો કે કોઈ અપવિત્ર હાથો રખે તેમનો સ્પર્શ કરે એ વિચારે તે કમકમ્યા વીના રહી શક્યો નહિ !

ગરીબ નાહની શીઓના, દીવાની એક નાહની ખુશાની જોત મીસાલ તે આપડી જીવવા થકી પણ ખીલતી હતી. અરે ; તે પોતાનાં બન્ને જોરાવર હાથોમાં તેણીને પકડી લે તો દહેશતનો એક ઓળો ખી તેણી પર પડે નહિ.

તે મહેલમાં એકલું, અદુલું, જીવન ગાળતી, તે ગરીબ આળાનો ખ્યાલ કરતાં આધવરના અંતઃકરણમાં એક ચમટો તુટ્યો ! રે ! તેને એમ એકલી મુકી આવવામાં તેણે શું હીચકારાપણું નહિ બતાવ્યું હતું ? અરે ! અરે ! ફેરવેલનો એક ઓલ ખી ઓલ્યા વગર તે જતો રહ્યો હતો ! તે સુંદર સરોવરને કીનારે તૈણી તરફથી સાંભળેલા તે મીઠાં વચનો માટે આભારનો એક-એક હરફ ખી તે કાઢી શક્યો હતો નહિ !

ભવિષ્ય તેને બહુ ડરામણું લાગું પણ તેણે ઠરાવ કર્યો કે જો એજ તેની સરજત હતી તો ખીજ દેશો ભેગું તેને ખી તે પવિત્ર યુધ્ધ લડવા જવું અને ધર્મને માટે પોતાની જીંદગીનો ભોગ આપવો કે જેનો મોહ તે વેળાનાં મરદોનાં જીગરમાં એક દીવાન્યત મીસાલ ફેલાઈ રહ્યો હતો.

હા, તેનો ખ્યારો મુલક-અરફ અને અંધકારવાળી તેની દંડી જન્મજી-મી ! તેના આપદાદાનો પુરાણો ‘ગોરોમાલ’ એ સઘળું તે તજી દેનાર હતો ! અને તે શાને માટે ? તેના રાગની પણ અતી ઘણા ચઢીયાતા એક માલે-કની સેવા બજાવવા અને તે પવિત્ર કોસ કે જે દુન્યાથી હાથ ધોઈ ખેડેલાં-ઓની એકલી ઉમીદ છે તેનો બચાવ કરવા અને તેનું રક્ષણ કરવા તે તે સઘળું તરછોડી જતો હતો !

એવા તેના ખ્યાલો વચ્ચે તે ઘાડાં જંગલમાંનો રસ્તો આસ્તે આસ્તે કાપતો ગયો ! તેણે કિતાવળ કરીજ શું કામ જોઈએ ? તેને મન હવે બ-ધાજ દિવસો સરખા હતા ! તેનામાં હવે રહ્યુંજ શું હતું ? તે પોતાવટપણું ગુમાવી ખેડો હતો ! કોઈને મન તે કંઈ હતોજ નહિ ! પણ તેના દુઃખભર્યા ખ્યાલોમાં ભંગાણુ પડ્યું.

એ શું તે સ્વપનો જોઈ રહ્યો હતો ? કે કોઈ એક ફરેસ્તાનો અવા-જ તેને સંભળાયો ? ‘ફરજ’માંથી નીકળી રહેલો એ મધુર સરોદ શાનો હતો કે જે એક મીનોઈ શક્તિ પેરે તેને આકર્ષી રહ્યો હતો ?

તેણે ઘોડો થોભાવી સાંભળ્યા કીધું ! જ્યારે તે સુરીલા અવાજમાંથી નીકળી રહેલી ધ્વની એવી તો તેની આસપાસ ફેલાઈ રહેલી લાગી કે તેની આંખો વીંચાઈ ગઈ !

આહ ! તે કોઈ માણસનોજ અવાજ હતો ! ખુલ્લા, મધુર ખુશાલી પાંથરી રહેલા તે રાગની અસર તે કાળાં ચોપગાં જનવર પર પણ થયા વ-ગર રહી શકી નહિ ! અને તે સુંદર પ્રાણી કાન ઉઠ્ઠ્યા કરી પહોળાં કીધેલાં શીફડાં સાથે સ્થીર ઉભું રહી ગયું.

એ પડી ઝડોની ઘટામાંથી ડોઢાવતાં સર આછવરની નજરે એક ખાકી ધનસાન ભાગ્યેજ જોઈ શકે એવો દેખાવ પડ્યો !

ત્યાં એક વિશાળ વૃક્ષ હેઠળ, સુનેરી શસ્ત્રોવાળો તેનો બાઈ ઇલડેરીમ બેઠો હતો ! તેની તલવારની અણી તેણે જમીનમાં ઉભી ખોરી હતી. અને ઝવાહીરથી મદાયલી તે મુઠની ઉપર એક રાક્ષસી કદનું ગરૂડ પક્ષી બેઠું હતું. જ્યારે રોશનચહેર તે ગવૈયાની આસપાસ ફલ જહાનનાં પક્ષીઓ, મોટામાં મોટા જંગલી કાગડાઓથી, તે નાહનામાં નાહની એક ચલ્લી તક સર્વે ગોઠવાઈ બેઠાં હતાં !

તે જવાનના હેરતબર્યા સંગીતની બળવાન અસર હેઠળ હોય તેમ તે પંખેરાંઓ ગોયા તે જગા પર જડજળ બની ગયાં હતાં ! તેના બન્ને ખભાં પર એકેક જંગલી કમુતર ચઢી બેઠું હતું અને તેની હથેલી પર એક મુઠકયુ રોખીન ગોઠવાઈ ગયું હતું !

એવાં તો સોનેરી તે ઝુલ્ફાં હતાં ! એવા તો પ્રકાશીત તે શસ્ત્રો હતાં, કે નરમ લીલી ‘મોસ’ પર બેઠેલો તે ઇલડેરીમ આકાશમાંથી ખરી પડેલા એક ચકચકીત તારા જેવોજ લાગતો હતો !

તે ભાઈના સુરીલા કંઠમાંથી નીકળતા શબ્દો સાંભળવા સર આછવરે પોતાનો શ્વેડો વધતો આગળ લીધો અને ત્યારે તેનાં પગલાંનાં અવાજો તે પંખેરાંઓ ચમક્યાં. અને તે મોટું ગરૂડ પક્ષી ઉડી જવાની તૈયારી કરતું હોય તેમ પાંખ પહોળી કરી રહ્યું.

ઇલડેરીમે તે વડા ભાઈને જોયો, અને જોતાં સમેત ખુશાલીથી તેની તરફ હાથ લાંબો કર્યો કે જ્યારે તેનાં ગળાંમાંથી નીકળતું તે મધુર ગાયત્રી આનંદી હલકે, લંબાતું જ ગયું. અતે તે પુરૂ કરી ઇલડેરીમે ઉડીને પોતાની તે સભા બરખાસ્ત કરી અને તેઓ બધાં ફેરવેલ કરતાં હોય તેમ પાંખો ફડકાવી ઉડી ગયાં. તે ગરૂડ પક્ષી એકલુંજ હજી તે તલવારની મુઠ પર ચીટકી બેઠેલું જોવાતું હતું, પણ ઇલડેરીમે તે તલવાર જમીનમાંથી ખેંચી

કાઠતાં પોતાના સર આસપાસ એક રણજીત ચોધવાની અદાએ ધ્રુવાવી, કે તે રાક્ષસી પંખી ખી ગુપચુપ ઉડીજ ગયું.

પછી તે તેનાં ભાઈ તરફ ફર્યો, કે જેનાં અંતઃકરણમાં એ તેજસ્વી સ્વરૂપ ફરી જોતાં એક ચમટોજ તુટ્યો !

“હું ઘણો ખુશ થયો, ભાઈ ! આપણે પાછા મલ્યા તે વાસ્તે !” ઇલડેરીમે ખરી ખુશાલીનુંજ કહ્યું, “કારણ તું જાણેછ, ભાઈ, આય તારા ચહેરા પરની બધી દલગીરી છતાં મને તારા પર કંઈ અજબ બહાલ આવેછ ! પણ હું એમ પુછું કે હમણાં જે મારું સંગીત ચાલતું તું તે વિષે તે શું ધાર્યું ? રોજ હું આય જંગલમાં એવા જલસા કરેછ ને ત્યારે પ્યારાં પંખેરાં, હરણો, ખીસકાલાં એ બધાંજ મારા એ આનંદમાં ભાગ લેવા આવેછ ! પણ ખરી ખુશાલીનો અનુભવ તુંને કદી થયોજ નથી, આછવર મારા ભાઈ ?”

“નાહિ !” તે ખીજાએ ઉદાસીત જવાબ કર્યો, “હું તો જાણે જનમતાં સાથેજ ગમગીનીએ ઘેરાઈ ગીયોછ ! મારી આંખોમાં જોતાં આપણી માતા હંમેશ ઉદાસીત બની જતી અને તેથી એકાંત જગાઓમાં ભટકતા એક ઓળા મીસાલ હું એખલો ભમ્યા કીધો. પણ બધર ઇલડેરીમ, તુંને કોઈ દહાડે ખી એવી ગમગીન લાગણી થઈજ નથી ?”

અને તે બન્ને ભાઈઓ એકબીજાનો હાથ જોરથી પકડી હસી પડ્યા ! પણ તે નાહનાનું હસતું ખરી ખુશાલીનું હતું ! ન્યારે તે મોટાનું ખરા શોકનુંજ હતું !

“અને હવે મને કહે, આછવર ! કે તું કાંઈ જાણેછ ?” ઇલડેરીમે જાણવા માગ્યું, “આપણી મા આગળ તું જઈ આવ્યો કે ? પણ ભાઈ, આજે તું એક હારેલા ચોધવા જેવો કેમ દેખાયછ ?”

“તે ખરંજ કહ્યું, ઇલડેરીમ ! ફતેહ તો હું તારે વાસ્તે છોડી જાઉં ! તારે માટે અને તારાં ખુશાલ સંગીત માટે ! પણ જે ભાઈ, હું જે જોણુંછ તે ધ્યાનથી સાંભળ ! કીંગ નીઆલની કોર્ટમાં તું જાય ને ત્યાં તું

મેત્રીકના વિદ્યાર્થીઓને ખુશ વધાઈ.

જો તમે સ્કુલોમાં નહીં ચાલી શકતા હોવ, તો નાસીપાસ થશો નહિ—
સ્કુલો કરતાં જલદી શીખવી “ગોળવાળા મેત્રીક ક્લાસો” તમારી ગમે એવી
મુશ્કેલી દુર કરવા તૈયાર છે.

દરેક વિદ્યાર્થીની છુટી છુટી ખામીઓ દુર કરવાની આ ખાતાંની રૂઢી
તેની ફતેહનું મુળ કારણ છે. સામટો બોજો નાખ્યા વગર ફક્ત જરૂરીજ
શીક્ષણ એની ફતેહનાં બીજાં કારણો છે.

ખાસ દરેકપર છુટું ધ્યાન અપાય તે માટે નવા ૧૨ વિદ્યાર્થીઓથી
વધુ લેવામાં આવતા નથી, અને એ સંખ્યા ભરાઈ જવે બીજાઓને લેવામાં
આવશે નહીં, માટે દાખલ થનારાઓએ તુરત પ્રીન્સીપલને જાતે મલવું:—

ગોળવાળા મેત્રીક ક્લાસો;

બુખાખાના સામે, કોટ, મુંબઈ.

લેભાગુ રંગારાથી કંચાળી ગયા હોવ

તો

લેસાન્યાની

ચરનીરોડ બ્રાન્ચ
બોની બીલ્ડીંગમાં

તમારી સાડીઓ મોકલી આપો.

રંગ રૂપ ફેરવી સુંદર બનાવશું.

એક એજમતી એરેટેડ સ્વીટ ફ્રીક !

ડ્યુક

નો

પ્રખ્યાત અદ્ભુત

એલીક્સીયર !

પાદશાહિનું પીણું !

આજે આખા મુંબઈમાં મશહુર થઈ ડ્યુકયું છે !

તંદરોસ્તી સાથ તાઝગી બક્ષે છે-દ્રાઈ ઇટ !!

બધા ઇરાનીઓ કનેથી મલશે.

ડ્યુકનાં વીમટો માટે તૈયાર રહો !

પટેલી ટાંકણે-કાઉન કોર્કની બાટલીમાં તેજ લાવે બાહિર પડશે

એ સુખવાસી લેહેજતી પીણું સર્વોત્તમ છે

(બ્રીટીશ હોટલ લેન-કોટ-મુંબાઈ)

જરૂર જશેજ તો તું ત્યાં લેડી આપઘનનો દીકરો છે એમ કોઈને કહેતો ના, કારણ લેડી આપઘનનું નામ તે લોકો આય દુન્યામાં ગણતાં નથી...”

“પણ કાંય ?” ઇલેડેરીમ વચમાં બોલી ઉઠ્યો, “મારી મામ શું મારે માટે મગરૂર નથી ? કોઈ બીજા બાપુ મારા જેવા એક દીકરાની માતાની અ-દેખાઈ કરે, અને જો આખી દુન્યાજ મારી પર મોહીત થાયછ, તો મારી એ કીર્તિમાં મને જનમ આપનાર મારી વ્હાલી એ માદરનો બી કાં નહિ હીરસો રહેવો જોઈએ ?”

સર આઈવરે તે ચોટ્ટેખુશાલનાં તુફાની ખુશસુરત ચહેરામાં જોયા કીધું.

“સુરજની રોશની લેવા જ્યારે એક ઝુલ ઉંધડે ત્યારે તેની પર પડતો પડછાયો તુને દેખાવાનો નથી !” તેણે આસ્તેથી, ઘણી માયાથી તે નાહના ખીરાદરને સમજાવ્યું, “તુને ફક્ત તેના ઝળકતા રંગોજ દેખાશે, કારણ તું કોઈ ઓળો જેવા સરજનોજ નથી, મારા નાધલા ! ને તે છતાં બી હું તુને કેટલું કે પુર પ્રકાશમાં બી એક છાંવ તો પડી જવાનીજ ! તુને કદાચ માફ બોલેયું હોય નહિ સમજ પડશે ભાઈ, પણ માફ માનજે ! કોઈ બી ખાકી ઇનસાન સાથે તારા જનમને સંબંધ હોય એમ તું કોઈને જાણવા દેતોજ ના ! પણ ફક્ત સુરજનું એક કીરણ આય ધર્તી પર ખુશી ખુરમી ફેલાવા આયુંછ એમજ તું એ લોકને તારા વિષે સમજવા દેજે ! હું તુને વીનવીને કેટલું, ઇલેડેરીમ, કે આપણી માતાનું નામ તું દેતો ના ! ગમે તો તું તારા મોઠા ભાઈનો એ એક ફાંટોજ સમજ લે, પણ માફ દીલ તારી પાસેથી વચન લીધા વગર શાંત પડવાનું નથી ! શું સુરજની પેદાશ તરીકે ઓળખાતું ઓછું માનભયું છે ? મને બરાબર સમજ લે ભાઈ ! હવે મને આય તારો હાથ વચનમાં આપ, કે તું કોઈ બી દલાડે લેડી આપઘનનું નામ કોઈમાં બોલશે નહિ !”

તે ચળકતાં કર્ણજ આસપાસ તલવાર ધ્રુમાવતો ઇલેડેરીમ આગળ આવ્યો ! હા, હજી તેની આંખોમાં સઘળી ખુશી ખુશાલીજ હતી ! આઈવરે એ જોતાં છુટકારાનો દમ ભર્યો.

“હા, તું ખરો છે !” રૂપેરી ખણખણતા અવાજે ઇલડેરીમ બોલ્યો, “આધવર ! મારા સીહા ગમગીન ભાઈ ! હું સુર્યમાંથીજ ઉત્પન્ન થયેલો છું ! માણસોની વચ્ચે ખુશાલી ફેલાવવાજ હું સીધો આકાશમાંથી ઉતરી આવ્યો છું ! ને જો હું કવીન ડેનાની દરબારમાં જઈશ તો ત્યાં કદી એમ નહિ જણાવીશ કે મારી એક નાહની નાનુક ખાકી માતા છે, કારણ એમ જો એ લોક જાણે તો મારી આસપાસની જાદુઈ મોહકતા ઓછી થઈ જાય, વાસ્તે લે, મારો આય હાથ ! જો કે તે એક હુલ્લડખોરનો છે, છતાં યાદ રાખજે ! મારો કોલ હું મારી જીંદગી તક સાચવશ ! ને હવે મને કહેની, મારા ભાઈ ?” ઇલડેરીમ તે ભાઈની લગોલગ જતાં બોલ્યો, “તું કાંઈ જાણ ? છેક અગીઆરમે કલાકે તો આપણે એક ખીજની હસ્તી જાણી ! ને તું હવે એકદમ ચાલી જાયછ તે મને ખરેખર નથી ગમતું ! અલખત, રાજની દરબારમાં હું તારે કહે કદી નહિ આવશ પણ તારી સાથે આય વિશાળ વનમાં તારી બોર્ડમાં ફરવાની મને ઘણી હોંશ હતી !”

“નહિ, અફસોસ ! હું નથીજ થોભી શકતો !” સર આધવરે જણાવ્યું, “મારે એક ખીજજ ફરજ પગવવાની છે. તે પવિત્ર દેશમાં હું એક ‘કુઝેડર’ તરીકે ભટક્યા કરશ, કારણ મારા રાજની સેવામાં હવે હું વધારે વાર રહી શકતો નથી ! પણ તું ત્યાં જાય ત્યારે યાદ રાખજે, ઇલડેરીમ, કે તેના જેવો ભલો માલીક તુંને ખીજને કોઈ મળવાનો નથી, અને અને.....” આધવર રહેજ અચકી ગયો અને પછી આગળ વધાર્યું ! “અને રાજના મહેલમાંની ખાનુઓમાંથી તું એકને જોય કે જે તારા સમ આંખો ધરાવતી એક ખીલીકણ રૂપસુંદરી છે, તો તેના તરફ તું એક ભાઈ જેવીજ માયા ખતાવજે ! તારાં મધુર ગીતડાં તેને ગાઈ સંભળાવજે અને કોઈવાર...કોઈવાર તેની આગળ તે શપ્તની વાત કરતો રહેજે કે જેને દરબાર છોડવાની ફરજ પાડવામાં આવી હતી ! નહિ—ઇલડેરીમ ! ખીજ, મને કંઈજ સવાલ ના પુછ ! એવાં દુઃખો સમજવાનું તારું કામજ નથી ! ફેરવેલ ! તારો આપેલો કોલ

હું દુરદરાઝ રણભુમી પર ખી યાદ કર્યા કરશ, ને લાંથી ખી તારી પર
આશીર્વાદ મોકલતો રહીશ ! ફેરવેલ, ધલડેરીમ ! મારા તેજસ્વી ભાઈ ! આ-
પણી માતાને સુખી રાખવાનું ભુલતો ના ! ખુશી અને સુખી કે જેથી તેના
ખીજ બેટાની હસ્તી તે વીસરીજ નય.....”

અને એક છેલ્લી વાર તેના ભાઈનો હાથ હલાવી તે સર આધવર પાછો
ઘોડા પર ચઢી બેઠો ! અને જલદીજ તે મોટા દરખ્તોમાં અદ્રશ્ય થઇ ગયો.

તે સ્વરૂપવાન નાહતો ભાઈ, મસમોટા ગુચવાડામાં તે દોડી જતા
કાળા રખશને જોતો ઉભોજ રહી ગયો, અને પછી તે ખી પોતાને રસ્તે
ચાલતો થયો !

પ્રકરણ ૧૪.

“Ah, was it a song of the mystic morn,
When into their beating hearts the thorn
Should pierce through the red wet
Crumpled roses, .

And all the sorrow of love be born ?”

Alfred Noyce.

એક મોટા ખડકની બરાબર કોર પર બંધાયેલો પુરાણો ગોરામણ્ટ
કાસલ અતી બવ્ય દેખાવ રળુ કરતો હતો ! આસપાસનાં તે તુફાની મહા-
સાગરના પાણીના મોજાઓ સદા તેની પર દુશ્મનો મીસાલ ઉછળતા રહેતા !
પણ શાંત, ગંભીર, દમામદાર એક યોધ્ધા જેવો સ્થીર તે કાલ્સો, તેઓ
સામે એકલે હાથે કંઈ જમાના થયા ટક્કર ઝીલી રહ્યો હતો !

કે. વાડયા—ઝવેરી—ગ્રાન્ડરોડ. Ph: 42483.

તે એક અતી ડરામણા કિનારો હતો ! કદી કોઈ એકબી વહાણનું સદૃશ્ય ત્યાં જોવામાં આવતું નહિ ! માછીમારો વરીક તે જગા પર બનતાં સુધી છોડી લઈ જતા નહિ, એટલું બધું ત્યાં ડરામણું, એકાંત અને શોકાતુર હતું !

અને દુન્યાના તે વીસારે પડેલા ખુણામાં મેકડોશવાળાનું પુરાણ પણ ગરીબ ખાનદાન એક જમાનો થયાં પદવી ભોગવતું આવ્યું હતું ! તેજ દંડા અને અંધારા ટાવરઝમાં લેડી આઈચિન વરસોની વાત પર એક નાહની આઈડે તરીકે દાખલ થઈ હતી ! અરે ! ત્યારે તેણીએ પાંજરામાં પુરાયલા એક પક્ષી મીસાલ તે ચાર દીવાલો વચ્ચે વખત પસાર કાઢ્યો હતો ! તે કાસલનાં એક અંધારા ઓરડામાં આઈચિરનો જન્મ થયો હતો, કે જ્યાં દરીયાના મોજાઓનું તે શોકાતુર ગાયન—એકની એક ક્રીસમનો અવાજ સાંભળતાં લેડી આઈચિન કાંતે આગળાં ખોસી દેતી, અરે ! આહ ! એક માતા તરીકેની ખુશાલી અને મગરૂરી, સમજવાને માટે તે ઘણી નહાની, ઘણી અણસમજ હતી ! એટલે તેની ગોદમાં દયાયલાં તે નિર્દોશ કાળાં માથાવાળાં ભુલકાંને તેણી અગ્નયબીથી ડોળા ફાડીને જોયા કરતી ! અને પછી તેના પર વાંકી વળતાં તે નાહની માતા રડી દેતી !

તે વાતને ઝરાબર તેર વરસ પસાર થયા પછી, તેજ ટાવરમાં એક બીજું બાળક આ દુન્યાની રોશની જેતું થયું—એક બીજો ખેટો ! પણ તે ગોરો માલ્ટનો વારસ નહિ હતો ! અને ત્યારે તે બીજાં ભુલકાંની પંધરામણી પછી તેજ માતા એટલી સુખી બની ગઈ.....એવી સુખી અને આનંદી કે જેવું સુખ અને આનંદ માત્ર સ્વર્ગમાંજ મળી શકે ! પણ આઈચિર તે પુરાણાં મકાનને તેના બાપદાદા જેમ ચલાતા આવ્યા હતા તેમજ ચલાતો થયો ! છતાંબી લેડી આઈચિન તે કાસલ સદાનો છોડી ગઈ ત્યારથી તે એખલો પડેલો ખેટો બી ત્યાં કવચીતજ જવા લાગ્યો !

એ ગોરોમાલ્ટ કાસલની નજદીક, રહેજ નીચાણમાં એક પુરાણા એપલના ખંડીયેર આવેલાં હતાં. તે ઘણા અસલના જમાનાના હશે, કારણ

હાલ ફક્ત તેને ફરતી ભાંગીતુડી ચાર દીવાલ અને બે થાંભલા વચ્ચે લટકી રહેલી બારી એટલુંજ માત્ર રહી ગયું હતું ! તે ખંડેરોની આસપાસ જમીન પર છુટ્ટાછવાયા કોસીઝ, ભાંગીતુડી હાલતમાં જેવાતા હતા ! તે બાપડા કંઈ હજારો જીવોની વીસારે પડેલી કબરો પરના નામ વરીક હાલમાં ભુસાર્ધ ગયા હતા !

પાનખર રતુની, તે સહવારે, સુહનુ પડેલું તે ગ્રેવયાર્ડ, તમામ સફેદ “થીઝલઝ”થી ભરાઈ ગયેલું એક ભુતખાનાનોજ ખ્યાલ કરાવતું હતું ! અને ત્યાં એક ઉંચ્યા કોસ આગળ એક નાહનો આકાર લાંબો જર થઈ પડેલો જેવાતો હતો ! તે સફેદ, અને હવાઈ આકાર તેની આસપાસની વાતાવરણમાં ખીલકુલ ભેળાઈજ ગયેલો માલમ પડતો. એ કોણ હશે કે જે ત્યાંના તે કબ્રસ્તાનમાં ખડખડા પથ્થર પર માથું નાખી તમામ લોહપોઈ પડ્યું હતું ? તે સફેદ થીઝલઝનાં કાંટાએ તે લાંબા લટટતા બાલ તમામ ભરાઈ ગયા હતા ! વળી તે આકારની નજદીક મોતીનાં રંગનું એક સુશોભીત ટટુ ઉભું હતું જે અતિશય ચાકથી હોય તેમ હજી ફીફડા ઉરાડ્યા કરતું જણાતું હતું ! અને ત્યારે એવા એક એકાંતમાં થું તે બે ભુલાં પડી ગયાં હશે ? તે સુતેલો આકાર ખરેખર ઉંઘમાં પડ્યો હતો કે બેહોશ બની ગયો હતો !

પણ વળી સાંમેથી હળવાં કદમ ભરી રહેલું એક બીજું જનવર પણ આવતું દેખાતું હતું. તે એક કાળો ઘોડો હતો અને તેની ઉપર બેસનાર તે કોઈ ખાસ ઉતાવળમાં નહિ હોય તેમ ઘણાજ આસ્તેથી પોતાનો રસ્તો કાપતો જેવાતો હતો. તે ખંડીયરોની ગંભીર ચુપકીદી તોડતું કોઈજ લાંથી પસાર કરવાનું પસંદ કરતું નહિ, પણ કાળો તે નાછટ ઘણી વાર ગોરોમાલ્ટ તરફ જતા લાંથીજ પસાર થતો જેવાતો હતો !

નજદીક અને નજદીક તેનો દમામદાર આકાર આગળ આવતોજ ગયો અને ત્યારે તે કાંટાની સેજપર પડેલા તે આકારે નજર ઉંચ્યા કરી ! તો આહ ! તે આંખોમાં દુન્યાબરની અજાયબી અને ખુશાલીજ વંચાઈ !

તે ઘોડેસ્વારના મુખમાંથી તે દેખાવ જોતાં એક એઅટકાવ યુમ નીકળી પડી.

“શીઓના !”

“આધવર,” તે સુતેલો આકાર જે કોઈજ નહિ પણ શીઓના હતી તેણીએ તે સામે આવી ઉભેલા રાઇડર તરફ હાથો લંબાવી ખુશાલી ભેગી અન્યથાની એક ચીસ મારી.

તે ડાર્ક નાઇટ એક કુદકો મારી તેણી નજદીક દોડ્યો ! રે ! ખુદા ! એ શું બનવાજોગ હતું ? સદાની ખીલકણ, નયળી શીઓના છેક તેના કાસલની એટલી નજદીક આવીજ કેમ શકે ! આધવરને લાગ્યું કે તે કાંતો સ્વપ્નનો જોતો હતો અથવા તો તેના વિચાર વિચારથી ભમતાં મગજનો એક ધ્રુવો મારા હતો ! પણ નહિ ! તે તેની છેક નજદીક ગયો અને તે નાહના આકાર આગળ ચુંડણમંડ્યે ખેંચી જઈ તેનું માથું પોતાની ગોદમાં મુક્યું !

હા, તે શીઓના હતી. તેણીનો દમ મુસ્કેલથી ચાલતો સંભળાતો હતો અને તે સદાના શીકા ગાલોપર મહોત જેવો શીકાશ જોવાતો હતો !

“શીઓના ! તું અહિં કેમ આવી લાગી ?” આધવરે ઉંચે દમ પુછ્યું, “તુને તારા બાપને તાંહથી એમ એખલી એ લોકે મોકલીજ કેમ હોશે ! હું હમણા આવી નહિ લાગો હતો તો ખુદા ખબર તારું શું બી થતે, મારાં બચ્ચાં ?”

અને તે મોટા નાઇટ પોતાના હાથ પરના લોખંડી ગોન્ટલેટઝ ઉતારી નાખી તે વ્હાલી છોકરીના ગાલપર માથાથી આંગળાં ફેરવ્યાં !

તે એક બચ્ચાંપેરે ડચ્ચાં તાણી રડવા લાગી, કે જ્યારે તેણીનું તમામ તનબદન ઘણું દયાજનક ક્રીસમે ધ્રુજ રહેલું જોવાતું હતું !

“ઓ આધવર !” તે શીકા હોડોમાંથી મહા મુસીબતે એક નયળો અવાજ નીકળ્યો.

ગરમીમાં મગજને ઠંડક આપવા
માથાનો દુખારો દુર કરવા, બાલની ખુબસુરતી વધારવા

રેજીના હેર એઈલ

દરેક કુટુંબમાં ખરતા બાલ અટકાવવા માટે માનીતું
થઈ પડ્યું છે.

આ ફ્રેન્ચ બનાવતનું જુદા જુદા સુગંધવાળું “રેજીના હેર એઈલ” બાલને
લગાડવાથી ખોરો દુર કરે છે. આ વાપડવા પછી કોઈપણ સીકનેસથી બાલ
ખરી જતા નથી. ચામડી ગોરી અને ખુબસુરત બનાવવા માટે
“રેજીના પેરેકસાઈડ ફ્રેસ ક્રીમ” જરૂર વાપડજો.

એમ. ટી. માદનની કુંઠ

કાફર્ડ મારકેટ, કોરનર શોપ, મુંબઈ ૩

એક આનાની ટીકીટ બીડી સુંદર

ભવિષ્યોદય આજેજ મંગાવી તમારી મનની મુંઝવણ મટાડો. ટપકા બનાવવા-
જેવા-રાસ મેળવવી, હસ્તરેખા જોતિષ મસ્તક પરીક્ષા સંબંધી બધાં કામો
અપ-ટુ-ડેટ સ્ટાફલિમાં બનાવી આપવામાં આ કાર્યાલય એકજ છે. ખાત્રી
માટે મનગમતો કોઈ બી સવાલ રૂ. ૧ મોકલી પુછી શકો છો. બૃહુસંહિતા
તમારી જીંદગીનું જ્ઞાંત જણાવે છે.

 —ગરીબ તવગરનું માનીતું વંથળા :—

શ્રી ભવિષ્યોદય જ્યોતિષ કાર્યાલય.

૧૪૩, છાપરીઆ શેરી, સુરત.

આર. બી. જોષી. M. B. A. S. (London)

INDIA.

ઝીણા એન્ડ કું.

(સ્થાપી ૧૯૦૦)

ઝેશામ બીલ્ડીંગ, ૪૫, એસપ્લેનેડ રોડ,

મુંબઈ.

ટેલીફોન નંબર
૨૨૩૯૮

ટેલીગ્રામશ
JUSTITIA.

પેસેજસો માટે વગર શીએ ગોઠવણ કરી આપવામાં આવે છે. ઉતાડીએને આવતાં સાથ મળવાની અને તેઓના સામાનને ઉતારવાની, અને જો જરૂર હોય તો સલામત રાખવાની ગોઠવણ વાળખી દામે કરવામાં આવે છે.

દરેક પ્રકારનો માલ કસ્ટમસમાંથી કલેઅર કરી આપીએ છીએ અને દુનીઆના કોઈ ખી ભાગ માટે શીપમેન્ટ કરીએ છીએ. ચાલુ ગ્રાહકો માટે ખાસ ભાવો રાખ્યા છે.

દરેક પ્રકારનું વીમાનું કામ કરીએ છીએ.

સ્ટોરેજ મધ્યમ દામે કર્યે છીએ. કોઈ પણ વખતે જગાની અવકાશ હોય છે.

“એઓએ તમને દુઃખ દીધું ! તેઓ ધણા ખરાબ...ધણાં ઘાતકી છે...એ લોકે તુને હીચકારો કહ્યો...તું—મારા હીચરોને ! અને તારી તરફથી હું એક—એક બોલ બી તે વખતે બોલી શકી નહિ ! તો તેં ચરે ! ખુદા ! તેં—મારે વાસ્તે શું બી ધારી લીધું હશે ?” અને તે તેની ગાદમાં વધતી દબાઈ !

આહા ! દુન્યામાં કદી કોઈ લવરઝ એમ મળ્યાં હશે ? કોર્ટમાંથી ખેન્ડલત પામેલો તે નાહટ માતાને મળી, તુટેલાં જીગરે ગોરોમાલ્ટની છેક લગોલગ આવ્યો ત્યાં સુધી તે આ ધર્તિ પરના દુઃખીમાં દુઃખી આત્માઓમાંનો એક હતો ! અને તે નાહની પ્રીનસેસ પોતાનાં તે વ્હાલા હીચરો...તેણીનાં પવિત્ર નિર્દોશ ખ્યાલોનાં તે વ્હાલા જીવાનના ચાલી ગયા પછી તે આપીકાં ઘેરમાં ગમખાર નાચાર કર્યા કીધી ! અને અંતે તે જુદાઈ નહિજ સહન થઈ શકવાથી તેણી તે ઘેર ચુપચુપ છોડી ગઈ ! ગોરોમાલ્ટ કાસલનો રસ્તો તે આપડી નાહની કોમળાંગીએ કદી દીકેલો નહિ, છતાં ઘાડાં તે જંગલોમાં, બે રાત અને એક દિવસ રખડી રઝળી ત્યાંના ખેડુતોને તે વાટ વિષે પુછતી, તેણી આગળ વધ્યા કીધી.

અંતે લુખી પ્યાસી સખત ચાકથી તમામ નબળી પડી ગયલી ગરીબ શીઓના તે કાસલની નજદીકના કચ્ચસ્તાનવાળાં ખંડીયેરોમાં બેહોશ બની કલાકો તક પડી રહી ! અને, આહ ! પછી તે નીરાશામાં ડુખી ગયલાં બન્ને કમનસીબો પર તે માલીકોના માલીકે રહેમ કરી, અને તેઓ પર તે સુખી મેળાપના ઉત્તમમાં ઉત્તમ આશીર્વાદ ઉતાર્યા !

આખરે તે વ્હાલી છોકરીને પોતાની જોરાવર બાથમાં દર મીનીટે મજબુત અને મજબુત પકડતાં ધણાંએક હીંમતના સખુન કહ્યા.

“શીઓના !” તેં ઠંડીથી ધુજી રહેલી તે બાળાને પોતાનો મોટા કાજો કસોક આઢાડતાં તે બોલ્યો, “તું હમણાં તો મારી સાથે ગોરોમાલ્ટ પર

આવ! આય તારા નાનુક બદન પર તેં જે મારે ખાતર ઉઠાવ્યું તે પછી તુંને આરામની ઘણી જરૂર છે...ને તેટલાં તારા બાપના કાસલમાં તુંને પાછી સલામત મુકી આવવાનો હું કંઈ રસ્તો શોધી કાઢું વાસ્તે ચાલ અહિંથી મારાં બચ્ચાં!” અને તેણે તે નાનુક બોળને પોતાના જોરાવર હાથોમાં ઉંચકી લીધો !

પછી તે કાળા ઘોડા પર તેણીને ગોઠવીને તે પોતે તે ઉપર ચઢી બેઠો. કોરનાક—શીઓનાનું માનીતું “પોની” એક કહ્યાગરાં જનનવર મીસાલ તેઓની પાછળ પાછળ ચાલ્યા કીધું.

ગરીબ શીઓનાનું અંગ તાપથી ખળખળી જતું હતું કે જ્યારે ઉડી જતા હોઠોએ તે ગરીબ બાળા પોતાપર વીતેલી મુસીબતોની કહાણી તે સર નાઘટને કહી સંભળાવતી હતી !

“એ આઘવર ! તે બે રાત મેં જંગલમાં કેતી કાઢી ! ગોરામાઘટનો રસ્તો મને કોઈએ બરાબર બતાવ્યો નહિ, ને હું અંધકારમાં અથડાયાજ કીધી—મારું કોરનાક બી બીચારું એક વખત તો પડી ગયું ! અલબત્ત, એ બીચારાનો કંઈજ વાંક નહિ ! મેં એને એટલું કોઈ દહાડે રખડાવેલું નહિ, ને પછી આઘવર ! અમુને એક બીચારો કોઈ વુડ—કટર મળી ગયો ને તેણે મને રસ્તો બરાબર બતાવ્યો, કારણ ઝળઝળ્યું શરૂ થયું કે હું મારી સાંમે ગોરામાઘટનાં બહાલાં ટાવરઝ જોવા લાગી...પણ ત્યારે હું એવી થાકીને યુસ થઈ ગયલી, આઘવર, ને મારી છાતીમાં કંઈ એવી પેન મારી આવી કે સીમેટ્રી આવી લાગતાં હું જમીન પર પછડાઈ પડી...” અને તે બાપડી એક સખત ખાંસીની ગુંચથી બોલતી અટકી પડી !

આઘવરે તે શીકકા ચહેરામાં દહેશતથી જોયું ! તે નાનુક છોકરી જે ડ્રાસમે ખાંસતાં ખાંસતાં નસોસ પડી જતી હતી તેથી તે તમામ ડર ખાઈ ગયો ! દયાળુ ખુદા ! તે મીડી છોકરીની છાંદગી થું કોઈ ખરેખરા મોટા જોખમમાં નહિ હતી ?

તે તેણીને કાસલમાં લઇ ગયો. તેના વડવાઓનાં તે પ્યારા પનોતા મ-
કાનમાં તે પ્યારો હવાલો લઇ જતાં આઘવરને જે સુખ થયું તે વર્ણવું
મુશ્કેલ છે.

“મારી આપ પુરાણી દીવાલો વચ્ચે તુને જોવાનું મારું મીઠામાં મીઠું
સ્વપન, અંતે ખરું જ પડ્યું છે, શીઓના !” તે ફોશ્ચીન પસાર કરી તેઓ તે
કાસલના બવ્ય પોર્ચમાં આવી પુગાં કે આઘવિરે ઘણાં હેતથી વાંકો વળી કહ્યું !
તે માલીકની એકાએક આમદથી નહિં તેટલાં તેની સાથે આવી ચઢેલી તે
છોકરીને જોતાં અવાચક બની ગયલાં તે બે નોકરો તેઓને આવકાર આપ-
તાં ઉભાં હતાં.

અંતે સર આઘવિર તે મધુરીને એક નાહનાં બાળકને હાંચકે તેમ
પોતાના જોરાવર હાથોમાં પકડી તે પોખાળ દાદર ચઢી ગયો !

તે તેણીને લેડી આઘચિનના ખાલી પડેલા ચેમ્બરમાં લઈ ગયો અને
એક બચ્ચાંને પોઢાડે એટલી બધી કાળજીથી આઘવિરે નાહની શીઓનાને એક
ઘઝીચેર પર લેટાડી, કે જ્યાં દુઃખી લેડી આઘચિન કલાકોના કલાકો તક
તે ખુલ્લી બારીમાંથી દેખાતાં મહાસાગરનાં ઉછળતાં મોજાં જોતી પડી રહેતી!...
અને ત્યાં તે તારણીના પગે આગળ ગુંહલુમડયે પડીને આઘવરે કહ્યું.

“શીઓના! મારાં જીગરમાં તેં જે ખુશાલી ફેલાવી છે તેનું અહેશાન હું
કેવી રીતે જાહેર કરી શકું? મારે ખાતર તારાં નાજુક બદન પર તેં જે જે
મુસીબતો વેડી તેનો હું ખ્યાલ કરતાં બી ધુજી જાઉંછ તો મને કહે, શીઓના
મારાં બચ્ચાં! મારા જેવા એક હીણાયલા તમ્મયલા પર આટલો બધો વિશ્વાસ
મુકવાને માટે હું તારો ઉપકાર ક્યા શખ્તોમાં માનું?”

તેના જવાબમાં શીઓનાએ વાંકી વળીને તે બહાલા જવાનનાં હોઠ પર
પોતાના હોઠ મુક્યા!

ઉપર ભુરાં આસ્માને તેઓનું એ સુખ જોયું અને તે બે એકલવાયા
આત્માનાં જોડાણથી ત્યાં બી ખુશાલીજ ફેલાઈ રહી.

તે સફેદ દર્યાઈ-પક્ષી પહોળી કીધેલી પાંખો સાથે, છેક તેઓની લગો-લગ સીધું આનંદમાં ઉડવા લાગ્યાં, જ્યારે નીચે તે ઉછાળા મારી રહેલો મોટો દરીયાવ સદાનું શોકાતુર ગાયન છોડીને મહા હર્ષના પડધા પાડી રહ્યો !

આહા ! તે નાનુક કરમાતું ટુલ પોતાની સઘળી ધારતી, સઘળી નખ-ખાઈ અને તનનું દુઃખ વીસરી જઈ ત્યાં આરામમાં પડી રહ્યું.

એકજ તે મધુર કલાક તેઓએ સાથે ગુન્ગર્યો ! પવિત્રમાંપવિત્ર અને સુંદરમાં સુંદર તે એકજ કલાક, કે જે મહા દયાળુ ઈશ્વરે તેઓને માટે બ-હેસ્તમાંથી સીધો ઉતાર્યો હતો !

તેના જોરાવર હાથોમાં સુખથી પડી રહી શીઓના મીઠા, મધુર શબ્દો પટપટયા કરતી હતી. ખચ્ચીત તેણીના આત્મા એક નાહતા પક્ષી જેવો હતો કે જેને પોતાની જોડી મળી ગઈ હતી અને તેણીનું હૃદય એક નાનુક ટુ-લની કળી સમ હતું કે જેની પાંખડી સુરજની રોશની લેવા આસ્તે આસ્તે ખુલી ગઈ હતી !

એ દરમ્યાન સર આઘવરે તે મીડી છોકરીની દરેક હાજત પર ધ્યાન પુગાડ્યું. તેણે સાદો સુતરો ખોરાક તેણી સન્મુખ હાજર કર્યો અને એક તાઝગી બક્ષતાં દીવખુશ પીણુંથી તેણે તે બ્હાલીની તરસ છીપાવી ! અને પછી બીનઅનુભવી હાથો વડે તેણે તેણીના ખોળાઈ ગયલા બાલ સરખા કર્યા કે જેમ કરતાં તે સુનેરી બુલ્લંઓ પર હજારો હેતથી અસંખ્ય ક્રીસીઝ લેતો ગયો ! અને ત્યારે બહાર નજર કરતાં તે શીકડી સુંદરી પુષ્કળ તાનુબ થઈ !

કદી મહાસાગર એટલો ખુબસુરત નહિ જણાયો હતો ! આરમાને એવા ઝલકાટભર્યા રંગ કદી નહિ દેખાડ્યા હતા, અને કદી, કદી બી તેણીના જી-ગરે એવી સંપુર્ણ શાંતી જાણી હતી નહિ ! તે શીકડા ગાલો પર એક ગુલા-બી રંગ ચઢી આવ્યો, અને તેણીની આંખોમાં ઘેરામાં ઘેરા એક વાયોલેટ ટુલ જેવી રોશની પ્રગટી રહી !

પછી એકાએક તેઓનાં સુખ પર કાળી એક વાદળી ચઢી આવતી જણાઇ અને ત્યારે તે બંને પાણીમાં ડુબી જતાં એ જીવો મીસાલ એક બીજાને વળગી પડ્યાં ! અરે ! ખરી સ્થિતીનું ભાન તેઓને ત્યારેજ થયું કે બ્યારે તે સત્તાખાજ. ચોરતનો ખુબસુરત જુસ્સાદાર ચહેરો એક ઘાતકી સરજત મીસાલ તેઓનાં સુખી ખ્યાલોમાં આડો પડ્યો.

હા, તે એક બેહોરમત થયલો નાઇટ અને તેણી તે મગરૂર કવીન કે-
નાની ન્હાની પરાધિન બેટી હતી ! અને ત્યારે ભખી ખાધેલા જેવા ચહેરાએ તે બેઠ એકબીજાને જોઈ રહ્યાં કે બ્યારે તમામ ખુશાલી તેઓનાં જીર-
માંજ મરણ પામી...કંઈ, કંઈજ તેઓને માટે ત્યારે રહ્યું હતું નહિ સીવાય કે એક મીઠી યાદ કે જેના ચાલુ પગરણમાં તેઓને જીવવાનું હતું.

“મને કોઈ હક નથી !” અતે આઘવર બોલ્યો કે બ્યારે તેનો અવાજ પેલી જહાનમાંથી આવતો હોય તેમ સંભળાયો, “મારા આય હાથોમાં તુંને પકડવાની મને કંઈ સત્તા નથી ! તારી જીંદગીનો એકેએક દિવસ આશીર્વાદ પામજો, મારી મીઠી છોકરી ! ને ખુદા મને માફ કરે જો તુંને અહિં લાવવામાં મેં કંઈ ખોટું જ કીધું હોય તો !...અને શીઓના, ઓ શીઓના ! એ-
કજ ચીજ હું તારી પાસેથી માગી લેઉં છ ! એકજ અરજ ! કે હું દુરદરાઝ નીકળી જઈ પછી આય તેં મને આપેલા કલાકની યાદ તારા દીલમાં એક સ્વપના મીસાલ કરતી રહેજે...એકે ખ્યાલ કે જે તું બીજા આત્માની જોડે જોડ જોઈ રહી હતી ! તું મને સમજેછ કે બીલવેડ ? ઓ કદી, કદી બી, તારા જીરમાં આય મીઠી પળો માટે ખેનલત ના પામતી પણ સઘળી પ-
વિત્રમાં પવિત્ર ચીજો સાથેજ તેને સરખાવતી રહેજે !”

“આઘવર !” શીઓનાએ એક ભયભીત સ્વપ્નું જોઈ ઉઠી હોય તેમ ચીસ પાડી, “મારી આગળથી તું ના જતો ! રે ! જોની આઘવર ? મને જો ! હું જીવીજ નથી શકવાની !”

“એકજ વખત...એકજ છેલ્લી વાર હું તુંને મારાં જીગર સાથે દયા-વશ, શી !” તે બહાદુર જોદ્દાએ કહ્યું, “ને પંછી-પંછી સેન્ટ જાઇલ્સની કો-નવેન્ટમાં હું તુંને મુકી આઉં છ ! એજ બહેતર થશે ! તારી માય પર તું પેગામ મોકલી શકશે કે ત્યાંની ભલી નવઝને મળવા તું ગઈ હતી !” અને તેની આંખે અંધારાં આવી જતાં હોય તેમ તે કદાવર સ્પષ્ટ ઝોંક ખાઈ ગયો, અને ત્યારે શીઓનાએ પોતાના નાતવાન હાથોમાં તે વ્હાલા જવાનને પકડી લીધો ! આઘવરે એક ડચકું મહા જહેમતે અટકાવી દીધું !

“શીઓના ! શીઓના ! આય દુન્યા આપણે વાસ્તે ઘણી ઘાતકી છે !” તે મહાદુઃખથી બળડ્યો ! “પણુ ધીરજ રાખ ! લીટલ વન ! ને જ્યારે માફ નામ આય જહાનનાં લોકો હલકું પાડે ત્યારે યાદ કરજે...ઓ યાદ કરજે મારા એન્જલ, કે આય મહાસાગરનાં મોજાઓના અવાજ સાંભળતાં આપણે બેઠે દુન્યામાં એખલાં હતાં-એખલાં બસ, તું અને હું-એજ !”

અને ફરી એકવાર તે બંન્ને કમનસીબ જીવો સદાને માટે છુટાં પડતાં એકબીજાંને બગલગીર થયાં ! સરજતનો તે એકજ કલાક તેઓના સુખને માટે નિર્માણ કરેલો પુરો થયો હતો !

તે તેણીને ફરી એકવાર હાથોમાં ઉપાડી લઈ ગયો અને ત્યારે શીઓના એક દુખતાં આદમી મીસાલ તેને ચીવટ વળગી રહી હતી ! તે કાળા રખશ પર પોતાનાં પવિત્ર બોજ સહીત આઘવર ચઢવા જતો હતો, તેવામાં બે સફેદ હાઉન્ડ હાંફલાફાંફલા તે ઘોડા પર દબાઈ પડેલા નાહના આકારને જોઈ ખુશાલીથી કુદતા તેઓ તરફ ધસી આવ્યા. તે વફાદાર પ્યારાં પ્રાણીઓ પોતાના ખવાસ મુજબ તે નાહની શેઠાણીને ગુમ થયેલી જોતાં, તેની શોધમાં નીકળેલા અંતે આવી પુગા હતા.

તે કદાવર અસ્પ પરથી વાંકી વળી શીઓનાએ તે બેઉને પસવાયાં, ત્યારેજ અંતે તેઓ ધીરજ પામ્યા ને તે ઘોડાએ ચાલુ મુક્યું તેની પાછળ પોતે બી ચાલતા થયા !

હિંદ સ્વરાજ્ય માંગે છે.

ને સ્વરાજ્ય મેળવવા માટે શક્તિની જરૂરત છે ને શક્તિ મેળવવા માટે પાત્રશક્તિની જરૂર છે તો પાત્રશક્તિ મેળવવા માટે

પોકેટ પો-હો ઈન્ટેલર

આજે જાણીતું થયેલું છે. જે આ ઉપરાંત સરદી, સળખમ, છાતીના દરદો વગેરે મટાડે છે ને યાદદાસ્ત શક્તિ વધારે છે.

ઢરેક કેમીસ્ટો પાસેથી મળશે, નહીં તો લખો:—

પો-હો હાઝિસ

શેખમેમણ સ્પીટ, મુંબઈ—૨.

સ્થાપના

નામદાર મુંબઈ સરકારે બહાલ રાખેલી

૧૯૧૬

ધી સ્ટાર મીડલ સ્કુલ.

(છોકરા છોકરીઓ માટે) તથા ધી સ્ટાર મ્યુઝિક, કટીંગ, પેઇન્ટીંગ ક્લાસ.

કુપર બીલ્ડીંગ, ખેતવાડી, બારમી કોસ ગલી.

ઉપલાં ખાતાંમાં શરૂઆતથી અંગ્રેજી ગ્રીન્ડ ધોરણ સુધી નવી પદ્ધતિ પ્રમાણે ટ્રેન્ડ શિક્ષકોથી સંગીન કેળવણી આપવામાં આવે છે. અંગ્રેજી પણ શરૂઆતથી તેમજ ખંતથી ખાસ યુરોપીયન લેડી ડીયર શીખવે છે. ધર્મનું જ્ઞાન પણ આપવામાં આવે છે. તેમજ શારીરિક ખીલવણી માટે ફીલ તથા ફ્રાઇંગનું શિક્ષણ આપવામાં આવે છે, મ્યુઝીકનું, કટીંગનું તેમજ ફ્રાઇંગ, પેઇન્ટીંગ, ફલાવર મેકીંગનું ખાસ શિક્ષણ આપવામાં આવે છે. તેમજ બાનુઓને “અંગ્રેજીનું શિક્ષણ ખાસ મહત્ત્વ શિક્ષિકા” આપે છે,

ઉપલાં ખાતાં માટે મુંબઈ ઇલાકાના કેળવણી ખાતાંના સુપ્રીન્ટેન્ડંટ મેજિસ્ટ્રાલ માનરેકરે નીચેના રીપોર્ટ કર્યો છે:—

“આ શાળા એક મહેનતુ અને અનુભવી મેનેજરના હાથ હેઠળ ચાલતી પહેલાં પ્રકારની શાળા ગણાય.” વધુ વિગત માટે માલેક મીઝ બામબોટને ઉપલેજ ટેકાણે મળે.

કોઈ પણ શુભ અવસર માટે

રેશમી કાપડની ખરીદી કરવાનું

ભરોસેદાર મથક.

ચીનાઈ, જેપાનીસ તેમજ વીલાયતી રેશમાં કાપડ

ઝણીતા મેકરોનું અને ઉંચામાં ઉંચી

કવોલીટીનુંજ મળશે.

ચોખ્ખાં ચાંદીનાં કડીયાંમાંથી સવ કસબ-કામ

હુમારી ખાસ દેખરેખ હેઠળ અને છ—જે

ખીજા હલકા માલ માફક ઝાંખો પડ-

વાનો સંભવ નથી.

કરંજયા એન્ડ કું. લી.

૧૭૨, હોરનબી રોડ, કોટ—મુંબઈ.

એ અજળ જેવી વીદ્યયગીરી જેતાં કાસલનાં તે બેઠ ધરડાં નોકરોએ શોકાતુર કીસમે માથાં હલાવ્યાં.

“નહિ ! નહિ !” એકે કહ્યું, “એટલાં ઉદાસ ‘લવરઝ’ મેં કદી જોયલાં નહિ ! ખરેખર ! તે એ ખીચારો આપણો વ્હાલો માલીક જેને ચાહેછ તે એક છોકરી નહિ પણ કોઈ પરી—આત્મા જેવીજ આપડી હવાઈ ને નાગ્નુક દીસેછ !”

પણ તે ખીજો અદ્વચ થતા આકારો જેતાં બંદગીમાં હોય તેમ નમ્યો; અને તે વેળાના કીશ્વયનોની રસમ મુજબ તેણે પોતાના બંને હાથો છાતી પર કોસ રોકા ગોઠવ્યા.

“હું તો ધારૂં...,” તે પટપટ્યો, “મને તો લાગેછ, કે મધર મેરી પોતે એને આશીષ આપવા આવેલી ! કાંય તેં નહિ જોયું ? એના—આપણા વ્હાલા માર્સ્ટરના ચહેરા પર નીશાન પડી ચુક્યાં—કે તે કદી પાછો ફરનાર નથી !”

અને બીની આંખોએ આસ્તેથી તે બેઠ ધરડાં નોકરોએ તે કીલ્લાના બારી દરવાજા બંધ કરી દીધા !

વાંચક દીયર, તું કહેશે જે શું બે રાત ને એક દીવસ રાગ્નની દીકરી મહેલની બાહર રહી, બદકે ગુમ થઇ ગઇ તો શોધખોળ જેવું થયુંજ નહિ ? ને ગોરોમાલ્ટની સીધી વાટે તેણી હોવા છતાં તેની બાળ રાગ્નનાં માણસો મેળવી શક્યાંજ નહિ ? ખરેજ, એ એક વિચારવાજોગજ સવાલ છે. પણ થયું એમ કે કીંગ નીઆલનાં માણસો તે રાગ્નની બેટીની શોધમાં તેણી કાસલની અતરાફનાં જંગલમાં કેથે લુલી પડી ગઈ હશે એ અનુમાને દોરવાએલાં ત્યાંજ હુંડ મારી રહ્યાં. કેમકે વારઅવાર તેણી પોતાના માનીતા હાઉન્ડ્સ સાથે ઘણી વેળા ત્યાં ફસી જતી જણાએલી હતી, તેમ તેઓએ તે જંગલતું ખુણે ખુણું ખુદારી માર્યું. ન્યારે ગોરોમાલ્ટ કાસલનો તો તેઓને જાંખો ખ્યાલ માત્ર ખી નહિજ આવ્યો, એમ કુદરતેજ ખુદ વાહલાં તે બેને એકે પવિત્ર મેળાપમાં એકઠાં મલકા ગયા જોગ કરી આપવા એકમત

થઈ હોએ તેમ કીધું. અને જો કોઈએ તેણીની ભાળ પેહલી મેળવી હોએ તો તે પેલા શીકારી કુતરાજ હતા, પણ તે વફાદાર પ્રાણીઓએ કદી બી તે પ્યારાં બેના પવિત્ર સાથની ચુગલી કોઈ આગળ કીધીજ નહિ. તે રાજના માણસો તો તેણીને ધણા દિવસની જહેમતભરી શોધ પછીજ સેંટ જાઇસની કોનવેન્ટમાંથી મેળવી શક્યાં.

પ્રકરણ ૧૫.

. પાનખર રતુ પુરી થઇ અને તેની સાથે ધ્રુમસ, ઘેરણુધારણુ અને ઉદાસી પણ નાશ પામ્યાં ! શિઆજો બી આવ્યો અને ગયો, અને શર થતી વસંત સાથેજ બરફ વરસતું બી અટકી ગયું ! ઉત્તરનાં મુલકોમાં છેક અસુરેથી શર થતી વસંત રતુ મહિનાઓની નીર્જીવ થઈ પડેલી ધર્તી પર નવાજ જોમ અને જોશ સાથે આવી પુગે છે ત્યારે આદમ જાતને તે વધતીજ આવકારદાયક થઇ પડે એમાં કંઈ શક નહિ !

કીંગ નીઆલના કાસલની આસપાસનાં જંગલોમાં તે નવી વસંત એક આશિર્વાદજ પુરવાર થઇ, કારણ કવીન ડેના, શિઆજો દરમ્યાન એક પાંજરામાં પુરેલા વાઘ જેવીજ ઝનુની અને વિકાળ થઇ ગઇ હતી ! શિઆજો તેણીને મન એક મોટામાં મોટી જકા હતી ! તેની સઘળી મોજમઝાહ અને છુટ્ટાંપણ પર ત્રાપ મારનાર તે તેણીનો કટ્ટામાં કટ્ટો શત્રુ હતો. પણ અંતે, તે ઠંડા સુસ્ત ડરામણા દીવસો બી પુરા થયા અને તે જંગલમાંના કાળાં ઉંચ્યા ફરના દરખ્ત સીવાય બધી ચીજો વસંતના સાજમાં ખુલી ગઈ ! તે લાંબા ખુબસુરત બીચ પર કુમળી પાત્રીઓ ફુટવા લાગી, જ્યારે જમીન પર નવા ઘાસમાંથી ડોકાવી રહેલા પ્રીમરોઝીઝ અને આરમાની રંગના બ્લુ બેલઝનો તો એક મોટો

કે. વાડયા—ઝવેરી—ગ્રાન્ડરેડ. Ph: 42483.

દરીયાવજ બની ગયેલો જોવાયો ! અને કુદરતના એ નવજીવનના રંગરંગીન સોહાસન સાજ પર પક્ષીઓ આનંદનું લલકારતાં ઉડાઉડ કરી રહ્યાં !

કવીન ડેના તે કાસલની ઉંચી દીવાલ પર તે વસંતનો મહીમા નીહાળતી, અને આસપાસની તરોતાજગી બક્ષતી હવાનો દમ ભરતી સીધી, ઉંચી, દમામદાર ઉભી હતી ! આહા ! અંતે ઝાડપાનના નવા રસ જોડે તેની જીંદગીમાં બી નવો રસ આમેજ થયો !

રાણીનો ડ્રેસ એ વેળા તે નવા કુટતાં તર જોવોજ લીધો હતો, અને તેણીની કમર આસપાસ ‘ઓપાલ્ડ’ જડેલો એક સુંદર સુનેરી ગર્ડલ લટકતો હતો, અને ત્યારે તેની અનુપમ ખુબસુરતી સાથે ખુદ વસંતની દેવી તે પોતેજ લાગતી હતી !

આહ ! શીયાળાના તે લાંબા કંટાળેલા મહિનાઓ તેણીએ કેવા કંગાળ પસાર કર્યા હતા ! બરફની ચાદરથી ઢંકાઇ ગયેલી બારીઓ સામે તે પોતાનું વણવાનું લઇને બેસતી ! રંગોની મીલાવટ કરવામાં તે બાહોશ હતી અને ધણીએક સુંદર ડીઝાઇનિસ તેણીએ તે શીયાળા દરમ્યાન પોતાના હુન્નરમંદ હાથો વડે તૈયાર કરી હતી ! પણ એ તેના ચટપટયા ખવાસને પેશ પડતું કામ હતું નહિ, એટલે ધણી અધીરતાથીજ તેણી તે ચરખો અને સોય ફેરવતી જતી હતી કે બ્યારે સધળો વખત તેણીની નજર તો બારી બહારજ ટીકાયેલી રહેતી !

કવીન ડેના પોતાની દીકરીઓ અને રસાલામાંની કેટલીક બાનુઓ જોડે સહવારથી સાંહજ ચરખો ફેરવતી બેસતી હતી ! પણ તે વણકરોનાં કુંડાળાંમાં તેની એક બેટી કદી નજરે પડતી નહિ ! કારણ નાહની શીઓના, કોઇ બેદી કીસમે દીન પર દીન ગળાતીજ જતી હતી.

ગર્ધ પાનખર રૂથથી, હા...સર આધવર જતો રહેવા પછી તે છોકરી પર ગાલેબ આવેલી એક અન્યથા જેવી દીવાન્યતના સખ્યે તેણી તે કારણ છોડી ગઈ હતી ! ! અંતે મહામહેનતે બડી મુશ્કેલીથીજ તેઓને તે સેન્ટ

જાલજની કોનવેન્ટમાંથી મળી આવી હતી, કે જ્યાં તે ગરીબ બાળા તે જોગણા સાથે અંદગી કરવા નહાસી ગઈ હતી !

તે મહોત જેવો શિક્ષક ચહેરો જોતાં, તે મહારાણીનો ગુસ્સો તો સમીજ ગયો પણ તે દિવસથી તે છોકરીનું નાતવાન શરીર કોઈ ધીમા ઝેરથી હોય તેમ સુકાતું, મરતું ચાલ્યું.

ઠાવરમાંનો ઉચ્ચામાં ઉચ્ચો એક રૂમ તે માતાએ તે પોતાનાં કાહેલી અચ્ચાં માટે તૈયાર કરાવ્યો અને ત્યાં એક અસલી સીસમની ઇઝીચેરપર લેટીને શીઓના તે બારી બહાર દેખાતો મહાસાગર, ખ્યાલી આંખો વડે કલાકો તક ટીક્યા કરતી ! તે સોહરાઈ ગયલા ચહેરા પરની મોટી અને મોટી થતી જતી આંખો સદા એકજ સ્વપ્ન જોતી હતી !—તે મીઠું, મધુર સ્વપ્ન, કે જે તેણીએ અતી દ્રઢતાથી પોતાનાં નાહના જીવરમાં જળવી રાખ્યું હતું ! રોજ, તેણીની માતા તે ઉચ્ચી સીહડીઓ ચઢી તે બીમાર અચ્ચાંના ચેમ્બરમાં ફેરો મારી જતી ! તેણીના દીલમાં કોઈ નહિ સમજાય એવી નમ્ર લાગણી તે કાહેલી બેટીને માટે ઉભરી આવતી ! તે કરમાતાં કુલ પર નજર કરતાં તે માતા ઘણુંખરું સમજી ગઈ હતી.

અરે ! અરે ! શું નીરાશ અનેલાં માનવી એટલાં જલદી મરતાં જતાં હશે ? શું હૃદયો બી એટલાં બધાં વફાદાર નાજુક હશે કે એકજ જોરાવર પ્યારને ખાતર તેઓ આ કીસમે તુટી જતાં હતાં ? અને ત્યારે તે છોકરીના આત્માનો ભેદ જાણવા માટે તે રાણી અદેખાઈથી જળીજ મરતી ! તે માતા અદેખી બનતી—કારણ તે બેટી જેવી વફાદારી તેણી ધરાવી શકતી નહિ. વળી શીઓના કોણને ચાહતી થઈ હતી એ પણ પારખી કાઢતાં તે ચગોરને કરી વીલંબ થઈ નહિ ત્યારે તેણી પુરીજ અંટશની આગમાં બળીને ભસ્મ થઈ જતી.....આહ ! તેણી કેવાં પોતાના સઘળાં જીવરથી તે બીમાર અચ્ચાંને ધીકારતી હતી, કે જે ફરીયાદના એકબી અવાજ વગર તમામ શાંત અને ચુપ પડી રહેતું ! અફસોસ ! કેટલી તે કર્પીણ હતી ! એક માતાના

મીઠા વ્હાલભર્યાં નામને એય લગ્નડનારી તે કેવી એક કમળત ઓરત હતી!
“તું આચળ ઓરડામાં કાંય પડી રહેછ?” એક દિવસ શીઓના પોતાનાં માનીતા હાઉન્ડઝ જેડે ખાર કરતી લેટી હતી, તેવામાં તે અન્ય જોવી માતા તે એમ્પરમાં ધસી આવતાં બોલી!

“મને મહાસાગર ઘણો ખ્યારે થઇ પડયોછ!” શીઓનાએ પોતાની મોટી સીટ્રીન આંખો તે માતા તરફ હીંમતથી ફેરવતાં કહ્યું “ને અહિંથી હું તે જોઇ શકું છું!” હા, હવે કે જ્યારે તે ગરીબ બાળાના જીવનની દોરી ધસાઈ ગઈ હતી ત્યારે તેણીની તમામ ધાસ્તી, તમામ દહેશત મરી ગયાં હતાં! હવે! હવે તે અન્ય હાપણુનો ભંડાર જ બની ગઈ હતી! તેઓ કે જેઓની આશાઓ આ દુન્યામાં રહી નથી તેવાંઓ કશાંથી ફરતાં નથી! અને શીઓનાની એકબી ઉમેદ હતી નહિ કે જોનો નાશ થઇ શકે! એકબી એવું ભવિષ્ય તેણી માટે હતું નહિ કે જે કોઇબી તેની પાસેથી છીનવી લઇ શકે! પણ નાહન-કડા તે જીગરનાં ઉડાણમાં તેણીએ તે એકજ યાદ સમાવી રાખી હતી! એકજ તે સ્વપ્નવંત યાદ! કે જે એક મોટા આશીર્વાદ સમાન તેણીના કાહેલી તનને ટકાવી રાખતી હતી!

“દરીયામાં શું જોવાનું બળીયુંછ?” તે માતાએ તણાઇને પુછ્યું “તારી તરફ તો એકબી વહાણ આવતું જણાતું નથી!”

“વહાણો તો ઘણાંબી સફરે જાયછ, માતા!” તે બીમાર છોકરીએ કોઇ એક નવાંજ મેળવેલા સ્વર્ગીય હાપણુથી જવાબ કર્યો, “પણ તે બધાં એક વધુ સુખી કીનારા તરફ જાયછ! હા, ખરું છે મારી તરફ કોઇ આવતું નથી. પણ મને કંઈ એવુંજ લાગેછ...આય કીનારો છોડી ગયેલાં એક બારકસનો મને ખ્યાલ આવેછ કે જોનો છાપ આય મારા ભેજાં પર સચોટ છપાઈ ગયો છે!” અને નાહની શીઓનીએ પોતાની બન્ને હથેલી કપાળ સાથે દાખી દેતાં પુર કહ્યું, “ને માત્ર તે એકજ મારી ખ્યાલી બોટ મારાં જીગર તરફ જરૂર પાછી આવશે!”

“છોકરી!” તે માતા કરડાઈથી વચ્ચે બોલી ઉઠી, “તારું બેનું ખરેખર ઠેકાણે છે કે? હું તો ધારૂં છ કે એખલી એખલી પડી રહેવાથી તું તારી સમજશક્તિજ ગુમાવી બેસીશ! હું તુંને નીચે, મોટા હોલમાં હવેથી લઈ જવશ, કે જરા કમ્પનીમાં તારું મન વેરાય તો આવા ધખારા છોડી દે!”

“થેંક્યુ મધર!” શીઆનાએ નખળાઈથી કહ્યું, “પણ હવે તો બેસવાની મારામાં તાકાતજ નથી! હું મારા આય એકાંતમાં પુરતી સુખી છું, બાકી હોલનાં ગડબડ ઘોંઘાટથી તો હું વધતીજ ખીમાર થઈ જવશ!...ને હું કંઈ અહીં એખલી નથી! વહી ગયલા દીવસોની યાદ સદા મારી સાથે રહેશે! ને જીવોની, મારી સાંભેતું એકેએક કુલ હું ગણ્યા કરું છું...વસંત રતુને માટેજ હું થોખીશ, માતા ને પછી...”

“અને પછી?” તે બેટીની નાજુક હડપચી એક આંગળી વડે ઉંચી કરી તે માતા તેણીની આંખોના ઉંડાણમાં જોઈ પુછવા લાગી, “અને પછી શું? કહે મને, મારાં બચ્ચાં? એ કંઈ રોશની તુંને જવાડેછ? તારી આંખમા આંસું છતાં તું કેમ એવી હસ્તી ને હસ્તી રહી શકેછ...? શીઆના! તુ મારેથી શું છુપાવેછ? મને લાગેછ કે એ તારું સીક્રેટ તારા જીગરમાંથી મારે શોધી કાઢતુંજ જોઈએ!”

“મારું કોઈ સીક્રેટ છેજ નહિ!” શીઆનાએ દૃઢતાથી કહ્યું, “મારું તો ફક્ત એક મધુર સ્વપ્નનુંજ છે, પણ હું તેને પુગી શકતી નથી! છતાં હું તેના ને તેનાંજ વિચારમાં જીવશ અને...જ્યારે મારો વખત થશે ત્યારે હું.....જવશ.”

કતીન ધાણું ગુસ્સાથી હસ્તી તે ખીમાર બચ્ચાં આગળથી હટી ગઈ!

“અને તું પેલા બાયલા મેકડોશનો ખ્યાલ કરેછ કે? તે હિચકારો, કે જે પોતાથી એક નહાના દુસ્મનનો માર ખાઈ બેઠો અને નહાસી ગયો! પણ તું શું ધારેછ, તે કાંઈ ગીયો હશે?”

તાકીદે તાકત—તાઝગી મેળવવા

ઝંડુનો દ્રાક્ષાસવ

(મૃદ્ધિકારિષ્ટ-શારંગધર મ. અ. ૧૦)

ધરમાં હંમેશાં તૈયાર રાખો

ઝંડુનો

દ્રાક્ષાસવ

શરદી મટાડનાર

થાક ઉતારનાર

ભુખ લગાડનાર

દસ્ત સાફ લાવનાર

ઉંઘ લાવનાર

તાકાત આપનાર

તાઝગી બક્ષનાર

ક્ષય, ખાંસી, મુર્ચ્છા, નબળાઈમાં તાકીદે આરામ આપનાર

લહેજતદાર પ્રવાહી દવા

સવાર સાંજ જમ્યા પછી લેવો

ઝંડુ ફાર્માસ્યુટીકલ વર્કસ, લી૦,

મુંબઈ નાં ૧૪

કારખાનું:—સયાની રોડ.....મુંબઈ

મુખ્ય દુકાન:—મહાજનવાડી કોલબાદેવી, મુંબઈ

દ્રાક્ષાસવ:—રતલ અર્ધાના તેર આના, રતલ એકનો રૂપીઆ દોઢ,

રતલ દોઢના રૂપીઆ બે, આયુર્વેદિક દવાઓનું સુચીપત્ર તાકીદે મંગાવો.

ચાલુ ફેશનને અનુસરતી દરેક ચીજ હમારે

—ત્યાં હાજર નેશો—

સાડીની પીન

તરેહવાર ડીઝાઇનની મનપસંદ માંગો તેવી
મલશેજી. નંગ ૧ ના ૦૦૮, ૦૦૯, ૦૦૧૦,
૧, ૧૧, ૧૧૧.

પર્સ ગુંથવા માટે દરેક જાતના દાણા.
કાલા, સુનેરી, રૂપેરી, રંગીન વીગેરે
મલશેજી. ને પર્સના હેન્ડલ નાની
મોટી સાઇઝ, ગોલ અને ચોરસ,
રંગબેરંગી, પર્સને મેચ થાય
તેવા રંગોમાં
મલશેજી.

આદમજી નુરભાઇની ફાં. ઉપર ઉતવાલા બીટ્લીંગ,
—ભસ્તકામ ગુથણકામના સાહસીક વેપારીઓ—

દંડીની સીઝન
માટે સાલ, મોન્થ,
બોદી, બોનેટ, ગુંથવા
માટે ઉતના રેશમ સાથના
અને સાદા બોલની પેટી બોલ-
વામાં આવી છે. દરેક કલર મલશેજી

કુલ બનાવનાના ડેનીસન કેપ - પેપર
હમારે ત્યાં હાજર નેશો.

લેડીઝ હેન્ડ બેગ જાતજાતની આવી છે.

સદરાની તેનેરીફ લેસવર્ક ગુંથવા માટેના વહીવટી
સ્ટીલના બનાવેલા આવ્યા છે. કો. રૂ. ૦૧૧ થી રૂ. ૨
સુધી. તેનેરીફ બુક નંગ ૧ ના રૂ. ૦૧૧.

બહારગામ માલ વી. પી. થી મોકલવામાં આવશે.
વધુ વીગત જાણવા માટે હમારું પ્રાઇસ લીસ્ટ મંગાવો.

KEMP'S
*Instantaneous
Black Hair Dye.*

ELEGANT AND LASTING.
Guaranteed free from
Injurious Ingredients.

PREPARED ONLY BY

Kemp & Co. Ltd.

Manufacturing Chemists.
BOMBAY.

To Keep
Your Hair
Beautiful
USE
Emuised
COCO NUT
OIL
SHAMPOO

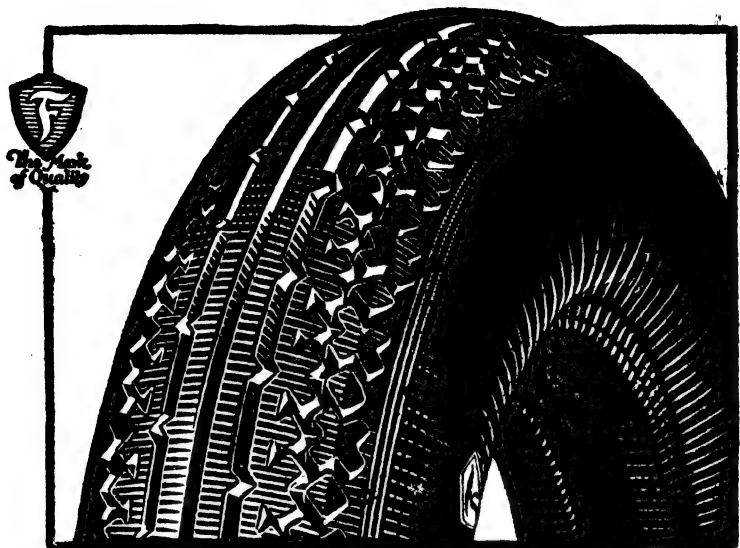
This is superior to all imported preparations bearing the same name being prepared from FRESHLY EXPRESSED COCO NUT OIL and is thus entirely free from rancidity.

It is delicately perfumed and lathers well.

Especially recommended for Ladies.

Price:—Per 6 oz. Bottle Re.—1/-

KEMP & Co., Ltd.
Charni Road,—Bombay.

Firestone

GUM-DIPPED BALLOON TYRES

FIRESTONE TYRE DISTRIBUTORS.

(WESTERN INDIA.)

Proprietors: **Brigg Bros & Co.**

BEST FOR SERVICE.

MOST MILES PER RUPEE

“તમે બરાબર જાણો છ, મધર,” તે મરતી બાળાએ જવાબ કર્યો, “કે તે હિચકારો હતોજ નહિ...હું નહિ જાણતી, તે કાંઈ ગીયો છ તે! ને હું એ બી નહિ જાણતી, કે તમે તેના ગયાથી દલગીર થયાં છ કે ખુશી! પણ એટલું તો હું જાણું છ—કે તે કોઈ બાચલો હતોજ નહિ! તમે બી તે તો બરાબર જાણો છ, ને તેમજ મારા પીતાબી! જે લોકે એની હોરમત છુટી લીધી, તે બધાંજ એનાં બળ અને બહાદુરી માટે અદેખાં બન્યાં હતાં અને તેથી તેની જગા લેવા એ લોકે તેનો નાશ કરી નાખ્યો...”

અને એ મુજબનું શીઓના બોલી! શીઓના તે બીહકણુ શાહઝાદી! કે બ્યારે કરીન ડેના, તે બચ્ચાંની ઇન્સાફ માગતી આંખો સામે પોતાની આંખો મેળવી શકી નહિ! પણ તે માતાએ કદી નહિ જાણ્યું, કે તેના ગયા પછી શીઓના બેઉ હાથોમાં ચહેરો છુપાવી, બારીની બેર પર માથું નાંખી અંતઃકરણ તુડી જાય એવું એક રડવું રડી હતી! પછી પોતાના ધ્રુજતાં આંગ પર એક કલોક ચોળવી લઈ તે અશક્ત બાળા ધસડાતી ફસડાતી પોતાના પલંગ નજદીક ગઈ અને તે તકીયા નીચે હજારો હેતથી છુપાવી રાખેલી એક ચીજ ખેંચી કાઢી!

તે એક ગોન્ટલેટ હતો! લોખંડનો બનાવેલો, હાથનો એક પંજો, કે જેવા તે વખતના બહાદુર વીરલાઓ વાપરતા હતા! બંધ કરેલી આંખો સાથે તે ગોન્ટલેટ પર બહાલથી હોઠો દબાવી શીઓના ત્યાં પડી રડી! આહા! સઘળા દીવસોમાંના તે એકજ એકલા દિવસનું તેણી સ્મરણ કરી રડી હતી! સેન્ટ જાઈઝની કોનવેન્ટ પર તે તેણીને પોતાના જોરાવર હાથોમાં દબાવી લઈ ગયો હતો, તેની તેણીને યાદ થઈ! અરે! અરે! થાકેલું, ખીમાર, તાપ અને જીલ્લેણ તે નહેસ્ત ખાંસીથી ધ્રુજ રહેલું તેણીનું નાનુક બદન તેના હાથોમાં કેવું સલામત હતું! સ્વર્ગીય સુખના તે કલાકોની યાદથી તેણીના દુઃખી જીવનમાં એક અજબ શાંતી ફેલાઈ! આહા! પછી તે સેન્ટ જાઈઝની લગો-

લગ છેક મધરાતે આવી પહોંચતાં તેણે તેના ઘોડા અટકાવ્યો હતો અને ત્યાંના તે ભારી પોરટલું ખુલ્લે તે પહેલાં એક છેલ્લી વાર તેણે તેણીને પોતાનાં જીગર સાથે દબાવી હતી ! હા, હા, તેણીના હોઠો પર ઘણીએક નરમાશભરી ગરમ કીસીઝ તેણે લીધી હતી ! અને પછી ! રે ! ખુદા ! પછી તેઓને સદા માટે જુદાં પાડતી તે ફર ઘડી આવી પહોંચી તે પહેલાં તે બોલ્યો હતો, “મને ભુલી ના જતી, મારી વ્હાલી” તેણે કહ્યું હતું, કે બ્યારે તેના હોઠો તેણીના ભરાવદાર બાલોમાં છુપાઈ ગયા હતા ! “આય જહાનમાં કદી આપણે પાછાં નહિ મળીએ તોખી, ઓ ! તું મને ભુલી ના જતી ! ખુદાનાં તારી પર આશીર્વાદ ઉતરજે ! ને ઓ શીઓના, ખીલવેડ, યાદ રાખજે, મારી અંધારી જીંદગીમાં એખલી એકજ રોશની તે તું જ છે !” તેટલામાં ત્યાં ઘંટના અવાજથી જાગી ઉઠેલી, ને અચરત થતી એક નન, હસ્તે ચહેરે તે લવરઝની સામે આવી ઉભી !

તે તેણીને અંદર હાથોમાં ઉપાડીનેજ લઈ ગયો, અને ત્યાં લાકડાંના એક બાજટ પર તેણે તેણીને બેસાડી, જે પછી તેની આગળ ગુંદણ મંડયે પડી તેણીના હાથ પર એક છેલ્લું ચુંબન લઈ તે વિદાય થયો હતો !

તે લાકડાંના બાજટ પર એકલી પડેલી શીઓના ખીલકુલ અવાચક બેસી રહી પણ પછી વાંકા વળી તેણીએ તે ભારી ગોન્ટલેટ ઉપાડી લીધું કે જેની ઉપર કરીન ડેનાની તેબેરીએ ઘણા માનથી પોતાના હોઠ દબાવ્યા હતા.

અને હાલમાં તેજ શીઓનાનો એક માત્ર ઓળો તે ઉચ્ચા ટાવર એ-અરમાં એ પોતાનાં તે એકલા પ્યારની ધધાણીને જુસ્સાદાર ગરમ કીસીઝથી ભરી નાખતી હતી ! સેન્ટ ગ્રાઇઝની તે દયાળુ જોગણો વારંવાર તે ખીમાર બચ્ચાંની ખચર લેવા આવતી રહેતી !

અને ત્યારે તેઓ હંમેશ નાહતી શીઓના માટે તેણીનાં માનીતાં સ્નો-ડ્રોપઝનો એક અંચ તે જંગલમાંથી લાવવાનું યાદ રાખતાં ! હા, કુલો તેણીની

શાંતી હતી ! અને તે “ચળકતો દેશ” કે જ્યાં તે જલદીજ પહોંચનાર હતી તે તેણીની એકલી આશા હતી !

વસંત રતુ શરૂ થતાં તેણીની નાહતી નાજુક આંગળીઓ પર એક ઘેરો બધું રંગ ચઢી આવ્યો હતો...જ્યારે બહાર સુંદર પક્ષીઓ નવી શરૂ થતી જીંદગી માટે સ્તુતીનાં ગાયન લલકારી રહ્યાં હતાં, ત્યારે આ દર્યાઈ પરીની એક વધુ મોતેબર દુન્યામાંની નવી શરૂ થતી જીંદગીની મીનોઈ મુ-સાફરીની તૈયારી થઈ રહી હતી !

આ તે વખતે સર આઘવર તું ક્યાં હતો ? તે અંધારી દીવાલો વચ્ચે... એખલી તારા પ્યારને ખાતર એક નિર્દોષ કોમળાંગી મરતી જતી હતી ત્યારે સર આઘવર ! સર આઘવર ! તું તેને છોડી જવાની હિંમતજ કેમ કરી શક્યો હતો ?

પ્રકરણ ૧૬.

Ah ! the light dances at the centre of his life, the light strikes at the cords of his love—the sky opens—the wind runs wild, laughter passes over the earth.”

TAGORE.

તે વસંત રતુમાં ધલડેરીમ, કીંગ નીઆલની દરબારમાં નવોજુનો થઈ ગયો ! તેનાં કહયા પ્રમાણે તે પોતે, પોતાની રાજપુત્રીનુંજ તે શાફી કાલ્લા-નો દરવાજો ખખડાવતો ગયો હતો ! ફરીન ડેના કે જે હિંચ્યા ટાવરમાંથી તે કોઈ બેગાના સોનેરી નાઇટનું તેજસ્વી સ્વરૂપ દુરથીજ જોઈને છક ધડ

કે. વાડયા—જવેરી—ગ્રાન્ટરોડ. Ph: 42483.

ગઈ હતી તેણી તે સંખ્યાઅંધ સીહડીઓ સપસપ ઉતરી આવી ! અને તે-
ણીના રાજવંશી હાથો વડેજ તે ભાગ્યશાળી જવાન શાહી તે મેહેલનો પેહેલો
આવકાર પાંખે.

અને એવી રીતે ઇલડેરીમ તે કાસલમાં ગયો કે જ્યાંથી તેના ભાઈને
તે સુર્યવંશી ખુલસુરતીને ખાતરજ ખેળલતવચ્ચે હાંકી કાઢવામાં આવ્યો હતો !

ઇલડેરીમ પોતાની ફતેહનું ઘણું મોટું મોટું હસ્તોજ દાખલ થયો
હતો કે જ્યારે તેનો અવાજ ચાંદીના ઘંટ મીસાલ તે મોટા હોલમાં વાગી રહ્યો.

તે આવ્યો અને આવ્યો કે તેણે પોતાની ખુલસુરતીનાં જાદુઈ બળથી
નાહનાંથી તે મોહટાં સર્વેને એકસરખાં જાદુઈ આંજનમાં આંજી નાખ્યાં !
તેઓ સઘળાં તેને ચાહતાં થયાં ! કોઈ તેની અદેખાઈ વટીક કરતું નહિ
અને તે બધાજ નાઇઝ તે નવા આવનારની સર્વોપરી સ્વીકારતા તેની આ-
જુઆજુ કુરખાન કુરખાન થતા હોસ્તીના હસ્તમાં લપટાઈ ગયા.

તે ટેબલ પરનો ઘરડો સર એન્ગસ કે જેણે તે સુનેરી દેવને કોઠુંજ
નહિ આપવાનો ઠરાવ કર્યો હતો તે ઇલડેરીમના રમુજ ટાડુકાડુચકા અને
ખુશમીજાજી હસ્વાંથી વહેલ્લેજ તેની તરફ ખેંચાઈ ગયો, જે જોવાનું વધતું
રમુજ હતું !

સર સ્ટુમાસ, દરખારનો તે માનીતો પોએટ, તો તે નવા દાખલ થયલા
નાઇઝની ખુલસુરતી અને બાહોશી જોઈ પોતાની કવિતાઈ શક્તિજ ગુમાવી
એકો ! તે કે જેનાં લલકાર આસપાસ પોપટીઓજ ખુશાલીનું નાચી રહેતી,
તેવા એકની સ્તુતી ગાવા તે બાપડા કવિ પાસે કોઈ શખ્તોજ હતા નહિ !
જેન આંધ્ર થી નોર્થ જે તે દરખારની ખુલસુરતી ગણ્યોતો હતો તે બાપડો
ઇલડેરીમનું અજબ જેવું સ્વરૂપ જોઈ બીલકુલ ભોડોજ પડી ગયો અને તે
બી તેને નમતો થયો હતો !

સર ડોનાગન, અને સર મેનસ, વગેરે વગેરે સઘળા કીંગ નીઆલના
નાઇઝ એકેકે અવાજે તેનવા પહરોણાની વખાણનાં આકાં પ્રુકતા સંભળાતા હતા !

ઇલડેરીમ કોર્ટમાં આવ્યો તે દિવસથી રાજની બન્ને બેટીઓ—પ્રીનસેસ મેરીઅન અને પ્રિન્સેસ રોહનાને તો બીજા કોર્ટ પર નગર કરવાની કુરસદજી નહિ હતી ! તે નવા નાઇટના ખુશમીજીજી હસવા બોલવાથી તેઓના ચહેરા પર સદા હાસ્યજન ફેલાયલું જોવાતું હતું ! વળી પ્રીન્સ માઇકલ તો તેની પરથી ઓઢાઈ પંચરાઇજી જતો અને તેનો પડયો બોલ ઉપાડી લેવા કદી ચુકતો નહિ !

અને કવીન કેના ? તે ખુબસુરત તુમાખી રાણીનાં જીગરમાં એ વેળા કવી લાગણી હતી ?

તે તખ્તેનશીન શાહબાનુ, હંમેશની તેણીની આદત મુજબ સર્વેથી ઉંચ્ચામાં ઉંચ્ચાં આસાન પર બીરાજી, તે તેજસ્વી નાઇટની ખુબસુરતી નીહાળતાં કદી થાકતીજી નહિ ! આહા ! તેની સામેનો તે છોકરો—તેણીને મન સુન્નાનો ધડાયલો એક ફીગર હતો, કે જેને ફરેસ્તાઓએ ટીપી ઘડી સંપુર્ણ બનાવ્યો હતો ! પણ, હા ! તેના આવ્યા પછી તે હકુમત કરતી રાણીને એક નવોજી અનુભવ થયો તો જો કે પહેલ્લાં તો તેણી કંઈ સમજી શકીજી નહિ !

ઇલડેરીમ તે કોર્ટમાં દાખલ થયો પછી તે રાણી સદાની પોતાની પ્લેડી પદવી પરથી આસ્તે આસ્તે ખસતીજી ગઈ ! હવે તેણીને કોઈ પહેલ્લી અગત્યતા આપતું જણાતુંજી નહિ ! હવે તે ઇલડેરીમ હતો કે જેનો અવાજ તે હોલમાં સર્વેથી મોટો સંભળાતો હતો ! અને જેનો બોલ સર્વે પહેલ્લે સાંભળવા આતુર હતાં ! શેજીદા દરબારી રમતગમતના પ્લાન્જ ઘડી કાઢનાર બી હવે ઇલડેરીમ હતો કે જેની દરેક ઇચ્છા એક હુકમ મીસાલ પાર પાડવામાં આવતી ! અને એમ કુદરતનાં એક વિચીત્ર ફાંટાને પરિણામે તે નવા મહેમાને યજમાનની જગા લીધી ! સઘળાંજી તે ખુરશેદચહેરને નમવાં થયાં, અને સર્વે મતફેરે તેની મોહક સુંદરતાને લીધે નાશ પામતા હતા ! કવીન કેના વટીક ઇલડેરીમની હુકમ કરતી ઢપ આગળ તમામ નરમ પંડી

ગયલી જણાતી અને તેનો એકાએક અવાજ સાંભળતાં તે મગફર ઓરત પણ ઓશકથી ચહેરો ફેરવી નાખતી.

તે અનળ જેવી કોમેડી કીંગ નીઆલ ચુંચી આંખે તપાસતો હતો ! આહા ! તેઓ સર્વેમાં તેજ એખલો ખામોશ હતો ! હા, તેના ખાલેક એ વાર તે સીહા બેધધા તરફ દુર્યા હતા.....તે મહાન વીરલો, કે જે હજી તેની નજરમાં માન પામેલો હતો !

સર આઘવિર, આ તેના સુનેરી હરીફને હરાવવામાં કેમ પાછળ પડ્યો હતો તે વિષે હવે તો કોઇ પુછતું સંભળાતુંજ નહિ ! કારણ તેઓ સમજી શક્યા.....તેઓની અક્કલમાં એ વાત બંધબેસ્તી થઇ પડી કે દુન્યાની રોશની જેવા તે ખુબસુરત જવાન પર કદી કોઈ, કોઈ, હાથ ઉઠાવી શકેજ નહિ ! છતાં તેઓ તે વિદાય થયલા નાઇટને કદી યાદ તો કરતાંજ નહિ ! જ્યારે દુન્યા “ધુપ”માં મહાલતી હોય ત્યારે “છાંવ”ની યાદ કોણુનેજ થઈ શકે ? એ મુજબ મેકડોશનું નામ જો કદી તે સરકલમાં લેવાતું બી તો તે માત્ર ઠાઠ મસ્કેરીમાંજ પસાર થઇ જતું ! વળી ઇલડેરીમ જેવા તેજસ્વી લાડકવાયાને તો તે પોતાના સીહા ભાઇ માટે વીચાર કરવાનો વખતબી ક્યાંથીજ મળે ?

ફક્ત એકજ વખત ઇલડેરીમની નજર સન્સુખ સર આઘવિરનો ગમ-ગીન ચહેરો ખડો થયો—એકજ વખત કે જ્યારે તેઓએ તેની માતા કોણુ હતી તે જાણવાં માગ્યું !

“દુન્યાની શરૂઆત થઈ ત્યારથી કંઈ ને કંઈ મોજેજોઓ તો બનતાજ રહ્યાછ !” તે ઇલડેરીમે ભેદી જવાબ કર્યો, “ને તેમાંનો એક મારો જનમ છે ! એ વિષે વાતો ઘણીબી મારા સાંભળવામાં આવીછ; પણ મને જે ખરી લાગેછ તે આપજ, કે આફતાબ એક વખત આપ ધર્તી પરની કોઇ એક ઘણીજ ખુબસુરત છોકરીનાં પ્યારમાં પડ્યો ! અને ત્યારે તેણીનું જીગર તે રોશનીનાં ગરમ કીરણોથી બધું ભરાઈ ગયું ! અને પછી તે સુરજ પાછો

દરેક ઘરમાં તીજેરી.

હાલમાં ગોદરેજે નવી જાતની તીજેરીઓ બનાવવા માંડી છે. મજાનું તેમજ ફાયરપ્રુફ હોવા છતાં બહુ સસ્તી હોય છે એ માટે નીચલે સરનામે કાગળ લખવા.

ગોદરેજનું તીજેરીનું કારખાનું,
લાલબાગ, પરેલ, મુંબઈ.

લોખંડની કપાટો.

આ કપાટો લાકડાંની કપાટ કરતાં અતી મજાનું હોય છે તેમજ શોભાયમાન પણ હોય છે અને જતુઓ માંહે જઈ શકે નહીં એવી હોય છે એ માટે પણ કાગળ તીજેરીને કારખાને લખવા.

ગોદરેજના નં ૦ ૩ વાલા નવા સસ્તા સાબુ

ત્રણ ગોટીના પાકસના ૧૦ આના.

આ સાબુ પણ નંબર ૧ અને ૨ વાલા સાબુની માફક શુદ્ધ તેલના બને છે અને કોઈપણ જાતની હલકી વસ્તુના બેળ વીનાના હોય છે. નંબર ૧ અને ૨ વાલા મોંઘા હોવાનું કારણ એ છે કે તેમાં લોખંડનો અરક, જાયફળનું તેલ વગેરે નાખવામાં આવે છે જે આમડી માટે અતી ગુણકારક હોય છે. નંબર ૩ માં એવું કશું નાખવામાં આવતું નથી તે કારણે સસ્તા બને છે. જ્યારે નંબર ૧ અને ૨ ના સાબુ ગમે એવા પરદેશી સાબુથી ચઢવાતા હોય છે ત્યારે નંબર ૩ ના સાબુ ગમે એટલી મોટી કીંમતના પરદેશી સાબુની બરાબર ઉતરે છે. દરેક જાતના નહાવાના સાબુ ગોદરેજની પોતાની દેખરેખ હેઠળ બને છે.

સોલ એજન્ટ:—નાદરશાહ, પ્રીન્ટરની કું.,

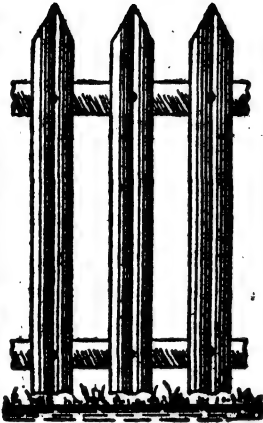
મુંબઈ અને કલકત્તા.

ગોદરેજના નહાવાના સાબુઓની નકલ થવા માંડી છે માટે નામ સાબુની ગેદી ઉપર વાંચી ખરીદી કરવી.

દુનીયાંમાં સસ્તામાં સસ્તી.

English Corrugated Steel Pale fencing.

પૈસાનો મોટો બચાવ.

ઘણીજ મજબુત અને દેખા-
વડી. ઘણાજ જુજ ખરચમાં
ઉભી કરાય છે.

કીમત ફક્ત ૦-૬-૦. Sq. ft.

એંગલ બાર મજબુત ફેનસીંગ

કીમત ફક્ત ૦-૬-૦ Sq. ft.

ઉંચાઈ ૪ ફુટથી ૮ ફુટ.

ખીલ્ડીંગને લગતા દરેક જાતનાં લોખંડના કામ, ગળી, દરવાજા
તથા Collapsible Gate માટે પુછો.

નાનસી આયર્ન એન્ડ સ્ટીલ વર્કસ.

Nansi Iron & Steel Works.

૨૨૩, હાકોરદ્વાર રોડ, મુંબઈ.

Telegram: Corrufernce. Telephone No. 22576.

આવી ગયો કે તેણીને માટે એક આશીર્વાદ સમ મારો જનમ થયો ! હવે તમે માનો કે ના માનો, પણ હું ઇલિડેરીમ તો છું જ કેની ? અને હવે તમારાં સરકલમાંનોજ એક હું બી થઈ રહ્યો છ તો પછી વધારે શું તમને જોઈએ ?”

અને તે રાસ્કલ મોટી ખુશાલીનું હતી પડયો કે જ્યારે તેઓમાંનો એક પણ તેના એ સુરીલાં હાસ્યમાં જોડાયા વગર રહ્યો નહિ ! ખચ્ચીત, તે ક્યાંથી આવ્યો તેની તેઓએ કનવારજ શી કરવાની ? તે, કે જેના ઝુલ્ફાઓમાં સુરજનાં કીરણો નાચી રહ્યાં હતાં ! જેની આંખોમાં સુરજની રેશની ચમકતી હતી ! જેનાં અંતઃકરણમાં ગાયન અને જેની દરેકે દરેક હીલચાલમાં ખુશાલી જોવાની હતી તો તેવો સુર્યની પયદાશ નહિ તો બીજું હોઈજ શું શકે ?

કહાણી કીસ્સામાં માનવાવાલો તો તે એક ભોલોભાલો જમાનોજ હતોની ! ત્યારે એવાં હવાઈ અનુમાનમાં વજન મેળવા ને સચ્ચાઈ માનવા માટે તેઓ શું ખોટા બી હતા ? તેથી તેઓના આભારી હૈડાંઓએ તે દાદગર દાવરની જનાબમાં એક શુકગુજરીજ સુનાવી.

“શુકે ખુદા ! એવો એક આશીર્વાદ આ ધર્તી પર મોકલવા માટે તે બારે હકતાલાનું મોટામાં મોટું અહેશાન !”

પણ શીઓનાએ તે ઉચ્ચ ટાવર—ચેમ્પરમાં નીચે ચાલી રહેલી, મસ્તી મગાહના અવાજો સાંભળ્યા ત્યારે તેણીના શીકા ગાલો પર ગરમ આસુઓ ગમડી પડ્યાં !

*

*

*

*

એક માસ—આખો એક મહિનો સ્વપના જેવો ઝડપી પસાર થઈ ગયો ! તે બીચના દરખ્તો સુંદર લીલાં પાંદડાઓથી તમામ ભરાઈ ગયાં હતાં. તે નવા ઉગેલા પાત્રાં એવાં તો પારદર્શક હતાં—કે સુરજનાં કીરણો તેમાંથી પ્રવેશ કરીને તે ગીચ ઝાડોની અધારી ઘટાને વટીક શીકા સુનેરી પ્રકાશ

આપી રહ્યાં હતાં ! એવા એક ખુશનુમા દિવસે, કવીન ડેના અને તેણીના દરબારીઓ ઘોડેસ્વારીની મોજ ભોગવવા નીકળી પડ્યાં !

ફક્ત બેજ નજી ઘેરમાં રહ્યાં; કીંગ નીઆલ અને તેની નાહતી મરતી બેઠી ! તે એમ્પરની બારીએથી રાજ તેની ડેનાને રસાલામસાલા સાથે વિદાય થતાં જોઈ રહ્યો હતો !

રાણી ધણી મગરૂરીથી તેઓ સંવેને મોખડે ઘોડો દોડાવતી હતી બ્યારે તેની બાબુમાંજ ધલિડેરીમનો ઘોડો હતો. સુંદર આસ્માની રંગના ગાઉન અને શીરપર મુકેલા વસંતની કળીઓનાં બનાવેલા મુગટ સાથે, તે એટલી ખુબસુરત અને જવાન દેખાતી કે કોઈ તેણીને તેની દીકરીઓની વડી બહેનજ માની લે !

અને શીઓના તે રાજવંશી બાપ જેડે ટાવરમાં એખત્રી પડી ! અરે ! અરે ! તે કેટલી સફેદ દેખાતી હતી !

ખચ્ચીત ! તેણીના ચહેરા પર મહોતનો છાપ પડી ચુક્યો હતો !

તેના બેઉ વફાદાર હાઉન્ડઝ તે પસાર થતા ઘોડા વગેરેનો રસાલો જોતાં દોડી જવાની અધીરતામાં તણાઈજ ગયલા જોવાતા હતા ! પણ તે મરતી બાળા માટેની તેઓની અચુક વફાદારી અને ભક્તીભાવથી તેઓ તેણીની ખુરસી આગળથી એક ડગલું ખીસ્યા નહિ !

“લેઓક, યામોલ !” તેણીએ નબળા અવાજે તે બેઉ ખ્યારા કુતરાઓને બોલાવ્યા, અને તે બેઉનાં માથા પર અકેક પોતાનો નાતવાન હાથ મુક્યો ! તેણીની આંખો બંધ હતી અને તે ગરીબ બાળા મહા મુસીબતેજ દમ લઈ શકતી હતી તે જોવાનું ખરેજ ધણું ખેદકારક હતું !

“મારાં બચ્ચાં,” કીંગ નીઆલે હેતથી વાંકો વળતાં પુછ્યું, “તું શાના ખ્યાલમાં છે ?”

“હું ધલિડેરીમનો ખ્યાલ કરું છું, ફાધર !” નાહતી શીઓનીએ બંધ આંખો સાથેજ જવાબ કર્યો, “મેં એને કદી જોયો નથી ને તેથી મરવા પહેલાં એને જોવાની મને ધણી હોંશ છે !”

હા, શીઓના એકજ વાર તેને નજરોનજર જોવા ઇચ્છતી હતી કે જેની કહેવાતી ખુબસુરતી અને મોહકતાથી સર્વે કોઈ એકસરખાં મોહીત થઈ ગયાં હતાં ! તે પોતાની ચીવ્વટ વફાદારીથી તેને જોઈને ખાત્રી કરી લેવા માગતી હતી કે તેનો ચાહેલો તે સીધા વીરલો, આ ખુશાલ પંખેરાથી ઘણો વધારે ચઢીચાતો, ઘણો વધતો સોહામણો હતો ! હા, તે જીંદગીથી હારી ગયલા તેના ચાહેલા તે જવાનને તેણી તે સર્વોત્તમ માન આપવા તણાઈ રહી હતી !

અરે ! અફસોસ ! તે ખરેખર મરવાજ સુતી હતી; એ નાહતી મીઠી છોકરી, કે જેણે હજી તો પુરા સત્તર ઉનાળા બી જોયા ન હતા ! તે નાજુક નાહતું તન ક્ષય રોગની જીવલેણ બીમારીમાં દીનપ્રતીદીન ખવાતુંજ જતું ! ગોયા આ જડવાદ જીંદગી જોગવવાનું મંત્ર ધીમે ધીમે તેણીના હાથમાંથી સરતું જતું હતું જ્યારે મીનોઈ માર્ગની મહત્વતાજ તે નાની મુઠ્ઠીઓમાં ટાપટ જકડાઈ પકડાઈ રહી હતી ! ગરીબ તે ! સર આઈવરની ગુદાઈતું દુઃખ તેણીનું કોમળ અંતઃકરણ ખમી શકે તે કરતાં ઘણું જામુન થઈ પડ્યું ! અને સદાની તે નાજુક પ્રકૃતિની બાળા તન પર અનેક કષ્ટો વેઠીને ગોરો-માલ્ટ કાસલ તક જે દિવસે તેને મળવા ગઈ હતી તે દિવસથીજ તે બીમાર પડી ગઈ હતી ! અરે ! અરે ! એક બી ફર્યાદના સખુન, કે ખુલાસાના એક બી બોલ વગર તે ગરીબ બચ્ચું પોતાના ઓરડાનાં એકાંતમાં તન અને મનની મહા વેદના સહન કરતું પડી રહેતું ! કીંગ નીઆલ એખલોજ તે કાસલમાં હતો કે જે પોતાની શાહી જોખમદારીમાંથી ફારેગ થતાં તે બીમાર છોકરી આગળ આવી બેસતો ! હા, તે ધરડો થતો પીતા, તે વ્હાલાં ફરજંદને મરતું છોડી કદી બહારની રમતગમતમાં ભાગ લેવા જતો નહિ કે જ્યારે તે બેદરકાર માતા અને બહેનો કોઈપણ આંકોશ વીના પુર છુટથી ભાગ લેતાં !

કીંગ નીઆલ તે નાહતી બેઠીની ખાહેશ મુજબ, તેણીને અતી સંભા-

જાપુર્વક ઉચ્ચકાવીને તે કાસલના ખાલીવાળા બગીચામાં લઇ ગયો કે જ્યારે તે પ્લેઝર પાર્ટી પાછી ફરે ત્યારે તેણી ઇલડેરીમને જોઈ શકે !

અને હુંકાળાં ફરઝ અને ગરમ કપડામાં લપેટાઈ શીઓના તેઓને માટે મોટી થતાં એક નાહના કોચ પર પડી રહી, ત્યારે તે બહારનાં સુખ-કારક તડકામાં વટીક તે બાપડી નાતવાન કુળતી જોવાતી હતી !

તેઓ જલદીજ આવી પુગ્યાં ! તે માતા, તે બીમાર બેડીને જોતાંજ નારાજ થયલી જણાઈ, પણ તેની બહેનો ઘણી માયાથી મીઠાં પ્રુલોની ડાળીઓ સાથે તેણી તરફ દોડી આવી !

“આય અમે તારે વાસ્તે તોડી લાયાંછ, શીઓની !” તે મોટી તેમજ નાહતી બંને બહેનો, તે બીમારને સુંદર પ્રુલોના ઢગમાં બંધી ઢાંકીજ દેતાં બોલી, કે જ્યારે નાહતી શીઓનાએ તેઓની તે ઉત્તમ બક્ષેસ શીકકું હતી ઉપકારથી સ્વીકારી ! અને એજ અરસામાં ખુદાના તે મોટાં આસ્માન હેઠળ, પક્ષીઓના મીઠા અવાજ વચ્ચે આધવરના તે નાહના ચેમ્પીઅને ખુબસુરત ઇલડેરીમને પહેલાંજોડો જોયો ! અને કહેવાને અજબ જેવું છે કે એકલું એક તેજ પ્રુલ જેવું નાળુક પણ પહાડ જેવું ઓસ્તવાર જગર તેની અનુપમ સુંદરતાથી જખમાયું નહિ કે તેની અચુક અસરે અસીર થયું નહિ ! તેણીની નજર સામે તો ઇલડેરીમની તેજસ્વી આકૃતિની ઉપર તેજ સ્થામ સુંદરતાની ગમગીન પ્રતીમા છવાઈ રહેલી દીસ્યા કાંઈ એવામાં ઇલડેરીમની નજર તે મરતી બીમાર પર પડી ! અને તે સાથેજ તેને તેના ભાઈની યાદ થઈ ! હા, જે નાળુક પ્રુલ વિષે તેણે તેને જણાવ્યું હતું તે આજ હોવું જોઈએ ! સદાનો ખુશાલ નફકરો ઇલડેરીમનો આત્મા કહી ન શકાય એવી સ્તુતીવંત લાગણીથી ભરાઈ ગયો ! તે દોડયો, અને માથાપરની હેલ્મેટ માનથી ઉતારી તે નાહતી પ્રીન્સેસના સફેદ હાથોમાં તાજાં તોડેલાં પ્રુલો મુકી તેણી સન્મુખ ગુહણ મંડયે પડયો !

“પ્રીન્સેસ !” તે ઘણું ધીમેથી તેણીના કાનો પર પડી પોતાની અલ-

કારીક ભાષામાં બોલ્યો, “ઘણા ઘણા મહિનાઓની વાત પર મને એક કાળા નાઈટ સાથે ભેટા થયો હતો ! તેણે તારે વાસ્તે આપ કુલો વીણ્યાંછ ! અને તે ને બોલેલો તેના પડધા આપ મુશનુમા હવામાં તારે કાને પડતા હોવાનું જોઈએ ! તે કાળા કલોકમાં સજ્જ થયેલો એક ખરો બહાદુર અને વફાદાર શપ્સ હતો કે ને પાછું ફરીને જોયા વગર સદાને માટે અહીંથી દુરદરાઈ ચાલીજ ગયો છે !”

મીઠી શીઝોનીએ એ સાંભળી તે ઇલડેરીમના સુનેરી ઝુલ્કાંઓ પર પોતાનો ધુનતો હાથ મેલ્યો !

“બેઠ આશીર્વાદ પામેલા છે !” તે પટપટી, “ધુપ અને છાંવ ! સુર્યોદય તેમજ સુર્યાસ્ત પછીનું ઝળઝળ્યું ! પણ મારું જીગર તો તે ઝડક શપ્સ પોતા પાછળ ને પડજાયો મુકી ગીયોછ તેમાંજ જીવે છે !”

તે એટલું તો આસ્તેથી બોલી કે તે તેજસ્વી ભાઈ સીવાય કોઈ તેણીને સમજી શક્યું નહિ ! અને ત્યારે તે ઇલડેરીમની આંખો કદી નહિ દે-આયલી એવી એક કીર્તીમાં ખુલી ગઈ !

પ્રકરણ ૧૭.

અને એ અરસામાં લેડી આઇઝનનું શું થયું હતું ? તેણીનો તે વડો ભેટો ક્યાં ગયો હતો કે જેનો જનમ ઉદાસીથી વધાવી લેવામાં આવ્યો હતો ? અરે ! તે શુરવીર યોધો ક્યાં રઝળતો હતો કે જેનું એકવારનું મોઢું માન પામેલું નામ હાલમાં કીંગ નીઆલની દરબારમાં ખીલકુલ વીસરાઈનું ગયું હતું ?

વળી તે માવીતર શું કરી રહી હતી ! તે નુરમંદ ઇલડેરીમની માતા-
કે જે ઇલડેરીમે પોતાની ખુબસુરતી અને ખુશમીજનથી સર્વેનાં દીલ એક-
સરખાં છતી લીધાં હતાં, અને જે તે ખુબસુરત લીધાં વુઝમમાં ત્યાંના પક્ષી,
પતંગીયા અને કુલોનો વટીક એક હરીફજ બની ગયો હતો, તે ઇલડેરીમની
માતા શું કરતી હતી ?

તે ઉંઘાડી બારીમાંથી દેખાતાં મેદાન તરફ લેડી આઘચનની આંખો
વારંવાર ફરતી રહેતી કે જ્યારે તેણીના ઉદયોગી આંગળાંઓ તે સુંદર લીલા
સ્કારફ પર નાદર બરતકામ કરતાં ઘણા ઝડપથી ચાલતાં જોવાતાં હતાં !

તેણીની આંખોમાં એક અજબ જેવી ઇતેમરીએ ઘેર ધાલ્યું હતું,
જ્યારે તેણીનો નાનુક મુખડો દીન પર દીન સોહરાતોજ જતો હતો !

તેણીનો લાડકો ઇલડેરીમ, તે તુફાની બારકસ એક મહિનો ઉપર થયાં
તેને છોડી ગયલો કદી પાછો ફર્યોજ નહિ હતો ! અને ત્યારે તે વીહલી
પડતી માતા એ જુદાઈ ખમીજ કેમ શકે ? તે સદા તેને માટે ખોટી થતી
ફીકરમંદ બેસી રહેતી ! અરે એ શું બન્યાબનેગ હતું કે તે વ્હાલું ફરમંદ
ત્યાંના જંગલમાં કંઈ ભુલું પડી ગયું હતું ?

તે ‘મુઅર’ પર ઉંઘડતી બારીની લગોલગ વસંતના પક્ષીઓ તેણીનો
એકાંતવાસ તોડતાં ઘણા મીઠા હલકે ગાયન ગાતાં સંભળાતાં હતાં ! અરે !
અરે ! તેઓને થોડીજ માહિતી રહે છે કે આ જગતના દુઃખીયાંઓને માટે
તે વસંતનો આનંદી લલકાર કોઈ ખુશાલી લાવી શકતો નથી !

અને ત્યારે તે પોતાનાં ખચ્ચાનો ખ્યાલ કરતાં લેડી આઘચનનાં વિચારો કોઈ
વાર તે બીજા તરફ બી દોડતા કે જે તેણીનો આધાર હતો ! અરે શા માટે
તે તેણીને છોડી ગયો હતો ? તે ક્યારે ? ઓ ! તે બી ક્યારે પાછો ફરનાર
હતો ? ખચ્ચીત ! તેના ગયા પછી લેડી આઘચનને લાગતું થયું કે તેનાં
જીવનની એક શક્તિજ નાશ પામી હતી ! તેણીને કંઈ સમજજ નહિ પડતી !
અરે ! અરે ! તે માતાનું કલેજુ જે કીસમની ! દહેશત અને શંકાથી ધ્રુજ

લગનસરા—નવજોત—સાલગ્રેહ—

વગેરે માટે તમોને તમારી ગુજસ મુજબનો
માલ અમારે ત્યાંથી હુ મેશાં મલશે એક વખત
ત્રાયલ આપશો તો તમો અમારા
હુ મેશના ધરાક થશો.

રેશમી કાપડની આ સૌથી મોટી આગેવાન
પ્રખ્યાત દુકાનમાં બ્યારેં પણ દાખલ થશો
ત્યારે હુ મેશાં દરેક માલનો ગંજવર
સ્ટોક તમે જોશો.

કસખી સાડીઓ, કોરો, ઝબલ
વીગેરે અમારા હુસ્યાર કારી-
ગરો પાસે વાયદાસર
આપીશું. અમારે
ત્યાંનું ફાંકડું ભર-
તકામ ભલા
ધનેતરને છક
કરી નાખે
છે.

રેશમી કાપડના
આગેવાન વેપારીઓ.

છેલ્લામાં છેલ્લી
વેરાયટીઝ

લેટેસ્ટ ફેશનની
સાડીઓ

નો સ્ટોક હુ મેશાં

દર મેલે આવતોજ નય છે.

આ ત્રણે દુકાનોએ અમો જુનો

માલ ખીલકુલ રાખતાજ નથી ! જ્યારે

પણ જોશો ત્યારે ખસ બધો

નવોજ સ્ટોક !

ખાસ નવીજ નોવેલ્ટીઝ જોવા પધારજો.

એમ્પાયર બીલ્ડીંગ, હોરનબી રોડ, ફાટ.

ઇસાઅલી બીલ્ડીંગ, જામલી મોહલ્લો

૩૭૧, કરીમ બીલ્ડીંગ, ગ્રાંટરોડ.

વીમો.

વેપારીઓ અને મીલકતદારો !

હોદી વીમા કંપનીઓની પહેલી કોનફરન્સ નીચેલા ઠરાવ પસાર કર્યો છે:-

“હોદી વીમા કંપનીઓની આ કોન્ફરન્સ સામાન્ય રીતે વીમો ઉતરાવનારી હોદી પ્રબંધને અને ખાસ કરીને વેપારી આલમને અરજ કરે છે કે બની શકે ત્યાં સુધી તેઓએ પોતાનું વીમાનું—જીંદગી, આગ, દરીયાઈ અકસ્માત વગેરે—સંધળું કામકાજ હોદી વીમા કંપનીઓને આપવું.”

આ ઠરાવનો અમલ કરવાનું કામ હવે તમારું છે. આથી જ્યારે જ્યારે ભવિષ્યમાં તમારો વીમો આપવાનો હોય ત્યારે ત્યારે હોદી કંપનીઓને યાદ કરજો, કારણ કે તમારા લાભોનું રક્ષણ કરવાને તેઓ સામર્થવાન છે:—

ધી ન્યુ ઇન્ડિયા એસ્યુરન્સ કંપની.

ધી જ્યુપીટર જનરલ ઇનસ્યુરન્સ કંપની

ધી વલકન ઇનસ્યુરન્સ કંપની

ધી બ્રિટિશ ઇન્ડિયા જનરલ ઇનસ્યુરન્સ કંપની.

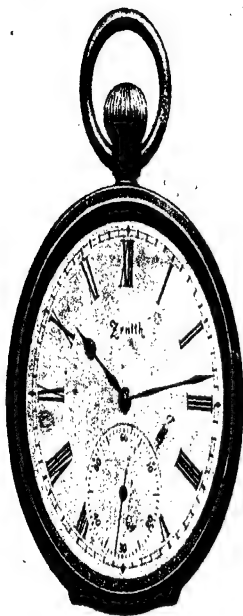
ધી યુનીવરસલ ફાયર ઇનસ્યુરન્સ કંપની.

ધી ઇન્ડિઅન મરકન્ટાઇલ ઇનસ્યુરન્સ કંપની.

ધી કેસન્ટ ઇનસ્યુરન્સ કંપની.

દરેકની ઓફીસ કેટ, મુબમમાં છે.

*For
Quality*

Every Watch
Guaranteed 5 Years.

ZENITH

WATCHES

Are Unbeaten

The most important thing to look to in any manufactured product is REPUTATION

ZENITH PRECISION WATCHES

have held THE WORLD'S RECORD for many years,
and rank to-day with the

World's Finest Timekeeper.

Price "from Rs. 40/- upwards" to "Rs. 36/- upwards."

FAVRE LEUBA & Co., Ltd. 217-219, Hornby Road-
Fort, BOMBAY.

GUARANTEED

PURE ITALIAN OLIVE OIL

Specially recommended to people who care
for their health

Rs. 2/4 A Bottle

Specially imported Hams mild Cured

Boiled on Cut @ **Rs. 3/8 a Lb.**

F. Cornaglia,

39, Medow Street.

BOMBAY.

Phone, 20042.

રહેતું તે વેળા તેને બહાદુર આધવિર સીવાય બીજું કોણજ હિમત કે દિલાસો આપી શકે ?

“સર આધવિર કાંહ ગીયો હોશે, મોડેડ ?” તેણી બણી વાર વફાદાર મોડેડને પુછતી સંભળાતી

અને મોડેડ સુપજ હતી ! તે જનેતા એ કીસમના એકતરફી પ્યારે પોતાનાં બીજાં ફરજંદને આહતી હતી તેથી વફાદાર મોડેડ તેની જોડે બણી ખરી રીસાયલીજ રહેતી !

પણ તે માતા વધતું અને વધતું કરગરીને તેનો તેજ સવાલ કર્યા કરતી ! અને ત્યારે નખાઈ ગયલા ચહેરા અને આંખોમાં પડેલા ખાડા સાથે તે એવું તો દયાજનક ચીત્ર રજુ કરતી કે ધરડી મોડેડનો તમામ રેશ હવામાં પીગળીજ જતો ! ખચ્ચીત, જે કીસમે હવે તે સીદા બેટાને યાદ કર્યા કરતી તે પરથી તો જણાતું હતું કે તેણીનાં જીગરનાં ઉંડાણમાં બી તે પહેલ્લોજ હતો !

તે ખુદી નર્સ ત્યારે સર આધવિરની બધી વાતો તે શેઠાણી આગળ કરવા લાગી ! અને તે બચ્ચાંની મુગી શીદાગીરી અને જોરાવર પ્યારની વાતો સમજતાં લેડી આધ્યનનાં આંગળાંઓ કામ કરતાં અટકી જતાં અને તેણીનાં હાથોમાંથી તે સુંદર સ્કારફ સરી પડતો હતો ! અરે ! અરે ! તે કેટલી બધી તેનાં પ્રત્યે બેદરકાર બની હતી ?

“એ શું ખરેખર મારો એ દીકરો મને એટલી બધી ચાહેછ ?” તે બેખબર માતા પુછતી હતી, કે જ્યારે તેણીની નજર આગળ તે વીદાય થતા બેટાનો ગમગીન આકાર ખડો થયો ! “મને ખુશી કરવા શું એ એટલો બધો ઈતેજનર હતો ?”

“તે તમને કેવાં ચાહેછ અને તમારાં સુખને વાસ્તે એ કેટલો ઈતેજનર રહેછ તે તમે જાણો નહિ તેટલુંજ સાર ! માઈ લેડી !” તે વફાદાર ખુદીયાં

કહેતી હતી. “કારણ તમારી બેદરકારીથી એ છોકરો જે કીસમે તમારા પ્યારનો મહોતાજ રહેતો તે તમે જાણો તો શરમાઈ જાવો !”

લેડી આઈઝન એક પણ બચાવનો બોલ બોલ્યા વગર તે ઇપકાનું વાસ્ત-વિકપણું પોતાનાં મન સાથે કબ્જલતી હતી અને આઈવરને આગલે દરવાજે આવી પહોંચેલો જોવાની આશામાં ને આશામાં તણાઈ જી તુટતી, કારણ હવે હવે તેણીના ખ્યાલોમાં પેલા આનંદી “ધુપ”ને ચીરીને “છાવ”નો તે એક શાંત પડછાયોજ તેણીના આત્માની નજદીક પહેલો ધાઈ આવતો હતો ! હવેજ તેણીને સમજ પડી કે તેણીના જીગરની ઝલેહ ક્યાં સમાઈ હતી !

પણ ત્યારે સર આઈવર, પેલો સીદા ગમગીન જોધો, ક્યાં, જોહ ! ક્યાં હતો તે ?

* * * *

તે કીનારો છોડી જતાં, ‘ઉંચ્યાં સઢોવાળી એક મોટી મનવાર પર એક શાંત, ગમગીન અને ઉંચ્યો જવાન ઉભો હતો !

પાનખર રતુની તે સહવાર હતી કે જ્યારે તે આખી ડેક હથીયાર-બંધ માણસોના ટાળેટાળાંથી ભરાઈ ગયલી ! પણ તે બધાંજ તે બેગાનાને અજ્ઞયખીથી ટીક્યા કરતાં હતાં ! એ કોણ હતો અને ક્યાંથી આવ્યો હતો ?

તે કોઈ અજ્ઞય કીસમનો ભેદી અને મુગોમંતર જણાતો ! અને કોઈ તરફ નજર નહિ કરતાં પોતાના અસબાબને અઢેલી તે કીનારાને જોઈ રહ્યો હતો ! કાળા ક્લોકમાં વીંટળાયેલો તે આકાર કોઈ મોટા પર્વતના પડ-છાયામાં ઉભેલાં એક સીધાં પાદન જેવોજ ગમગીન અને ઉંચ્યો દેખાતો હતો !

તેની આસપાસનાં માણસો, ચળકતાં હથીયાર, ભાલા, અને બખ્તરોમાં સજ થયેલા જોવાતાં હતાં કે જ્યારે તેઓનાં માથાપર અકેકી કાળી હેલ્મેટ મુકાયેલી હતી !

જેમ તે બારકસ ડોલાં ખાતું આગળ વધવા લાગ્યું તેમ તે માણસોની ખુમબરાડા, કીલ્યાણ અને હસાહસ વધતાંજ ગયાં ! અહા ! તે સ્થીર આ-

કાર એકભોજ તે કેક પર હતો કે જે આસપાસની ધાંધલ કરી રહેલી તે આદમજાતની હૈયાતની કશી પણ દરકાર કર્યા વીના, બોલ્યા, ચાલ્યા કે સાંભળ્યા વીના જેમનો તેમ ખડો હતો ! એ શું કોઈ મુર્ખો હતો કે એમ હીલ્યા ચાલ્યા વગર સ્થંભ જેવો ઉભોજ રહ્યો હતો ?

દરીયો વધારે અને વધારે ઉછળવા લાગ્યો ! તે વહાણ આગળનું આગળ પાણી કાપતું ચાલ્યું પણ સમી સાંજના તે પડછાયામાં બી તે શખ્સ તે જગાપરથી હટ્યો નહિ ! હા, તે કીનારો હવે ઘણો દુર-દુર દેખાતો હતો અને તે જવાનની ગમગીન આંખો ફક્ત એક ખાલી વીસ્તાર તરફ દીકાયલી હતી—એક ખાલી વીસ્તાર કે જેની ઉપર એમ એકાગ્ર ચીતે જોઈ રહેવાનું તો એકે સાધન મોજુદ જણાતું હતુંજ નહિ ! ત્યારે તે શું જોતો બી હશે ?

પ્રકરણ ૧૮.

મહાન લોર્ડ જસ્ટ કાઉસ્ટની પવિત્ર જન્મભુમી પેલેસ્ટાઇન ટર્કોને હાથ ગઈ તે વેળા યુરોપની ખ્રીસ્તી પ્રજામાં ભારે ઉશ્કેરણીભર્યો ખળભળાટ મચી રહ્યો હતો ! તેઓ સઘળાં એકત્ર થઈ ટર્કોને તે દેશમાંથી હાંકી કાઢવા ખુબ મથ્યા અને ટર્કો તેમજ યુરોપીય ખ્રીસ્તીઓ વચ્ચે ઘણાંએક ખુનખાર યુદ્ધો થયાં, જે કુડઝને નામે ઇતિહાસમાં મશહુર છે !

તે એક પવિત્ર દીવાન્યત કે ધર્મી ઝનુન આખી યુરોપીય પ્રજા પર એવું તો ગાલેખ આવ્યું કે દરેકે દરેક ખ્રીસ્તી યોદ્ધો તે પવિત્ર વધસ્થંભની નીશાની માટે લડવામાં પોતાનાં આત્માનું કલ્યાણ થયલું માનવા લાગ્યો. મોટી સંખ્યામાં લશ્કરી મનવારો પેલેસ્ટાઇન તરફ સફર કરતી થઈ. દેશે-દેશનાં બહાદુર બળીયાઓ, તેઓના પાદશાહ શાહઝાદા, ઉમરાવો અને ધમ-

કે. વાડયા—ઝવેરી—આન્ટરોડ. Ph: 42483.

ગુરૂની આંહિધરી હેઠળ તે ખુનખાર લડાઇમાં પોતાનો હીરસો આપવા જવા લાગ્યા અને ખુદના પવિત્ર નામ હેઠળ અસંખ્ય બેમુલા જીવોનો કચડધાણ થતો ગયો ! પણ તેનો શું મુળકો હતો ? એક કુઝેડર તરીકે જોડાવું એ તો દરેક સાચ્યા ખ્રીસ્તી યોધ્ધાનો ધર્મ હતો !

ઇ. સ. ૧૦૦૦ની તે કુઝેડના જમાનામાં પવિત્ર પેલેસ્ટાઇનની તે રણ-ભુમી પર રાત પડી ચુકી હતી; છતાં ચંદ્રમાનાં દંડાં તેજમાં ત્યાંનો તે દીલ ચાક કરી નાખતો દેખાવ પ્રગટ જોઈ શકતો હતો ! પત્થરનાં આંધેલા તે સુંદર સફેદ રસ્તાઓ પર ધ્રાવણ થયલાંઓ તેમજ મરણ પામેલાંનો એક મોટો ઢગજ ત્યાં પડ્યો હતો ! જ્યારે તાજાં નીકળેલાં લાલ લોહીની એક મોટી નદી ત્યાં વહેતી જોવાતી હતી ! અફસોસ, કચકંઠનાં બહાલા બાપ, બાઈ, ભર્યાર આશક અને બેટાઓની દુરદરાઝનાં તે જગે મયદાનમાં કુર દુ-સ્મનોએ કતલ કરી નાખી હતી. તે દિવસનું યુધ્ધ એક ખરૂં જાનુતી અને ખુનખાર પુરવાર થયું હતું ! વળી આદમીઓના શય સાથે ઘોડાઓના મુઠાં ઘણી નાતરસ ટ્રાસમે ત્યાં એક બીજાની ઉપર કેંકાયાં હતાં ! કેટલાંક મરતાં માનવીઓ જીંદગી સાથે એક છેલ્લી લડત કરતાં તે આકાશ તરફ મુંગી ફર્યાદની નજર ફેંકી રહ્યાં હતાં પણ અફસોસ તેઓને ત્યાંથી કંઈ પણ જવાબ મળતો સંભળાયો નહિ !

તે મુઠાંઓના જખરદસ્ત ઢગલાની વચમાં એક શખ્સ આંખો વીંચી પડી રહ્યો હતો ! તેનો કાજો કલોક તમામ ફાટી ગયો હતો ! જ્યારે તેની એક બાજુથી મરડાઈ ગયલી દાલતી નીચેથી છાતી પરનો એક ઉંડો ઘા દેખાતો હતો ! આસ્તે આસ્તે તે જખમમાંથી ધીમી લોહીની ધાર નીકળવા લાગી.

તે શખ્સના ચહેરા પર મહાતાપના કીરણો સીધાં પડતાં હોવાથી તેની ખુબસુરતી બરાબર જોઈ શકાતી !

તે એક ઘણો 'નોખલ' ચહેરો હતો ! બાગ્યેજ તે રણભુમી પર એકે એવી સોહામણી ઘટમઘાર મુખાકૃતી મળી શકે !

તે યોધાના એક હાથમાં તેના છેક જીગરની લગોલગ તલવાર પકડા-
યતી હતી જ્યારે માથાં પરથી ગયડી ગયતી તેની હેલ્મેટ તેનાથી રહેજ
દુર પડેલી હતી ! તેણે પોતાનું ઉંઘાડું શીર તેના રખશની ગરદન પર ટેકા-
વ્યું હતું કે જે તેની નીચે એક મુડદું થઈ પડેલો હતો.

તે ધાયલ થયલો નાછટ સ્થીર પડી રહ્યો કે જ્યારે તેની આસપાસ
મરતાં આદમીઓની અસહ્ય વેદનાની ખુમો તે રાત્રીની ગરમ હવામાં અધે
ફેલાઈ રહી હતી ! તેના દરેકે દરેક અવ્યવેમાં ધ્રુજરીજ પસાર થતી લાગતી
હતી. ઘણી હળવેથી તેની આંખો અતે ખુલી ગઈ ખરી પણ તે શું જોતો
હતો તેનું તેને ભાન હતું નહિ ! તેની આસપાસનો તે સીતમનાક દર્દમદ
અવાજ તેનાં પોતાનાં ધ્રુમતાં મગજનાં ડોકાઓમાં ઉમેરો માત્ર કરી રહ્યો હતો !

તેણે આસ્તેથી કોર વાળી અને તેનો દુઃખનો હાથ લાંબો કર્યો કે જે
તેનાં ઘોડાનાં ઠંડાં શબ્દો અથડાયો !

એક ઉંડા નીસાસા સહીત તેણે આંખુઆંખુ નજર કરી ! એ શું થયું
હતું ? એ કેવું ભયંકર સ્વપનું તે જોતો હતો ? તે અહિં કેમ આવ્યો
હતો ? એ કેવી રીતની તેને વેદના થતી હતી કે જેથી તેનું જોર તમામ
તુડી ગયું હોય તેમ તે એક નાહનાં બીહધેલાં આળક મીસાલ ત્યાં ધ્રુજતો
પડ્યો હતો ?

તે જખમી શખ્સે ઉભું થવાની એક જીવતોડ કોશિષ કરી ! તો, ઓ !
તે પીલતન જેવું આંગ આમતેમ ડોલાં ખાવા લાગ્યું ! તેની આંખે અંધારાં
આવી ગયાં અને આહા ! તે સુકકાટસ મારી ગયલા તેના તરસ્યા હોઠો
તેનું પોતાનુંજ ખુન ચાખવા લાગ્યા !

એમ છતાં તે પોતાની તલવારનો ટેકો લઇ ખડો થયો, કે જે તેની
તલવાર હજી સાચુત હતી ! હા, એજ તે તલવાર હતી કે જે તે ગઈ
જુજરીનાં સુખી, માનવંત દિવસોમાં મગજરીથી લટકાવીને ફરતો હતો !

જમીન પર તુટી પડેલા તે અસ્પ પર તેની નજર પડતાંજ તેની આંખો-
માંથી ગરમ આંસુ ટપકવા લાગ્યાં! કંઈ પણ વિચાર કરવા માટે, કોઈ પણ
ચીજ સમજવા માટે તે ઘણો નબળો હતો; છતાં તેણે જાણ્યું કે તે પ્યારો
રશીક મરણુ પામ્યો હતો!

તેનું તે કીંમતી પ્રાણી, તેનો તે ખુબસુરત, ઉમદા ઘોડો કે જે તેને
આ દેશવટામાં એક મીત્ર કરતાં વધુ પ્રીય હતો! તે અફસોસ, તે આજે
તમામ એક નકામી લોઠ બની પડ્યો હતો!

તલવારની મુઠ સાથ પોતાનું ધ્રુમતું દીમાગ દબાવી તે કુઝેડર ગુંઠણ
મંડપે બેસી રહ્યો! તેના આખા તનબદનમાં થતી તે ભારે વેદનાને સખબે
તેની પર એક બેખુદી ગાલેબ આવી અને તેની આંખો વીંચાઈ ગઈ છતાં
તેના કાન પર તે મરતાં આદમીઓની કારમી ચીસોનો અવાજ પડ્યાજ કરતો!
અરે! શું ધર્તી પોતે શોહર ઉઠાવી રહી હતી! કે તે ભયંકર જગામાં અજ-
લનો ફરેસ્તો ભમતો હતો અને તેથી તે ચત્તાપાટ પડેલા સફેદ પુની તે
ચહેરોએ, મોટા ભયના પુકારો મારી રહ્યા હતા? નહિ! અરે નહિ! તે
પીડાતાં કમનસીબોને તો તેઓના દુઃખમાં રીહાઈ આપનારી એક આશાનો
સંદેશોજ મળવો જોઈએ! ખચ્ચીત! એમ થવુંજ જોઈએ! કારણ, શું
તેઓ તે પવિત્ર કોસનાં નામેજ યુધ્ધ કરવા નહિ આવ્યા હતા?

તે અર્ધ બેફામ બનેલા કુઝેડરનાં મગજમાં એક ખ્યાલ આવ્યો!

ચંદ્રમા ઉઝ્યો અને ઉઝ્યો ચઢતો ગયો અને તે તરછોડાયલા લડવૈયાની
તાળુગ થયલી નજર સામે ઓર્ચીતો, એક સ્વપ્નવંત, નહિ વર્ણવી શકાય,
એવો આકાર રજુ થયો!

તે પવિત્ર નગર! જેઃસલેમ! જેઃસલેમ! ખુબસુરત, દમામદાર સફેદ
સંજેમરમરનું તે એક સ્વપ્ન જેવું સુંદર શહેર, તેની આંખો સામે વચન
અને આશા આપતું ખડું થયું! અફસોસ! તેની પવિત્ર દીવાલોમાં તે કદી
દાખલ થઈ શકનાર નહિ હતો કારણ હજી તેઓનું લશકર જેઃસલેમથી ધણું

લીબર્ટી બાર એન્ડ બીલીયર્ડ સેલુન.

૨૬૩, ગીરગામ રોડ, ઠાકોરદ્વાર, મુંબઈ.

સર્વ જાતનો ઉચ્ચ કોલીતીનો

આન્ડી, વીસ્કી, વાઈન,

કીફાયત ભાવે મલશે.

ગરમાગરમ માંગો તેવી

લેઝતદાર ડીસો

ખાવાની તૈયાર મળશે.

તદન નવીજ ટેબલ સાથે અપ-ટુ-ડે

બીલીયર્ડ સેલુન

ખાસ ખોલ્યું છે.

જાતી દેખરેખ, ઉત્તમ મેનેજમેન્ટ, સફાઈ સુધડાઈ,

ઇલેક્ટ્રીક લાઈટ-ફ્રેન તથા દરેક સગવડ.

જરૂર પધારો.

Liberty Bar & Billiard Saloon.

263, Girgam Road, THAKORDWAR.

વધારે પઈસા કમાવ!

રેજના ૩ થી ૩૦ રૂપીઆ મેળવો.

તમે ઘરે બેઠાં ખાનગીમાં સરસ ધંધો ખીલવી શકો છો. અને મોઝાં, ગંજીરાક વગેરે બનાવવાના રૂ. ૩૨૫, ૨૬૦૦ અને ૪૭૦૦ ની કીંમતના મશીનો પર સહેલાઈથી રૂ. ૩, ૩૦ ચા ૫૦ કમાઈ શકો છો. અનુભવની જરૂર નથી. મશીન ચલાવવાની માહિતી આપતી ચોપડીઓ મફત. પુરૂષો, સ્ત્રીઓ, છોકરા અને છોકરીઓ તેપર કામ કરી શકે છે. બનાવેલો માલ સ્વીકારવાની અમો ખાત્રી આપીએ છીએ.

વીગતો મારે એક આનાના સ્ટેમ્પ સાથે લખો:—

ધી એશીયાટીક નીટીંગ કમરશીયલ
કોરપોરેશન લીં.

(હિન્દુસ્તાનમાં સ્થાપેલી.)

પો. બો. નં ૪૧૮. ૩૦૯, હોરનબી રોડ, મુંબઈ.

Representative, Bengal, Assam

(આડ્યા બંગાળ, આસામ.)

એમ. એ. કેડીની કું, ઢાકા.

દુર, દુર પડેલું હતું. અલખત, ઘણાં તે નગરને પહોંચી શકશે પણ તેની આંખોએ તો ફક્ત તે કિર્તી કલ્પનામાંજ નિહાળવાની હતી!

તે જખમી થયલાના હાથમાંથી તલવાર પડી ગઈ અને તેના બેઉ પહોળા કરેલા હાથો તે “વીઝન”ને પોતાના કળતાં જીગર સાથે દબાવી દેવા માગતા હોય તે કાસમે લાંબાયા!

તેનાં હોઠોમાંથી અતી નીરાશાજનક એક યુમ નીકળી પડી અને તેના જખમમાંથી નીકળેલી એક લોહીની નદી તેની સામેના તે અદ્ભુત દેખાવ તરફ વહેતી થઈ! થોડા વખત પર તેણે જોયલાં તે સ્વપ્નની તેને યાદ થઈ અને ત્યારે તેને લાગ્યું કે તેનું પોતાનું તેમજ સર્વે હારેલા યોધ્ધાઓનું ખુન એકઠું થઈ તે પવિત્ર મંદિર તરફ વહેતું ચાલ્યું હતું!

પણ તેની આંખે અંધારાં આવી ગયાં અને ફરી એક વાર તેની પર બેહોશી ગાલેબ આવી! તે છતાં તેના ખ્યાલોમાં એક પ્રકાશીત વધસ્થંભ નજરે પડ્યો કે જેની લંબાઈ છેક તે ઉંચ્યા આકાશ તક લંબાયેલી જોવાતી હતી! તે પવિત્ર નગરી પરથી ઉંચ્યે અને ઉંચ્યે લંબાતો તે કોસ છેક બહેસ્ત તક પુગી ગયો અને ત્યાંથી તે પ્રકાશ એટલો ફેલાઈ ગયો કે તેની રોશની છેક તે કંઝેડરનાં તુટેલાં અંતઃકરણમાં દાખલ થઈ અને તેને નવી જીંદગી મળતી હોય એમ લાગ્યું!

ખચ્ચીત! એવો એક તેજ પ્રકાશ કોઈ આદમ જાત જોઈ શકે નહિ! એટલે તે બહાદુર મર્દ બચ્ચો, પણ તમ્મર ખાઈને જમીનપર ઉઘે મસ્તક તુડી પડ્યો!

રૈશમી કાપડની નવી દુકાન.

જાહેરમાં લાવવા માટે લાવમાં બેહુદ ઘટાડો.

હાઈ કલાસ રંગવાનું ખાતું.

ફેન્સી સીલાઈ ખાતું.

દસ્તુર એન્ડ સન્સ.

ન્યુ ચરનીરોડ, વેસ્ટ એન્ડ સીનેમાની બરાબર સામે, મુંબઈ.

પ્રકરણ ૧૯.

“Let life be beautiful like summer flowers,
And death like autumn leaves,”

TAGORE.

પાનખર રતુની તે સહવાર પડી !

તે દીને પ્રીનસેસ શીઓના અને સર આઈવિરે તેઓનાં સ્વર્ગીય સુખનો
જે એકજ પવિત્ર કલાક ગોરોમાલ્ટ કાસલમાં સાથે યુગ્મરેલો તેને બરાબર
એક વરસ પુરું થયું હતું.

નાહની શીઓની તે સહવારે તેઓને તે બારી નજદીક મળી આવી કે
જ્યાં તે હંમેશ મહાસાગરને ટીકતી એક મોટી “એક-ચેર”માં પડી રહેતી.
કદી તે શીકકા ચહેરા પર એવો શીકાશ ચડી આવ્યો હશે નહિ ! તમામ થાકીને
લુસ થઈ ગઈ હોય તેમ આંખો બંધ કરી તેણીએ તે બારીની બેર પર ઘડ
નાખી દીધું હતું ! લેબ્રાક અને પેમોલ તેની પાસેજ હતા ! તે બેઉ વફાદાર
હાઉન્ડઝ તેણીનાં ખોળામાં માથુ મુકી પુંછડી હીલાવતા ઉભા; પણ તેઓની
જીંદગી દરમ્યાન આ પહેલ્લીજવાર તે નાતવાન હાથો તેઓને પંપાળ્યા વગર
જેમના તેમ સ્થીર રહ્યા !

બસ ! ખલાસ ! સઘળી નીરાશા, સર્વે દુઃખ, સર્વે સંતાપ અને દહેશતનો
છેડો આવ્યો ! નાહનાં તે હૃદયે એવો એક મોટો, એવો એક જોરાવર ખ્યાર
ઉઠાવ્યો હતો કે તેના બોજન હેઠળ તે નાનુકતારી તુટી ગયું અને ત્યારે ધણોજ
નાહનો નબલો માત્ર અવાજ થયો ! હા, શીઓનાનો નિર્દોશ આત્મા આ ધર્તી
ધણી શાંતિથીજ છોડી ગયો !

તેઓએ તે નાહની પ્રીન્સેસને એક કુલનાં ઢગલા મીસાલ લાંથી ઉપાડી
તેણીના પલંગ પર મુકી પણ તેમ કરતાં તેના માથાં તળેથી એક ગોન્ટલેટ

કે. વાડયા—ઝવેરી—ગ્રાન્થરોડ. Ph: 42483.

મળી આવ્યો ! કઠણુ ! કાળો ! લોખંડી ! તે એક નાઈતો ગોન્ટલેટ હતો; કે જેની હથેલી પર કોતરેલા એક જંગ કરતાં ગરૂ પક્ષીની આકૃતિનો છાપ તે ખીચારી મરનારનાં ગાલ પર આપાદ પડી રહેલો જણાતો હતો. આહા ! હા ! તે મીઠી ‘ટાકન’ એક છેલ્લી વાર દયાવીનેજ તે મહોતને શરણુ થઈ હતી.

કવીન ઉનાનેજ તે ગોન્ટલેટ પહેલ્લા મળી આવ્યો અને ઝડપથી તેણીએ તે પોતાના ગાઉનનાં ‘કાલ્ડઝ’માં છુપાવી દીધો. જે પછી તેણી તેજ ખારી બાહરે તેજ મહાસાગરને દુર દુર તક જોતી ઉભી રહી ! તે પાણીની સપાટી પર એક ખી વહાણુ ફરતું જણાતું હતું નહિ ! એક ખી હોડી તે કીનારા તરફ આવતી દેખાઈ નહિ ! ઘણો વાર તે મહાસાગરની એકાંતતા જોતી તે માતા ઉભી રહી અને પછી તેણીએ પાછળ ફરી જોયું !

તે કોચ પર લેટાડેલા તે નાહના, શાંત આકાર સીવાય તે એમ્પર ખીલકુલ ખાલી હતો ! એવી ગંભીર ચુપકાદી ત્યાં ફેલાયલી હતી કે વખત પણ ગોયા પોતાનો દમ રૂંધી થોખી ગયો !

તે નાહના ખીછાણુ તરફ એક વાચા વીનાનાં નિમકહલાલ પ્રાણી શોકાતુર નજરે જોઈ રહ્યાં હતાં ! જ્યારે સદાની શાંતિમાં સુતેલી તે મીઠી છોકરીનાં માથાં આગળ ત્રણ મોટી મીણુખત્તીઓ સળગાવી મુકેલી જોવાતી હતી !

તે માતાએ વાંકી વળી તે કુલચુનર થયલી બેટીનો નમ્ર, શાંત મીઠો, સુકેદ, મુખડો એકકી ટગરે જોયા કીધો ! અને પછી તે વેરવીખેર થયલાં સુનેરી બાઉન બુદ્ધિઓ, તેણીએ પોતાને હાથે સરખાં કરી, તે નાહના ચહેરા આસપાસ એક ‘વેલ’ મીસાલ ગોઠવ્યાં !

આહા ! આત્મીક દુન્યા સાથનો ત્યાં એક અજબ સંદેશો ચાલી રહ્યો હતો ! એના ધી કવીનનાં હોઠો સીધ્ધી એક લાઇનમાં ચપ્પટ ખીડાયલા હતા ! હા, અતે ! અતે ખી તેણીએ તે બેટીનું સીક્રેટ શાહધી કાઢ્યું હતું ! તેનો પુરાવો—તે ભારી ગોન્ટલેટ હજી તેણીના આંગળાઓમાંજ ટાઇટ પકડાયેલો હતો ! એ તેને ક્યાંથી મળ્યું હશે ? તેનાં ખ્યારની એ ‘ટાકન’ તેણીએ કેટલુંક

થયું સાંતી રાખી હશે? ખચ્ચીત, ત્યારે તેણીનું તે સ્વપ્ન ઘણું મીઠું, ઘણું પવિત્ર હોવું જોઈએ! કોઈ મીઠી પળો તેઓએ સાથે ખેશક ગુન્ગરી હશે! નહિ તો એ ચીજ અહિં આવવાનું કેમ પામે? અરે! તે સીવાય આ બનાવ બનીજ કેમ શકે? પણ એ સ્વપ્ન હતું શું? આહા! હા! ખચ્ચીત, ફરેસ્તાઓની સંક્રમાં જઈ પહોંચેલી તે નાહની છોકરીએ તે ખજાનો ખરીજ વફાદારીથી જળવ્યો હતો! અને હવે? હવે કદી કદી બી તે હોડો! એ તેણીનો ભરમ કહેવા ખુલી શકવાના નથી કે જે સાચવવાનું તે જીવી અને આખર બી થઈ ગઈ હતી! નીરાંત કર. ઓ બહાલા જીવ! તારા પવિત્ર આત્માને શાંતી હોજી! ખચ્ચીત તારું એ મધુર સ્વપ્ન, એ તારાં દર્દે જીગરની વાત તેઓ કોઈ જાણવા પામ્યાં નથી!

તે મોટી ખુરશી પર પડેલા ફરનો એક કલોક તે માતા ઉચકી લાવી અને પછી તે સ્થીર પડેલા આકારને તે ઓઢાડી દીધો. જે પછી તેણીએ તે બંને લાથો તે બંધ પડેલાં 'હાર્ટ' પર ગોઠવ્યા અને તેની નીચે તે કાળો ગોન્ટલેટ સંભાળથી છુપાવી મુક્યો. અરે! તે નાહના લાથો બીલકુલ એક કમુતરીની તુટેલી પાંખ જેવા સુફેદ અને પતલા હતા છતાં તે માતાને લાગ્યું કે મોહતમાં બી તેઓ તે પોતાના હકદાર ખજાનાને ઘણા મજબુતીથી છુપાવી રાખવા માગતા હતા! અને તે ગોન્ટલેટ પર કોઈ બીજાની નજર પડી શકે નહિ તેમ કવીન ડેનાએ બરાબર તે બરફ જેવા લાથોમાં સંતાડી દીધું! ખચ્ચીત, કોઈ એક સ્વર્ગીય શક્તિએજ તે માતાને એ પોતાનાં મહા દુઃખ પામેલાં બચ્ચાં તરફની એક છેલ્લી ફરજ અદા કરવા દોરતી હશે! અને તે તેણીએ સંપુર્ણ રીતે ખજાવી!

કાસલના ચેપલમાં તેઓએ તે નાહની પ્રીન્સેસનું ઠંડું શય સદાને માટે ઉતારી દીધું અને તેણીની કબર આગળ સેન્ટ જાઈઝની જોગણોએ પવિત્ર ભક્તિનું એક કીર્તન ગાયું!

તે અંધારા દેવળમાં સળગાવેલી ઘણીએક મીણુખતીના ઉગ્નસમાં કેટલાંક રડતી આંખો સાથે, તો કેટલાંક એક પણ આંસુ વગરની સુકકી ટસ થયેલી આંખે તે ગંભીર, ગમખાર દેખાવ જોતાં ખડાં હતાં!

કીંગ નીઆલ, હાથોમાં ચહેરો છુપાવી તે વહાલાં ફરજંદની ઉંઘાડી ઘોર આગળ ગુઠણમંડયે પડ્યો! આહ! તે પીતાનું કલ્પાંત દીલ છેદીભેદી નાખનાર હતું! અરે! તેને કંઈ સમજજ નહિ પડી! તેની નાહની શીઓની એટલી વહેલ્લી કાં કપરમાં સુતી હતી? તે ખીલતી કળી એટલી જલદી કરમાઈ જવાનો બાયસજ શું હશે? ખચ્ચીત તેનાં જેવું દયાળુ જીગર ધરાવનાર તે પીદરને માટે એ ફટકો જમ્યુન થઈ પડ્યો હતો!

તેની ખોદુંમાં ઇલેડેરીમ અવાચક બની ગયલો તે કપર તરફ જોતો ઉભો હતો! આહ! શું જીંદગીનાં આનંદનો ત્યારે આવોજ અંજનમ હતો? ખુબસુરત ચીજો, ચાહતાં જીગરો, મીઠા હલકો એ બધું આખર શું આવી એક જગામા—ખાકની અંદરનાં એક બીણું અંધારા દરમાં સદાને માટે દટાઈ જવાનું હતું? પણ ઇલેડેરીમ તેઓમાંનો એક હતો કે જેઓ શોક કરવા માટે સરજ્યાં નથી, અને મીઠી શીઓનીનાં શાંતિભર્યાં પણ દુઃખદાયક મહોત પછી તેની આંખુઆંખુની તે ગમગીની તેને માટે એટલી તો કઠણ થઈ પડી કે તે કોઈ છોડી ઘણીએક મહિના બહારનો બહારજ ભટક્યો!

એ રીતે આ દોરંગી દુન્યામાં “ધુપ” પછી “છાંવ” અને “છાંવ” પછી “ધુપ” પડ્યાજ કરતી રહી છે પણ વરસો તો વહ્યાંજ જાય છે!

મઝામાં મસેલાંઓ વીસારે પડે છે અને પાછળ રહેલાંઓને આંસુ સુકાવીને ખુશી ખુશાલીમાં ભાગ લેવોજ પડે છે! શું મીઠ્યા શોકમાં વખત ગાળવા માટે જીંદગી ઘણી ટુંકી નથી?

પણ લેબ્રાક અને ચેમોલ, બ્યારે બી તે ચંપલના દરવાજા ભુલથી ઉંઘાડા રહી જતા ત્યારે શીઓનાની કપર પર જઈ એસ્તા!

વસંતના પક્ષીઓ સાથે ઇલડેરીમ ખી તે મોટા રાજના કાસલમાં પાછો આવ્યો અને ફરી એક વાર ત્યાં ખુશી, ખુશાલી અને રમતગમતનાં અવાજ સંભળાતા થયા !

કીંગ નીઆલ તેની મહારાણીનો ચહેરો તપાસતાં ધણો શીકરમંદ બની જતો ! તે એખલોજ તેની પરનો એ ફેરફાર જોઈ શકતો હતો !

હા, વાંચનાર ! એ ધણું આશ્ચર્યકારક હતું કે કવીન ડેનાની હીલચાલમાં આગલુ જોમ રહ્યું હતું નહિ ! તેનાં અવાજમાં હવે એક કંટાળાનીજ જેળ સંભળાતી હતી ! અને તે આંખોનો ચળકાટ વારંવાર વીંચાઈ જતાં પાપણોથી હવે ધણો ઓછો થઈ ગયલો જોવાતો હતો !

તે વધુ વાર હવે “સ્પોર્ટ્સ”માં ભાગ લેતી નહિ ! અથવા તેના માનીતા શીકારમાં કોઈ રસ લઈ શકતી નહિ ! પણ ન્યારે ખી કાસલમાંની તે મોટી પાર્ટી “એઝ” પર જતી ત્યારે કવીન ડેના ખાહીવાળા તે બાગમાં એખલી બેસી રહેતી !

એ શું થયું હતું ? કવીન ડેના શું પોતાની તે બહેસ્તમુકામ પામેલી બેટીનો એટલો ગમ કરતી હતી ! યા તે બચ્ચાં તરફની તેણીની સખ્તાઈ અને બેદરકારી માટે તેણીનાં જીગરમાં પસ્તાવાનો ડંખ લાગતો હતો તેથી તે એટલી બદલાઈ ગઈ હતી !

નહિ ! તે તો તે એઝ પરથી પાછાં ફરતાં ઇલડેરીમ કોણની બાજુમાં હતો તે જોવાની ઉત્કરણીમાં તે પાળ પર બેસી રહેતી ! અને ત્યારે હંમેશા એમજ બનતું કે તે સુનેરી ઝુલ્ફાં ધરાવતો, તેજસ્વી જવાન તેણીનાંજ બાલો અને આંખો ધરાવતી તેની બેટી રોહનાનીજ બાજુમાં ઘોડો દોડાવતો પાછો ફરતો હતો !

પ્રીન્સેસ રોહના, તે માતાનો અવાજ ઢપછપ ધરાવતી તેણીની તે બેટી શું તેના પોતા કરતાં વધુ ખુબસુરત હતી કે ઇલડેરીમ તેની રાણીની કંઈ પણ દરકાર કર્યા વીના તે શાહઝાદીનીજ સેવામાં સદા ટટણુખાર જોવાતો હતો ?

By special Appointments to

H. E. The Rt. Hon. Sir Leslie Wilson, Governor of Bombay.

H. E. Lord Willingdon.

H. E. Sir George Lloyd.

H. H. the Maharaja Gaekwad of Baroda.

" " Scindhia Bahadur of Gwalior.

PHIROZE M. DASTOOR & Co.

Oculists & Manufacturing Opticians.

Opposite the Government Telegraph Office.

No. 7, (379) Hornby Road, Fort, Bombay 1.

Telegrams:—"Phedustur."

DR. NADIR COOPER, D. D. S. (N. Y.)
(Dental Surgion.)

Awarded Gold Medal "Treatment and Filling of Root.
Canal." Silver Medal "Pyorrhea Alveolaris" Silver Medal
"Dental Materia Medica" Oral Surgery Silver Medal
Honorable Mention for the best thesis
on Dental Chemistry.

**Late Demonstrator in Operative and Prosthetic
Dentistry College of Dental, and Oral
Surgery New York.**

YUSUF BUILDING,
CHURCHGATE ST. FORT,
BOMBAY.

હા, તે કાંટાવાળા રાતા ગુલાબો વચ્ચે એકલી પડેલી તે કવીન એના તેની સામેનું પોતાની તે જવાનીનું ‘વીઝન’ જોતી ત્યારે તેણીનો આત્મા કડવાસથી ભરાઈ જતો !

અરે ! શું તેની પોતાની ખુબસુરતી ઝાંખી પડી હતી ? તેણીની આંખોમાંનું તેજ કમી થયું હતું ? તેનો હલક શું નરમાશબર્યો અને મીઠો હતો ખી નહિ થઈ શકતો હતો કે ધલડેરીમ તેણી જેવા એક તમામ બાહારે મસ્તમાં ખીલી રહેલાં ફુલને છોડી એક હજી ખુલવાની તેવી કળી પરજ ભમ્યા કરતો હતો ? હા, હવે તેનાં મીઠા લલકાર હંમેશ રોહનાનાંજ કાનોમાં રેડાતા અને તેનું આકર્ષિત હસતું સદા કવીન એનાની તે નાહનામાં નાહતી એટીને માટેજ જેવાતું હતું !

હા, વાંચનાર એમજ છે ! દરેક ઓરત પોતાની કરમાતી જવાનીનો ખ્યાલ કરતાં દુઃખી થાય છે પણ એક ખુબસુરત ઓરત તો તે સાથે અદેખી ખી બની શકે છે !

ઉનાળાના એક ચળકતા દિવસે કવીન એનાએ તે ખુબસુરત નાહતું ‘કપલ’ પોતાની છેક લગોલગથી પસાર થતાં જોયું; પણ તે એમાંના એકે ખી તે રાતા ગુલાબવાળી બેઠક પર ખીરાજેલી તે માતા તરફ નજર કરી નહિ ! એ નાહતા બાળકો મીસાલ તેઓ તે જંગલમાં ભટકવા ગયાં હતાં અને એ ‘લવર્ઝ’ મીસાલ, હાથમાં હાથ ભેરવી તેઓ પાછાં ફર્યા હતાં ! અને ત્યારે ? આહ ! કવીન એનાની અદેખી આંખો તેઓના હોઠ પર રમી રહેલી તે ક્રીસ્ટીઝ બરાબર જોઈ શકી !

પ્રીન્સેસ રોહનાનાં રાતા સુનેરી વાળો પર સુંદર ઘેરા રાતા રંગના ગુલાબોની એક ‘રીથ’ મુકાચલી હતી ! બ્યારે તેણીનાં બેઉ ઘટમઠાર હાથો તમામ ફુલોથી ભરાઈ ને ઢંકાઈ ગયા હતા. તેણી એવાં તો હલકાં ફુલ જેવા

કદમે ચાલતી જોવાતી કે કવીન ડેનાને લાગ્યું કે તેણીનું પોતાનું “હાર્ટ” જ ગોચા ત્યાં તેણીના પગો તળે દબાતું જઈ પડ્યું હતું.

અને ઇલડેરીમ ? ઓ ! તે તો આ ધર્તી પર એક દેવતાઈ અવતાર હતો ! સુંદર ઝળકતાં પીછામાં મઢાચલું તે એક પંખેરું હતું, કે જે તે ઉત્તરના ઇંડા અંધારા મુલકને થોડી વાર રોશની આપવા ઉડી આવ્યું હતું ! આહા ! રોહનાનાં કાનમાં ખ્યારના મીઠા વચનો રેડતો તે રાણી તરફ જોવાની એક તુંબા પણ અતાવ્યા વીના તે ત્યાંથી પસારજ થઈ ગયો !

અચ્ચીત કવીન ડેનાની હાજરીથી તે બંને ખુબસુરત “લવર્ઝ” તમામ બીનવાકેફ હતાં !

તે મહારાણીએ આસપાસ નજર કરી તો ત્યાં સર્વે તેને ખાલીજ દેખાયું ! ખ્યાલી ! બહોળો તે વિસ્તાર રેતીનાં એક રણ જેવો ઉજ્જડ તેની નજર સામે ખડો થયો.

તે ખાલીની પાળીપર રાતા ગુલાબોના ઝુમખે ઝુમખા ચઢી રહ્યા હતા પણ તે પર કાંટા એટલા બધા હતા કે તે ગુલાબની એકે એક પાત્રી ખરી પડે પડી બી તે જેવા ને તેવાજ ખુંધ્યા કરવાના હોય તે ક્રીસમે તે ટુસોની સુંદરતા કાંટા દેતા હતા !

તે મગર શાહ્યાનુએ તે ખુશનુમા તડકામાં ઝળકી રહેલા સોડમદાર ટુસો નહિ, પણ પોતાની આસપાસ બધા કાંટાનીજ એક વાડ જોઈ ! હા ! અતે મીઠ્યા અમીમાન આસ્તે આસ્તે ટળી જતાં તેણીને ખરાપણાનું ભાન થતું હતું.

તે કવીન ડેનાએ પોતાની સામેનો તે પત્થરનો બનાવેલો ‘પાથ’ જોયો કે જ્યાંથી રાત્રી જેવા અંધારા ક્ષોકમાં લપેટાયેલો એક આકાર સદાને માટે ચાલી ગયો હતો ! તે તુંબાખી રાણીની નજરે એક મરતા માણસનો ચહેરો પડ્યો કે જેણે આ ધર્તી પર ઇજ્જતને સર્વેથી ખારી ગણી હતી !

આહા ! તે બહાદુર વીરલાલું માનવંત નામ છીન્ન છીન્ન કરી નાખનાર તે ઓરત અંતે પોતાના કર્તુકનો નતીજો જોવા લાગી !

અને ત્યારે, ઓહ ! તે કવીન ડેનાનું રાતા સુનેરી બાલવાળું માથું શરમમાં ઝુકી ગયું અને તેણીએ પોતાનો ચહેરો હાથોમાં છુપાવી દીધો ! શું એ ખરેખરજ તેના અંતઃકરણનો ડંખ હતો ? અરે અરે ! શું તે આ બીમાની ઓરત સમજતી થઈ ગઈ હતી કે તેની ‘જવાની દીવાની’ એક વસંત મીસાલ ઝડપી પસાર થઈ ગઈ હતી અને તેણીએ પોતાની મધ્યાવસ્થા અને ઘડપણને માટે કામ્પ એક ખી તૈયારી નહિ કરી રાખી હતી ?

પ્રકરણ ૨૦.

“Unto the end this and no more.”

અરે ! અંધારી તે રાતે સુસવાટ મારતો ઉત્તરનો પવન, એ ટોણનું દુઃખ રડી રહ્યો છે ? રના પુમડાં મીસાલ વરસતું તે અરફ અરે ! રે ! શા સાફ નિસાસા મારી રહ્યું છે ?

નાહનાં તે સફેદ મકાનમાં એવડી મોટી ગમગીન ચુપકાદીએ કેમ વાસો કર્યો હશે, તે આપણે જોઈ લઈએ !

એક જાંખા ચેરાગની રોશનીમાં તે એક એખલી અટુલી ઓરતો શિઆળાની તે ડરામણી રાતે હાથમાં કામ લઈને બેઠી ! તે લેડી આઈગ્રિન અને તેણીની ઘરડી પરડી નર્સ મોફેડ એક બીલકુલ મુગાંમંતર હતાં. પણ તેઓનાં ઉદયોગી આંગળાં પુર ઝડપથી પોતપોતાનાં કામપર ચાલતાં જોવાતાં હતાં !

ઘડેરીમનો તે સ્કારફ તો ઘણા દિવસનો પુરો થયો હતો કે જે તે

પોતાની નાહતી પણ મજામુત કમ્બર આસપાસ વીંટાળીને કોર્ટમાં ફરતો હતો, અને રોહનાની આંગળીઓ તેનાં ટેસલ સાથે રમત કરતી હતી !

લેડી આઘત્રન હમણાં જે કામ લઈને બેઠી હતી તે એક કાળો ‘મેન્ટલ’ હતો જેની પર તે રાતાં લોહી જેવાં લાલ રેશમે એક વિચીત્ર “ડીઝાઇન” કાઢી રહી હતી ! કાંટાના બનાવેલા મુગટ સાથે જંગ ચલાવી રહેલાં એક ગરૂડ પક્ષીની તે આકૃતિ હતી ! સર આઘવિર તે બહાદુર નાઘટ બેટાના મુદ્રાલેખનું તે પીકચર હતું કે જે તેની માતા તે કાળા કલોક પર પોતાને હાથે ભરી તે પાછો ફરે ત્યારે ભેટ કરવા ચાહતી હતી !

ઇલડેરીમ તો હવે ત્યાં કવચીતજ, ઘણો કવચીત તે માતાને મળવા આવતો ! તેનો મીઠો લલકાર તો ભાગ્યેજ હવે તે જનેતાને કાને પડતો અને તેથી તેણીના બ્લાલો કદી નહિ દોડેલા તેટલા બધા હાલ તે મોટા દીકરા તરફ દોડતા થયા ! ઇલડેરીમ તે નાઘલો ડાર્જીંગ તો કોર્ટની મોજમઝાહમાં ચકચુર બની ગયો હશે અને તેથી માતાને મળવાની કુરસદ નહિ પામતો હોય એ બનવાનું જ હતું ! અને તેણીનો બ્લાલો, હેતવંતો આઘવિર કેમ તે માયને કેટલો કેટલો વખત થયાં એખતી છોડી ગયો હતો ?

કોળા તાણી તાણીને તે એકલવાઈ ઓરત રોજ તે મુચ્ચર તરફ જોયા કરતી, પણ નહિ, તેને સદા નીરાશાજ મળતી ! તે માનીતો, જાણીતો, બ્લાલો, દમામદાર આકાર જેને જેવાની આશામાં તે ટીંગઇ રહી હતી તે કદી તે તરફ આવતોજ નહિ ! ‘ગરીબ લેડી આઘત્રનના બ્લાલો એ અરસામાં તમામ પાકી ગયા હતા અને તેણીના સોહરાઈ સુકાઇ ગયલા ચહેરા પરની આંખો વધુજ ડાંડી અને શીકરમંદ બની ગઈ હતી !

તે એક તુફાની પવનની રાત હતી, બાહર બરફ જોરમાં વરસી રહ્યું હતું. તેવામાં એકાએક તે બન્ને અબજાઓને કાને કોઈ આગલો દરવાજો ઠોકતું હોય એવો એક અવાજ આવ્યો ! પણ નહિ ! એવી એક તુફાની રતુમાં કોણ તેઓના એકાંતવાસ તોડતું ત્યાં આવવાનું હતું ? ફરી એકવાર

સુસવાટા મારતા પવનની સાથેજ તે ખખડાટ સંભળાયો અને ત્યારે તેઓ બન્ને ચોંક્યાં !

લેડી આદ્યત્ન અને મોડેડ દહેશતથી ધુજી રહ્યાં. રાતના તે કઠંગે વખતે એ બે એપલી અડુલી અબળાઓ શી રીતે કોઈ અબળાને આશરો આપી શકે તેની વમાસણુ કરતાં તેઓ થોભ્યાં.

“તું જા, મોડેડ,” લેડી આદ્યત્ને ધીમેથી તે દાયાના કાનપર પડી કહ્યું, “ને જો તો ખરી, કોણુ છે ? કદાચ કોઈ ખીચારો તુફાનમાં સપડાઈ જવાથી આશરો માગતો આવ્યો હશે; તો તેનેથી આપણે એટલું ખીલવું નહિ જોઈએ.” અને તે નાહતી બાનુએ ખુદની મદદ ચાહતાં “કોસ” ની ધધાંણુ કરી.

ખુદી મોડેડ ખભાં આસપાસ એક શાલ નાખી તે આગલો દરવાજો ઉઘાડવા ગઈ.

તે એક હિંમતવાન ઓરત હતી અને તે મલેકાનો હુકમ મળેલો હોવાથી તેણીએ તે અંધારી રાતના તુફાન વચ્ચે ખી પોરપખાલ તે બારણું ખોલી નાખ્યું.

“કોણુ છેઓ ?” તેણીએ તે પવનના સુસવાટા વચ્ચે ધાંટો પાડી પુછ્યું, “ને અહિં આવ અમારા ઉંબર પર તમે શું લઈ આવ્યાછ ? બોલો !”

અને લેડી આદ્યત્ન ખી અંધારામાં તટોસતી ત્યાં આવી લાગી !

પછી તે કોઈએ જવાબ કર્યો અને તે શબ્દો કીસમતનાં એક કાતીલ થોકા મીસાલ તે ડરામણી રાતે ધણુ કુર સંભળાયા !

“સર આદ્યત્ન મેકડોશ જખમી થએલો એની માતાને ઘેર આવી પુગો છે ! તે અહિં આવ ઉંબર પરજ પડેલો છે; અને એના નામથી અમો અંદર દાખલ થવા માગીએ છીએ, કારણુ એ પોતે તો એક અવાજ ખી કાઢવા ખીલકુલ અક્ત છે.....”

એક કારમી ચીસ તે રાત્રીનાં અંધકારમાં ફેલાઈ રહી અને તે માતા બોંય પર પછડાઈજ પડવાની હોય તેમ સાંધે સાંધામાં ઠીલી થઈ ગયલી તે

દૂરવાગ્નને અઢેલી ઉભી ! દર મીનીટ બરફ વધતું જાયું ! ઉંબર પર પછડાઈ પડેલા તે સ્થીર પહોંચેલા કે જે બરાબર બે વરસ અને ચાર મહિને તેનાં આહવાં તે મકાને પાછો ફર્યો હતો, તે તો તે સફેદ બરફની આદરમાં બધો હંકારી ગયો હતો.

તેની સાથે આવેલા તે માણસો એ પછી ગુપચુપ તે બેહોશ આકારને ઉંચકીને અંદર લઈ આવ્યા. એક બી હરફ ઓચર્યા વગર લેડી આઘ્રિને બાનુમાંના એક ચેમ્પર તરફ આંગળી કરી અને ત્યાં તેણીનાં પોતાનાં નાહનાં બીછાણાં પર તેઓએ તેને મુક્યો !

“મરી ગીયોછ?” તે માતાએ ગુંગળાતે દમ બીલકુલ બોખરું પુછ્યું.

“નાહિ, મરી નથી ગયો” કોઠાએ જવાબ કર્યો ! અને ત્યારે તે માતા આઘરના કાળા કલોકનાં ફાલ્ડમાં ચહેરો છુપાવતી ગુંઠણ મંડે પડી.

મોડેડ એ અરસામાં બાહરે ઉભી ઉભી તે માણસો સાથે વાત કર્યા કરતી હતી ! ઓ ! તે કેમ આવ્યું હતું ગયલી માતા આગળ દોડી આવી તેને મદદ કરતી નથી ? ગરીબ લેડી આઘ્રિન તે ધાયલ થયલા બેટાના ચેહરા તરફ જોતાં બી ડરતી હોય તે કાસમે તે બીછાણા નજદીક દબાઈ બેઠી હતી ! અંતે તે પ્યારા ગળાંમાંથી એક નબળો અવાજ સાંભળતાં તેણી ચમકી ખડી થઈ અને પોતાની સઘળી હિંમત એકઠી કરી લઈ તે દીકરા પર વાંકી વળી !

ઓ ખુદા ! તે મહોત જેવો શીકકો, પતલો, સોહરાયલો ચહેરો, શું ખરેખર આઘરનોજ હતો ? એકવારનો તેણીનો તે જોરેમંદ, સીદા બેટા કદી બી આવ્યો હોઈ શકે ? ખચ્ચીત ! તે કંઈ બચંકર સ્વપ્નનું જોતી હોવી જોઈએ ! તેણીએ રડવા ચાહ્યું પણ તે દુખ્યારાં ગળામાં કાંચકાજ અંધાર ગઈ હતી ! અને ત્યારે ફક્ત તે બેટાની મોટી ખુલ્લી “ઝે” આંખોમાં રીકતી તે બેસી રહી.

ધી સેંટ્રલ બેંક ઓફ ઈંડીયા લીમીટેડ.

**“A Nation Grows only when its
National Banks Grow & Prosper.”**

આ સ્વદેશી બેંક તમારી શું સેવા બજાવે છે ?

એકજ છાપરાં હેઠળ તમોને શું શું લાભ મળે છે તેની નોંધ લેશોજ.
આલુ ખાતામાં તમોને ખીજી બેંકોમાં શું વ્યાજ મળે છે તે સાથે હમારા
ભાવો સરખાવશો તો તમારી ખાત્રી થશે કે હમારે ત્યાં વધુ લાભકારક
શરતો આપવામાં આવે છે. જનનેવારીથી જુન ૩ ટકા અને જુલાઈથી
ડીસેમ્બર ૨ ટકા રેજની બાકીપર વ્યાજ આપવામાં આવે છે,
સેવીંગ બેંકના ખાતામાં તમોને ખીજી બેંકોમાં મહીનાની ઓછામાં ઓછી
૨૬ મપર ૩૩ કે ચાર ટકાનું વ્યાજ મળતું હશે. દરરોજની બાકીપર વ્યાજ
આપવાની પહેલ સેંટ્રલ બેંકે કરી પ્રજને લાભ કરી આપ્યો છે. આ બે
રીતી વચ્ચેનો ફરક બહુ મોટો છે તેનો પુરેપુરો લાભ મેળવો.
લાંબી ટુંકી ડીપોઝીટો ખીજી બેંકો કરતાં વધુ ફાયદાકારક ભાવે રાખી શકાય છે.
ખાતુઓને બેંક સાથની લેવડદેવડમાં સવળતા મળે તે હેતુથી ખાસ ખાતુ
મદદનીશો રાખવામાં આવી છે ને સંકડો ખાતુ ગ્રાહકો ધરાવવાને આ બેંક
મગર છે. સરકારો જામાંનગીરીઓ તેમજ ખીજી સદર જામાંનગી-
રીઓ લે વેચ કરવા હમારે ત્યાં ખાસ ખાતુ રાખ્યું છે.
ચોખ્ખું સેનું હમારી દશ તોલાની ચોખ્ખા સોનાની લગડી હવે
જગજાહેર થઇ છે.
સેંક ડીપોઝીટ ખાતુ આખા હિંદુસ્તાનમાં એની બરોબરી કરી શકે એવું
કોઇ ખાતુ નથી એ એક જાહેર અભીપ્રાય છે. ત્યાં આવી જોઈને ખાત્રી
કરો. વરસે માત્ર રૂ. ૨૦ માં તમો સેંકડો, હજારો, લાખોની નુકશાની-
માંથી બચી શકશો. રવીવારે તેમજ તહેવારના દીવસોએ પણ આ ખાતુ
સવારના ૧૦ થી ૧ વાગા વેર ઉઠાડું રહે છે.

દાંતના ડાક્ટર

ડા० જોહાંગીર કાપડીયા.

ડી. ડી. એસ. (અમેરીકા.)

મેલાપ સવારે ૯ થી સાંજના ૭ સુધી.

આદૃઃ આરીએન્ટલ બેંક બીલ્ડીંગ,
૬૫, એસપ્લેનેડ રોડ,
ફ્લોરા-ફાઉન્ટન, ત્રામના રોડની સામે, કોટ,
મુંબઈ.

એકાએક તેણીનાં હાથ પર એક ઠંડો હાથ મેલાયો ! અને લેડી આછાંવને એક જીગરતોડ ડચકાં સાથે તે એટાના લાંબા છર પડેલા આકાર પર નખાવી દીધું. તેણીનું સર તે સપ્ત અને ઠંડા બદન પર મેલાયું ત્યારે તાળાં નીકળેલાં ગરમ લોહીથી તે કમનસીબ માતા બધી ખરડાઇ ગઇ.

“મધર !” તે ભાગ્યેજ સમજી શકાય એવો સ્વર હતો અને છતાં એક ફરેસ્તો આ જગત પર વાંકો વળી પુકારી રહ્યો હોય એમજ તે સમજાયો. લેડી આછાંવને તે કદાવર આંગના એટાનું માથું હળવેથી ઉંચકી પોતાની છાતી પર ટેકાચું ! ગરીબ આછાંવરને માટે તે મગર ઘણું અગવડકર્તા થઇ પડ્યું અને તેને થતી અસહ્ય વેદનાને લીધે તે તે માતાના નબળા હાથો-માંથી સરી પડ્યો.

લેડી આછાંવિન એ ખમી શકી નહિ ! શું તે મરી ગયો હતો ? અરે ! તેનો જોરાવર સોહવામણો એટા શું ખરેખરજ ગુજરી ગયો હતો ? રે ! ખુદ એ તેની પર શો ગજબ !

પણ નહિ, તે શીકકા હોડો લીલતા જોઇ તે માતા ધીરજ પામી અને તે એટાના ગાલ સાથે પોતાનો ગાલ દબાવી તેને સાંભળવાની કોશિષ કરવા લાગી.

“તમુને મલ્યા વગર—મારો જન નહિ નીકલીયો” તે ધુજતો દયાજનક, અતી ધીમો સાહદ નીકળ્યો, “તમુને જ્યેમા વગર...ને શીઓનાને...શીઓના મારી મીડી...તે હીંચા છે ? એ માતા...તે કોસ...ચલકતો કોસ ! જેડસ-લેમ...એહ મારાં જીગરમાં...” અને તે યુપ થઇ ગયો !

“તમારું નામ...સલામત છે” તે મરતો ખીમાર વળી પાછો બબડતો સાંભળાયો “માતા...એ લોકો કંઇ જાણતાં નથી. કોર્ટમાં મને હીચકારો...કહ્યો...પણ શીઓનીએ નહિ...ડેના...તે મગર સજીએ...રાતા સુનેરી આલો...એ માય, જુવો તે બજેહ...ને ઇલડેરીમ...ઇલડેરીમ...સુરજમાંથી ઉત્પન્ન થએલો...ઇલડેરીમ...”

તે છાતીમાં એક મહા દુઃખનો ગુંગળાટ થઈ રહ્યો અને તે આંખો ફાટી ફાટી ફરવા લાગી. એક પળ તે પીલતન જેવા જવાને ઉઠવાની એક જીવતોડ કોશિષ કરી અને પછી તે માતા તરફ એક છેલ્લી આંશુમાં હોય તેમ હાથો લંબાવ્યા.

“કીસ મી મધર! ઓ માતા એક છેલ્લીજ વખત?” અને મહા દુઃખનો ક્રકળાટ કરતાં લેડી આંધળને પોતાના નાહના હાથો તે મોટા જોરાવર બેટાની આસપાસ વીંટાળ્યા! અરે! અરે! એક છેલ્લી તાણતોડ કરતાં આંધળે તે નાનુક માતાને બંધી પોતાનાં શરીર પર ધસડી લીધી. અને પછી?

આહા! હા! તે શીકકો ચહેરો, તે તરસ્યા હોઠો, તે ગુચવાયલા ચેસ્ટનટ ઝુલ્ફાં અને તે મરતી આંખો પર તે માતાએ ગરમ, જુસ્સાદાર પ્યારની અસંખ્ય ચુમીઓ લીધી. કદી કોઈ દિવસ તેણીએ તેના માનીતા સુનેરી ઝુલ્ફાં ધરાવતા ઇલડેરીમને પણ એ કીસમે ચુમ્યો હશે નહિ!

અરે! રે! તે ગરીબ લેડીને લાગ્યું કે ગઈગુજરીમાં તેણીએ તે વડા બેટાને જેવો જોઈએ તેવો પ્યાર આપ્યોજ નહિ હતો; અને તેથી તે મીઠી જુસ્સાદાર કીસીઝ વડે તે પોતાનાં આગલાં પાપો ધોઈ નાખવા ચાલતી હતી; માફેડ તે રૂમમાં આવી લાગી! તેણીએ નજરું કે તે નાઈટનાં બચવાની એક બી ઉમેદ હતી નહિ માટેજ તેણીએ તે મા-બેટાને એખલાં છોડ્યાં હતાં, કે તેઓની તે છેલ્લી પવિત્ર મુલાકાત કોઈ બીજું જોઈ શકે નહિ! અને તે ખુદીયાએ અંદર આવતાંજ જોયું કે સર આંધળ સેવટના આરામમાં પોઢ્યો હતો!

આ દુન્યાના દુઃખ, વેદના, ઠૂંરતા, અપમાન એ સર્વે સર્વેમાંથી તેનો આત્મા મોકળો થઈ ચુકો હતો! હા, તે આત્મા ઘણો દુર છેક તેને જોયલા તે ઉંચ્યા કોસ તક ઉડી ગયો! તે ‘હોલી સીટી’ કે જ્યાં તે દાખલ નહિ થઈ શક્યો હતો ત્યાં તેનો એ આત્મા સદાની શાંતીમાં પોંદ્યો ગયો!

મોઢેડે તે સંપુર્ણ આરામ પામેલા જવાનનાં ચહેરામાં નજર ફેંકી ! તે જૈક આંખોમાં આંસુ આવ્યાં કે નહિ તે તો પવિત્ર ખુદાનેજ ખબર પણ એટલુંજ તે સમજી શકી કે તેના ચાહેલા તે બહાદુર હીયરોના અવાજ તેણીના કાને ફરી કદી પડનાર નથી.

“મરી ગીયો—મરી ગીયો !” લેડી આછયને તે બેટાના જીવ વીનાના ખોળીયાંપર તુટી પડતાં શોહર ઉઠાવ્યો, “બોલની ? એ દીકરા—એક છેલ્લી વખત ! તારી માથને ખાતર એ ! આછવિર તારી આંખ ઉઘાડ ની ! એ ખુદા ! મારે એ બધું કાંય ખમવું જોઈએ ? એ ! કેવું ધાતકી ! કેવું ક્યા-હીણુ ! મેં શું એવાં તે પાપ કીધાં કે છેક મારી જવાનીથીજ નહિ ઘટતી સજ્જા મને ભોગવવી પડેછ !”

હા, તે માતાનો આત્મા બંડ ઉઠાવી રહ્યો હતો તે ખુદ તેણીના પેદા કરનાર તે મહાન પીતાની સામે થતી હતી ! ગરીબ, કમનસીબ, દુઃખી લેડી આછયનનો એમાં કોઈ વાંક કાઢી શકશે નહિ ! આછવર તેણીનો આધાર, તેણીનો દીલાસો, અરે સર્વસ્વ હતું કે જે અફસોસ, ધણું ધણું અસુરે છેક તે મહોતનાં ડરામણુ કલાકમાંજ તે જાણવા પામી !

તે કમખખત માતા, ક્લાકો તક માહેતમ કરતી ત્યાંજ પડી રહી. તેણીની આંખો તમામ ફોરી હતી ! અરે ! અરે ! તેણીનાં જીગર પર ઓચીંતો તુટી પડેલા તે અસહ્ય પહાડસમ બોળે રહેજખી કમી કરવા એક આંસુનું ટીપુ-ખી તેની બહારે આવ્યું નહિ !

અંતે મોઢેડે નજદીક જઈ તે રૂઠન કરતી માતાના ખભાંપર એક હાથ મુક્યો. “મુગી રહે, લેડી આછયન !” તે ધરડી, ધરડી મોઢેડ બોલી, કે જ્યારે તેણીનો અવાજ થયરાવનારોજ સમજાયો. “શાંત પડ ! હવે એ બધું શા ખપનું ? ખુદાની સામે ના થા, ગરીબ બેટી ! તે મહાનામી સાહેબ જ કરે તે બરહકજ સમજવું. તેની ઇચ્છા તારી પર આપ દુઃખ પાડવાની હોય તો તારે એ મુંજે મહોડે સહન કરવું, પણ ખુદા કંઈ ધાતકી નથી કે તું બે

અણુઘટની સગ કરે !” અને તે કરડી બુઢીયાએ બંદગીમાં હોય તેમ પોતાના બેઠ હાથો જોડીયા !

“હવે હું જે કહેવા માગુછ, તે સાંભળી લેવો માઇ લેડી !” થોડી વાર રહી તેણીએ કહ્યું. “સર આઇવરને જે આદમીઓ લઇ આવ્યા તે લોકે મને બધી ખરી ખીનાથી વાકેફ કીધીછ ને તે તમને જાણવાનો હક છે માટે મને સમજો !”

અને તે નાચાર બનેલી માતા એકબી વાંધો ઉઠાવ્યા વગર એકબી હરફ બોલ્યા વગર છાતી પર શીર ઝુકાવી દઈ ખામોશ બેઠી.

“ઈલિડેરીમની શોધમાં કીંગ નીઆલે આઇવરને મોકલેલો તે તો તું જાણે-છતી ?” મોડેડે શરૂ કર્યું. “કેવો હર્પબર તે તારા આશીષ લેવા આવેલો તે તું ને માદ છેતી ?.....ને આઇવર જ્યારે તારો તે બેદ જાણવા પામ્યો ત્યારે તારે ખાતર ! લેડી આઇમિન !—તેની માતાને ખાતર, તે પોતાનાં હરીફ પર જીત મેળવી શક્યો નહિ ને તે તેને દરબારમાં લીધા વગર ગયો !...અને ત્યારે એ લોક હસવા લાગ્યાં એ આપણું હીયરોને, કાંય કે તે પોતાની માતાનું નામ પવિત્ર રાખવા માંગતો હતો ! ને કવીન ડેના તેને ચાહતી થઈ હતી—હા, બધાં હવે એમ બોલેછ ને તે બદકારે તારા એ બેટાને ખેમલત વચ્ચે કોર્ટ-માથી હાંકી કાઢ્યો, કાંયકે બહાદુર આઇવરે તે મહારાણીની પાખી વાસના તુચ્કારી કાઢી હતી. તે ખારીલીની ઉચ્કેરણીથી તે બધાંએ કોર્ટમાં એ દીકરાને “હીયકારો” કહ્યો અને ત્યારે એવાં અપમાનો એ તારે લીધે સાંખી ગયો ખરો પણ તે ત્યાંથી નીકલી જતો રહ્યો ! એ તારો બેટો, લેડી આઇમિન - એક કુઝેડમાં ભાગ લેવા હોલી લેન્ડ તરફ ગયો ! ને તેની સાથે આવેલા આય આદમીઓ કહેછ—તે લોક કહેછ કે એ બહાદુર બેટો એક શેર મીસાલ લડ્યો પણ અફસોસ જેડસલેમ—તેનાં જીવનનાં એ સ્વપનાનું શહેર ! તેની છેક લગોલગ એ આવી પહોંચ્યો ત્યારેજ એ મરણુતોલ જખમી થયો. મહિનાઓ તક એ મહોત જીવત વચ્ચે ડોળા ખાતો પડી રહ્યો. એની

સારવારમાં રહેલાં તે બધાં અજ્ઞ અજ્ઞ થાયછ કે એ જીવવા પામ્યોજ કેમ હશે.....પણ બસ, તે આયજ કીનારે પાછો આવવા માગતો હતો. તેણે એ લોકને કહ્યું કે તેની માતાને જોયા વગર તેનો જન નીકળીજ નથી શકવાનો. આખો વખત તાપની જુમમાં તે એકજ લવારો બકારો કર્યા કરતો હતો—ઘેર પહોંચવાનો અને તેની માતાને મળવાનો ! તેની સારવારમાં રહેલાં તે બધાં લોકોને એની ઘણી દયા આવી ને તેથી આઘવર બેઠાને લઈ તેઓ અહિં આવવા નીકળ્યાં ! રસ્તામાં અલબત્ત જામ પાડો ફાટી જવાથી તે વધતોજ બીમાર પડી ગીયો ! ને સારે તે મરવા ભાગી બીહધો હા, માથે મથ્યા વગર મારો એ બહાદુર વીરલો મરવા માગતોજ નહિ હતો. એ લોકો એને શિયાળાનાં બધા તુફાન બરફ વરસાદમાં બી ઘેરે તો લઈ આવવા પામ્યા...ને...ને એના મોટા પ્યારને ખાતર ખુદાએ એને જીવાડ્યો ને એ કમનસીબ માતા—તારાજ હાથોમાં અતે એ મરી ગીયો !”

“મરી ગીયો ! મરી ગીયો,” મોડેડનાં છેલ્લા બોલોનાં પડવા મીસાલ તે માતાએ ખાંછો કકલાટ કરતાં કહ્યું, “મારો દીકરો ! મારો પહેલ્લો જન્મેલો ! મરી ગીયો !”

“એનો ચહેરો જો,” તે બુદીયાએ નરમાશથી તેણીને પટાવી, “ને તે પરથી થોડી બી શાંતી તારાં દુઃખી દીલને મથ્યા વગર રહી શકવાની નથી !”

અને તે બુદીયાનો હાથ પકડી લેડી આઘચન તે બહેસ્ત પામેલા બેઠાનો ચહેરો જોવા વાંકી વળી કે જેણે તેણીનું નામ જાળવવા—તેણીની ઇજ્જત બચાવવા પોતાનો જન આપ્યો હતો !

કદાપી, તે એક ફેકટનુંજ બળિદાણ હતું ! એક વ્યર્થ સ્વભોગ ! બનવાજોગ હતું કે આ જગતનાં લોકો એ તેનું પગલું કેવા પ્રકારનું ગણ્યારો તે વિષે તે સ્વખવંત જવાન કંઈ સમજી શક્યો ન હતો !

“અંત પર્યંત આ અને વધુ કંઈ નહિ,” હવે સમજ પડી બહાલાં મીત્ર ? આ તેનો અંત હતો બીજું કંઈ નહિ ! તે હોડો પોતાનો ભરમ ફેડાયા વગર સદાને માટે બંધ થયા હતા ! હા, તે જાણતો હતો કે ઇજ્જત નામના શબ્દની કીંમત લોકો ઘણી ઉચ્ચી આંકે છે; તો તેના ખવાસ મુજબ; શાંતિથી એક બી ક્યારેનો હરફ કાઢ્યા વીના તે જવાન મહોતને શરણ થયો હતો ! તો દુન્યા શું તેનું એ કર્તવ્ય મુખ ફરાવશે ?

તે ખુબસુરત, શાંત મુખાકૃતી નીહાળતાં તે માતાને એકાએક બાન આવ્યું કે તે સીધા નાછટ પાસે તેની તલવાર હતી નહિ ! એમ કેમ ? શું તે તુટી ગઈ હતી ? કે કંઈ ગુમાઈ ગઈ હશે ? ખુદાને ખબર ! તેની પર પડેલી જફા, તેણે સહન કરેલું તે અસહ્ય દુઃખ કદી બી ચપ્પટ બીડાયલા તે હોડો તો હવે કહી શકવાનાજ નથી !

લેડી આમ્રન ઉડી અને તે પલંગની આગળની દીવાલ પર લટકતી એક સુનેરી તલવાર લાવીને તેણીએ તે સદાની શાંતીમાં સુતેલા જોધવાનાં કાળાં કફન પર મુકી દીધી ! એ તેણીના એકવારનાં તે આશકની તલવાર હતી—છલડેરીમના પીતાની.

ખચીત ! એ પ્રમાણે ચાલતું આવ્યું છે અને ચાલ્યા કરશે કે એકને માટે બહેસ્તની ખુશાલી તે બીજનું જીવનું દોજખ થઈ પડે છે. તે એ ચાલતા આત્મા—આધર અને શીઓના મીનોઈ જોહાનનાં અમ્મર સુખમાં જોડાયા ! ત્યારે તે માતા આ ધર્તી પર એકલી રવડી ગઈ !

સફેદ વાળ કાળા કરવા માટે

બાદશાહી હેરડાઈ

આ હેરડાઈથી ફક્ત પાંચજ ભીનીટમાં વાળ કુદરતી કાળા વાળ જેવાજ થઈ જાય છે, લાલ યા ભુરા રંગના યા સખ્ત વાળ થતા નથી.

કોમિત માત્ર રૂ. ૧) પોસ્ટેજ છ આના.

બાદશાહી બ્યુટી વોટર.

ચહેરા ઉપર લગાડવાથી ચહેરાની ખુબસુરતી ખીલી આવે છે. જુવાનીમાં થતા ખીલ એકદમ મટાડે છે, સ્થામ ચહેરાને ગુલાબી બનાવે છે, ચહેરા ઉપર લગાડવાથી તેની ખુશબો કલાકના કલાક સુધી રહે છે.

કોમિત બાટલીનો રૂ. ૧) પોસ્ટેજ છ આના

બાદશાહી સાબુ.

વાળ કાઢવા માટે વર્ષો થયાં જગપ્રસિધ્ધ છે, દરેક કોમમાં તેનો અસાધારણ વપરાશ થઈ પડ્યો છે. અને સર્વને તેનાથી સંપુર્ણ સંતોષ મળે છે. એક વખત વાપરવા હમારી ખાસ બલામણુ છે. દરેક ઠેકાણે વેચાય છે.

કોમિત ત્રણ ગોટીના બાકસનો રૂ. ૧) પોસ્ટેજ ચાર આના.

સી. સી. મહાજન એન્ડ કું. ૦.

શાખ મેમણ સ્ટ્રીટ, ગણેશવાડીના નાકે,

મુંબઈ નં. ૨.

બલસારા ટચુશન કલ્લાસ.

સ્થાપના ૧૯૦૫.

- (૧) શેઠ વાડીઆજીના આતશબહેરામ સામે મીં માણેકશાહ હો. સુખડવાળાના ઘેરમાં પહેલે માળે, ૬૦૭ ધોખીતલાવ.
- (૨) ૭૮, ગનખાવા સ્કીટ, કોટ, માપલાની પોલમાં અંદરના જુના બ્લોરા ડોક્ટરની ઉપર, પહેલે માળે.

ઉપલાં વરસોનાં જુનાં જાણીતાં કેળવણી ખાતાંમાં કોઇ ખી ઉંચ કોમના છોકરા, છોકરીઓ, બાલુઓ અને યહસ્થાને સવારે સાંજે રાતે અથવા આખો દીવસ વહેવાર પ્રત્યેક બુક-કીપીંગ, શોરટ-હેંડ, ટાઇપ-રાઇટીંગ, ગાયન, હારમોનીઅમ, વાયોલીન, દીલરખા કરીંગ, ફેનસી વર્ક અને (ક, ખ) થી મેટ્રીક સુધીની કોઇ ખી બાબતો વરસોના અનુભવી શીક્ષકો દરેક છોકરાં પર છુટું છુટું ધ્યાન આપી કાળજી અને મહેનતથી શીખવે છે બાલુઓ માટે મહુલાબનબરી ખાસ સગવડો છે. ઉત્તેજન માટે ચાલાક વિદ્યાર્થીઓને ધનામો આપવામાં આવે છે.

કેળવણીખાતાંના ઇન્સ્પેક્ટરો મેસર્સ બીમબાઈ દેસાઇ B. A અને અરદેશર સુધ B. A, તેમજ જાણીતા વક્તાઓ મેસર્સ જે. જે. વીમાદલાલ સોલીસીટર, જોદાબક્ષ એદલજી પુનેગર B. A. અરદેશર ખ. વેસાવેલાલા B. A. માનવંત વડા જડજી સાહેબ મીં ફીજીલાલ મો. ઝવેરી M.A.L.L.B, જાણીતા ધારાશાસ્ત્રી શેઠ ખુરશેદજી કાવ-સજી સતોક, કરંચીના વડા દસ્તુરજી મા. ન. ધાલા, મરહુમ દસ્તુરજી માનોચેહેર જમારુપઆશાના, સખીવજીદ શેઠ માણેકજી પેસ્તનજી ભરૂચા, સર હોરમસજી કા. દી. એડનવાળા નાઇટ, તથા પુનાની સાયન્સ કોલે-જના માજી પ્રોફેસર મી. એફ. ઇ. ભરૂચા, શેઠ જોહાંગીર ર. દુશાશ, પ્રો. માણેક હો. દાદાયાનજી અને પુરસદ, નવરંગ, ઢોંગસોંગ, હોદી ગ્રામીક, નવરાસ, દીલેઆરામ વગેરેના અધીપતીઓ તથા ખીજા ધણીક જાણીતા આસામીઓએ આ ખાતાં માટે વખાણુના ઉદ્દગારો બહાર પાડેલા છે.

વધુ માટે ઉપલે ઠેકાણે મળો યા લખો.

મકરણ ૨૧.

તે કીસમસ ધવ હતી.

કવીન ડેનાના માનીતા જન્મમાનોથી તે રાતે તે શાકી હોલ બધો ભ-
રાઈ ગયો ! તે ગંજવર દીવાલો “એવર ગ્રીન”થી ખુબ આરાસ્તે કરવામાં
આવી હતી અને ભલુકદાર મશાલોની રોશનીમાં તે દીવાનખાનું બધું ઝગ-
ઝગી રહ્યું હતું.

તે ઉંચ્યામાં ઉંચ્યા આસન પર સરેસ્તા મુજબ બીરાજનાર અલખત,
કવીન ડેના હતી ! બ્યારે ઇલડેરીમ ખુલ્લા ખુલ્લું અવાજે તે રાતના પહરો-
ણાંઓને પોતાની અલંકારીક ઝખાનથી ખુબ રીઝવી રહ્યો હતો !

પણ તે તોરવંત શાહ્યાનુ હાલ તેનાં શખ્દો પર બીલકુલ ધ્યાન આ-
પતી જણાઈ નહિ કારણ તેણીનાં ખ્યાલો દુર દુર હતા. પ્રીન્સેસ મેરીઅન
અને પ્રીન્સેસ રોહના તે વારનાં દરબારી રેવાજ મુજબ પાસે પાસે બેઠાં હતાં
પણ તેઓની બાબુમાંજ એક ત્રીજી બેઠક ખાલી પડી હતી. તે શીઓનાની હતી.

તે માતાની નજર વારંવાર ત્યાં ચીટકી રહેતી. હા. તે કસખી બ્રાઉન
વાળોના જથ્થાથી ઝુંકી ગયલાં સર સાથે તેણીની તે નાગુક વચલી બેટી
હુમેશ ત્યાંજ બેસતી હતી ! દર્યાઈ બહુ આંખ્યો અને સ્વેત બરફ સમ
ચહેરો ધરાવતો તે હવાઈ આકાર ત્યાં કોઇની શોધમાં ફરતો હોય એમ
કવીન ડેનાને લાગ્યું અને તેણીએ આંખો વીંચી દીધી !

શીઓનાનાં તે હવાઈ આકારની બોર્ડમાં પછી તે માતાએ એક બીજો
ઉંચો કદાવર ‘શીગર’ જોયો. મક્રમ ચહેરો અને એ આંખ્યો ધરાવતો તે
સીદા નાઇટ તેણીને કંઈ પ્રશ્ન પુછવા માગતો હોય એમ દેખાયું અને ત્યારે
તેણીનાં જીગરમાં કોઇએ કઠારી ભોંકી દીધી હોય એવી તેણીને વેદના થઇ.

કે. વાડયા—ઝવેરી—આન્ડરેડ. Ph: 42483.

ઓ ! તેને તે શું જવાબ આપશે ? હા, શીઓના તો મરણ પામી હતી અને તે મરતાં બચ્યાં પ્રત્યે તેણીએ એક માતાની નરમાશ અતે બી નહિજ બતાવી હતી !

તે શાહી ભર્યાર તેણીની બાજુમાં હતો ! પણ અફસોસ ! અફસોસ ! તે કપાત્ર ભાગ્યને કદી બી તેના પ્યાર, માયા કે સલ્લાહ વરીકની દરકાર હતી નહિ. તે મુલકમાં સર્વે કોઈ તે માયાળુ માલીકની દાદ ચાહતાં જતાં પણ જેનો તેની પર સર્વેથી વધુ અને જોરાવર હક હતો તેજ તેની તુંબા કરતી નહિ.

કવીન ડેનાએ આસપાસ નજર કરી ! ખરંજ હતું કે કોઈને તેની દરકાર હવે રહી નહિ હતી. તે કરડો અવાજ સમજવા હવે કોઈ આતુર જણાતું નહિ ! હા, તે રાજ કરતી રાણી આજે તેણીનાં એ માનીતા સરકલમાં તમામ એકલવાઇ પડી ગઇ હતી.

કોંગ નીઆલ તે શાહી મહોરદારના ચહેરા પરનો ફેરફાર ઘણાં દર્દમંદ દીલે તપાસતો ખેડો હતો. અચાનક તે બંનેની નજર એક થઇ અને ત્યારે તેની પર ડીકાયલી તે મોટી માયાળુ આંખો જોતાંજ કવીન ડેનાની પોતાની આંખમાં આંસુ ધસી આવ્યાં.

આહ ! પણ તે શાહ્યાનુ એવી કોઇ નજીબાઇ બતાવનાર નહિ હતી ! તેણીની નાકમેદી તે બીજાને જાણવા દેનાર ન હતી પણ સર્વેથી વધુ તે લોડ અને માસ્ટરે તો કદી જાણવુંજ નહિ જોઇએ કે તેણીનાં જીગરમાં એક દલગીરીનો છાંટો બી હતો !

રાજની નજર પોતા પર ડીકાયલી જોતાં તેણી પોતાની બેઠકમાં કંઈક મગફળીથી તડી બેઠી અને તે સર્વે મહેમાનો તરફ એક હકુમત કરતી નજર ફેંકી ! અલબત્ત ! ફરી એકવાર તે પોતાની સત્તા ત્યાં બેસાડવા માગતી હતી તેમજ પોતાના નાજોનખરે તે સર્વેને આંજીન નાખવા માગતી હતી !

“ધલડેરીમ !” ખુલ્લાં એક રણશીંગડા જેવો તે અવાજ સંભળાયો, “જેળ્યાની પછીના કલાક હંમેશ અમારે વાસ્તે ધણા મુક્ત થઈ પડેછ !

આવી એક ઠંડી ને અંધારી રાત તો કંઈ જોશંદાય રમતગમતમાં પસાર થવી જોઈએ કે જેથી નસોમાં લોહી દોડતું રહે અને આંગમાં ગરમી આવે ! સમજેછ કે અમુને તું ઇલડેરીમ ? આપણુ અન્નેની સમશેર આજે રાતે અજભાવવી જોઈએ ! તુને ગમશે કની ? તારી રાણી સાથે યુદ્ધમાં ઉતરવા ?”

સઘળાંએ તેણીની એ ફરમાશ ખુશાલીથી વધાનીજ લીધી. મધરાતે ખાર વાગા તક શરૂ થતા તે ‘ક્રીસમસ ડે’ને આવકાર દેવા તેઓને થોભવાતું હતું તો એવા એક ઉસ્કેરણીભર્યાં નકલી યુદ્ધની રમત જોતાં એસવાનો ખ્યાલ તેઓને ઘણો પ્રીય થઈ પડ્યો.

“પાક પરવરદેગારની ઘણી ગંભીર જીલ થઈ હોતે,” તે ઇલડેરીએ કપેક્કી ખણુખણુતા અવાજે કહયું, “જો તેણે કવીન ડેનાને એક પુરૂષનો અવતાર આપ્યો હતે તો ! કારણુ જગત એવી એક અદ્ભુત નારી જોવા પામતેજ નહિ કે જે...”

પણુ કવીન ડેનાએ તે અટકાવવાને અટકાવ્યો !

“તું જાણેછ તો ખરો, ઇલડેરીમ !” તેણીએ મુરખ્ખીગીરીથી તેની તરફ જોઈ હસ્તાં કહયું, “કે યુધ્ધમાં કોઈખી લડવૈયાની બરાબરી કરી શકું એવું હું બળ ધરાઉંછ !”

“હું એમજ કહેવા જતો’તો નામદાર રાણી !” તે તુરમંદ જવાને ઝેણાથી તેણીને નમતાં કહયું, “તેટલાં તમે મને અટકાવ્યો ! હું બોલવા જતોતો કે પુરૂષોમાં લડાઈનો જીત્સો ઉસ્કેરનાર અમારી પ્રીય કવીન ડેના છે ! તે છતાં ખી લડાઈ પછીનો આરામ પમાડનાર ખી તેજ છે !” ને લાડ-થેલાએ બેધડક મત આપ્યું.

“કદાચ તું ખરું ખી કહેતો હોય !” કવીન ડેનાએ તોરથી જવાબ કર્યો, “પણુ સુર્યની અંદર પેસીને કોઈએ જોયું’છ કે તેનાં બી-તરમાં શું છુપાયલું છે ? પણુ બસ હવે એ વાત પડતી મેલી આપણે આપણી રમત શરૂ કરીએ !”

તેણીની ખાંહેશ મુજબ પ્રીન્સ માછકલ દોડીને તે માતાની સમશેર લઈ આવ્યો.

તે એક ખરેખર કલ્પીત દેખાવ થઈ પડ્યો ! એવરગ્રીનની તોરણોથી દીપ્તિ રહેશે તે મોટો હોલ, ભભુકદાર યજ્ઞની મંશાલો, ત્યાં એકઠો થયેલો તે રંગરંગીન જમશેલો, આતુર ચહેરા અને તે સર્વેનાં મધ્યાનમાં લાંબા રાતા ગાઉન અને માથા પર ઝગઝગીત મુગટ સાથે ઝપ્પાઝપ્પી ફરી રહેલી તે અખળા અને પવિત્ર સેન્ટ જોર્જ કરતાં પણ વધુ તેજસ્વી તે યુવક એ સર્વે, કોઈએક ખીજી દુન્યાનોજ ખ્યાલ કરાવતું.

દરેકની નજર ત્યાં ચીટકાજ રહી. બન્ને એવાં ઉશ્કેરાઈ ગયાં હતાં કે તે એક નક્કી યુધ્ધ હતું એમ તો તેઓ વીસરીજ ગયાં અને તે ઝપ્પાઝપ્પી ખરેખર ઘણી ગરમ થવા માંડી ! ફીંગ નીચાલ તેઓ બંન્નેને શીકર-મંદ આંખે જોતો ઉભો હતો અને તે એક ચમકારા મારી રહેલી તલવારોની વચ્ચે પોતાનો એક સાચુત ફટકો લગાવી તેઓને જુદાં પાડવા જતો હતો તેટલામાં તો...યા ખુદા ! એ કેવો અવાજ તેઓને કાને અથડ્યો ?

દુર કોઈ મોહતનું શોકાતુર ગાયન ગાતું તેઓ તરફ આવતું હોય એમ લાગ્યું ! વધતું અને વધતું નજદીક તે ગાયનરૂપી રૂદન સંભળાવા લાગ્યું ! અંતે રાત્રીના ઓળા મીસાલ બે બેની હારમાં ધીમા કદમ ભરી રહેલું એક ગમનાક સરધસ તે હોલમાં દાખલ થયું ! તે સર્વે કાળા ઝબ્બામાં સજ થ-એલા મંકજ હતા ! તેઓના હાથમાં કાળા કફનમાં લપેટાયેલો એક ભારે આકાર હતો કે જે તેઓએ અતી માનથી નીચે જમીન પર ઉતાર્યો.

તે જળમાનો બાળુ થઈ ગયા અને બન્ને તે હરીફાએ સમશેર નમાવી દીધી ! સર્વે કોઈ સ્તબ્ધ બની ઉભાં ! એવામાં બાહેરના તે અંધકારમાંથી કોઈએક નાનુક આકાર તે ઝગઝગીત હોલની અંદર સરભોગ ચાલી આવ્યો. તમામ શોકનાં કાળાં રસોમાં સજ થયેલી તે એક બાળુ હતી કે જે એક ખડતલ યુદ્ધીયાના હાથનો ટેકો લઈ ચાલતી જોવાતી હતી.

હાથમાં સળગાવેલી મીણુખત્તીઓ સાથે તે પવિત્ર સન્યાસીઓ જમીન પર પડેલા તે કાળા આકાર આસપાસ એ સીધી હારમાં ઉભા રહી ગયા.

કીંગ નીઆલ કાળા પોશાકમાં લપેટાયેલી તે આતુ તરફ ગયો કે જેના ચહેરા પર એક જડો કાળો યુરખો ઉતારેલો હતો.

“અમારી કોઈ સલ્લાહ કે મદદની તમોને જરૂર છે આનુ ?” સ્ત્રી જાતી તરફ સદા માનથી જેનાર તે શાહે તે કોઈ ત્રાહિતને મોટા અદ્યથી પુછ્યું. જવાબમાં તેણીએ તે અરફથી ભરાઈ ગયેલી વેલ ઉંચકી પોતાનો ચહેરો તે “કોઈ” સન્મુખ ખુલ્લો કર્યો !

“લેડી આદ્યન !” તે મંડળીમાંનું લગભગ એકેએક સાથેજ મોટી તાગુખીમાં પુકારી રહ્યું.

ઓ ! તે શું મુવેલામાંથી પાછી આવી હતી ? ખચ્ચીત, દરબારમાં તો તે સર્વેને મન ધાણુંકની મરણ પામી ચુકી હતી તો તે અત્યારે ત્યાં હોયજ કેમ ? કુજની, લખલખની, ઉડી ઉડી જતા હોહો અને અંતરનાં આંસુથી આંધળી બની ગયેલી આંખો સાથે તે ખરેજ લેડી આદ્યનજ તેઓ વચ્ચે આવી ઉભી હતી !

ઇલડેરીમ તેની તરફ ધસ્યો પણ ખીજીજ પળે કોઈ એક ખ્યાલ થતાં તે પોતાની જગાપરજ ચીટકી ઉભો ! તે આનુ તેની તરફ એક નજર વટીક ખી ફેંક્યા વગર સીધી તે મંકજની હારમાંથી રસ્તો કાપતી જમીન પર પડેલા તે કાળા આકાર નજદીક ગઈ ! અતી નરમાશથી તેણીએ તે પરનું તે કાળું કદન ઉઠાવ્યું અને ત્યાંની રોશનીમાં સર્વેને તે મરણ પામેલા સુદેદ દીદારનાં દર્શન કરાવ્યાં !

એક મોટા ધસારા સમેત તે સઘળાં તેણીની આસપાસ ફરી વળ્યાં અને તે સ્થીર આકારને સેઝદો કરતાં હોય તેમ વાંકા વળ્યાં !

“સર આદ્યવર ! સર આદ્યવર !” ત્યાં હોહોકાર મચી રહ્યો.

“હા !” ઉડી ગમખારીમાં તે અખળાંએ અતે પોતાની ઝખાન ખોલી

કહ્યું, “સર આધવર પાછો આપોછ કે જેનું તમે તમારા ધાતકી શબ્દો વડે ખુન કીધુંછ !”

અને એક રહેજ બી ડર વિના તેણી તેઓ તરફ ચેલેન્જ ફેંકતી હપે જોઈ રહી ! શું તે ખરેખર લેડી આધિનજ હતી ?

પ્રકરણ ૨૨.

“Light beyond light--and then still more light,
But in the very centre of centres.....A tear...”

M. R.

હે વાંચનાર, હવે આ કીસ્સો લંબાવવાની શી જરૂર છે ? દર્દી જીગરની વાત ફરી ફરી કરવાની શું અગત્ય છે ?

ખચ્ચીત છે ! અને ઘણી છે ! અધારા બેદબરમોમાં અજવાળું નાખવાનું છે, જગતને સચ્ચાઈ જાહેર કરવાની છે !

આલો ત્યારે, સુણી લઈએ !

તે કીસમસ ધવિના ઘંટો વાગવા જોઈએ અને સઘળાં અંતઃકરણોમાં ખુશીખુશાલી ફેલાઈ રહેતી જોઈએ, ત્યારે ! સર આધવર બીલકુલ જડ બની ગયલા ચહેરા સાથે ખામોશ અને બેપરવાહ તે જમીન પર ચત્તોપાટ પડ્યો હતો ! તેના હાથો તે છાતીપર કોસરોડા ગોઠવાયલા હતા અને તેના જીગરની લગોલગ હીરાજડીત મુઠની એક તલવાર તે નિર્જીવ આંગળાંઓમાં પકડાવેલી હતી.

શાંતિ ! શાંતિ ! તેઓ તેને કુર શબ્દો કે હાંસીથી હવે વીંધી શકવાના નથી, કે તે સદ્દને માટે મુગા બનેલા હોઠોમાંથી તેનો બેદબરમ બોલાવી શકવાનાં નથી !

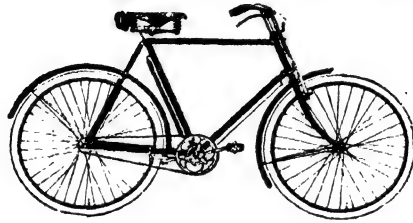
કે. વાડયા—ઝવેરી—આન્ડરોડ. Ph: 42483.

સાધકલ તથા સાધકલને લગતો દરેક સામાન

જથ્થાબંધ તથા છુટક વેચવાનું ગંજાવર ખાતું.

એન. દી. પટેલની કંપની.

૧૮૦/૨ પ્રીન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નં. ૨.

એજન્ટો :—

પ્યુઝો મોટર સાઇકલ

ડન એલ્ટ ,, ,,

સીંગર સાઇકલ

વેરવેલ ,,

પ્યુઝો ,,

એ ઉપરાંત ઘણી જાતના ચક્રડકીતર બાવની સાઇકલો તથા ટાયરોનો મોટો જથ્થો હંમેશાં તૈયાર રહે છે.

સાઇકલને લગતું દરેક જાતનું સમારકામ પથ્થુ કરી આપવામાં આવે છે.

બહારગામના ઓર્ડર ઉપર ખાસ ધ્યાન આપવામાં આવે છે.

બાર મહિનામાં કીમતી ચુલો મફત પડશે.

ચુલો અજમાયશને ખાતર ડીપોઝીટ લઇને આપવામાં આવે છે. અને પસંદ નહીં પડે તો તમારા પૈસા પુરેપુરા પાછા આપવામાં આવશે. આવી ઉત્તમ તક અને સગવડ વારંવાર મળવાની નથી.

પમ્પના ચુલાનો હરીફ પમ્પના ચુલા વારંવાર ફાટી જતા હોવાથી અનેક છવોને પ્રાણ ખોવા પડે છે. તેથીજ લોકો આ પમ્પ વગરના ચુલા વાપરે છે. એમાં ભડકો થવાની ધારતી નથી. પમ્પના ચુલામાં ભડકો થતા હોવાથી સ્ત્રીઓના વાળ, કપડાં, હાથ, મોઢું, બળી જાય છે, ત્યારે આ ચુલો એથી રક્ષણ આપે છે. એકજ મીનીટમાં આ ચુલો સળગાવી શકાય છે, અને લાકડાં, તથા કાલસાના ચુલા કરતાં અર્ધાંજ વખતમાં તમને જોઈતી વાનીઓ એનાપરથી તૈયાર મળી શકે છે.

બહારગામ એજન્ટો જોઈએ છે. કિંમત રૂ. ૨૧ થી રૂ. ૨૭ સુધી.

અરથે અરથે વાનીઓ તૈયાર. બીજા ચુલાઓ કરતાં આ ચુલામાં તેલ લગભગ અડધું અડધજ ખપતુ હોવાથી તે કાલસાના ચુલાની સામે પણ ખર્ચમાં હરીફાઈ કરે છે. ૧૨ મહિનામાં તમે જેટલા રૂબીઆના કાલસા વાપરો તેના અર્ધાંજ ખર્ચમાં આ તેલના ચુલાનો ઉપયોગ કરી શકો છો, તે એ રીતે આ ચુલો બાર મહિનામાં તમને મફતજ પડવાનો.

ભડી અથવા ઓવન. આ ચુલાનો ભડી અથવા તંદુર સાથે ઉપયોગ કરી શકાય એવી એમાં સગવડ છે. જરૂર એક વખત પધારી નજરે જોઈ ખાત્રી કરો.

દરેક શહેરમાં એજન્ટો જોઈએ છે. ભડીમાં રૂ. ૧૩૫ થી રૂ. ૨૭૫ સુધી. વધુ માટે લખો યા મળો.

બ્લુ-ફ્લેમ સ્ટોવ કું નસર હાઉસ—

Tel. No. 24375. ન્યુ કવીનસ રોડ, ફ્રેંચ મોટરકાર કું ના સામે, મુંબઈ.

“આ તેનો અંત અને વધુ કંઈ નહિ,” ખચ્ચીત એમજ હતું, આ તેનો અંત હતો બીજું કંઈ નહિ—તે એકજ ચીજ, તે એમુલ ખખનો, મીઠી તે માતાની ઇજિતનું રક્ષણ કરતાં આ તેનો અંત આજે હતો !

અને કવીન ડેના શું એ માટે ઓછી જવાબદાર હતી ? ઓટમની તે ચોક્કસ સહચારે, તે બહાલા જવાનની હોરમતના ધુર્યધુર્યા કરી નાખનાર અને તેને ત્યાંથી ચાલી જવાની ફર્જ પાડનાર તે એજ શીતુરી અબળા હતી !

તે શરીફ આદમી તેણીના ગુરસાની સામે થયો હતો એટલાજ માટે તે ખારીલીએ તેને ભર દરબારમાં હલકો પાડ્યો હતો અને તેને આ ફેજે પહોંચાડી તે વિધુર માતાને સદા પોતાના બહાદુર એટા માટે રડતી ટવળતી કરી મેલી હતી. પણ એટલુંજ ક્યાં બસ હતું ? મહા દયાળુ ઇશ્વરની તે કમનસીબ લેડી આશ્ચિન પર એ તો મહેરજ થઈ કે તે પોતાનાં બીજાં, ખચ્ચાને તે ઝનુની ઓરતના ફટકાથી બચાવી લેવા કટોકટ સમયે આવી પહોંચી ! કારણ કવીન ડેના તેની મરજીની વિરૂધ્ધ જનારાંને કે તેણી પર સર્વોપરી ભોગવનાર કોઈ કોઈને છોડે એવી હતીજ નહિ ! પછી ભલેને તે તેનું પોતાનું લોહી, માંસ કે અંગ બી હોય !

તે ઝનુની ઓરતની નાહનામાં નાહતી ઇચ્છા આજ તક સર્વ કોઈ હુકમ મુજબ અગતવતાં રહ્યાં હતાં ! તેણીનેજ બધો વખત પહેલું સ્થાન આપવામાં આવતું હતું તો આ કોઈ ભોંયમાંથી ધુરી નીકળેલા એક કોઈ ત્રાહીતે છોકરાને પોતાની સામે થતો જોઈ તે ખારીલી કેવાં કર્પિણ વેરમાં બદલો લેતે તે સહેજે કદી શકાશે. રાતાં લોહી જેવા સુખ રોબનાં ફેલ્ડમાં તલવારે સંભાળથી છુપાવી દઈ તે ઉભી હતી ! એ કવીન ડેના ! સર આશ્ચર્યનો ચહેરો જેવા તે વાંકી વળી અને ત્યારે અને ત્યારેજ તે અભાગણીએ જાણ્યું કે તે તેને કેવા ખ્યારથી પુજતી હતી !

અરે ! એકજ વખત તે સદાની બંધ પડેલી આંખો તેના તરફ ખુલે, અને ઉદાર મોસીનો માત્ર એકજ હરફ તે ચપ્પટ બીડાઈ ગયલા હોઠામાંથી

નીકળે તોજ ફક્ત તોજ તે ઓરતે વિચાર્યું કે તેણીનાં વ્યર્થ પશ્ચાત્તાપ અને તેનાં અતઃકરણમાં થતી વેદનાને સહેજ રીહાઈ મળી શકે !

સર્વે કોઈની નજર હાલ તે રાણી પરથી તે જૈફ થતી નાળુક બાતુ પર ફેરવાયેલી હતી ! રે તે શું કહેવા ચાહતી હતી ?

કવીન કેના અને તે માતા એક બીજાં પ્રત્યે મુગી ખામોશીમાં ધુર-કતાં ઉભાં. લેડી આધ્યતન એ પછી કંઈ ચોક્કસ ઠરાવથી હોય તેમ આગળ આવી ! કોઈ એક અદ્ભુત શક્તિ, કોઈ અણુદીઠ બળના પરિણામે સદાની તે નાળુક બીહકણુ નાર, આજે બીલકુલ શાંત અને દમામદાર દેખાતી હતી !

“હું શા માટે આવીછ,” તેણીએ શરૂ કર્યું. “તે તમે જાણોછ ? મારાં મુગે મહોડેનાં બચ્ચાંને ઇન્સાફ અપાવવા ! તેની ગયેલી ઇજત પાછી મેળવવા હું આહિં આવીછ ! કે જે તેણે મારે લીધે ગુમાવી હતી !”

“એને લીધે ! એની માતાને લીધે !” તે ટાળામાં કચકચ થઈ રહી.

“હા, મારે લીધે ! હું—તેની માય આ દુન્યામાં તેને બધાંથી વ્હાલી હતી ને મારી ઇજતને તે પોતાની કરતાં ઘણી વધારે ચાડતો. તો જુવો, સાંભળો ! મારો બેટો એક કેવો સેન્ટ બની ગયોછ તેની વાત તમને કેહું તે સમજો ! બરાબર સુણો, ને મારાં બચ્ચાંને પુરેપુરો ઇન્સાફ અપાવવા પાક ખુદા મને શપ્થોથી નવાજે !”

ઓહ ! એ શું ખરેખર લેડી આધ્યતન હતી ? અને એ શું તેનો પોતાનો અવાજ તે મોટી મંડળી સન્મુખ એટલો મોટો અને ઠરાવવંતો સમજાતો હતો ? ઓ ! શું બચ્ચીત, તે આધિવરની નાહની નાળુક માતા હતી કે જે તેઓ સમક્ષ દેવળમાંની કોઈ પવિત્ર દેવી હોય તેમ તે સચ્ચાઈ જાહેર કરતી ખડી હતી ?

તે વડા બેટાના શય પર વાંકી વળી તેનાં ઠંડા કપાળ પર એક હાથ મુકી તે માવીતરે તે નાના બેટા પર પહેલવહેલી એક નજર ફેંકી, અને

પછી તેના તરફ એક આંગળી કરી! ઇલડેરીમ એ વેળા રોહનાની આંખમાં હતો કે જે બીલ્લેલી અદ્યતી તેનો હાથ ઝાલી ઉભી હતી.

“જુવો! તમારી સામેનો આ સુનેરી નાઈટ! અરે! જુવો! જુવો! તમારા એ ડાર્લીંગને બરાબર ધ્યાનથી જુવો! અને અરે! તમારા કાનો ખોલી સુણો, કે એ મારો દીકરો છે હા, એ મારો એકરાર હું આપોકાર જાહેર કરું છું! હું એની માય છેઉ! તમે બધાં બરાબર સમજ્યાં? સર માલકમ મેકડોશનાં મરણ પછી ઘણે વરસે એ મારાં ફરજદનો જન્મ થયો! સુર્યમાંથી ઉત્પન્ન થયેલો એણે જે તમને જણાવ્યું છે, તે ખરું છે! ત્યાં વગર એવું તુર તેના ચહેરા પર ચમકેજ શાનું? એવું ખોરેહ તેની આસપાસ આવેજ ક્યાંથી? બુલ્લંદ સીતારાઓની ઇચ્છાથીજ તે આપણા ધુમસ અને બરફવાળા ઉદાસ અંધારા મુલકમાં રોશનીના એક કીમીયાં મીસાલ પેદા થયો! પણ મેં મારા દીકરા આઘવરથી એ મારું પાપ છુપાવ્યું ને મારા આય સની ડાર્લીંગને તેનાથી સંતાડી સંતાડીને ઉધાર્યો!” અને પછી લેડી આઘને પોતાની સઘળી હકીકત તે કોર્ટને કહી સંભળાવી કે જે લંબાણ કરવાની અત્રે કોઈ જરૂર નથી કારણ આઘવર સન્મુખ કરેલો તે એકરાર આપણે જાણી ચુક્યાં છીએ. ઇલડેરીમનો પીતા પુર્વેનાં ચળકતા કોઈ એક પ્રદેશનો આર્યવંશી શાહઝાદો હતો, કે જે અનાયસે નોર્થ ઇંગલન્ડ જેવા પહાડી, ઈંડા, અંધારા મુલકમાં આવી ચઢ્યો હતો. દરિયાઈ હોનારતનું તે પરિણામ એમ આવ્યું કે તે મહાસાગરના ડરામણા કોરટા પરના અંધારાભીત “ગોરોમાલ્ટ ક્રાસલ”માં તેને આશરો લેવો પડ્યો અને ત્યાં જે બનવાકાળ લેડી આઘનનાં તકદીરમાં નિર્માણ થયું હતું તે બની ગયું!

“અને એક દિવસે, ઓ! મારા દયાળુ શાહ!” તેણીએ ધ્રુવતે સાહદે આગળ ચલાવ્યું, “તારા વિશ્વાસુ નાઈટ સર આઘવર મેકડોશને તે ઇલડેરીમને પકડી લાવવા મોકલ્યો! તકદીરે તેઓને મારે બારણેજ પહેલવહેલ્લા મેળવ્યા! તે બેઉએ એકમેક પર પોતપોતાની તલવાર ઉગામી. તે બેઉ

ભાઈઓએ—મારા બંને દીકરાઓએ! પણ કુદરત એ ઝમ્બુન ગુનોહ સાંખી શકી નહિ હશે તેથીજ હું તેઓ વચ્ચે જઈ લાગી! મેં તેઓને અટકાવ્યા! હા! તે દહાડે મારા તે મોટા દીકરાનું જીગર મેં ભાંગીને ભુકા કરી નાખ્યું! અરે! ત્યારે મારો એ ભરમ જાણ્યા પછી તે ઇલડેરીમને કોર્ટમાં લીધા વગરજ પાછો ગયો! તો ત્યાં ઓ ખુદા! કૂર તાણુજાણીથી મારો એ દીકરો વીંધજા ગયો! અરે! તેને જીંદગીથી ઉખેડી નાખ્યો! તેનું સત્યાનાશ વાળી દીધું તે કે જે શુરાતનનાં એક ખીજાં ૩૫ મીસાલ લડવૈયાઓમાં માન પામેલો હતો!”

લેડી આઈઝન થોમી ગઈ, અને પછી એકાએક શીકાર પર ત્રાપ મારતાં એક બાઝપક્ષી મીસાલ તે કરીન હેના પર ધમી! અરે! તે શું કંઈ ગાંડી થઈ ગઈ હતી? દુઃખે દીવાની બની ગઈ હતી કે તે તાજદાર બાનું તરફ તુચ્છકારની એક આંગળી ટાંકી એવી ઝનૂની વિકાળ કાસમે તેની સામે થતી હતી?

“ને તેં ઓ, કર્પિણ બદકાર! કે જેને અહિં અંધાં કરીન હેનાને નામે બોલાવેજ તે તેંજ મારા દીકરાનું માન પામેલું નામ છીન્નછીન્ન કરી નાખ્યું! તારીજ ઉશ્કેરણીથી મારા તે બહાદુર બેટાનો એ લોકે તુચ્છકાર કીધો તે પવિત્ર કાષ્ટરત્ની એકવાર જેમ સતાવણી થઈ હતી તે મીસાલ મારા તે મુગે મહોડેના ખમીરે અમીર છોકરાને સતાવવામાં આવ્યો! ને તે આય ફેજે પહોંચ્યો! પણ યાદ રાખજે, કરીન હેના એક માયની કકળતી આંતરડીના શ્રાપ તુને કદી લાગ્યા વગર રહેવાના નથી! ખુદા તુને તારાં કર્તુકાની સજા અતાવે ને તારા પાછલા દિવસોમા તું સદાની રડતી ટવળતી હાય સોસારા મારતી જીવજે ને ખુદા તુને મારી આય—”

પણ આંખોમાં ધગધગતા અગ્ની જેવાજ ચમકારા સાથ તે તાજદાર પહાડી ઝોરત તે નાજુક નારનો અવાજ દેખાવી દેતી અને તેણીને પોતાનાં જોરાવર દોરદમાથથી ઢાંકી દેતી સીધ્ધી, ઉંચ્ચી રોબવંત ખડી થઈ!

“ચુપ કર !” તેણીએ ગગડાટ કર્યો, “મુગી મર ! ઓ કમબખ્ત ઝોરત ‘પહેલે તારી આંખોમાંનો ભારવડીયો કાઢ ને પછીજ ખીજાંની આંખ-

માંનું તણખડું જો, સમજ ? તારાં તે પાપ શું ઓછાં છે ? તું તે કેઈ મોટી પાક પરહેજગાર છે ? તારા શરમભર્યા યુનાહનો એકરાર કરીને તું અહિં કામે મોહડે ઉભી રહી શકેછ એજ મારી તો અજ્ઞયખી છે ! નીકળ અહિંથી મુઠ ખેશરમ ! તારાજ કહેવા મુજબ તેં શું ઓછું તારા એ દીકરાને દુઃખ દીધુંછ ! ઓ ! મેં તો તેના પગો પર માંસ સર્વસ્વ મુકી દેવાની માંગણી કીધી જ્યારે તેં—તેં તો તારે ખારણેથી એને દીલાસો દીધા વગર, સધ્યારો આપ્યા વગરજ તેને દુરદરાઝ હડસેલી મુક્યો ! તો માય તરીકેની તારી અદરકદર તે વખતે કાંલ ગીએલી ?”

આહ ! તે ઉસ્કેરણીની મારી પોતે પોતાને ભુલી ગઈ અને અંતે દુન્યા સન્મુખ તેના ભરમ ધુટી ગયા ! તે બંને ઓરતોને આસપાસનું કશું જાન રહ્યુંજ નહિ !

“ઓ હું શું જાણું ?” ગરીબ લેડી આઘચન મહાદુઃખથી ચીચવાઈ, “અરે મને શું ખબર કે એ તો ચાલ્યો ચાલ્યો છેક ત્યાં વેર જવાનો હતો ? પણ જોલની ! મારા એ દીકરાની આંખોમાં હું ક્યારે જોવશ ? અરે ! એનો અવાજ મારે કાને હવે ક્યારે પડશે ? પણ તેને તો તેં લીધા તો લીધા,” તે માતાએ કલ્પાંત જરૂરી રાખતાં સહેજ નરમ પડી જઈ ઉમેર્યું, “મારા ઇલડેરીમને તો મારી આગળ આવવા દે ! તેને ખી મારી નજરોથી તેંજ દુર રાખ્યોછ કની ? અરે ! મારા એકપુરાને તો પાછો આપ !”

પણ હવે કીંગ નીઆલ કે જેની આંખો તે વિધવા માતા પર યુજરતી જઈને ખ્યાલ કરતાં આંસુથી ભરાઈ ગઈ હતી તે તેણીની નજદીક ગયો.

“લેડી આઘચન !” તે તખ્તેનશીન શાહ પોતાનાં તે વફાદાર બહાદુર નાઇટની માતાનો હાથ નરમાશથી પકડતાં ઘણાં દર્દમંદ અવાજે બોલ્યો, “તમારા બેટાને થએલા સર્વે ગેરઇન્સાફ વાસ્તે હું મારી માથું છું ! એ મારો શુરવીર નાઇટ હતો એટલુંજ નહિ પણ મારા પોતાના બેટા જેવોજ તે મને ખ્યાલો હતો ! જુવો ! મારા બધા નાઇટઝ પશોમાન બની ગયા છે ! પણ

ખચ્ચીત, આજથી તેઓનાં જીવનમાં સર આઠવરની યાદ, ફરજ અને વફાદારીની એક પ્રતિમા મીસાલ સદા કાયમ રહેશે !”

આહા ! હા ! એકે એક તે જોધધાની આંખોમાંથી આંસુ ટપકતાં હતાં જ્યારે બહાદુરોમાંનાં તે અતી ઘણા બહાદુરનાં પવિત્ર આત્માને શાંતિ આહતાં તેઓનાં હોઠો બંદગીમાં હીલતા જણાયા !

અને ત્યારે એક હૃદયભેદક ડચકાં સાથે કવીન ડેના તે સુતેલા જોધધા આગળ પોતાના ગુનાહોની તોજેશ કરતી ગુંઠણુમંડયે પડી ! આહા ! હા ! તે નોબલ મુખાકૃતીમાં તેણીએ પોતાને માટે એક પણ ઠપકો, એક પણ સજા જોઈ નહિ ! દયા ! મારી અને દયાજ તે કમબખ્ત કમતાલેની ઓરતે તે મરણુ પામેલા ચહેરામાં વાંચી લીધી ! અને ત્યારે કવીન ડેનાને લાગ્યું કે આ જુઠી જગતનાં હાંદેસાઓથી સુકત થવા માટે સ્વર્ગ જેવું એક કોઈ પવિત્ર ધામ છે ખરું કે જેને ખાર તે ખારો આત્મા જઈ પહોંચ્યો હતો.

એ દેખાવ નીહાળતાં ગરીબડી રાંક લેડી આઘડિને વિચાર્યું કે કોઈ એક ક્ષમા અને શાંતિનો ફરેસ્તોજ તે શાહી હોલમાં સમજુતી કરાવતો ભમી રહ્યો હતો !

એકાએક તે ગંજવર દીવાલો વચ્ચે પેલી દુન્યામાંથી આવતા પવિત્ર પડધા જેવો એક નાદ વાગી રહ્યો !

મધરાત પસાર થઈ ગઈ હતી ! ફીસમસ ડે શરૂ થયો હતો ! કાસલમાંના તે મંકઝો તે ખુશાલીને આવકાર દેતા ભક્તિતું એક ગાયન ગાઈ રહ્યા હતા ! તે એક જણીતું ‘ફીસમસ કેરેલ’ હતું કે જે આપણા દેશના ખ્રીસ્તીઓ આજે ખી નીચે મુજબ લલકારે છે:—

“જય ! તું આનંદી નાતાલ, જય ! પ્રભુના જન્મકાળ,

હર્ષજે યેરસલેમ ! ખ્રીસ્ત જન્મ્યો એથલીહેમ !

તે એક ગંભીર રાગણી હતી ! એક પવિત્ર સુર કે જેનો ધ્વની તે મોટા હોલમાં હાજર રહેલાં દરેકદરેક જીવનમાં આ દુઃખી જગતમાં મળેલા

દાંતનો વીમો.

- (૧) પાયરીયા (PYORRHEA) નો અટકાવ કંવો છે ?
(૨) દાંતોમાં થતાં તમામ દુઃખ દરદોથી બચવું ? (૩) હલી ગયેલા અને સડેલા દાંતોને ખેંચાવવાના જોખમમાંથી બચવું છે ? (૪) જીંદગી સુધી સફેદ દુધ જેવા ચકચકીત સુંદર દાંતો ટકાવી રાખવા છે ?

તો ? વાપરો.

ભારતની સુગંધી જડીબુટીઓમાંથી તૈયાર થતું,
પારસી કુટુંબોનું માનીતું

“જસાણી વેજટેબલ ટુથ પાઉડર”

એક બાટલી નાની સાઇઝ રૂ. ૦-૬-૦, મોટી સાઇઝ રૂ. ૧-૦-૦.

દરેક આબરૂદાર વેપારી અને દવાગાળાઓને ત્યાં વેચાય છે.

એકલા બનાવનાર:—

ડૉ. ડી. એન. જસાણી,

૧૪૦, ગુલાલવાડી, મુંબઈ નં ૪.

The Original Firm. Estd 1850.
THE BEST INDIAN CONDIMENTS MFG.
& SUPPLIERS.

HARVER and SON.

Dhobhitalao, Bombay.

હારવર એન્ડ સનનું પાણી

સદીથી દેશ પરદેશમાં તમામ કોમો વચ્ચે પંકાએલું
પ્રસિધ્ધ નામ તેના પ્રમાણીક ઉમદા કામ અને
વાજબી દામનેજ આભારી છે.

હારવર અને સન તમામ ઘરઘતુ સ્વાદીષ્ટ ચોખો મરી
મસાલો, તરેહુવાર જાતના સ્વાદીષ્ટ અચારો, ચટની, સ્ટ્રોંગ
શેરડીનોજ અસલ સરકા, જેનદાર રાઈ, પીસેલી અલસી, અચાર
માટેની તમામ ઉત્તમ સામગ્રી, દળલ શીલતર મીઠું તેલ.
સ્વચ્છ ઘી, મોસમ અનુસાર મુરંબા વગેરે જાતી મહેનતથી
પોતે બનાવનાર. છુટક તેમજ જથ્થામંદ. જાહેર અને ખાનગી
જમણોમાં પુરું પાડનાર જુના અને જાણીતા મસાલાના વેપારી

ઘોસીતળાવ—મુંબઈ.

દેશાવરોના દરેક ઓરડરો ખાસ પેકીંગથી રવાના કરીએ છીએ.

મહેરખાની કરી બીલ હારવરનુંજ જોવું.

પ્યારના એક સંદેશા મીસાલ ફેલાઈ રહી ! આ જુદી જગત, કે જ્યાં નિર્દોષો અન્યાય ખમે છે અને ઉમદામાં ઉમદા વહેલાં મરે છે આ જગત કે જ્યાં કુર વચ્ચેના વારંવાર સંબળાય છે અને કોમળ હૃદયો પળેપળ છુંદાય છે ! અને શાંતી ક્યાંએ જડતી નથી !

ઇલડેરીમ રેશનીનાં એક પુતળાં મીસાલ વ્યાસપાસનો દેખાવ નિહાળતો ખડો હતો ! ખુબસુરત તેની મુખાકૃતી પર પડતાં તે કસબી બુદ્ધિઓ એક નુરમંદ ખોરેહ રજુ કરતાં હતાં કે જેવું એક વારના તે મહાન ઇરાની શાહ જમશીદના ચહેરા પર ઝળકતું હતું !

તેણે પોતાની ડોક પાછળ નાખી દીધી ! અને આહ ! તે સુરીલાં ગળાંમાંથી એવી તો એક મધુર જોરાવર રાગણી નીકળી કે જેથી તે મંકઝના પવિત્ર પડધા દબાઇ જયા ! તેઓ દરેકનો આત્મા તે ઉંચ્ચે ઉંચ્ચે ખેંચાતા સ્વર સાથેજ ગોયા ઉપર ઉપર ચઢતો ગયો ! હા, અને ત્યારેજ તેઓને લાગ્યું કે ઇશ્વરની બનાવેલી આ સુંદર જગતમાં ખુશાલી ખી ખમ્ચીતજ છે !

સર્વેની આંખો તેઓની આત્મીક લાગણીઓનો સુર ખેંચી રહેલા તે તેજસ્વી જવાન પર ફરી રહી ! તેઓમાંનાં એકે પોતાનું સર ઉંચ્ચુ ડીધું અને ત્યારે તે શીકકો ચહેરા શુક ગુઝારીની એક રેશનીમાં ઝલકી રહેલો જોવાયો !

એઉ તે હાથો બંદગીમાં જોડાયા અને એકજ તે અદ્ભુત પળ દરમ્યાન તેણીએ પોતાને થયલા તે સર્વે અપમાનો માફ કર્યાં. દરેકે દરેક તુચ્છકારનો કુર શબ્દ તે વીસરી ગઈ ! એવી એક ખુદાઈ ઘડીમાં તે એકજ ખીના યાદ રાખી શકી ! ઇલડેરીમ ! ઇલડેરીમ જીવતો છે કે જે ઇલડેરીમ અંધારામાં એક તારા મીસાલ દુઃખીયાંઓને તે “ રેશન માર્ગ ” તરફ દોરવી લઇ જાય છે.

જીંદગી એક કરમાતાં કુસુમ મીસાલ ખમ્ચીત કરમાઈ જશે, અને મહોત તો ખુલંદ રેશનીઓમાંની તે અતી ખુલંદ રેશનીમાં દાખલ થવાનો એક દરવાજો છે. તો લેડી આઇએને ખ્યાલ કર્યો કે એક પડછાયા સમ થઇ પડેલું

તેણીનું પોતાનું એકલવાયું જીવન હવે કેટલુંક લંબાવાનું હતું ? તો પછી શા માટે પોતાના સ્વાર્થને ખાતર “તમામ શણગાર અને સુખાકારીવાલાં બહે-સ્ત” માં જઈ પહોંચેલા તે આત્માની શાંતિમાં ખલલ કરવી ? અંધકાર કરતાં રોશની બળવાન છે. દુઃખ કરતાં ઉમેદ જોરાવર છે ! હા, હા, ધિક્કાર કરતાં પ્યાર મજબુત છે ! અને મહોત કરતાં અમ્મરગી ચઢીયાતી છે !

તેથી તેઓ સઘળાં તે ઇલડેરીમનાં સ્વરમાં વાગી રહેશે તે ખુબસુરતી, પ્યાર, જીવન, આશા અને ક્ષમાનો સંદેશો સાંભળતાં ઉભાં ! એકજ તે પડશે તેઓ સર્વેનાં આત્મામાં પડી રહ્યો હતો, “દાદાર અહુરમઝદની ખુશનુદી થગ્ને. ખુલંદ રોશનીઓમાંની તે અતી ખુલંદ રોશની તું ને નમાજ હોગ્ને. દાદાર અહુરમઝદની ખુશનુદી થગ્ને !” પણ મોડેડ તે ગુંઠણ મંડ્યે પડેલા તે રાત્રા આકાર તરફ તુચ્છકારનું જ જોઈ રહી ! પોતાનાં ચાહેલા તે વ્હાલા છોકરાનાં દંડા શય આગળ કવીન ડેના શરમથી નમાવેલાં મસ્તક સાથે પડી હતી.

અરે ! ગરીબ વક્ષદાર મોડેડને લાગ્યું કે તે બદકાર જીવતી રહેવીજ કાં જોઈએ ? વળી તે સદાની શાંતિમાં પહોંડેલા જોદ્દાની બાળુમાં રહેવાનો તેને હકજ શું હતો ?

ગરીબ, ગરીબ મોડેડનું જીવન સદા પડછાયામાંજ પુરું થયું હતું ! જુદી આ જગતના કાયદા તે ભોલી ભાવી કદી સમજી શકી નહિ ! તેણી તે રાણી તરફ ઘણાં ગુસ્સાથીજ જોઈ રહી. બનવાજોગ હતું કે તે વક્ષદાર દાયા એક પળના હેવાન્યત ઝનુનથી કંઈક જોવા સરખુંજ કરી બેસતે પણ એવામાં એક ખુલ્લો ખુલંદ અવાજ તે હોલમાં પ્રગટ સંભળાયો.

“તારાં પાપોની તોજેશ બરાબર કરી લે, ડેના !” સઘળાંની ભારે અન્યથી વચ્ચે ક્રીંગ નીચાલ તે શાહી મોહરદાર તરફ જોઈ ધણી ગમખવાર તોપણ કરડા અવાજે બોલતો હતો, “એ દીલે દીલાવરની માશી તો હવે

તું કદી મેળવી શકવાનીજ નથી પણ એનાં ચહેરા પર પ્રગટી રહેલું પવિત્ર સન્યાસીપણું જોઈને તું હજી બી કંઈ સંપત્ત શીખે તો બહેતર અને નહિ તો ખચ્ચીતજ તું મારી બાજુમાં મારાં તપ્ત પર એસવાને લાયક નથી !”

સર આઘવરની બાજુમાં પડેલી તે રાણી ઉઠી ઉભી થઈ. તેણીનાં હાથ કીંગ નીચાલ તરફ લંબાયા જ્યારે એક કારમી ચીસ તે ઝાહેલ ઓરતના મુખમાંથી નીકળી પડી ! એ પછી બાલ પીખતી કપડાં ચાક કરતી તે એક દીવાનીનીજ અદાથી કીધાણું કરતી તેઓ સર્વે પર ધસવા લાગી !

સૌ કોઈ એ ઘડી આગમ્ય એક નક્લી યુદ્ધ જોઈ વાહવાહ કરતાં ખુશાલ હતાં તે આ ખરૂં જ હેતનાક પરિણામ જોઈને અવાચક ગોચા શક્તિ હિન થઈ પડ્યાં.

તે એક ખરેખરી ‘ટ્રેન્ડી’ હતી ! એક વારની તે તુમાખી રાખવંત કવીન ડેના મગજથી એમગઝ બની ગયલી તે સુંદર લાંબા રાતા સુનેરી બાલો પીખી નાખતી, તે લાંબા રાતા કલોકનાં ચીરેચે ચીરીયાં ઉરાડી મુકતી ઘડીમાં હસતી તો ઘડીમાં રડીને ચીંચ્યારી પાડતી જેવાનું જોટલું હૃદયભેદક તેટલુંજ આનકરૂપી હતું.

તે એકજ કલાકમાં બની ગયલા ઉપરાસાપરી ઉસ્કેરણીભર્યા બનાવોથી તે શાહ્યાનુ પોતાની મગજ શક્તિજ ગુમાવી બેઠી ! લેડી આઘરને તેણીને ભર દરખારમાં કીધેલું તે ખુદ્દુ અપમાન, તે ઉપરથી વધી પડેલી તે બન્ને ઓરતો વચ્ચેની સખ્ત શબ્દોની લડાઈ, આઘવરનું મોહત, અને સેવટ તે શાહી કોર્ટમાં ટુટી ગયેલો પોતાનાં તે હજરતો ભરમ એ સવેથી તે ગઝરી રાણીનાં હોશકોશ તો લેવાઈજ ગયા હતા; તેટલાં કીંગ નીચાલને મહોડેથી તે દપકાના શબ્દો સાંભળતાં તો તે તમામ વિચાર શક્તિજ ખોડી બેઠી ! અરે ! રે ! જે સહ મગઝરીમાં સર ખેચી ઉઠ્યામાં ઉઠ્યા આસાન પર ખીરા-જનાર તે આજે છેક પગો હેંજળની બાકમાં રંગપ્રદ ગાળી હતી ! તો એવી એક પોતાની ખરી સ્થિતિનું જ્ઞાન કરતા પાગલ બની જ્ય તેમાં શી નવાઈ

આહા ! આખરે ને અંતે ખી સારે કરીન ડેના, પોતાને સૌથી ઉચ્ચે ઉપારેની ગણતી તે તુમાખી શાહ્યાનું, આઘવર માટેના પ્યારનેજ ખાતર આ ફેજે પોહચી હતી ! એ શું કુદરત તરફની વ્યાજખીજ શિક્ષા ન હતી ?

કોંગ નીઆલના હુકમથી તે દિવાની રાણીને પરહેજ કરી મહેલનાં અંદરનાં ભાગમાં એ પછી જલદીજ લખ જવામાં આવી !

તે પવિત્ર રાત્રે ને તે શરૂ થતા ક્રીસમસ ડે ના કલાકે તે મહેલ પર જો ગજબ અચાનક હુમલા મીસાલ તુડી પડ્યો તેમાંથી સાવધ થતાં તે સર્વેની લાગણીએ ધણોક વખત લીધો અને અહીં હવે આ ગમનાક સીલા સફા પર આપણે પણ પડદો ઉતારીશું.

પુઢી મોંઢડ, તે વફાદારીનું પુતળું થોડાજ દિવસ ગુરુપંજરમાં એ પછી જીવી પણ લેડી આઘયન જીવી ત્યાં તક એ કારમો કલાક વીસરી જઈ શકી નહિ ! અને તેણીનાં પાછલા દિવસો તે કેમ પુરા કરતી હતી તે તો આપણે પહેલાં પ્રકરણમાં વિસ્તારે વાંચી આવ્યાં છીએ.

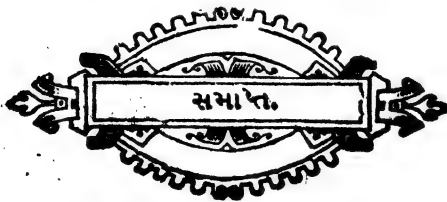
અજબ જેવું તો એ કે તે વડો, સાંવસો અને ગમગીન ખેટો જે બીજા અને નાહતા રોશનચહેરનાં પ્રકાશ અને ખુશનુદી આગળ રાત્રીનાં અધકાર જેવો તેણીને મન હતો તે તેણીની જીંદગીમાંથી ચાલી ગયા પછી તો તે જીવન બીલકુલ અંધાર અને સુનકારજ થઈ પડ્યું ! અને તેથી રોજ પુરાણા તે નોર્મન ચર્ચમાં સર આઘવર મેંકડોશની કબર પર બનાવેલી તે લોખંડી આકૃતીનાં દર્શન કરવા તે માતા જતી અને ત્યાં પછાડાઈ મુગી ભક્તિ અને પશ્ચાતાપના વિલાપમાં કલાકો તક દયાઈ રહેતી એજ તેણીની બાકી રહેલી જીંદગીનું મુખ્ય અને રોજીંદુ કાર્ય થઈ પડ્યું.

કોંગ નીઆલે પોતાની પરણેતર માટે એજ અનુમાન ખેંચ્યું કે પોતાની હલકી વાસનાના ભર દરબારમાં થઈ ગએલા એકરારની ખેનલત, પ્યારની હાર અને આઘવરનો સદાનો વિયોગ એ સામગ્રી લાગણીની જલ્દમ જકડમાં અસીર બની ગયલી તે ઝનુની જુસ્સાદાર ચોરત દિવાની થઈ ગઈ હતી. પણ ગરીબ તે ભર્યો ! તેણીનું વધતું પાપ તો તેની બોલી નજરોથી

ઢંકાએકુંજ રહ્યું, અને કચીન ડેના માટે એટલું બી નસીબવંતજ થયું. ઇલડેરીમ સંબંધનો તેણીનાં જીવનનો નવીન ઉછાળો કોઈ જુલમી દોરની વધતીજ ખાનાખરાબી પેશ કરે તે આગમ્ય દયાળુ ખુદાએ તે ગુનેહગાર પર રહેમ કરી તેણીને વધતાં પાપો કરતી અટકાવી અને તેણીથી ઇજા પામનારાઓનો સવખતે બચાવ કાઢ્યો, પણ તેણીનો કીસ્સો તો કંઈ કાળો સુધી તેઓથી જુલાયો જુલસાયો નહિજ ! અને એ રીતે એક પણ આગમ્યજ લેડી આઇ- અને દીધેલાં શ્રાપ તેણીને ગાયાં આપાદજ કળ્યાં.

સર્વેના તે ખ્યારા, દીલાવર સર આઇવરના મરણને એક અંદાજસર અરસો વીત્યા બાદ સર ઇલડેરીમ અને પ્રીનસેસ રોહનાની સાઝવારી થઇ ! અને તે શાદીરામશનીમાં કીંગ નીઆલની દરખાર તે પછીથી પાછી હસતી રમતી બની ગઈ !

અને બહાલા વાંચક, એ રીતે અત્રે તો “ધુપ” અને “છાંવ”, ખુદો તેજસ્વી ચળકાટ અને જુરો પકછાયો, ખુશી અને ગમી એ બે વચ્ચેનું ભયંકર યુદ્ધ ખતમ થયું; પણ રોઝે અબ્બલથી ચાલતો આવેલો એ ઝંખડો કે જેમાં જીંદગી અને જગતના જોડાણનું મહત્વ એટલું સાચુત છે કે આ દુન્યામાં તો રોઝે કયામત સુધી તે ચાલ્યાજ કરશે ! બંને વગર દુન્યામાં રહેવાનું કે જીવાનું નથી ! બંને એકસરખાં જરૂરી છે ! દિવસની રોશની અને રાતના અંધકારમાં આપણે દમ ભર્યે છીએ તો કહે વાંચનાર, ધુપ છાંવની આ દોરંગી દુન્યામાં વધારે સાફ શું ? કોઢજ નહિ ! તે કીર્તારની સૃજીત તમામ પેદાશ એક સરખી પવિત્ર ને પ્રકાશીત છે અને રહેશે !

સ્થાપી ૧૮૯૮.

જુની દેશાઈ કું

પાયોનીઅર ચુંદરી છાપનારા

દરેક જાતના કપડાં રંગનારા, ફાય-
કલીન કરનારા અને ધોનારા,

૧૮૩, પ્રીનસેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

એલેકઝાન્ડ્રા કોલેજ ઓફ કૌમર્સ.

(સ્થાપી સને ૧૯૦૫)

નામદાર મુખ્ય સરકારનાં કેળવણીખાતાંએ તથા મુખ્યમંત્રીની ઇન્ડિયન મરચેન્ડસ એસોસિએશન રજીસ્ટર્ડ કંપની છે.

આ કોલેજમાં વેપારને લગતી દરેક બાબદો, બુકકીપીંગ એકાઉન્ટન્ટસી, ઓડીટીંગ, બેંકીંગ, કંપની સેક્રેટરી તથા વીમાને લગતી બાબદો તથા શોર્ટ હેન્ડ ધણા કુશળ અને અનુભવી માસ્તરો શીખવે છે. શ્રી ધણીજ મધ્યમ અને હાઈતેથી લેવામાં આવે છે.

દર વરસે વેપારી પરીક્ષાઓ તથા ઓડીટીંગને લગતી પરીક્ષાઓનું રીઝલ્ટ ધણીજ ઉત્તમ આવે છે. ટાઈમ સહવારનાં ૮-૧૫ થી ૧૦-૧૫ અને સાંજનાં ૬ થી ૭.

વધુ વીગત માટે પ્રીન્સીપાલ મીં બાંમળને

તારાપોરવાલા બુકસેલર્સ સામે મલો યા લખો.

વેલીંગ હાઉસ, ૨૦૧, હોરનબી રોડ, કોટ, મુખ્ય.

ઈનકમટેક્સને લગતાં કોષ/પણુ કામ માટે મીં બાંમળને ઉપલેખ ઠેકાણે મળો બ્યાં ઇનકમટેક્સને લગતું દરેક કામ ધણીજ ખાતરીથી કરી આપવામાં આવે છે.

Importers of Pianos,
Organs, Harmoniums,
Gramophones, Musical
Instruments, Rubber
Stamp Requisites and
Harmonium Reeds and
Accessories.

Repairs and Tuning
to Pianos, Organs,
Harmonium and
Gramophone etc.

Accredited Dealers of
the GRAMOPHONE
Company Limited.

Sole Agents for "WINKELMANN'S"
High Grade Tropical Pianos.

Manufacturers of Harmoniums, Rubber, Brass & Metal
Stamps, Brass Name Plates, Stencils, Writing and
Rubber Stamp Inks, Etc.

ENGRAVERS AND DIE SINKERS.

ESTABLISHED 1885.

James Manufacturing Coy.

Head Office No. 407,
Show Room No. 422,

KALBADEVI ROAD,
Bombay 2.

Telegrams: OPERAPHONE.

Telephone: No. 22874.

ડાવેન્જર લેડી કોર્પોરેશન.

— ❧ —
ઇંગ્રેજ સંસારની એક વાર્તા.

— — —
લખનાર:—દીલખર.

— — —
પ્રકરણ ૧.
— — —

“આય પેલી ડાવેન્જર લેડી કોર્પોરેશન અહીં રહેછ. કહેછ કે ઘણી દે-
ખાવલી છોકરી છે. મેં તો નજરે હજી સુધી જોઈ જી નથી. એ પેલા ખુદા
ઉમરાવને વગર શકે તેના ખેતાખ અને મળલખ દોલત માટેજ પરણી હશે.
એનો સાવકો દીકરો અને તેની આયડી એ ડાવેન્જર કરતાં ત્રીસ વર્ષ ઉમ-
રમાં મોટાં છે અને વળી કંઈ પણ અચ્ચાંકચ્ચાંવાળા ન હોવાથી એ ડાવે-
ન્જરનાંજ છ વર્ષનાં નાનાં છોકરાંને ઉમરાવપદ ઉપર આવવાનો મળનો
ચાન્સ છે. હાલના લોર્ડ કોર્પોરેશનને એ જરા થઇને ગમતું નથી. એ મ્હટે
એ ઘણો દીલગીર છે. એના આપ પાછા પરણ્યા ત્યારે એણે તેવણ સાથ
સખત ઝઘડો વટીક કર્યો હતો એવું મને યાદ છે. અને લોકોના બોલવા
પ્રમાણે તો તે ખુદા ઉમરાવના મરણ પછી એ આઈ પોતાના નાહના દીક-
રાને લઇને તુરતજ ઘર છોડી ગઇ હતી અને આ દાવર હાઉસમાં આવીને
ત્યાર પછીની રહેલી છે. બિચારી કેટલી જીવાન ને કેટલી કમનસીબ ! મને
તો એની ઘણી દયા આવેછ. હા, પણ, ત્રેવર ડીઅર, પછી તું શું કહેતો તો?”

કે. વાડયા—ઝવેરી—મી. રોડ. Ph: 42483.

“તે તો હું ભુલીજી ગયો,” ત્રેવર હસીને બોલ્યો, “હા, યાદ આવ્યું. હું રાઇફલ રેન્જને માટે કંઈ કેહવા જતો હતો. પણ, મમ્મા ડીઅર, જવા દો તે વાત, તમે લેડી કોર્પોરેટનની જ વાત આગળ ચલાવો. મને એમાં ધણો રસ પડેછ.”

“પણ તું હસેછ શાનો તેની મને નથી સમજ પડતી,” મીસીસ ડેનજર-શીલ્ડે વાંધો ઉઠાવતાં કહ્યું, “પણ પેલહેમ રાઇફલ રેન્જ માટે તું શું જાણવા માંગતો? હાલના લોર્ડ કોર્પોરેટનના નામ ઉપરથી એને એ નામ આપવામાં આવેલું છે. એ એનો સ્થાપક છે. એ એક ખાનગી કલબ છે પણ તેમાં તુંને દાખલ કરવામાં આવશે.”

“એમ.” કેપ્ટન ડેનજરશીલ્ડે હજી મોઢમમાં હસ્તાં જણાવ્યું, “પણ મારી ભલામણ કોણ કરશે? તમે, પપ્પા કે આપણો થોમસ?”

“તું તારી મશકેરી મુકવાનો જ નથી. શું?” મીસીસ ડેનજરશીલ્ડે જરા ગુસ્સે થતાં પણ ગુંચવાડા સહીત કહ્યું, “તુંને દાખલ થવામાં મુશકેલી શા વાસ્તે પડવી જોઈએ તે હું સમજી શકતી નથી. તારા પપા લોર્ડ કોર્પોરેટન ઉપર લખશે. કહેછ કે. એ ધણો લાયકીવાળો અને સભ્ય માણસ છે.”

“તેમ હોવો જોઈએ,” કેપ્ટન ડેનજરશીલ્ડે કબુલ્યું, “સભ્ય અને લાયકીવાળો બન્ને. ડાવેન્જરનું પણ તેને માટે એજ મત હશે. હલ્લો થોમસ, કેમ ગાડી ઉભી કેમ રાખી?”

“માસ્તર ટ્રેવર રસ્તા ઉપર જુઓની એક નાનો ચેકુસ બરાબર વચમાં ઉભો રહ્યોછ તે ખીસવાજ ના પાડેછ.”

કેપ્ટન ડેનજરશીલ્ડે ગાડીમાંથી બહાર ડોકાવ્યું તો એક અતી ખુબ-સુરત નાનું બુલકું તેઓની ગાડીના ઘોડાના લગભગ નાક આગળ આવી ઉભું હતું.

ચાકથી તે હાંફતું હતું પરંતુ ઘોડાનો કે ગાડીમાં કચડાઇ જવાનો ભય તે નાનાં બાલુડાને ખીલકુલ લાગતો ન હતો.

કેપટન ડેન્જરશીલ્ડ તે ગાડીમાંથી ઉતરીને તે બાળક આગળ ગયો.
“હલ્લો યુ રાસકલ,” તે પોકાર્યો, “શું છે. ઘોડાગાડીની છેક નજદી-
કમાં જવામાં જોખમ છે તે તું જાણતો નથી શું? ખસી જા.”

પણ પેલા નાના બાળકે બજીયાથી હડી જવા ના પાડી. તેણે પોતાની
કાળી ભમ્મર ચશ્મા ઉઠાવીને ડેન્જરશીલ્ડ બણી જોયું.

“હું ઘોડાઓથી જરાબી બીહતો નથી.” તે બાળકે ધીમેથી જવાબ
કર્યો, “પ્લીઝ, હું તમારા કાચમેન પાસ ખેસીને મારા ઘેરના દરવાજા સુધી
જવા માંગું છું.”

“એમ છે? તો ત્યારે આ લેડીની તારે રજા લેવી જોઈશે. આ ગાડી
મારી નથી.”

“હું શેલો કોપીગટન છું.” તે બાળકે કંઈ તુમાખથી પોતાનું નામ
બપકામાં કહ્યું. જાણે તે નામમાં બધા ખુલાસો સમાઈ જતો હોય એમ તે
સમજતો હોય એવો તેનો હાવભાવ હતો. કેપટન ડેન્જરશીલ્ડ તે નાનાં
બાળકને પોતાની માતા આગળ ઉંચકી લઈ ગયો. મીસીસ ડેન્જરશીલ્ડ તે
બાળકની ખુબસુરતીથી છક અને ખુશી થઈ ગયાં.

“ડાવેન્ડર લેડી કોપીગટનનો એ છોકરો હોવો જોઈએ,” તેવણ બોલ્યા,
“તું શું કહેછ, ડીઅર, તારે કાચબોક્ષ ઉપર ખેસવું? વાય, સરટનલી યુ મે.”

“ચાલ ત્યારે ખેસી જા,” કેપટન ડેન્જરશીલ્ડે તેને ઉંચકીને કાચબોક્ષ
ઉપર ગાંઠી દેતાં કહ્યું, “પણ જોજો સમાલીને ખેસજો, ગબડી ના પડતો.”

“અરે ગબડી શાનો પડે અને બરાબર ખેસતાં આવડેછ ને વળી હાંકતાંબી.”

તે ગાડી હવે આગળ ચાલી અને ઘોડાજ વારમાં તેઓ આગળથી
એક ડોગકાર્ટ ધસારાબંધ સામી પસાર થઈ ગઈ. તેમાં એક ઉમ્મરે પુરોલો
જેવો ગૃહસ્થ બેઠેલો હતો કે જેણે બહુ કરડાઈથી તે કાચબોક્ષ ઉપર બેઠેલા
નાના શેલો કોપીગટન બણી જોયું. તે ડોગકાર્ટના પસાર થઈ જવા પછી
નાનો શેલો ગાડીમાં બેઠેલાઓ તરફ ફર્યો અને પોતાનાં નાના ચહેરા ઉપર

ધણું ખીજવાટનાં દેખાવ સાથે બોલ્યો, “એ ગયો તે મારો ભાઈ. હું એને ધિક્કારું છું. મારાં મમ્માંબી એને ધિક્કારે છે. જ્યારે હોય છે ત્યારે એ લોકો મરાય છે.”

મીસીસ ડેનવર્શીલ્ડ અચરત થઈ ગયલાં દીસ્યાં.

“મારાં મમ્માં ધણું બાહુદર છે જો,” નાના રોલોએ આગળ ચલાવ્યું, “એ ગમે તેટલો ગુસ્સે થાય છે પણ મમી ડીઅર તો હસ્યાજ કરે છે. મમ્મા એનું ખુબ પાકવે છે. એને ગુસ્સાથી ઘેલોજ કરી મુકે છે. એ ગુસ્સે થાય છે ત્યારે ઘણો ફની લાગે છે. એ મને મારીકુટીને ઇસ્કોલમાં મોકલવા માંગે છે. પણ દસ વર્ષનો થયા વગર હું નથી જવાનો, મારા મમ્માંબી એમજ કહે છે. મારાં મમ્મા—ઓ પ્લીઝ મને એકદમ નિચે ઉતારો, લેટ મી ડાઉન, મારાં મમ્માંજ આવે છે.” થોમસે ગાડી ઉભી રાખી દીધી અને કેપટન ડેનવર્શીલ્ડે તે નાનાં ભુલકાંને નિચે ઉતાર્યું. નાનો રોલો પોતાની મા પાસે જલદી દોડી જવા માટે બહુજ તતરવીખો પડ્યો હતો છતાં તે ગાડીના દરવાજા આગળ પ્રથમ આવ્યો.

“ગુડબાય, તમે અમને મળવા કોઈ દિવસ જરૂર આવજો. આવશોની? અને આપ ઘોડાઓને બી જરૂર લાવજો.” અને એટલું કહી નાનો રોલો પોતાની માના આવતા આકાર ભણી ધસારામાં ધ દોડ્યો. તે બહાલસોઈ મા પણ પોતાના બહાલા ખેટાને સાંમેથી દોડતો આવતો જોઈને પોતે પણ ખુશીથી પ્રદુહ્લીત બનેલી તે પોતાની દુનીયાની હોલતને ભેટવા સાંખી દોડવા લાગી અને નજદીક આવતાં તે નાનાં બચ્ચાંને પોતાના પેટ પાસામાં દાખી ચાંપીને ભચી મુક્યો. તે બચ્ચેની ખુશાલી અનહદ અને અતેરી હતી. કેપટન ડેનવર્શીલ્ડ તે દેખાવ જોઈને મનથી ઘણો અચરત તેમજ આનંદી થયો. તે એક ઘણો નજીવો બનાવ હતો છતાં માતાની પ્યારની બલહારીના એક અવનવા નમુના તરીકે તે તેના મગજમાં છપાઈ ગયો.

પ્રકરણ ૨.

કેપટન ટ્રેવર ડેનજરશીલ્ડને બધા ઉડીયા વા લાગતા હતા. તેને બહુજા એકલવાયુ લાગતું હતું. તેનો વખત નીહતાં નીહતો ન હતો. હિન્દુસ્થાન ખાતે લશકરી નોકરી બજાવીને તે છેક પાંચ વર્ષે એક અઠવાડિયું થયુનોજ ઇંગ્લાંડ ખાતે પોતાના બાપને મકાને એક ટુક રજા ભોગવવા આવ્યો હતો. લશકરી નોકરીની ધાંધલ પછીની આ શાંત ગામડેની જીંદગી તેને ખીલકુલ અનુકુળ આવતી નહિ હતી. અહીં તો તે સવારે સકાળેથી ઉઠતો, પાંચ છ માઇલ ખેતરોમાં ફરી આવતો, જો કે તે તેને ગમતું હતું છતાં તે એક ઘોડા ઉપર સવાર થઈને એથી બમણા માઇલો ગેલપ કરી આવવાનું બ્યાદા પસંદ કરતે કેમકે તે હિન્દુસ્તાનમાં તે મુજબ ટેવાયલો હતો. પછી તે નાસ્તો લેતો અને તે બાદ પોતાના વૃધ્ધ પિતાની સાથે બાગમાં તેને મદદ કરવા ઉતરતો. પોતાના બાગની રખેવાલીમાં અને પાસબાનીમાં પોતાના પિતાજીને હદ વિનાની ઉલ્લટ લેતાં જોઈને તેને ઘણી રમુજ ઉપજતી.

પછી બપોરે જમવાનો સમય થતો અને જમીને તેના પિતા તો રાખે- તાનો વિસામો લેવા પોતાના ખીજાનામાં જતા. આજે તેની માતાએ કોર્પોરે- ટન પાર્કમાં પોતાની સાથે ફરવા આવવાનું તેને આમંત્રણ કર્યું, “માઇ ડીઅર, એ બધી જગ્યાઓ ફરવાઈ ગયલી છે. તું એ નવેસરની બદલાઈ ચુકેલી જગ્યાઓ જોઈને છક થઈ જશે.”

અને તેમ તેએ ગાડીમાં સવાર થઈને ઘર બાહર નિકળ્યાં. રસ્તામાં તેઓને શેલો કોર્પોરેશનનો ભેટો થયો અને તેની જાલી માતાએ ડાવેજર લેડી કોર્પોરેશન માટે જે વાતો કરી તે સિવાય કશાં ખીજાંથી કેપટન ડેનજરશીલ્ડ આકર્ષાઈ શક્યો નહિ. તે બન્ને મા દીકરા દી ટાઇમે ઘરે પાછાં

ફર્યા અને પાછો ટ્રેવર આ છ મહિનાની તેની આ લાંબી રજા આવા ક્યાર જેવા એકાંતવાસમાં કેમ વીતશે તે માટે મુજબ લાગ્યો. ડીનરનો વખત થતાં તે ડીનર લેવા ઉતર્યો, અને પીરસાયેલું સાદું પણ સ્વાદીષ્ટ ખાણું તેણે ગુપ્તગુપ્ત ખાધું. તે જાણતો હતો કે આમજ તેને બાકીના બધા દિવસો કાઢવાના હતા અને ખચ્ચીતજ તે તેના જેવા ચટપટીયા જીવ માટે તો ભયાનક આદતરૂપ હતા. જમી લીધા પછી તેના માતૃપિતા હંમેશાં પાના રમવા બેસતાં અને કલાક બે કલાક એમ તે બેઉ બુદ્ધિઓ પોતાને સોહોવારી લેતાં. આ વખતે તમામ એકસો પડેલો કેપટન ડેનજરશીલ્ડ ઘર બાહર નિકળી પડ્યો. સુર્યનારયણ અસ્ત પામેલા હોવાથી અંધકાર ફેલાઈ રહ્યો હતો અને ચાંદ પણ તણુ થયેલો ન હોવાથી ત્યાં સર્વત્ર કાળાશ વ્યાપી રહેલો નજરે આવતો હતો. તે પોતાના ઘરમાંથી બાહર પડીને ખેતરોને રસ્તે ચાલવા લાગ્યો. અહિં તહિં ભરાઈ બેઠેલા જનજનાવરો તેના પગલાંના પડાથી ચમકી ઉડીને નાહસભાગમાં પડી જતાં તેણે જોયા. તે એમ પોતાના વિચારોમાં આગળ ને આગળ ચાલી જતો હતો તેટલાં એક તીણી સીસોડીનો સાહદ તેને કાંને આવ્યો અને તે ચમકીને ઉભો રહી ગયો. જરા વારમાં પાછો તેજ સાહદ જરા વધારે લંબાઈને અને વધારે પરગરો તેને કાંને પડ્યો. એ શું હતું ! તે અજ્ઞપ થયો. વગર શકે તે એક સીગનલ હતી. મગર શાની ? ચોરાંટ-ચાઓનો દોર તે તરફ અવારનવાર જતો થતો હતો એમ તે જાણતો હોવાથી તે તુરત એદાર થઈ ગયો અને જો બાબુથી તે સાહદ આવ્યો હતો તે તરફ સાવચેતીથી મગર ધસારાબંધ ચાલ્યો. એક ગીચ ઝાડીની ઘટા આગળ આવી પુગતાં તેણે તે ઝાડોની બીજી બાજુએજ કોઈના ચાલવાના પગલાંનો નરમ અવાજ આપાદ સાંભળ્યો અને પછી એક ધીમો અવાજ તેના કાને આવી પડ્યો.

“તમે જવાબ કેમ આપતા નથી ? તમારી ધારણા અને બીહધરાવવાની લાગેજ. પણ તમે ફાવવાના નથી. મેં તમને ક્યારના જોયલા છે. ચાલો, આ ક્ષણ લેવ અને જાઓ. ગુડ નાઇટ.”

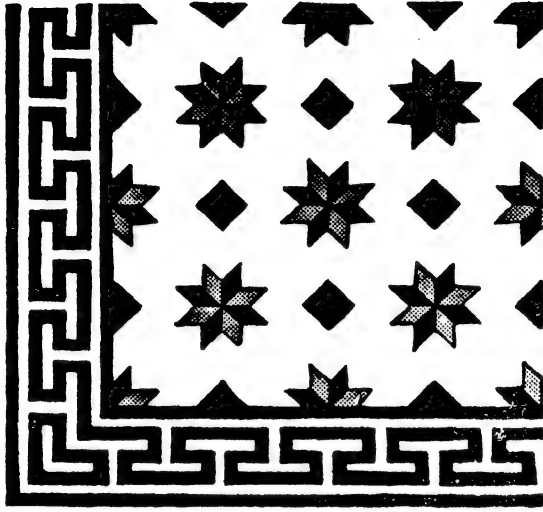
તે શબ્દના સાહદમાં ગુસ્સાનો ગુગવાટો અને ધિક્કારનો છાપ જો કે તે ધીમે હતો છતાં આખા સમાયલો ડેનજરરીલ્ડ બરાબર જોયો અને બરાબર તેજ વખતે તેનાં પગો પ્રાસ એક નાનું સફેદ ખરખીડું આવી પડ્યું. અને ઝાડીની પેલી બાજુનો આકાર ઝડપથી ચાલી જતો જોવાયો.

એક પણ ટ્રેવર ડેનજરરીલ્ડ સ્તબ્ધ બનેલો આમોશ ઉભો. પછી ઝટ વાંકો વળીને પેલું ખરખીડું ઉપાડી લીધું અને તે જતા આકારની પુઠો ધાચો. તે તે નાહસી જતા આકારના ધીમા પગલાંના પડકાર ઉપરથી દોરવબને તેની પુઠે પુઠે ધસ્યો. અને જરાજ વારમાં તે આકાર એક ઓરતનો હતો એમ તેના કપડાં ઉપરથી તે ખુલાસાવાર જોઈ શક્યો. હવે તેણે પોતાની ઝડપ અમણી કરી. પણ તેજ વખત તે આકાર એક બાજુની ઝાડીમાં અલોપ થઈ ગયો. તે ઝડપથી તે તરફ દોડ્યો પણ તેજ વખતે ઝાડની એક નાની ડાખ-લીનો સામુત માર તેના મોહડા ઉપર આવીને પડ્યો અને તે એક દુઃખની કળ સાથે પાછો હઠ્યો. તેણે પોતાના મોહડા ઉપર હાથ ફેરવ્યો. તે બે ત્રણ ટેકાણેથી તે લોહી ઝડપતું થઈ અંધારું માલમ પડ્યું. તેજ વખતે એક નરમ ધિક્કારભર્યા હસવાનો સાદ તેણે પ્રાપ્ત સાંભળ્યો. પણ તે તરફ દોડી જતાં તેણે જોયું કે તે ત્યાં એકલોજ હતો.

પોતાની શોધમાં નારીપાસ થયેલો તે હવે પોતાને ધરે પાછો ફર્યો. તેની માતાએ તેને દાખલ થતાં સાથે તેના મોહડા ઉપરના ચીરાઓ જોયા અને તે ગભરાટથી પુકારી ઉઠી, “માઈ ડીઅર ટ્રેવર, એ તું ને શું થયું? તું ને એટલું મોંડું કેમ થયું?”

“કંઈ નહિ, મમ્મા, બીહો ના, એ તો ખેતરોમાં રખડતાં અંધારામાં અને એક ડાંખલી વાગી. તમે મારે મારે બંદગી સાર ખોટી થતાં હશે, આપ એમ સોરી.” પછી તે નાના સંપીલાં કુદાં ખે રાતના બીજાને જવા અગાઉની રાખેતાની બંદગી મામુલ મુજબ કરી લીધી. અને પછી સઉ સઉના કમરામાં સુવા માટે વિદાય થયાં.

વાપરો.

ભા ર ત ટા ઇ લ સ

ભારત ટાઈલસ (ગાલીયા લાદીઓ)

સ્વદેશી સરતા અને વીલાયતી માલથી ચઢયાતા છે
શો રૂમ-૨૦ એપોલો સ્ટ્રીટ, અલાહાબાદ બેંક સામે, મુંબઈ.

ટે. ૨૨૩૬૭.

પોતાના રૂમમાં જઈને કેપટન ડેનજશ્ચીલ્ડે પેલું અનાયાસે તેને મળેલું એનવેલપ પોતાના ખીસામાંથી બાહર ખેંચી કાઢ્યું અને ટેબલ ઉપર મુક્યું. તેણે જોયું કે તે લગાર કુલેલું અને ભારે હતું.

હવે તે શું કરે ? આ જાનરજસ્ટીથી મળવા પામેલા પરખીડાને ફાડયા વિના તેની પાસે ખીજને દીરગ શો હતો ? તે ફાડીને તેમાંથી તે ભરમને લગતો કંઈ ખુલાસો જાણવાની જરૂર શું તેને નહિ હતી ? પણ તેણે તે એનવેલપ ખોલતાંજ નાસીપાસી સાથે જોયું કે અંદર ફક્ત એકનોટસો હતી. કશું ખી કાગળ નહિ હતું. કશી ખી ખીજ નીશાની નહિ હતી. તેણે ગણી જોતાં જણાયું કે તે બંધી મળીને ૧૫૦ પાઉંડની ગવરમેન્ટ કરનસી નોટો હતી. તેણે તુરંતજ તે ઓરડામાં ટંગેલાં કેલેન્ડર બાણી જોયું. આજે ૨૫ મી માર્ચ હતી. તેણે તે તારીખ તે પરખીડાં ઉપર લખી લીધી અને પછી નોટો તે માંહે પાછી મુકી દઈને પોતાના ખીસામાં મેલી.

“મને લાગેછ કે જ્યાં છે ત્યાં કોઈ બિચારી બાઈને બેંકમેલ કરવામાં આવેછ. શું આ રસ્તેથી કે જ્યાંથી એ મને મળ્યું ત્યાંથી દાવર હાઉસમાં જવાતું હશે ? વેલ આઈ વન્ડર ? સવારનાં પહેલું કામ હું એ જોવાનું કરશી.

પ્રકરણ ૩.

ખીજે દિવસે રવીવાર હતો. અને ટ્રેવરને પોતાના માઆપ સાથે દેવલમાં જવાનું હતું. તેના માઆપ ધાર્મિક યજ્ઞનદારીમાં બહુ ચીવ્વટ હતાં. અને કોઈ પણ રવીવારે દેવલમાં જવાને હરગેજ થઈને ચુકતાં નહિ હતાં. તે તેથી બહુ વહેલો ઉઠ્યો. અને તેના ઘરખટલાનું કોઈ પણ માણસ જો

કે. વાડયા—ઝવેરી—માન્ટરોડ. Ph: 42483.

તે અગાઉ તે ધરખાહર નિકળ્યો. તે ગઈ રાતની પેલી યાદગાર જગ્યાએ ઝડપથી પહોંચી ગયો. અને ત્યાંની અતરાફનો ખરાબર વિચાર કરીને તે ચોક્કસ એવાજ અનુમાન ઉપર આવ્યો કે ત્યાંથી એક આડકત્રે રસ્તે દાવર હાઉસ બહાર બેસક જવાનું હતું ત્યારે તેનું અનુમાનજ ખરું હતું. તે કાંઈ ભુલ કરતોતો નહિ હતો. શું તે ખનવાજોગ હતું? એક ઓરતનાં ભિતરનો ભેદ પરાણે જાણી લેવા તે ખીલકુલ ઇંતેજર નહિ હતો. તે એક સુખ્યો સદ-અહસ્થ હતો અને કોઈના પણ ખાતેનના ભરમોમાં જાણઅજાણ માથું મારવા મુતલગ તલખગાર નહિ હતો. મગર તો ખી આ ખાખત જરૂરી હતી. તેની ગમે એટલી પણ અનધમ્મ છતાં તેને એક ત્રાપ મારનારનો યા તો જસુસનો અવશ્ય ભાગ ભજવવો પડનાર હતો.

તે પોતાના માખાપની સાથે દેવલમાં ગયો. તે ગામના જુજવી લોકોનું એક નાનું ગેધરીંગ ત્યાં ભેગું થયલું હતું. પણ કોર્પોરેટનવાળાઓ માંહેલું કોઈ પણ ત્યાં હાજર નહિ હતું. તેણે પોતાની માચને તે વિષે સવાલ કર્યો.

“એ લોકો અહિં કદી આવતાંજ નથી,” મીસીસ ડેનજરરીલે જવાબમાં જણાવ્યું, “એ લોકને અહિંના પાદરીની ગંધ ગમતી નથી. લેડી કોર્પોરેટન તુમાખનું ડીચકું છે.”

“અને ડાવેન્જર?” ટ્રેવરે પાછો સવાલ પુછ્યો.

“તેણી તો કેડે ખી જતીજ નથી એવી મને ખબર છે. જો કે પોતાના ખુદા ભરથાર સાથે તો તેણી ચાલુ દેવલમાં હાજરી આપતી હતી. પણ તેના મરણ પછી તો તેણીએ કેથે ખી બાહર જવાનું તદ્દનજ તજ દીધું છે. ડાવેન્જર લેડી કોર્પોરેટન માટે લોકોમાં એવું એવું ને એટલું એટલું તો બોલાયછ કે તેનો શુમારજ નથી. નિંદા ઘણી ઘાતકી ચીજ છે. એટલુંજ નહિ પણ સાવ અકલવીન પણ છે. એ હજી એક બચ્ચુંજ છે. જો કે એક બચ્ચાંની માય છે. એને હાલના લોર્ડ કોર્પોરેટન કે તેના કુટુંબ સાથે ખનતુંજ નથી. તે પોતે એકલવાઇજ અલાહેદી રહેછ, એણે પોતાનો

અધી જીવ પોતાનાં અચ્ચાંમાં ભરી મુકેલો છે. મેં પોતે પણ એ ડાવેજરને નજદીકમાંથી જોઈ નથી પણ લોક કહેછ કે તેણી ઘણી ખુબસુરત અને તેણીનું હસ્તાનું ઘણું દીલજીત છે.” મીસીસ ડેનજરરીલે ડાવેજર લેડી કોર્પોરેશનનું ઘાંસતાન ચાલુજ રાખ્યું અને કેપટન ડેનજરરીલે તે બધું આતુરતાથી સમજી લીધું. ડાવેજરના સમાગમમાં તેને બહુ વિચિત્ર રીતે આવવાનું થતું હતું. પેલી એન્ક નોટસો હતી તેના ગજવામાં મોજુદ હતી. તે તે વિષે પોતાના માથાપને કેહવાનું વાજબી વિચારતો નહિ હતો. પોતાનાજ બુદ્ધિબળથી તે એ વાતનો નિર્ણય લાવવા ચાહતો હતો. બનવાભેગ હતું કે તે ઝોરતની આબરૂ સાચવવાનું તેના હાથમાં આવી પડ્યું હોય અને તેની ગળવણી કરવાની તેની ફરજ એક ગૃહસ્થ અને એક સીપાહીઅચ્ચા તરીકે અનીવાર્ય અને પવિત્ર હતી. વળી તેને વિચાર આવ્યો કે એ બેકમેલના પૈસા મેળવનારો પેલો ખરો ઘણી હાલમાં શું વિચારતો હશે ને શું કરતો હશે ? તે ડાવેજર લેડી કોર્પોરેશન ઉપર ખીજવાઈ ઉઠ્યો હશે અને કદાચ તેણીને સતાવણીઓ પણ કરતો હશે. પણ તેનાથી હાલમાં કશું પગલું ઉતાવલે ભરી ભરી શકાય એમ નહિ હતું.

ખીજે દિવસે લોર્ડ કોર્પોરેશનનો ભેટો તેને અનાયાસે થઈ ગયો.

“કેપટન ડેનજરરીલે, આઈ થીન્ક,” તેણે નમન કરીને તે વાતને સ્વીકાર કર્યો.

“હું તમારેજ ત્યાં આવતો હતો. મને ગઈ કાલેજ ખબર પડી કે તમે અત્રે રજા ઉપર આવ્યા છો; અને મને લાગ્યું કે તમને અમારી રાહફલ ક્ષમાં આવવાનું ગમશે.”

“યુ આર વેરી ગુડ,” ટ્રેવરે જવાબ કર્યો, “આઈ શુડ બી ડીલાઇટેડ.”

“થેંકસ, ત્યારે આજે બપોરે જરૂર આવજો. મારે ત્યાં મારા કઝીનસો આવેલા છે. એક લશકરમાં નોકરી છે અને ખીજ બી એકમે મિત્રો છે. ત્રણને શુમારે આવશે. જો તમને ખીજું કંઈ વધારે અગત્યનું કામ નહિ હોય તો?”

કેપટન ડેનજરશીલ્ડે તે આમંત્રણનો ખુશીથી સ્વીકાર કર્યો અને તેઓ છુટા પડ્યા.

બપોરે મુકરર કરેલે વખતે તે રાઇફલ ક્લબ ઉપર ગયો.

“હીયર યુ આર, તમેજ કેપટન ડેનજરશીલ્ડ કે ? તમને આવકાર આપવાનો મને હુકમ મળેલો છે મારો કઝીન મોડેથી આવવાનો છે.” એક બાવીસ વર્ષની વયના તરૂણે ટ્રેવરને ચાંપીને શેકહેન્ડ કરતાં ઉત્સાહથી કહ્યું. “મારું નામ ગાર્ડ છે. અને હું કોર્પોરેશન કુટુંબનો છું. પેલો ઉભોછ તે મારો ભાઈ રોજર છે. અને પેલા બે શેકયાઓ અહિંના વતનીઓ છે. બીલકુલ એચકી અને યુબીઓ છે, વીસ વારને છોટથી પણ એક ધાસની ગંજ પણ વીંધી શકતા નથી. જોઈ તમારી ગન.”

ડેનજરશીલ્ડે તે તુરત આપી અને તે બીજાઓ સાથે ઇન્ટ્રોડ્યુસ થયો.

ટ્રેવર અચ્છો નીશાનબાજ હતો અને તેને કેમ્પમાં શુટીંગની ચાહુ પ્રેક્ટીસ મળેલી હોવાથી તે પોતાના પુરા કોર્મમાં હતો. તેણે એ કળાની પોતાની કુશળતાથી ત્યાં હાજર રહેલા સઘળાઓને છક કરી મેલ્યા.

“બાઈ જ્યોર્જ, યુ આર એ કેક શોટ,” ગાઇએ ખુશાલીથી ખુબ પાડી. અને તેજ વખતે એક ઓરતનાં મીઠાં મંજુલ હસ્તાના સાદથી તેઓ સઘળા ખળભળી ઉઠ્યા. તેઓની જાણથી તમામ અંગજી ડાવેન્જર લેડી કોર્પોરેશન તેઓ પાછળ આવી ઉભી રહી ગઈ હતી અને તેઓની રમત નીહાળતી હતી. ટ્રેવર ડેનજરશીલ્ડે જોયું કે તે એક ખરેખર સ્વરૂપવાન સુંદરી હતી.

“એક્સલન્ટ,” ડાવેન્જરે કહ્યું, “તમે ધણાજ અચ્છા નીશાનબાજ છેવ.”

કેપટન ટ્રેવરના હેયાં તે કોમ્પલીમેન્ટથી હરખાઇ ગયાં અને તેણે પોતાની નજરો ઉઠાડીને તે રૂપસુંદર રમણીની મનોહર ચશ્મોમાં જોયું. તે બન્નેની આંખોના મેળાપે એક વિચિત્ર અસર તેઓના તનબદન ઉપર કરી. તે બન્ને ચશ્મો એક સામઝી જુગી પડી.

“કમ નાઉ” ગાઇએ ખુબ પાડી, “યુ હીટ, તમે પણ તમારી શુટીંગ

કળાનું ઇન્ટેલેક્શન દેખાડો. તમારા દેશના દરેક જન ખી ફાઈન સોટસ રહેછ.”

“માઘ ડીઅર બોયઝ, આજે વર્ષો થયાં મેં રાષ્ટ્રફલને ટચ કીધી ખી નથી. હું એ વાપડવાનું હવે તો લગભગ ભુલી ગઈછ.”

“ઓ, નોનસન્સ, ઓસ્ટ્રેલીયન્સો કદી કંઈ ચીજ ભુલતા નથી, કેપ્ટન ડેનજરશીલ્ડ તમે તમારી બંદુક ભરો, અમે જોઈએછ કે એવણુ અહિંથી નાહસી જતાં નથી.”

“તમે લોક ઘણાજ અડપલા છેવ,” ડાવેન્જર પ્રોટેસ્ટ કર્યો, “હું તો અહીં ફક્ત જોવા આવેલી. મને જે ફાયરીંગ કરતા પેલહેમ જોશે તો તેવણુ ક્રાકાનો મીઝાસ ચસકી જશે.”

“હેંગ પેલહેમ,” ગાર્ડ પોકારી ઉઠ્યો. “એ તો હંમેશનોજ એવો છે.”

કેપ્ટન ડેનજરશીલ્ડે પોતાની રાષ્ટ્રફલ ભરીને તેણી સમક્ષ ધરી.

“શું એ મારે માટે છે ?” ડાવેન્જરે સવાલ કર્યો. “એ કેમ વાપડવાની છે ? ઓ આઈ સી, થેન્ક્સ ઇમેનસલી. હવે તમે બધા મારી આગળથી ખસી જાવ. હું ફાયર કરંછ,” અને પછી તેણીએ નેમ લઈને બંદુક છોડી. કેપ્ટન ડેનજરશીલ્ડ ચક્રીત થઈ ગયો. જે દ્રવ્યતાથી, જે મક્કમતાથી અને જે અચ્છી નીશાનખાજીથી તે જવાન તારણીએ નેમ લીધી તે જોઈ તે ખચ્ચીતજ હેરત રહેયો. તે નાનુક રૂપસુંદરીએ ઘણી આખાદ નેમ લીધી હતી. અને બરાબરજ તારગેટની ખુલસ આંધને વીધી નાખી હતી. કેપ્ટન ટ્રેવરસે તેણીને સુઆરક્યાદી આપી કે જે તેણીએ હસ્તે વઢને સ્વીકારી.

તેણીએ તેની રાષ્ટ્રફલ તેના હાથમાં પાછી સ્વાધીન કરી અને પછી દુરથી આવતા પેલહેમને જોઈને પુકારી ઉઠી.

“જોવ પોર્ચાઓ, મેં શું કહેલું પેલી ગમથી પેલહેમજ આવેછ. અને હું ફાયરીંગ કરતાં પકડાઈ ગઈછ. કેપ્ટન ડેનજરશીલ્ડ, મને મળનાર ઇપક્ષ માટે હું તંમને જવાબદાર ગણુશ. કેમકે તમે મને બંદુક ભરી આપી હતી.”

અને એટલું કહી તે રમણી એટલું તો મનઆકર્ષક દીલજીવ હસવું હસી પડી કે જેણે કેપ્ટન ડેનજરશીલ્ડના હૃદયને સોચર વીધી નાખ્યું.

શું આ રૂપસુંદરી પોતાનો પાત્ર બરાબર ભજવી જાણનારી એક પાહ-વરડી એકત્રેસ હતી યા તો હૃદયના ઉછલતા ઉમલકાઓને આધીન એક સ્વ-તંત્ર બોલી બાળા હતી. કેપટન ડેનજરશીલ્ડે તેજ વખતે એ વાતનો નીર્ણય કરવાનો કસદ કરી જોયો. મંગર તેણીના ખુશનુમા હસવાના ચલકાટ હેઠલ તે એટલો તો ચુમરાહ બની ગયો હતો કે તે કશાં પણ શેવટ ઉપર આવી શક્યોજ નહિ.

પ્રકરણ ૪

પેલહેમ, લોર્ડ કોર્પોરેટન, તે નાની ટાળકા તરફ ધીમે ધીમે આવ્યો, તેનાં ભવાંઓ ગુસ્સાથી ચઢેલાં હતાં અને કોઈ વાતથી ખાસ નાખુશ બનેલો તે લાગતો હતો.

“તમે આજે બપોરે ધરમાંજ રહેશો એમ હું ધારતો હતો,” તેણે પોતાની હેટ ઉંચકીને કંઈ કરડાકાથી તે શબ્દો ઉચ્ચાર્યા.

“એમ?” ડાવેન્જર લેડી કોર્પોરેટને હસી પડીને કહ્યું, “ત્યારે તમે મને હજી બરાબર પીછાણતાજ નથી.”

“પણ મને લાગેછ કે તમારે એનજેન્જમેન્ટસો તો બરાબર પાળવાંજ જોઈએ,” પેલહેમે તીખાસથી કહ્યું.

તે રૂપસુંદરીએ ટ્રેવર ડેનજરશીલ્ડ તરફ આર્ચીતું જોયું. અને પછી પાછી હસી પડી.

“હું કોઈને પણ જવાબ દેવાને બંધાયેલી નથી,” તેણીએ ખુશાલ દીલે નફકરો જવાબ આપ્યો, “સિવાય કે મારાં જોખીને.”

પેલહેમે ટ્રેવર સાથે શેકહેન્ડ કરી તેને આવકાર આપ્યો અને તે માં દીકરાં વચ્ચેની ખટપટ હાલ તો હયાંજ અટકી.

“તમે બધાઓ આજે મારે ત્યાં ટી લેવા આવો. દાવર હાઉસ હોલ

“Indian Princess” Bed Covers.

“Indian Princess” છાપના આરટી-
શીશયલ સીટ્કના તરેહુવાર રંગના અને ડીઝાઇનના
ઘટાલીયન બેડ કવર્સ સસતા અને ટકાઉ હોવાનેગુલીધે
આજે દરેક ઘરમાં વપરાયે છે. જેઓ આ છાપના
બેડ કવર્સ વાપરે છે તેઓ સતોષ પામ્યા છે.
તમે પણ એક વાર વાપરી જુઓ અને બાવા
આફમના વખતથી એકની એક જાતના ચારસા
આદર વાપરવાનું જુલો જશો.

દરેક આબરૂદાર વેપારીને ત્યાં મલશે.

એરીસ્ટોક્રેટીક તેમજ મધ્યમ વર્ગનાં બાનુઓનું
અપ-ટુ-ધી-મીનીટ આર્ટીસ્ટીક ભરતકામન
માનોતું મથક.

તમારી સેવામાં ખુશખબરીઓ પ્રસંગોતે
અનુસરતી સુંદર સાડીઓ,
અપ-ટુ-ડેટ જ્વાકો, અને માંગો
એવી ફાંકડી ડીઝાઇનનાં જમ્.
લાંઓનો એક દીલચાકર્ષક
જંગી સ્ટોક
તૈયાર
છે.

ધી ફાઇન આર્ટ નીડલ વર્ક ડિપાર્ટમેન્ટ

યાદ રાખજો.
સંગીન કામમાંજ
સંગીન લાભ રહે છે.
તમામ જાતના ભરતકામના
સર્વોપરીપણા માટે અમારું
ડિપાર્ટમેન્ટ હિન્દુસ્તાનની રાણીઓ
અને વગવાળાં મંડળોમાં પ્રસંશા
પામેલું છે.

વાજબી કામ—વાજબી દામ.

એક ભરતબા ત્રાયલ લઈ જુવો.

માલેક—મીસ ધનબાઈ ફરદુનજી બનાજી,
આદરામાન્ય રોડ, ખમ્બાલા હીલ, મુંબઈ.

થાને વધારે નજદીક છે. તમે ખી ચાલો પેલહેમ. આ લીધા પછી આં લોકો પાછા નીશાનખાજીએ આવશે ત્યારે આપણે નીરાંતે ખીઝનેસ સંબંધી વાતો કરીશું.”

કેપટન ડેનજરશીલ્ડને લાગ્યું કે તે રમણી તે અધું બોલતી હતી ત્યારે પણ તેના તરફજ પોતાની તીરફી નીગાહો ફરકાવી રહી હતી. લોડ કોર્પોરેટને કશો પણ જવાબ કર્યો નહિ. પણ તેણે બધાઓ ભેગું ડાવર હાઉસ તરફ ચાલુ મુક્યું.

“મારા દીકરાને તે દિવસે તમે કોચબોક્ષ ઉપર બેસાડ્યો તે બધો ખુશખુશ થઈ ગયો હતો,” ચાલતાં ચાલતાં ડાવેજરે પટપટારો કર્યો, “મીસીસ ડેનજરશીલ્ડની એ મેહરબાની માટે હું એવણની ઘણી ઉપકારી છું. હું તેવણને મળવા આવવા બહુ ઇતેજર છું. તેવણ મને મળશે ?”

“મોટી ખુશી સાથે,” ટ્રેવરે ધડગતે હૃદયે ખુશી સાથે કહ્યું, “તમે ક્યારે આવશો.”

“જો બનશે તો કાલે,” તેણીએ તુરત જવાબ કર્યો, “અપોરના એવણને ફાવશે, હું સાડચારને સુમારે આવું તો કંઈ અડચણ છે ?”

“જરા ખી નહિ. તમારા દીકરાને ખી સાથે લાવજો.”

“કેપટન ડેનજરશીલ્ડ ઘણાજ અચ્છા નીશાનખાજ છે, પેલહેમ.”

“હું એ સમજીને ખુશી છું.” પેલહેમે કહ્યું. “પણ હમણાં તો તમારી નીશાનખાજની પરીક્ષા થઈ રહેલી હતી.”

“હા, ને તેથીજ તમને ખુશ થવાનું કારણ મળ્યું હશે. મારે ખુલાસો કરવો જોઈએ, કેપટન ડેનજરશીલ્ડ, કે હું એક ઓરટ્રેશ્યન ખુશ રેનજરની છોકરી છું અને છ વર્ષની ઉમરથી હું અંદુક વાપડતી આવી છું. તમારો રેકૉર્ડ એટલો મગરૂરીબર્યો અલખતાં નહિજ હશે.”

“અચ્ચીતજ નહિ.”

“મારી નીશાનખાજની શક્તિનો ખુલાસો તમને એ પરથી મળ્યો હશે,” તેણીએ એક અનેરૂ મધુર હસ્તું કરતાં કહ્યું.

ટ્રેવર ડેનજરશીલ પાછો ગુંચવાડામાં પડ્યો. તેણે જોયું કે લોડ કોર્પોગટનના ચેહરા ઉપર ખુલ્લી કરાજ ફેલાઈ રહી હતી કે જે અલખતાં ડાવેજરે પણ ચોક્કસ જોઈ હશે મગર તેણીને તેની ભલદરકાર દીસતી હતી અથવા તો જાણીજોઈને તે તેનો ગણકાર કરતી નહિ હતી.

આખે રસ્તે તે રમણીએ તરેહવાર વાતો કર્યા કરી. ડાવર હાઉસમાં આવી પુગતાં તુરતજ આ માટેની તૈયારીઓ ચાલી, નાનો રોલો દોડતો આવેલીને પોતાના પુરાણા ફ્રેન્ડ ટ્રેવરને ખુશાલીથી વળગી પડ્યો અને તેના ચેહરા ઉપરનાં ધગ્ગના માર્કોએ જોઈને બોલ્યો.

“આ તમને શું લાગ્યું’છ, કોઈ સાથે લડવા ગયલા કે? મારાં મમ્માં કેહતાંતાં કે તમે તો સોલજર છેવ ને સોલજરોનું કામ તો લડાઈ કરવાનું.”

“નહિ, હું છેલ્લા ત્રણ વરષ થયાં કોઈ પણ લડાઈ ઉપર ગયો નથી. એ તો રાતના અંધારામાં મને ઝાડની ડાંખલી વાગી.”

“તમે ફીમયાની લડાઈમાં ભાગ લીધેલો કે?” રોલોએ નવો સવાલ કર્યો.

“નહિ, ત્યારે તો મારો જન્મ ખી નહિ થયેલો.”

તે નાનો ચેકુસ આ જવાબથી અજબ થયેલો દીસ્યો.

“મારા પપ્પા તો ફીમયાની લડાઈમાં લડેલા,” તેણે ગુંચવાડાથી કહ્યું,

“તમે શું મારા પપ્પા જેટલા ધરડા નથી.

“નહિ.”

“ત્યારે શું મારા મમ્મા જેટલા ઉમરવાળા છેવ?”

ડાવેજર લેડી કોર્પોગટન આ વેળાએ કેપટન ડેનજરશીલના બચાવમાં હસતી આવી ઉભી.

“મારા બ્હાલા દીકરા, હું કેટલી ધરડી છું તે કોઈ કોઈ જાણતું નથી ને ચાલ તું હવે તારી આપા પાસ ચાલી જ. અહીં તારું કામ નથી.”

નાના રોલોએ જવાની આનાકાની કરી. તે કેપટન ડેનજરશીલ્ડથી છુટો પડવા દેખાઈતો નારાજ દીસ્તો હતો.

“તમે મારી સાથ ફીકેટ રમવા પાછા આવશો?”

“હા, જરૂરજ,” ડેનજરશીલ્ડે હસીને તેને વાહયો.

“મને તમે ધણા ગમેાછ,” તે નાનાં બાળકે પટપટારો કર્યો,

“તમે મારા પપ્પા જેવા લાગોછ. જે કે તમે તેવણુની કાની ફીમયાની લકાઈ લડવા તો નથી ગયલા.”

અને કેપટન ડેનજરશીલ્ડને લાગ્યું કે તે ચતુર બાળકે પોતાના મન મુજબની સૈાથી ઉચી કોપલીમેન્ટ તેને આ શબ્દોમાં આપી હતી, ડાવેન્જર લેડી કોર્પોરેટન આ પછી નાના રોલોને ત્યાંથી ઉપાડી ગઈ અને કેપટન ટ્રેવરને લાગ્યું કે તે બન્ને મા દીકરા આ મોટા ઘરખટલામાં તમામ એકલવાયાં, તળયલાં અને પરાયાં જેવા લાગતાં હતાં.

પ્રકરણ ૫.

ડાવેન્જર લેડી કોર્પોરેટન બીજે દિવસે પોતાના આપ્તા વચન મુજબ ટ્રેવરના બાપને ઘરે બપોરના બારને સુમારે પધાર્યાં. ટ્રેવરેજ તેણીને આવકાર આપ્યો.

“મને તમને આવકાર આપવાની સત્તા મળેલી છે. મમ્માં રેડીગટનની ફકાને ટી સાફ કેકસો લેવા ગયાં છે. હમણાજ પાછા આવતાં હશે અને તેટલાં તમારે મારી કમ્પની ચલાવી લેવી પડશે.”

ટ્રેવરનું કહેવું સાંભળીને ડાવેન્જર એક ખુશાલ દીલછત હસ્તું હસી પડી.

“બટ હાઉ ફની,” તેણી બોલી, “ખાસ મારે સાફ કેકસો લેવા મમ્માં જતે બાહર નિકળ્યા. વેરી કાઈન્ડ ઓફ હર, પણ તમનેજ કાંચ નહિ મોકલ્યા હશે?”

“મને?” ટ્રેવરે અન્યબી પ્રદર્શિત કરી, “થું તમે એમ ધારોછ કે મમ્મા આણું એક નાનુક કામ મને સોંપે?”

“વોટ એ લવલી રૂમ ! અને આય વાયોલેટસો કેટલા મજાના છે,” એક ટેબલ ઉપર સુંદર રશીયન વાયોલેટસથી ભરેલું વાઝ જોઈને ડાવેન્ડર લેડી કોર્પોરેટન ખુશ થઈને બોલ્યાં, “મને કુલોનો અત્યંત શોખ છે. શેલો અને હું કુલો તોડવા અવારનવાર ભટકીએ છીએ, કેપ્ટન ડેનજરથી દૂર તમને ઇંગ્લાંડનાં ગામડાંની આ લાઈફ ગમેછ કે ? કડવા આવતું હોશે.” તેણીએ એમ કહેતાં પોતાની મનોહર ચશ્મો તે જવાન સોલજરના ચેહરા ઉપર ડેરવી.

“કડવા આવતું હોશે પુછોછ ? બોલોજ નાં. જીવતા જીવત કપરમાં પુરાવા જેવું અહીં તો કંઈ લાગેછ. આય શાંત જીંદગી કદાચ આપણે ધરડાં થઈને પસંદ કરતાં થઈશું મગર આય આપણી ઉમરે તો તે તદ્દનજ ન સાંખી શકાય એટલી ભયાનક છે.” કેપ્ટન ટ્રેવરે તે શખ્દો બાર મેળીને સંઘળા કહ્યા, જાણે તેના ઉપર હરી રહેલી ડાવેન્ડરની જાદુઈ ચશ્મોના દબાણ હેઠલ તે બોલી રહ્યો હોય એમ તેને લાગ્યું અને તે શખ્દો બોલાઈ ગયા પછી તેનાં મનમાં વળી એમ પણ વિચાર આવ્યો કે તેણે એવા વિચારો દરશાવવામાં શું ગફલતી કે ભુલ કરી હતી.

“અચ્ચીતજ,” ડાવેન્ડરે ધીમેથી કહ્યું, “અહીંની જીંદગી તમે કહેછ તેવીજ આપ્તા છે. તમે તો તેમાંથી થોડુંકમાં છુટા થશો. મર્દ માત્ર છુટો થઈ શકે પણ મારા જેવી એક દબાયેલી અને એકલવાઈ ઓરતનું શું ? તેણીને આપડીને ઠરાવેલી સીમાઓ ને મુકરર કરેલીજ દીવાલોમાં રહેવાનું રહ્યું. તેમાંથી છટકવાનું કે છુટા થવાનું સદ્ભાગ્ય તો મારા જેવીને ફાલે નથી.”

“કાંય નહિ ? બધું બનવાકાળ છે. કોશિશ કરતાં હેતુ ફળી શકે એમ તો તમે માનોછની ?”

“હા, તમે તેમ કરી શકો. એક ભલી ઓરત કદાપી તેમ કરી શકે પરંતુ હું તેવી ભલી નથી. હું માનુંછ કે હું એક ભલી માતા છું, પણ ત્રે કરતાં જસ્ટી ભલી કહેવડાવાનો મને કરીશ હક નથી. હું આ તમને ખાસ એટલા માટે કહું છું કે ગઈ કાલે મારા બેબીને રમાડતી વખતે તમે મારી-

તરફ જાણે હું એક સાધવી કે દેવી હોઉં. એટલા બધા પુણ્યભાવથી જોઈ રહ્યા હતા, હું સાધવી નથી, હું દેવી નથી, મારાં બચ્ચાને સહવાર સાંજ બાંધીના જે કલામો હું શીખવું છું તે શિવાય બ્યાદ પ્રભુભક્તિ મેં કદી કરી નથી. હું દેવલમાં કદી જતી નથી. મેં મારો બધો જીવનન મારાં બચ્ચામાં ભરી મુકેલો છે અને તેને સારી રીતે ઉછેરવાને માટે તેને એક ગૃહસ્થ નહિ પણ ભલો માણસ અને તે બી એવો ભલો કે જે ખુદને ચાહ્ય અને સારી સ્વચ્છ જાંદગીએ જીવે તેવો ભલો માણસ અને એવો તેને બનાવવા માટે હું મારી સર્વ શક્તી અને બુદ્ધિબળ વાપડી રહી છું. બેશક તેમ થવાથી તો અમો વચ્ચે એક અંતર થશે કે જે કદાપી જોડી શકાશે નહિ, પણ માહરો તેને માટેનો પ્યાર એટલો તો બળવાન છે કે તેના વીયોગયા અંતરની મને તુંબા નથી. હું આ તમને એટલા માટે કહી રહી છું કે તમે મને એક દેવી માની લેવો નહિ. હું તો છતી આંખે આંખળી છું, પણ મારું બચ્ચું તેમ નહિ અને તે જોવાની દરેક કાળજી લઈ રહી છું.”

તે શબ્દો ધણા આગ્રહભર્યા ઉચારથી ડાવેજરે ઉચાર્યા પણ તે પુરા થતાંજ પાછું તેણીનું પેટું મનમોહન હસવું તેણીના મોંહ ઉપર ફેલાઈ રહ્યું અને કેપટન ડેનજરરીલ્ડના મન મગજને ભ્રમીત બનાવી રહ્યું.

“હું કોઈ વખતે ધણા જાનરડાઓ કરતી ફરૂ છું. સામા માણસોને ચમકાવી મુકું છું કે જેમ મેં તમને મારી ઓળખ આપતાં કહ્યું કે હું એક બુશરેનજરની છોકરી છું ત્યારે પેલહેમ કેટલા ગુસ્સે થઈ ગયા હતા. હું જાણું છું કે એમ મારે કબુલીજ લેવું જોઈતું નહિ હતું, પણ એવા ભાંગડા તો હું વાટનીજ ફરૂ છું, વળી મેં એ બી જોયું કે તમે તે સાંભળીને ચમકેલા નહિ.”

“મેં દુનીયા ધણી જોયલી છે,” ડેનજરરીલ્ડે જરા હસીને કહ્યું, “અને વળી એમાં ચમકવા જેવું છે બી તે શું?”

“તમે ઘણા ભલા છેવ, ને વળી કશી પણ ખાલી મગરૂરી વીનાના. આપણા લોકોને અજબ મતની સુગો ભરાયલી રહે છે તેથી તમે નીરાળા દીશો છે.”

“નહિ, છોકરૂં તેમ નથી. મને પણ ફેટલીક સુગો છે, પણ લેડી કોર્પોરેટન, તમારા બાબમાં તેઓ આડે આવી શકે તેમ નથી. તમે ઘણું ખુલ્લા દીલના, ભોલાં અને પ્રમાણીક આચારવિચારના છેવ, તમારી ચાલચલણ ડાઘ વિનાની છે.”

“સાવધાન રહો,” લેડી કોર્પોરેટને ઝડપથી કહ્યું, “મેં તમને અગાઉથી પુરતા ચેતાવેલા છે.”

“હીક, હું તમને વચન આપું છું કે હું તમને ઘણું મોહટા માની લેવશ નહિ, મગર હું તમારી એક બાબતમાં સલાહ લેવા માગું છું. એક બાબત કે જે મારા મનને ઘણી ગુંચવાવી રહી છે.”

લેડી કોર્પોરેટને તે સાંભળીને ટૂંકે જ બહુ તીક્ષ્ણતાથી જોયું.

“તમે કાંઈ બીજાઓની બાબતમાં મારી સલાહ લેવા માગતા નથીની?” તેણીએ પુછ્યું.

“કાંઈ નહિ જણાયલા ઇસમે મને ચોક્કસ બાબતમાં ઘણો વમાસણમાં ઉતારી દીધેલો છે અને તે વાસ્તે હું તમારી સલાહ માગું છું અને કદાચ તમારી મદદ પણ.”

“વેટ એ મીનીટ, મારામાં વિશ્વાસ મુકવા જેટલી તમારી ખાતરી છે? મને પુછ્યા વગર તમે એ બાબતમાં કામ લઈ શકો એમ શું નથી? શું બીજા કોઈની સલાહ તમને ઉપયોગી થઈ પડવાની નથી? બીજાઓના ભેદોમાં માથાં મારવાનું હું પસંદ કરતી નથી તેથી તમને કહું છું.”

કેપ્ટન ડેનજરરીલ્ડ આ વેળા લેડી કોર્પોરેટનના ચહેરાનું બારીકાઈથી નીરક્ષણ કરી રહ્યો હતો. તેણે જોયું હતું કે તેણીના મોહક મુખઝ ઉપરના બાવો કશા બી અદલાયા નહિ યા ના તો કાંઈ બીહાઈલી કે ગભ-

રાયલી દીસતી હતી. તેણીની મધુર ચશ્મો એક પણ માત્ર પણ ખંચાઈ કે ઓશકાઈ નહિ હતી.

“મારી ખાતરી છે કે એ બાબદ તમારી સાથે વાત કરીને હું કોઈને પણ અગવડમાં મુકતો કે હેરાન કરતો નથી. આ બનાવ બન્યા પછીથી હું કોઈને બી કનસલ્ટ કરવાને માગતોજ હતો અને મને લાગેછ કે તમેજ માત્ર તે માટેના લાયક માણસ છો. મેં આઈ ગો ઓન ?”

“હું તમને હવે કેમ ના કહું ? એવું તે અહિં જંગલજહાનમાં શું બન્યુંછા !”

“અચ્ચીતજ, અજબ જેવું છે. અહિનાં એકાંતમાં પણ એ અજબ જેવું બને એ બનવાકાળ છે. શનીવારની રાતે આ બનાવ બન્યો હતો. રાતના જમી લઈને હું બાહર ફરવા નીકળ્યો હતો. અંધારામાં હું ધીમે ધીમે ચાલતો હતો, તેટલાંમાં એક સીપડીનો સાદ આવ્યો. મને લાગ્યું કે કંઈ ચોરાનો હાથ હશે તેથી હું અટકી ગયો, પણ તેટલાં તો એક ઓરતનો સાદ મને સંબોધતો આવ્યો, તેણીએ મને પુછ્યું કે હું જવાબ કેમ કરતો નહિ હતો અને શું મારી ધારણા તેને બીહધરાવવાની હતી. હું તેણીને કંઈ જવાબ આપું તેટલાં તો તેણીએ એક પરખીડું મારી તરફ ફેંક્યું અને ત્યાંથી નાહી. મેં તે પરખીડું ઉપાડી લીધું અને તેણીની પુકે ધાયો કે તેણીને કહું કે તેણી કંઈ ભુલ કરતી હતી, મગર તેણી મને થાપજ આપવા બેસી હતી. તેણી એક ઝાડીમાં ભરાઈ ગઈ અને અંધારાનો લાભ લઈને મારાં મોહકાં ઉપર ઝાડની એક ડાંખનીનો ફટકો માર્યો. હું ફટકાના પચડાથી અટકી ઉભો અને તેનો લાભ લઈ તેણી ત્યાંથી તીરી ગઈ. પછી હું ઘરે આવ્યો. અને પેલું પરખીડું ખોલી જોતાં તેમાંથી દોહડસો પાઉંડની કરનસી નોટસો નીકળી. એ નોટો હજી મારી પાસે છે. હવે કહો, લેડી કોર્પોરેશન, તમે શું ધારો છો, મારે શું કરવું.”

લેડી કોર્પોરેશન પોતાની ચશ્મો અચસ્તીથી પોરપરાક ખુલ્લી કરીને તેનું સાંભળતી બેસી હતી.

“મને લાગેછ કે એકજ રસ્તો તમારે માટે મોજુદ છે અને તે પોલીસમાં જવાનો.”

કેપટન ડેનજરરીલ્ડને આવા એક જવાબની જરા પણ વક્રી નહિ હતી. તેણીની તે સલાહથી તે ચક્રીત થઈ ગયો. તેણે તો પોતાના ચોક્કસ અનુમાનો ઉપર મોહટો મદાર બાંધ્યો હતો. આ તો કંઈ ઉલટું જ પરિણામ આવતું હતું.

“મને લાગેછ કે કોઈ બિચારી ચોરતને અહિં બલેકમેલ કરી રહેતું છે. હું એ પૈસા તેણીને પાછા સ્વાધીન કરી દેવા માંગું છું. પોલીસમાં જવાથી તો ચાવાચીવી થશે અને ગાદેરાત મળશે.”

“પણ તેમ કેમ બનશે ?” ડાવેન્જરે અજ્ઞયથી બતાવી. “એ કોણના પૈસા છે તેની તમને માહિતી કેમ પડશે ?”

“શું એના માલેકને શોધી કાઢવામાં તમે મને મદદ નહિ આપશો ?” ડેનજરરીલ્ડે નિરાશ થઈને સવાલ કર્યો.

તેણીએ નકારમાં માથું ધુણાવ્યું.

“હું કોઈને પીછાણતી નથી કે મારો કોઈ વગવસીલો કે લાગવગ નથી. હું અહીં એકત્રી જુરતી જાદગીએ જીવું છું. મારી નાહતી દુનીયામાં એવું કદી બન્યું નથી. એક પ્રાઇવેટ ટીટેક્ટીવ તરીકે કામ કરવાની મારી શકિત નથી.” કેપટન ડેનજરરીલ્ડ, હું દીલગીર છું કે એ બાબતમાં હું તમને મદદ કરી શકતી નથી. મને વાજબી લાગતી સલાહ હું તમને આપી ચુકી છું.”

કેપટન ડેનજરરીલ્ડ મલા મુજવણ ને વિચારમાં પડી ગયો. શું આ ચોર તને બનાવતી હતી. શું આ ચોર તને આંખોમાં ધુળ છાંટતી હતી. શું તેના અનુમાનો ખોટાં હતાં કે મક્કમ સ્ત્રી ચરીત્રની કસોટીએ તે ચઢી રહ્યો હતો ?

“એક ખીજ સલાહ હું તમને આપી શકું એમ છે.” ડાવેન્જરે જરા વિચાર કરીને કહ્યું.

“લોડ કોર્પોરેશન પાસે જાઓ અને તેની સલાહ લેવો. એ અહીંના મેજસ્ટ્રેટ છે એટલે તમને મદદ કરી શકશે.”

ડેનવરશીલ્ડ લેડી કોર્પોરેશનનાં મુખ્યામાં જોયું, “થું તમે મને તેની પાસે જવાની સલાહ આપોછ?”

“હા, કેમકે એ સહેલો માર્ગ છે તેમજ સર્વથી સરસ છે. તમારી જગ્યાએ હું હોઉં તો તેમ કરું. પેલહેમ કરડો છે પણ લાગણીવાળો છે.”

“આમ સી,” કેપ્ટન ડેનવરશીલ્ડ ટાલુકો કર્યો. તેણે જોઈ લીધું કે તેની અટકલો સાવ ખોટી હતી. તેણી તમામ નિર્દોષતાથી સાદાઈથી અને પ્રમાણીકપણાથી બોલતી હતી.

“ઠેકયું; હું એ બાબદ ઉપર વિચાર કરશ. પણ લેવ મમ્માં ડીઅર આવી લાગ્યાં.”

પ્રકરણ ૬.

ડાવેન્જર લેડી કોર્પોરેશનને તે બપોરે તરેહવાર વાતો ચલાવીને વાતોનું ગાડું પોતેજ એકલે હાથે ગળાડતું રાખ્યું. ઓસ્ત્રેલીઆની અને પોતાની ખુશ જવાન જીંદગીની આગલી યાદો તેમજ સીડની ખાતે કે જ્યાં તેણી કેળવાઈ હતી, ત્યાંનાં સઘળાં સ્મરણો તેણીએ ડેનવરશીલ્ડ કુટુંબીઓને કહી સંભળાવ્યાં. પોતાના ઘરડા વર લોર્ડ કોર્પોરેશન સાથે પોતાની ટુંકી પરણેલી જીંદગી દરમ્યાન તેણી કોન્ટીનન્ટ ઉપર પુસ્તક ફરી હતી તે બધાંની વીગતો પણ તેણીએ વીસ્તારથી વર્ણવી.

વખત એમ ઝડપથી વહેતો ગયો, અને ચાહ ક્યારે લેવાઈ અને તે ઉપર ખીજે એક કલાક ક્યારે અને કેમ વીતી ગયો તે કોઈને માલમ પડ્યું નહીં.

“અહુ મોહું થઈ ગયું, હવે મારે જવું જોઈએ,” લેડી કોર્પોરેશન અધિકાર વ્યાપતો જોઈને ઉઠી ઉભી થતાં કહ્યું, “તમને મને ઘરે મુકવા આવવાની કોઈ જરૂર નથી, કેપ્ટન ડેનવરશીલ્ડ.”

પણ તે જવાન કેપટને તો પોતાનો કાટ પહેડી લઇને હેટ ઉપાડી.

“હું એ પ્લેઝર ગુમાવા માંગતો નથી,” તેણે હસીને કહ્યું.

તે દીલરૂઆ બહુ મંજુલ હતી.

“અને તમે તમારાં મધરને લઇને મને મલવા આવશોની ?” તેણીએ તેની સાથ ચાલુ મુકતાં વાતો કરી, “આજે મને અહીં ઘણી ગમત પડી છે, તમારાં મમા પપા બેઉ બહુ માયાલુ ને મહેરબાન છે.”

“પણ એ બંને કરતાં મને તો એક બીજીજ નજી માયાલુ ને મહેરબાન દીસે છે, લેડી કોર્પોરેશન,” ત્રેવરે હસીને કહ્યું, “સામા માણસને સુખી બનાવવાનો નાદર હુન્નર તેણીના હાથોમાં રમી રહેલા લાગે છે. શું તમે ઘાકી ગયાં નથી ?” લેડી કોર્પોરેશન ત્રેવર ભણી જોયું. જાણે તે જવાન સોલજરના બોલવાનો અર્થ શું કરવો તે તેણી સમજી શકી નહીં હોય તેમ.

“નહીં, જરા બી નહીં,” તેણીએ જરા વારે હસીને કહ્યું, “ખરેખર તો મને ઘણી મજા પડી છે ને પછી તમે એવું રૂઝ અનુમાન તમારા મગજના ધખારાને લીધે કાંય ઉપજાવો છ ? માયાળુ અને મહેરબાન દોસ્તોની કંપનીની મજાહજ કાંઈ ઓર રહે છે અને વળી તે લોકોની કંપની કે જે લોકો તમને ખુબસુરત, ભલાં ને સદગુણશાલી માને છે તેવાંઓની સોબતનો આનંદ તો વળી કાંઈ ઓર અનેરો રહે છે.”

“અને હું તમને ખરેખરજ તેવાં માનું છ.” ડેનજરરીલે જરા હીંમત પકડીને કહ્યું.

“હુ યુ ? હા, મને લાગે છે કે તેમ હશે,” લેડી કોર્પોરેશન જરા વીચારમાં પડીને કહ્યું, “પણ યાદ રાખજો કે મેં તમને અગાઉથી ચેતાવેલા છે. તમે મને એકદમ ઉંચે ઉપારે ચઢાવી ના દેતા. તમે કે તમારા જેવા મરદો મારામાં જે ચીજ જોવાની ખાહેશ રાખે તે ચીજથીજ હું અભાગણી બેનસીબ છું. એ કદી બી વીસરી જતા નાં.”

“લેડી કોર્પોરેશન, તેથી કાંઈ મારા વીચારોમાં પલ્લતો આવે એમ નથી.” ડેનજરરીલે દરાવથી પાછું કહ્યું. “તમારા સદગુણો હું જોઈ ને પીછાણી

શક્યો છું અને તેથી એવી ખાહેશ હું ધરાઉં છું કે તમે મારી તરફ સહેજ માયાળુ બનો, સહેજ મીત્રતાનો હાથ લંબાવો. હું જાણીને ઘણો દલગીર છું કે તમે સુખી નથી; પણ મેં હમણાજ તમને કહ્યું તેમ તમારામાં સામાન્યસને સુખી બનાવવાની અજબ કલા છે. એ કલાનો લાભ તમને ભવિષ્યમાં મળશે. મને લાગેછ કે હમણાં પણ તમને થોડો થોડો મલે છે.”

“તમને કોણે કહ્યું કે હું સુખી નથી?” ડાવેન્જરે જાણવા ચાહ્યું.

“તમે પોતેજ તેમ બોલ્યાં છો.” ત્રેવરે ગંભીરાધથી કહ્યું, “તમેજ મને કહ્યું છે કે છતી આંખે તમે આંધલાં જોવાં છો.”

“ઓ, હા,” ડાવેન્જર બોલ્યાં, અને પછી પાછું પોતાનું મધુર મંજુલ હસ્તું હસી પડ્યાં. “વેલ, કોઈ દિવસે એ મારો અધાપો દુર થશે. કેપ્ટન ડેનજરરીલ્ડ, કદાચ તમે મને મુખી ધારતા હશે અને નબલાધઓથી ભરેલી—પણ, એ બંને દુરગુણો મારામાં છે, મગર તે માટે મારો કોઈ ઇલાજ નથી. જીંદગીને હું ગંભીરાધથી સમજી શકતી નથી, અગર હું તેમ સમજવા જઈ તો મારાથી તે સહેવાયજ નહી. કારણ તમે જાણોછ કે હું તમામ એકલવાઇ છું—હું અને મારા બચ્ચું. અને વળી ઘણી મુશકેલીઓ સામે મને પાથ ભીડવાની છે. ઓ હું ઇચ્છુંછ કે તમે મને બરાબર સમજી શકો. હું પોતે સમજી શકતી નથી કે તમારાં યુગ ઓપીનયનને માટે હું કાંય એટલી બધી ઈતેજાર છું. મારી અને મારાં બચ્ચાં તરફની તમારી મહેરબાની બનાવકાળ છે કે તેનું કારણ હોય. તમે અમારે માટે સારાં વીચારો એ હું જોવા ચાહું છું. તમે મારાં ઘર જોયું છે. એ કેદખાનામાં હું કેમ જીવું છું તે નીખંચું છે. ગઈ કાલે તમે મારા ડ્રોઇંગરૂમનો દેખાવ જોઈને અચરત થ—એલા દીસ્યા હતા પણ તેમાં હું જરા બી ફેરફાર કરી શકતી નથી. મને તેવી સત્તા નથી. પેલહેમ જે હું તેમ કરું તો, કદી મને માફ કરે નહી,” તેણી એક પણ બોક્ષની અટકી અને પછી આગળ વધાર્યું, “અને એ હું તેમ કરું તો બી કાંઈ મારાં ઘર એક પરસ્તાનમાં ફેરવાઈ જાય એવું હું

માનતી નથી. એ ગંધાર જેવા મક્કનનો ભયાનક દેખાવજ કોઈ કાળેખી બદલાઈ નય એમ હું માનતી નથી. મને તે માંહેલી હવા પણ ગુંગલાવનારી લાગે છે, કાંચ તેનું કારણ તમે સમજી શકશો. હું ઓસ્ત્રેલીઆમાં મારી જવાનીમાં ખુદ્શાં જંગલોમાં સ્વચ્છ આનંદી હવા ઘોરતી ફરેલી છું. એટલે અહીંનું ગીચ વાતાવરણ મને ગુંગલાવી નાંખે છે. મારાં બચ્ચાંને ખાતર હું એ બધું ચલાવી લેવું છું. એ એક દીવસે મહાન માણસ થશે, જો કે એ કદી ખી જાણવાનો નથી કે તેની માથે કેવે ગુંગલાતે દમે એક કેદખાનામાં સબડીને તેને ઉછેર્યો છે. એવા ખ્યાલોથી હું તેને સદા દુરજ રાખશ, અને એ માફ નુરે ચશમ મોટો થઈને મારો દાહડો વારશે, માફ છુટાપણું આપશે જો કે હું તે વેળા છેકજ ધરડી ને જાંદગીના યોગ્યથી કચડાઈ ગએલી હોવશ.”

તે જુસ્સાભર બોલાયલા શબ્દો અટકી ગયા અને તેણીના નાજુક ધ્રુજતા હોઠો ચપ્પટ ખીડાયા. પોતાની લાગણીઓનો લુધવાટો ગુસ્સો છુપાવવા તેણીએ લગાર ઝડપથી ચાલવા માંડ્યું. કેપટન ડેનજરરીડ ઉપર તે શબ્દોની સચોટ અસર થઈ હતી.

“હું સમજ્યો,” તે બોલ્યો, “હું સમજ્યો; પણ હંમેશ કાંઈ એવા દીવસો રહેવાના નથી. તમારી જવાન જાંદગીમાંજ એવા ફેરફારો આવશે કે જે તમને સુખી બનાવશે. જાંદગીની મગ્નહ કાંઈ હંમેશની એક સરખી રહેતી નથી. દુઃખનો બદલો સુખમાં મલી રહેશે, અને તમને, લેડી કોર્પોગટન, તમને તેનો બદલો જરૂર મલશે.”

“બદલો !” ધ્રુજતા હોઠોએ લેડી કોર્પોગટન બચડી.

“યસ, ઇટ ઇઝ બાઉન્ડ ટુ કમ,”

“ટેક યુ,” તેણીએ પોતાનો નાજુક હાથ તેના હાથોમાં બેરબીને કહ્યું. “તમે ધણુંજ ભલા છો અને તમારી એ ભત્રી. ઇચ્છા માટે હું તમારી ધાંણી આભારી છું. મગર તમે અને તમારાં ભલાં મમા અને છેકજ માયાથી છગાડી ના મુકતાં. નહીં તો હું અસંતોષી થઈ જવશ, બલકાળેજ બનશ. મારાં

જુનાં ઘરની અને દેશની વાત કરતાં હું હમેશાંજ ખીચકી જાઉં છું. હાલની જીંદગી માટે ફરીયાદનો શોર ઉઠાવું છું. એ મારી કઠાય મુખર્ખી પણ કહેવાય. અને એ મારી મુખર્ખી તમે ચલાવી લેવા જોઈએ બહા બન્યા છો તે માટે હું તમારી આભારી છું. તમે મને મલવા જરૂર આવજો. આવશોની ? ગુડબાય.”

પ્રકરણ ૭.

કેપટન ડેનજરશીલ્ડે ડાવેન્ડર લેડી કોર્પોરેશનની સલાહ ઉપર લાંબો દર્યાકૃત કર્યો અને આયદા લોર્ડ કોર્પોરેશનને જઈ મળવાના ઠરાવ ઉપર આવ્યો. તે રાતે પાર્કમાં જે વિચિત્ર અનુભવ તેને મળવા પામ્યો હતો, અને પેલી નાણાંની રકમ અનાયાસે બલકે બળજબરીથી તેનાં હાથોમાં આવી પડી હતી તેના નીકાલ તે લાવવાજ માગતો હતો.

લોર્ડ કોર્પોરેશન તે જવાન કેપટનની આ કથણી લક્ષ્યપૂર્વક સાંભળી. કેપટન ડેનજરશીલ્ડ તે તેને કહી સંભળાવતો હતો તે વેળા તેણે પોતાની ચગોર ચશ્મો તે જવાનના મુખડા ઉપર બહુ તીક્ષ્ણતાથી ડેરવી રાખી. ડાવેન્ડર, ડેનજરશીલ્ડવાળાઓને મળી ગયા પછીનો તે દિવસ હતો અને લોર્ડ કોર્પોરેશન તે પોતાના પરાણાને પોતાના સ્ટડી રૂમમાં રીસીવ કર્યો હતો. તે પોતે પણ એક સોલજર હતો અને જવાન કેપટન ડેનજરશીલ્ડની સીપાઈ બચ્ચાને જાનતી વર્તણૂક અને રીતભાતે તેના ઉપર સારો છાપ પાડ્યો હતો. ટ્રેવર ડેનજરશીલ્ડની વાર્તા સાંભળીને તે ઉમરાવને ધણો અચંબો ઉપજ્યો. તેણે તે કથા એક પણ બોલ વચમાં બોલ્યા વિના ગુપચુપ સાંભળ્યા કરી હતી.

“તમે કહો છ કે ડાવેન્ડર લેડી કોર્પોરેશનની સલાહ ઉપરથી તમે મારી પાસે આવ્યા છો,” ટ્રેવરની વાતનો અંત આવતાં તે ઉમરાવે કહ્યું.

“હા, એમજ છે,” ટ્રેવરે સાદાધથી અને શાંતીથી જવાબ કર્યો. તેણે પોતાની વીટક કહી સંભળાવા અગાઉજ એ વાતનો ધશારો તે ઉમરાવ આગળ કર્યો હતો અને તે જોઈને ખુશી થયો કે તેના સાંભળનારા ઉપર તેની અસર થવા પામી હતી.

“હું એમ પુછું,” લોર્ડ કોર્પોરેશનને તે જવાનના મુખડા ઉપર પોતાની ચશમે ઠેરવેલીજ રાખીને ધીમેથી પુછ્યું, “કે તમને એ બાબદ તેણી આગળ વાત કરવાનું કેમ સુખ્યું.”

આ સીધા સવાલથી તે જવાન જરા રાતો મારી આવ્યો.

“તે માટે હું કંઈ ખુલાસો ખરેખર તો તમને આપી શકતો નથી,” તેણે કહ્યું, “મને લાગ્યું કે એવણુ અત્રે વસતાં સઘળાઓને પીછાણુતા હશે અને તેથી આ પૈસાના માલેકને શોધી કાઢવામાં મને મદદ કરશે. જો તેમ બન્યું હોત તો હું આ બાબદ તમામ ખાનગી રાખતે. હું ખરો હોઉં કે ખોટો પ્રશ્ન હું એમ માનું છું કે એક ઓરતના ભેદનો સફેદ કરવામાં હું વાજખી માનતો નથી,” તેણે એમ કહેતાં લોર્ડ કોર્પોરેશનના કરડા મુખડામાં સીધું જરા બી ડગમગ્યા વગર જોયું.

“તમારી માન્યતા ખરી છે એમ હું બી માનું છું,” લોર્ડ કોર્પોરેશનને જરા વાર વિચારમાં રહીને કહ્યું, “પણ મને કહો, કેપ્ટન ડેનજરરીલ્ડ, કે એજ તમારી માન્યતા અનુસાર એક ઓરતને એ ભેદ માટે વિશ્વાસમાં લેવાનું તમે કેમ વાજખી વિચાર્યું ? શું એ ડહાપણુભર્યું હતું ?” લોર્ડ કોર્પોરેશનનો અવાજ નમાનો અને સખ્યતાભર્યો હતો, મગર ટ્રેવરનો ચહેરો તે બોલોથી ગુસ્સાથી ધમધમી આવ્યો. તેણે લગાર ગુસ્સાથીજ જવાબ આપ્યો, “હું જાણુતો હતો કે લેડી કોર્પોરેશન એક વિશ્વાસ મુકવા લાયક બાનુ છે; નહિ તો હું તેણીની સલાહ કદી નહિ પુછતે.”

“આઈ સી,” લોર્ડ કોર્પોરેશને હંડાધથી કહ્યું, “જો કે તમારી તેણીની સાથની પીછણુ તો માત્ર દોઢ દિવસનીજ છે. એ ઘણા ઉતાવળો ને હુલવળ્યો

મુંબઈની પ્રજા માટે ભરોસેદાર દવાઓ.

આત્મશાન અને વૈદિક જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવામાં આપી જીંદગી ગાળી માનવ્યાંદ
મેળવનાર અને ભરેલ તરેહનું બીકટ દરદોમાં આરામ આપી

નામ કાઠનાર સુરત ગોપીપુરાના પારસી વધદિ
ધનજીશાહ મે. ખ. હાથીખાનાવાલાની

અનુભવસીધ દવાઓ પેટ દવાઓની પેઠે બચરવાલ કુટુંબોને મુંબ-
ઈમાં સસ્તી મહે, તે ઘેર બેઠાં ગંગા જેવું છે તે સધળું વીગતવાર
જાણવા માટે અમને મળે અથવા તેનું સાહિત્ય મંગાવી જુવો.

મનુષ્ય દેહને અમૃતરૂપ એવો દેહામૃત પાક એમની એક
અમુલ્ય શોધ છે. શરીરના દરેક અંગ્યવને બેઠતા જીવનરૂપ
તત્વો પુરા પાડીને કુદરતી ચેતન શક્તિ આપે છે. રૂ. ૧૫ નો
પાક એક માસ ખાતાં હોહી વીર્ય વધીને દેહ પુષ્ટ થાય છે.

અને વજનમાં અવશ્ય વધે છે. તેમજ

રૂ. ૧૦ ની રોયલ કસ્તુરી ગોળી.

નં. ૫૪

એક બહુ કીમતી અંબર મોતીની ગોળી.

કીમત—રૂ. ૨૦, ૧ ખાસની.

કેટલગ મંગાવો. એ દવા સુરતથી મોકલશે નહીં પણ આ પેટરૂપ
દવાને દરદો મચક ન આપે તો જરૂર સુરત, ગોપીપુરા ધનજીશાહ
મે. ખ. હાથીખાનાવાલાને લખીને જલાજ કરાવવા.

ઉપલી દવાઓ વી. પી. થી મોકલવામાં આવશે નહીં પણ દવાના
અરધા પછિસા એકવાન્સ લેવામાં આવશે ને બાકીના વી. પી. તથા
પેકીંગ ચાર્જ જે થશે તે સાથે વસુલ કરવામાં આવશે.

આખા હિન્દુસ્તાનમાં એકલા વેચનાર:—

પેશતનજી શાપુરજી નારીએલવાલા,

લીપટન બીલીંગ, એપોલો સીટ, મુંબઈ.

નાનુ બ્રાસ વર્ક્સ,

હાકોરદ્વાર, મુંબઈ નં ૪.

ઘર સંસારને લગતું તમામ ફર્નિચરનીચર, જેવું કે ખુરશીઓ, ટેબલો, કોચો, ડીપાઇઓ, અભરાઇઓ, ઇત્યાદી તરેહવાર ડીઝાઇનનું તેમજ ઓશીસ અને બેંક રેલીંગ્સ; ઇલેક્ટ્રીક બ્રેકેટસો વીગેરે માંગો તેવી આરડીસ્ટીક ડીઝાઇનનું અમારા કારખાનામાં બને છે.

દામ માલના પ્રમાણમાં ખી-જાઓ કરતાં કાફાયત છે એમ નાયલ લીધાથી ખાત્રી થશે.

એક વખત પધારો
જુવો.

NANU BRASS WORKS,
Thakurdwar, Bombay.

વિશ્વાસ કહેવાય, બટ લેટ ઘેટ પાસ. તમે પેલી ભેદી નોટો તમારી સાથે લાચાછ કે ?”

“હા, હું લાવ્યોછ,” ટ્રેવરે કહ્યું. તે જવાન કેપટનને ઘણી શરમીલગી અને ગુસ્સો ઉપજ્યો. ડાવેજરની સલાહ માનવા માટે તે હવે પસ્તાવા લાગ્યો. મગર હવે ઘણું મોડું થયું હતું. દીલગીરી સાથે તેણે પેલું એનવેલપ ખીસામાંથી બહાર કાઢડ્યું અને લોર્ડ કોર્પોરેટનને આપ્યું.

લોર્ડ કોર્પોરેટને તે નોટો તપાસી. તેટલો વખત ત્યાં ચુપકીદી ફેલાઈ રહી.

“તમે એ મારી પાસ રાખી જવા માગોછ, કેપટન ડેનજરશીલ્ડ ?”

ડેનજરશીલ્ડ એક પળ ખચ્યાયો.

“તમારી જેવી ધચ્છા,” તેણે કહ્યું, “મારી પોતાની એવી મરજી હતી કે કંઈ પણ ધાંધલ યા જાહેરાત વગર એ તેના અસલ માલીકને જો બની શકે તો પાછી સ્વાધીન કરવી.”

“હું સમજ્યો,” લોર્ડ કોર્પોરેટને ગંભીરાઈથી કહ્યું, “પણ તેમ કરવાનું તમારી કે મારી શક્તિમાં નથી. માટે જુસ્તેજો તો ચલાવવીજ જોઈએ. તમે હાલ તો મારી પાસેજ રાખી જાવ. શું કરવું તે હું જોવશ. તમને કોઈ પર વહેમ છે કે ?”

“નહિ.” ટ્રેવરે તુરત જવાબ કર્યો.

લોર્ડ કોર્પોરેટને તેના તરફ વિચારવંત જોયું, “હું ધારૂં છ કે કોઈ આગળ આ વિષે વાત કરવાનું હીક થઈ નહિ પડશે.”

ટ્રેવર ડેનજરશીલ્ડે તેમ કરવાનું તુરત કયુલું, તે હવે જવા ઉઠ્યો, પણ લોર્ડ કોર્પોરેટને તેને રોક્યો.

“હવે બીઝનેસનું કામ ખલાસ થયલું હોવાથી તમે મારી સાથે એક સીંગાર સ્મોક કરવાનું કયુલ નહિ કરશો ?”

ટ્રેવર ના પાડી શક્યો નહિ; જો કે તેમ કરવા તે ચાહતો હતો. તેને

આ માણસ માટે કંઈ અણગમો પેદા થયો હતો. જાણે અજાણે તેને એમજ લાગતું હતું કે તે તેનો મિત્ર નહિ પણ કોઈ ત્રાહેત બલકે વીરધી હતો.

“તમે મનથી અજાણ થતા હશે કે ડાવેન્જર લેડી કોર્પોરેટનની તમે સલાહ લીધી તે મને કાંય નથી ગમતું. ડાવેન્જર ખુબસુરત છે, ચાલાક છે, મગર સ્વભાવના ઘણા હુલવળ્યાં, ઉછાછળાં અને નાદાન છે.”

“એમ,” ટ્રેવર ડેનજરશીલ્ડે એટલોજ ટાલુકો કર્યો. લોર્ડ કોર્પોરેટનની એ વાતથી તે ઘણો અજાણ થયો. વળી તે કાંઈક વધતો ગુસ્સે થયો મગર પોતાનો ખીજવાટ બતાવવાની ધડી તેણે હજી આવી પુગેલી ધારી નહિ. તેણે ગુપચુપ સ્મોક કર્યા કર્યું.

લોર્ડ કોર્પોરેટનેજ જરાવાર રડીને આગળ ચલાવ્યું, “મારા પપ્પા પણ એવણુની એ ખાસ્યતોથી માહેર થયા હતા અને તેથી તો તેવણે પોતાનું વીલ છેક છેવટની ધડીએ બદલ્યું હતું. એ વીલની શરતો લગભગ વિચિત્ર છે. તેની રૂએ વાર્ષિક હજાર પાઉન્ડ અને તે જ્યાં સુધી વિધવા રહેશે ત્યાં સુધી ડાવર હાઉસ અને તેનું ફરનીયર વાપડવાનો હક તેને મળે છે. જો તે પાછી પરણે તો તેણીને એક પેની પણ મળે નહિ અને તેણીના નાહના બાળકની ગારડીયનશીપ મને મળે.”

ટ્રેવર ડેનજરશીલ્ડનો ગુસ્સો એ દરમ્યાનમાં વધતોજ ગયો હતો.

“એવું વીલ ઘણું ઘાતકી કહેવાય.”

“એ દેખાડી આપેછ, કે મારા બાવાની ખીજ બાયડી તેવણુના પોતાના વિચાર મત મુજબ ઘણો વિશ્વાસ મુકવા લાયક ઓરત નહિ હતી. મારા પપ્પા ઘણા ચગોર હતા. તેવણુના ખીજ વેળાના લગ્ન વગર શકની એક ગંભીર ભુલ હતી. જો કે તે તેવણે કદી કમુલ્લી નથી છતાં મારા પ્રયાસથી છેક છેવટની ધડીએ પણ વીલ બદલીને તેવણે એ પોતાની ભુલ સુધારી છે. અને તેથી, કેપ્ટન ડેનજરશીલ્ડ, મારી તમને બલામણુ છે. કે કોઈ ખીજ વેળા ડાવેન્જરની સલાહ લેવા જશો નહિ. આ વખતની તેણીની સલાહ વાજખી હતી. પણ તેની તે હંમેશા થઈ પડવાની નથી.”

કેપ્ટન ડેનજરશીલે તે ઉમરાવનું તે બોલવું ગુસ્સાના ગુંગલાટ સાથે સાંભળ્યાજ કયું, કેમકે તેનું ડાવેજરનાં બચાવનું કંઈપી બોલવું કુઝલ જવાનું હતું. એટલું જ નહિ પણ તેણીને કદાચ નુકસાન કરનારું પણ થઈ પડે,

તે થોડો વાર પછી જવા ઉઠ્યો—લોર્ડ કોર્પોરેશનની હાજરીમાંથી બાહર આવ્યા પછીથી તેના મન માહેનો ખળભળાટ ખુબ ખીલી ઉઠ્યો. તેણે પોતાનાં મનને બેહદ ગુસ્સા અને ખીજવાતથી સવાલ પુછ્યો કે તે માણસની તાકાત શું હતી કે તેને એમ ડાવેજર લેડી કોર્પોરેશન માટે ભડકાવે? તેમ કરવામાં તેની મતલબ શું હતી? તે એમ ખબરેલો સીધોજ ડાવર હાઉસના રસ્તા ઉપર પડ્યો. એકાએક તેને લોર્ડ કોર્પોરેશનના બોલવાનો ભરમ સમજાતો થયો, અને તેનો ગુસ્સો ધણો ઓછો થઈ ગયો. તે ભરમના હેઠાણની મતલબ ભલી યા ખુરી હતી તેનો વિચાર તેણે કર્યો નહિ. તેવો વિચાર કરવા માટે તેનું મગજ હાલ ફાલવું હતું નહિ. એક ખીજાજ ખ્યાલથી તેના મગજની દરેકે દરેક જગ્યા હાલ રોકાઈ રહી હતી. તે હસી પડ્યો અને તે હાસ્ય તેના મોહડા ઉપર ગુમ થઈ જતાં તેની આંખોમાં અને હૃદયમાં રમી રહ્યું. લોર્ડ કોર્પોરેશનની તે વોરનીંગ જો કે સચોટ અને સીધી હતી છતાં તેને ધણી મોડી મળવા પામી હતી.

પ્રકરણ ૮.

ટ્રેવર ડેનજરશીલ, લોર્ડ કોર્પોરેશન આગલથી નીકલેલો સીધો દાવર હાઉસમાં ગયો. શેલો કોર્પોરેશન જે દાવર હાઉસના નાના કમ્પાઉન્ડમાં પોતાની માતા સાથે ફીકેટ ખેલતો હતો તે તેને જોઈ હરખભર દોડતો તેની આગલ આવ્યો.

“અમે ફીકેટ રમ્યેછ,” તે નાના એકુસે અતી ધણા હરખથી પોકાર કર્યો, “તમેખી આવો અને રમો. મમા દાવ લેછ, ક્યારનાં આઉટજ થતાં નથી.”

“એમ?” ટ્રેવરે તે નાના બાલુડાની ઉલટને ઉશકેરતાં ઉત્સાહથી કહ્યું, “ચાલ આપણે જોઈએ કે કેમ આઉટ નથી થતાં!” ડાવેજર હાથમાં એક નાના બેટ સાથે વીકેટ આગલ ઉભેલી હતી—છુટા બોલો અને પોતાના ચહેરા ઉપરનાં હામેશના મનમોહક હસવાં સાથ તે રૂપસુંદરી એક સુંદર પીકચર જેવી દીસતી હતી. તે તે વેળાએ છ વરસના નાના રોલોની માતા કરતાં એક જંગલમાંની પરી જેવી રેઘારે લાગતી હતી. તે દેખાવે ટ્રેવર ડેનજરશીલ્ડનું જીગર જકડી લીધું. ખ્યારના સોનેરી કીરણોનો પહેલો પ્રકાશ તેને તેમાંથી મળ્યો.

તેણે નાના રોલોના હાથમાંથી બોલ લીધો. અને ડાવેજરની વીકેટ ભણ્ણી ફેંક્યો. તે દીલરૂબાએ એક બચ્ચાં માફક ખુશાલીથી હસીને એક ફટકો લગાવ્યો. ટ્રેવર આગલ ધસ્યો અને નાના રોલોની ખુશાલીની ચીસો વચ્ચે તેણે તે બોલ હવામાંથી ઉછલતો આવતો ઝીલી લીધો.

“ઓહ” ડાવેજરે ખુમ પાડી. “વોટ એ શેમ ટુ કેચ મી આઉટ લાઈક થેટ!”

“આઈ હમ્પલી એપોલોઝાઈસ” ટ્રેવરે હસીને કહ્યું, “હું એમ કરતાં મને પોતાને રોષી શક્યો નહી” અને એમ કહીને તેણે તેણીના હાથમાંથી બેટ લઈને નાના રોલોના આતુર હાથમાં મુક્યું.

“હવે આપણે અંદર જઈએ. લગભગ કલાક ઉપર થયું અમે તડકાંમાં બહાર છીએ, કેપટન ડેનજરશીલ્ડ.”

“હું રોલોને ફટકા મારતો જોવા માંગું છું.” ડેનજરશીલ્ડે કહ્યું. “નાઉ સ્ટેડી, મેન, હું બોલ કરું છું.”

તેણે બોલ ફેંક્યો અને રોલોએ ખુશાલીની એક ચીસ સાથ ફટકો લગાવ્યો. ડાવેજર તે પકડવા દોડી.

“રન, ડારલીંગ,” તેણીએ ખુમ પાડી.

નાનો રોલો દોડ્યો. અને ડાવેજરે જાણી જોઈને બોલ વીકેટથી અર્ધો દબાવવા વાર દુર ફેંક્યો. નાના રોલોએ પોતાના નાનુક પગાથી દોડીને તે ફટકાના

ત્રણ રનસ પોતાના મોટા સંતોષ વચ્ચે લીધા. બીજો અને ત્રીજો બોલ પણ રોલોએ પોતાના બેટથી અટકાવ્યો પણ ચોથા બોલે તેની વીકેટમાં ગાયબ પડ્યું.

“વોટ બેબીઝ વી આર,” અવેજરે ખુશાલીથી હસ્તાં કહ્યું, “ચાલો હવે આપણે ચાહ લેવા જઈએ.” અને તે ત્રગડી હસ્તી રમતી અને મગ્નક મશકેરી કરતી બંગલામાં પાછી ફરી.

“રોલોની નરસરીમાં તમને ટી લેવા ગમશે?” બંગલામાં દાખલ થતાં લેડી કોર્પોગટને સવાલ કર્યો.

“ચોહ ચસ, તે તો સૌથી સરસ.”

“બહુ મજા પડશે, નહીં?” નાના રોલોએ પોતાની ખુશાલી બતાવી.

કેપ્ટન ડેનજરરીલ્ડને પોતાના બચપણના દિવસો તે નરસરી રમમાં જતાં યાદ આવ્યા. તેનું હૈયું છુપી ખુશાલીથી ધડકતું થયું હતું; અવેજર પોતાની મનોહર ચશ્મોએ તેને ધુરકી રહી હતી. તેઓની નજર એક થતાં તેણી હસી, મીત્રતાનું એક તાબડોલતું હસ્તું ?

તેઓ ચાહ લેતાં તુરતનાંજ બેઠેલાં હતાં ને બાહરનું બારણું કોઈએ ગગડાવ્યું અને નાના રોલોએ ‘અંદર આવોની’ મોટેથી ખુબ પાડી તે કોઈ નવા આવનારને અંદર પધારવાની સુચના આપી ! જવાબમાં ગાઈ હસ્તો હસ્તો અંદર આવ્યો.

“વોટ અ સીલેક્ટ ગેધરીંગ એ ફાઇન આઇડીઆ,” તે અંદર દાખલ થતાં બોલ્યો અને અવેજર આગલ જઈને તેણીનો શેકહેન્ડમાં લાવ્યો. હાથ માનથી ચુમ્યો.

“હલો, ડેનજરરીલ્ડ,” તેણે ટ્રેવર ઉપર નજર પડતાં નમ્રકરાઈથી ખુબ પાડી, “તમે ચાલ્યા ચાલ્યા નરસરી વેર છુસી આવ્યા કે? હું તરસો થએલો છું, રાઇડીંગ કરતાં ચાકી ગએલો છું. થેકસ ઓફલી પુ ?” અવેજરે પોતાને માટે તૈયાર કરેલી ચાહ તેને પસાર કરતાં તે લઈ તે બોલ્યો, “એમાંજ તંદુરોસ્તી, દોલત અને સુખ છે. આજે કાંઈ તમે બંધા ખુશ, મુડમાં નહીસોહ.

તમે શું કરતાં હતાં? હમણાં પેલહેમ અને મલ્યા પણ તેવણની ડાલ દાઝી ગએલી જોધને હું અહીં સરી આવ્યો. અને લાગી આવ્યું કે વળી ડાવેન્જરે કાંઈ તેને છછેડી મુક્યો હશે.”

“અધીજ આખતમાં ડાવેન્જરજી હોલીનું નાલીયેર થશે કે?” ડાવેન્જરે હસીને ટાડુકો કર્યો. “ખીચું કપ લેશો, કેપટન ડેનજરશીઠ?”

તે સાંજની તે ચાહતી મગ્ગહ તે નાની કંપનીને કંઈ ઓર આનંદ આપનારી થઈ પડી. અને છુટાં પડવાનો વખત આવ્યો ત્યારે તે કંપનીનું દરેક લગાર દીલગીર બનેલું નજરે આવ્યું.

“ગુડ બાય.” ડાવેન્જરે ટ્રેવરને છુટા પડતી વખતે કહ્યું. “અમારી સાથ રમવાની તકલીફ લેવા વાસ્તે હું તમારો ઉપકાર માનું છું. અને અને રોલોને બહુજ મગ્ગહ પડીછ.”

“આઈ એનજોયડ ઇટ ડુ,” ટ્રેવરે કહ્યું, “ગુડ બાય.”

ટ્રેવર અને ગાઈ તે રૂમ અને ઘરમાંથી બહાર પડ્યા. ટ્રેવર ડેનજર-શીઠનું મગ્ગ તે માદીકરાંની ખુશાલી અને આનંદમાંજ હજી ભેરવાઈ રહેલું હતું. તે ગુપ્તગુપ્ત ચાલ્યા કર્યો. અને ગાઈ પણ કાંઈ પોતાના વિચારોમાં ની-મગ્ગ હોવાથી કાંઈજ બોલ્યો નહી.

થોડે સારે ટ્રેવરે પોતાના વિચારોમાંથી બેઘર થઈને ગાઈ તરફ જોયું.

“આઈ સે,” ગાઈએ તેને પોતાની તરફ જોતાં જોધને જરા ચમકીને કહ્યું. “તમે અને અજબ માણસ ધારતા હશો. પણ તમે વિશ્વાસ મુકવા લાયક માણસ છો એમ હું હાંમતથી કહી શકું છું. અને એક થોડા દિવસ માટે થોડા પૈસા ઉછીના નહીં આપો? અને જરૂર છે. અને ખીજે કેડે ક્યાંથી લેવા તે માટે હાલ હું મુઝાવું છું. જે તમારાથી બને તોજ હા કહેજો. હું અરજ કરવાનું તો ખચીતજ નાપસંદ કરું છું, પણ ખીજે દીરગ ન હોવાથી અને ન છુટકે કરવી પડે છે.”

ગાઈનો એહરો તે બોલતાં શરમાંગીનો માર્યો લાલ ચણેટી જેવો

થઈ આવ્યો. તે અણધારી માંગણીથી ટ્રેવર જેટલો અનળ થયો તેટલોજ તે છોકરાની દયા ખાવા લાગ્યો.

“મારા બહાલા ફ્રેન્ડ, મારા મીત્રને મદદ કરવા હું હંમેશા આતુર રહું છું. મેં પોતે પણ ક્યસ હાલત ઘણી મરત્યા અનુભવી છે, એટલે મને તેના ગુંચવાડા ને મુશ્કેલીઓનો ખ્યાલ છે. હાઉ મચ?”

“ડેનજરશીલ્ડ, તમે આટલા ભલા હશો, અને મારી અરજ એકે-બીએ સ્વીકારશે એમ હું ધારતો નહી હતા.” તે જવાને એકદમ કમ્પ્લુ, “હું તમારો અત્યંત આભારી બન્યો છું. હું પેલહેમ પાસે માંગી શકતો નથી કેમકે તે જાતજાતના સવાલો પુછીને મને ઘેસો કરી મુકશે. અને તમે જાણો છો તો ખરા કે આપણે ખરચેલી દરેક પેનીનો હેવાલ કંઈ દર વખત આપણે આપી શકતા નથી. જ્યાર ત્યાર તો હું કરજમાન્જ હુમેલો રહું છું, પણ આ તો તે ઉપરાંતની એક સગવડ મારે ઉભી કરવાની છે. દોઢસો પાઉન્ડસ મને ખસ થશે. આઘ વીલ પ્લેસે યુ ફોર એવર.”

“દોઢસો પાઉન્ડસ!” ટ્રેવરે તેના બોલવાનો પડઘો કર્યો. ગાઢનો ચહેરો તે સાંભલી જરા ઉતરી ગયો. તેના દીલમાં આવેલી ધીરજની લાગણીની પાછી ઝાટ થવા માંડી.

“હા, જો તમારાથી સગવડ થઈ શકતી હોય તોજ.”

ટ્રેવર વિચારમાં પડ્યો, એક પળ તે ખંચાયો અને પછી બોલ્યો, “કોપીંગટન, હું તને આપશ. મગર એટલીજ રકમ તું કાંચ માંગેછ તેને કાંઈ ખુલાસો તું મને આપી શકશે?”

ગાઢ કોપીંગટન અચરત થએલો દીર્યો.

“મને સોખી ચાલશે.” તેણે તુરંતજ કહ્યું.

“નહી, નહી, હું દોઢસેજ આપશ.” ટ્રેવરે નરમ અવાજે તુરંત કહ્યું. “એક અનળ જેવા સંજોગ સાથે એ રકમ જરા ચલતી આવતી હોવાથી મને જરા અનળખી ઉપજેછ. એ સંજોગ શું છે તે હું તને કહી શકતો

નથી. અને ખાસ કરીને તને કહેવાની કાંઈ જરૂર બી નથી. મારી સાથે ધરે ચાલ. હું તને ચેક લખી આપું.”

ગાંધીને ધીરજ આવી, ટ્રેવરને પણ એક પણ અગાઉ ઉપજેલો શક પોતાના દીલમાંથી બેમાલુમ થતો લાગ્યો. તેને વધતો વિચાર કરતાં લાગ્યું કે આ જવાન સોલજરને તેને મલેલી પેલી બેંક નોટસો સાથે કશોબી સીધો યા આડકતરો સંબંધ હતો નહીં. કેમકે ગાંધી કોર્પોરેશન ઉછાછલો, નાદાન અને ઉડાઉ હતો ખરો, પણ સ્વભાવે અને ખાસ્થતે બીજા રીતે એક ગ્રહસ્થ હોઈ અને બ્લેકમેલીંગ જેવો નીચ અધર્મ તે કરે એ બનવાકાળ નહીં હતું.

પ્રકરણ ૯.

ટ્રેવર ડેનજરશીલડું જવાન હૃદય ખુશીથી નાચકુદ કરતું હતું. મહોબતની મકતબમાં તેને મળેલા દીલખુશ અનુભવે તે જવાનને હરખધેલો બનાવ્યો હતો. ડાવેજરની બેમીસાલ ખુબસુરતી ઉપર તે જુવાન પાગલ બન્યો હતો. અને તે દીલરૂપા તેને માટે અચ્છુ મત ધરાવતી હતી, એમ જાણ્યા ને જોયા પછી તો તેનું મન ચકડોલે ચઢ્યું હતું.

એક બે દિવસ તેણે પોતાની માથુકને મળ્યા વીના જેમ તેમ કાઢી નાખ્યા પછી તો તે બ્લાક્લીના વિયોગથી અકળાઈ ગયો, તેનો જવાન જીવ ગભરાઈ આવ્યો. અને એક બપોરે વરસાદ પડતો હતો, છતાં તે ડાવેજરને મકાને જવા પોતાના બાપના ઘરેથી નિકળી પડ્યો.

તે મીડી રૂપસુંદરીએ તેને ધણો હરખભર્યો આવકાર આપ્યો. તેને દુરથી આવતો જોતાંજ તે દરવાજા ઉપર દોડી આવી.

“તમે આવા વરસાદમાંથી મને મળવા આવ્યા એ કેવી મેહુરબાની,” તે રમણીએ મીઠાસથી હસીને કહ્યું, “મને બહુજ એકળવાયું. અને કડવા આવે એવું લાગતું હતું. આ આજે કોઈગરમમાં તો આવતાંજ ના, તે

રૂમની હાલત આજે ન વર્ણવી શકાય એવી ડલ છે. મારા સીટીંગ રૂમમાં ચાલો ત્યાં સગડીબી છે. આજે હું તદ્દન એકલી છું. મારા રેલોનેબી પેલહેમે હોલમાં બોલાવી લીધેલો છે. લેડી કોર્પોગટનના કોઈ સગા આવીને રહેલા છે તેઓની સાથ રમવા, મારી જરૂર નહિ હતી. ને ખરેખર કહું તો મને જવાનું નહિ હતું તે જાણીને હું તો ખુશીજ થઈ.” ડાવેજરે એક હાથ નાંખીને ટ્રેવર ગમ વિશ્વાસપુર્વક જોતાં કહ્યું, “ત્યાંની જોહુકમી સ્વીકારવા કરતાં મને અહિંનું જેવું તેવું છુટાપછું જ્યાં પસંદ છે. કેપટન ડેનજરશીલ્ડ, હવે તમને અહીં સોહવાયછ કે.”

“હા, હવે મને ઉડ્યા વા વાગતા નથી.” ટ્રેવરે હસીને કહ્યું.

“એ જાણીને હું ખુશી છું. હવે તમેજ કહો કે ડ્રોઇંગ રૂમ કરતાં આય રૂમ વધારે સગવડભર્યો છે કે નહિ ?”

ડેનજરશીલ્ડે તે રૂમમાં ચોપાસ નજર કરી. તે એક મગ્નનો સગવડ-ભર્યો ને અમ્મી કીસમે આરાસ્તા કરેલો નાનો ફાંકડો રૂમ હતો.

“હા,” ડેનજરશીલ્ડે તે રૂમની બારીમાંથી બાહરના બાગનો દેખાવ જોતાં કહ્યું, “આય રૂમ તમારા જેવો જ્યાં લાગેછ, લેડી કોર્પોગટન.”

લેડી કોર્પોગટન તેની નજદીક આવી ઉભી અને તેની સાથ બાહરના બાગનો દેખાવ જોવા લાગી.

“એ બધી પેલહેમની દેખરેખનું પરીણામ છે. બાગ રાખવાનું, મેં એની ઉપરજ છોડેયું છે, તેથી મારા થોડાક પૈસાનો બચાવ થાયછ.”

ટ્રેવર ડેનજરશીલ્ડ ધીમેથી તે રૂપસુંદરી બહુ ક્યો અને તેઓની આંખો મળી.

“યુ આર રાઇટ,” તે બોલ્યો, “આય બાગ તમારા જેવો ખીલકુલ નથી.” તે સાંભળતાં તે ડાવેજરનો ચેહરો સુરખીવાળો બન્યો.

“એક મિત્ર સાથ વાત કરવાની ખુશાલી ખી કંઈ ઓરજ હોય છે,” તેણીએ ધીમેથી કહ્યું, “એસોની ! હું ચાહ મંગાઉં ?”

“હમણા નહિ,” તેણે તુરત કહ્યું, “મારે પહેલાં થોડીક વાત કરવી છે. ચાહ મંગાવશો તો કોઇનું કોઇ ખલલ કરવું આવશે.”

તે દીલરૂબા મીઠાસનું ધીમેથી હતી.

“વેરી વેલ,” તેણી બેદરકારીથી બોલી, “ચાલો, આપણે વાતો કરીએ, પણ તમે શરૂ કરો. મારી પાસે નવી ખપ્પર કંઈ નથી.”

તેઓ સામસામી નીચી ખુરશીઓ ઉપર ગોઠવાયાં. સઘડીમાં બળતા અંગારનો ઉગ્મસ ડાવેન્નરના મોહક ચહેરા ઉપર પડી રહીને તેને ઓર ઝલેહ બક્ષતો હતો. ટ્રેવરે તે હરખના ઉમળકાથી નીરખ્યો. તેને તેનું દીલ કહેવા લાગ્યું કે તે મધુરી તેના તરફના એકાદ એકાએકી હુમલાની વકી રાખતી નહિ હતી. તેણે તેથી પોતાની ટકની રાહ ધીરજથી જોવાની હતી.

“ચાલો, તારે હું શું કરું,” તેણે કહ્યું, “તમારી સુચના મુજબ હું લોડ કોર્પોરેટનની સલાહ લેવા ગયો હતો.”

“હું ધારતી’તીજ,” તે મધુરીએ તેના ચેહરા બણી જરા પણ ખંચાયા વીના નજર કરીને કહ્યું.

“ને તે માટે મને પાછલથી પરતાવો થયો,” તેણે ઉમેર્યું.

લેડી કોર્પોરેટન તે સાંભળી હતી પડી.

“કાંય તે હું અટકળી શકું છ. તમે કહ્યું કે મારી સુચનાથી તમે તેની પાસે આવ્યા હતા અને તેથી તે નારાજ થયો હશે. મને કાંઈ પણ ડાહપણ-ભર્યું કામ કરતાં એ જોયછ ત્યારે એ એમજ દીલગીર થાયછ. ખીજું એણે શું કહ્યું ?”

“પણ એણે કંઈ કહેલું કશું મેં તમને હજી કહ્યું’છજ કાંઈ ને,” ટ્રેવરે ભુલ ભાંગી.

તે રૂપસુંદરી પાછી હતી પડી.

“મારી કલ્પનાશક્તિ ત્યારે વધારે પડતી દોડતી થઈ. નેવર માધ્યમ, ત્યારે હવે અહીંથીજ શરૂ કરો અને મારી સલાહ લીધી તે એને નહિ ગમ્યું, ખરુંની ? પછી શું થયું ?”

“પછી એણે પોતાના આપના વસીયતનામાની વાતો કરી,” ટ્રેવરે કહ્યું, “કાંય તે તે વેળા હું સમજી શક્યો નહિ. પણ હવે હું સમજી શકું છું.”

“કેવું અચરનીભર્યું,” ડાવેજરે પોતાના ભવાંઓ જમાવી કહ્યું, “મને લાગેછ કે તમે તેને તે વાત કરવાને પ્રેર્યો હશે.”

“ખીલકુલ નહિ,” ટ્રેવરે તુરતજ જુસ્સાથી જવાબ કર્યો.

“હા, એ વીલ અજબ જેવું છે,” જરા વાર વિચારમાં પડી રહીને પછી ડાવેજરે ધીમેથી કહ્યું, “મારાં બચ્ચાંની જીંદગીને હું મારી જીંદગી અર્પણ કરું એવું એવણુ જોવા સાહતા હતા. પેન્નહેમની બી એજ ઇચ્છા અને એણેજ પોતાના આપને એવું વીલ કરવાને ચાલુ ધોકધોક કરી હતી.”

“મેં તો એને કહી દીધું કે એ એક ઘણુંજ ઘાટકી વીલ છે.”

“શું ખરેખર ! હાઉ નાઇસ ઓફ યુ, કેપ્ટન ડેનજરરીલ્ડ ! અને તે બી મને માફ કરજો કે એ બધું તમામ બેકાર છે.”

કેપ્ટન ડેનજરરીલ્ડે કશો જવાબ કર્યો નહિ અને તે જોઇને જરાવારે તેણીએજ આગળ ચલાવ્યું, “તમે જાણોછ કે મારા નાહના રોલો પછી ગાઈ બીજો વારસ છે ?

“હા, તે મેં અટકવી લીધુંછ,” તેણે કહ્યું.

“મને ગાઇ ઘણો ગમેછ. તે માહરી અને રોલો ભણી ઘણો મેહિય આન ને માયાલુ છે. એ ઘણું દીલગીરીભર્યું છે, ઘણુંજ દીલગીરીભર્યું કે ગાઈ પેન્નહેમનો દીકરો નથી.”

ટ્રેવરે તેણી ભણી ચાંકીને જોયું. શું તેણીના ચેહરામાં ફેરફાર થયો હતો ? તે ખુબસુરત આંખોમાં અગાધ ગમખવારીનો ઓળો ખુલ્લો જણાતો થયો નહિ હતો ? તે મધુરો મુખરો કિતરી ગયો અને શેષકાતુર શું દીસ્યો

ન હતો યાં શું સંઘડીના અંગારના ચમકારા મારતા ઉજસના ઓળાઓ એવા બધા પડછાયાઓ તેની નજરે પાડતા હતા? એ એમાંથી શું હતું. તે તે નક્કી કરી શક્યો નહિ.

“હું તો એમ ધારું કે દરેક માતા પોતાના બચ્ચાને સૌથી શ્રેષ્ઠ પોઝીશન ઉપર મુકી જવાની સલાહ ટગર રાખે છે.”

“બળી ગયું એ પોઝીશન,” ડાવેન્ડરે ઠંડાધથી કહ્યું. “એ તો મને બહુ ખુબે છે. કેમકે તમે જાણો છો કે હું એરીસ્ટોક્રેટ નથી. ખાનદાનની ગુમાની અજબ જેવી ધિક્કાર ઉત્પન્ન કરનારી ચીજ છે. એવા ધિક્કાર ઉત્પન્ન કરનાર પોઝીશનને હું ધિક્કારું છું.”

ટ્રેવર પોતાની ખુરશીમાંથી ઉઠી ઉભો થયો અને તેણી તરફ ગયો. તે તેણીની ઉપર વાંકો વળ્યો અને ધીમેથી બોલ્યો, “ત્યારે તમે મને તમને એવા લોકોથી દુર લઈ જવા દેવ.”

એક કુદકા સમેત તેણી પોતાની બેઠકમાંથી ઉભી થઈ અને તેની બોરડુમાંથી દુર હટી ગઈ.

“ઓ હસ,” તેણી મુશકેલીથી દમ લેતાં પોકારી ઉઠી, “હસ, હું-હું-હું-મેશા એમજ વિચારતી હતી, આજની ઘડી સુધી કે તમે મારા એક મિત્ર હતા.”

“અને હજીબી છું,” ટ્રેવરે અત્યંત માયાથી કહ્યું, “દુનીયામાં તમારો મિત્ર રહેવાનું હું કોઈના કરતાં પણ વધતું પસંદ કરું છું.”

“ઓ નહિ,” તેણીએ દુઃખની કળ ખાતાં પાછું કહ્યું, “મેં તમારી આગળ મારી વાતો કરી તે એવી વજાથી નહિ હતી. મેં તો ધાર્યું હતું કે તમે દુનીયા જોઈ ચુકેલા એક માણસ છો એટલે મારા દુઃખની હાલત સમજશો. મેં એમ નહિ ધારેલું-અને એમ નહિ ધારવામાં હું મુર્ખી હતી એમ હવે હું જોઉં-ખાસ કરીને મેં તમને એટલું ખરીખ ખારીને જણાવી દીધા પછી કે હું-કે હું ભલી નથી.”

તે રૂપસુંદરીના અવાજમાં ખરેખરજ દુઃખની કળ હતી. તે તેણીની નજદીક ગયો અને તેણીનો ખરડો માયાથી પસવાયો.

“તમે તમારે માટે ગમે તે વિચારતાં હોવ,” તેણે માયાથી સમજાવ્યું, “પણ હું તો માત્ર એટલું જ જાણું છું કે તમે એક તે ચોરસ છેવ કે જેને હું માહરાં ખરાં ને બધાં જીગરથી ચાહું છું. તે ચોરસ કે જેને હું દોલત કે પદ્વીનો દરજ્જો આપી શકવાની હાલતમાં નથી, મગર તેને સુખી કરવાની સ્થિતિમાં છું. કદાચી હું બહુ ઉતાવળ્યો અન્યો હોઈશ. અગર તેમજ હોય, ડીમર, તો તું દુઃખી કે દીલગીર ના થા. હું થોભશ; એ પાછું બોલવાની તું મને રજા બક્ષશો ત્યાં તુલીક હું ધીરજથી થોભશ.”

તે નાજનીને પોતાના હાથો એકમેકમાં ચીવવટ ભેરવી લીધા. તે તેની આંગુભાંથી હવે હડી ગઈ નહી.

“તમે મને જાણુતા કે પીછાણુતા નથી,” તેણીએ ગુંગલાતે અવાજે કહ્યું, “તમે ભલાં છેવ, બહાદુર છેવ, તમે મને મદદ કરવા તલબગાર છેવ, પણ એ બનવાજોગ નથી; મને ખાતરીથી માનો કે એ બીલકુલ બનવાજોગ નથી,” તેણીએ પોતાની મનહર ચશ્મો તેના ચહેરા ભણી ઉઠાવી. તે આંસુઓથી તમામ તર બનેલી હતી. અગાધ ગમી ને સંતાપનો કારમો છાયો તેમાં જોઈ લેવાતો હતો, “ઓ, મને માનો,” તેણીએ પુનઃ અત્યંત ઓજરખ્વાહીથી વીનવ્યું, “તમે તમારાં દીલથી તો એ વાત માનતા હશો. કેમકે તમે જાણો છ કે હું ચાહું તોખી.”

“જો તું ચાહે તો ખી શું?” ટ્રેવરે ઉંચે દમો પુછ્યું.

“તમે જાણો છ કે તેમ કરવા હું છુટી નથી.” ડાવેન્ડરે કહ્યું.

“હા, તે હું જાણું છ અને તું મને એજ જવાબ આપશે એવી મને વચ્ચી હતી. તું તારાં બચ્ચાને બંધાયલી સમજે છે ને તે તમામ ખરહક છે. પણ મને એક બે મીનીટ સમજી લે! હું ધીરજથી થોભશ. તારો રોલો નીશાળે જતો થાય ત્યાં સુધી હું તારે માટે થોભશ. તેમ થવા માટે બીજાં ઓછામાં ઓછાં ચાર વર્ષો જોઈશે.” તેણે એમ કહેતાં એક નીશ્વાસ નાખ્યો, “પણ તે હું તાહરે ને તેને ખાતર સોસી લેવશ. તું કોઈને કહેતી ના, હું ખી ચુપકીદીજ

અપત્યાર કરશ. હું હિંદુસ્તાન માહરી ફરજ ઉપર પાછો જવ્વશ, અને રોલો બ્યારે સ્કુલમાં જતો થશે ને તને જાંદગી એકલવાઇ લાગતી એ ત્યારે હું તને માહરી પરજીતર બનાવવા પાછો આવશ. હું ધારંજ, મારી ડાર્લિંગ, કે તે વખતે તું મને નીરાશ કરીને પાછો ફેરવશે નહીં.”

તે થોભ્યો, તે રૂપસુંદર રમણીની આંખો નીચે ઝુમી પડેલી હતી. તેણીનું તનબદન ધ્રુજતું હતું; તેણીનો દમ ગુંગળાતભર્યો નીકળતો હતો.

“તમે મને પીછાણુતા નથી !” તેણી ધ્રુજતા સાદે બબડી, “તમે મને પીછાણુતા નથી ! એ કદી બી હંમેશ માટે બનવાજોગજ નથી, જો કે હું તમારો આભાર સ્વીકારંજ અને તમારી મહેરબાની ભરી પ્રેમાળ લાગણીઓ માટે હું તમારી પુષ્કળ આભારી છું.”

“બસ એટલુંજ ?” ડેનજરરીલ્ડે તેણીના ચહેરાનું બારીક નીરીક્ષણ કરતાં પુછ્યું. તેની નજરોના મારા હેલ્લ તેણી દબાઈ ગઈ. જવાબમાં તે મં-ધુરી કંછજ બોલી નહીં.

“મને કહે,” ટ્રેવરે સત્તાદર્શક સ્વરે પાછું પુછ્યું, “કે રોલો ઉપરાંત કંઈ બીજી બી નડ છે કે જે આપણા સુખની આડે આવે એવી છે ?”

તે જવાબ માટે થોભ્યો. બહુ વારે તેને જવાબ મલ્યો. નીચી મુડી ને નજરેજ તે બોલી.

“હા, બીજી બી અડચણ છે.” તેણી બોલી, “મેં તમને અગાઉ કહી દીધેલું છે, તમે માહરં કહેલું માનો, તમે ભલા માણસ છેવ પથ હું-હું બલી ઓરત નથી.”

તેણી એટલું બોલતાં આખાં આંજે ઘણી ધ્રુજી ઉડી. ટ્રેવરે તેણીને એક ખુરશી ખેંચી તે ઉપર બેસાડી દીધી.

“માહરી બહાલી, ભલાં કે ખુરાંનો સવાલ નથી. હું પોતે પથ કંઈ છેકંજ ભલો નથી, જો કે તેં તેમ મને માની લીધેલો છે. સવાલ સાદો ને સીધો ફક્ત એટલોજ છે કે તું મને માહરી ઘણીઆણી થવા જોટલી હદે આહી શકેજ કે નહીં ?”

તે વાંકો વળ્યો ને તેણીના અહેરામાં તેનો જવાબ વાંચવાની તબવીજ કરવા લાગ્યો; મગર તેણીએ પોતાનો મુખડો છુપાવી દીધો.

“કેપટન ડેનજરરીલ્ડ, હું તમારી અહસ્થાઈ, બલાઈ ને બહાદુરીને ઓજર-ખ્વાહીભરી અપીલ કરું છું. હું તમને કદી પરણી શકવાની નથી. હું ખાસ નાના રોલોની એકલાની છું. અમારી વચમાં કોઈ આવશેજ નહીં.”

“એક દીન રોલો પરણી જશે. ત્યારે તારું શું થશે?” ટ્રેવરે પ્રશ્ન કર્યો. તે જાણતો હતો કે તે એક હારેલી બાજુ જીવ ઉપર આવીને જીતની દુરની મીથ્યા આશા ઉપર ખેલવાની કોશિશ કરતો હતો.

“હું નહીં ધારતી કે તમે મને વીસ વર્ષ પછી પરણવાની ખાહેશ રાખશો, કેપટન ડેનજરરીલ્ડ,” ડાવેજરે કહ્યું.

“હું પાછો આવશ,” ટ્રેવરે બજાઈથી કહ્યું, “પાછો, પાછો, અને પાછો આવ્યા કરશ; જ્યાં સુધી તું મને કંટાળીને પાછો મોકલતી બંધ થશે ત્યાં સુધી.”

“નહિ, નહિ, તમે તમારી જાંઘીને માહરે ખાતર ખરાય ના કરતા,” તેણીએ કાકલુદીથી માંગી લેતાં કહ્યું.

“માહરી જાંઘી તાહરા વગર ખરાય તો થઈ ચુકી બી છે,” ટ્રેવરે જુસ્સાથી એટલું કહીને તે મધુરી દીલરવાના હાથો જોશથી ચુમ્યા.

“હું પાછો જરૂર આવશ,” તેણે જવા ઉભો થતાં દ્રઢ અવાજે ઠરાવથી કહ્યું; અને પછી તે મોહબતબંતી માશુકથી દીલગીરીથી આક થતાં જીમરે રૂખસદ લીધી.

પ્રકરણ ૧૦.

કેપટન ડેનજરરીલ્ડ ડાવર હાઉસમાંથી પાછો બહાર પડ્યો ત્યારે પથ્થુ વરસાદ વરસી રહ્યો હતો. તેનો દેખાવજો મુખડો મક્કમ અને ઠરાવવંતો હતો. તે સ્વભાવે દ્રઢ નિશ્ચયનો હતો અને વિરૂધતા શું એ તે જાણતો કે

ગણુકારતો નહીં હતો. ડાવેજરની નાથી, તેને કાંઈ હદ વીનાની નીરાશા ઉપજી ન હતી. પોતાના વિચારોને અમણા વેગથી અમલમાં મુકવાના કસદ ઉપર તે આગ્યો હતો. એટલું તો ગર શકતું ચોક્કસ હતું કે તે માહયુએ તેને છેકળ નાઉમેદ બનવાનું કારણ આપ્યું ન હતું. તેણીના તેને માટેના પ્યારના સવાલનો જવાબ કરવા તેણીએ સાવ અખાડા કર્યા હતા. અને તે મોઢમ અખાડાનો ભેદ તેની તરફેણમાં જતો હતો. આ તેણીની ચુપકાદી ઉપર તેણે આશાઓનો મદાર બાંધવાનું શરૂ કર્યું હતું. તેણી વરસો સુધી કદાપી તેને ટોવાવશે પણ તેણે તેથી નહીં ડગમગવાનો ને નહીં પાછળ હટવાનો દરાવ કર્યો. અતે તો તેણી નમશેજ, તેની મરજીને આધીન થશેજ અને જ્યારે તે થશે ત્યારે તમામ સર્વસ્વથી તે તેની થશે એ બી તેટલુંજ ચોક્કસ હતું.

કેપટન ડેનજરશીલ્ડ તેથી પોતાના મનમાં ભવિષ્યની સારી ઉમેદો રાખતો પોતાને ઘરે પાછો કર્યો. તેની મક્કમ ઇચ્છાઓ આગલ અને મજબુત લાગણીઓ સમક્ષ તેણીને આયંદા પોતાના વિચારો બદલવાજ પડશે એમ તેણે અનુમાન કર્યું. અને તે થોભવા ખુશી હતો.

આજે વરસાદને ઘેલું લાગ્યું હતું. ઝરમર ઝરમર તે વરસ્યાજ કરતો હતો. ખાંચો ખાવાની તે બીલકુલ વાતજ કરતો ન હતો, એટલે સૌ કોઈ ઘેરમાંજ ભરાઈને બેઠેલું હતું. રાતના જમી લીધા પછી ટ્રેવરના માતપીતા રાબેતા મુજબ પાનાનો દાવ રમવા બેઠાં અને તે શુપચુપ નીચે બાગમાં ઉતર્યો, તે એકલોજ પડવા ખુબ ઇતેજર હતો. મહોબતના મીઠા ખ્યાલોની મજલ તેના શીકારને એકાંતપણામાંથીજ અને એકલવાયામાંથીજ જડે છે. ઇસ્કમાં અંધ બનેલા ટ્રેવરને પણ તેવીજ એકાંતવાસની હાલ જરૂર હતી.

ટ્રેવર થોડો સમય સુધી બાગમાં ફર્યા કર્યો અને પછી તે બાગનો બહારનો દરવાજો ખોલીને તે રસ્તા ઉપર નીકળ્યો. તે વિચારો ને વિચારોમાં આસ્યા કર્યો; તેના પગો તેને ક્યાં દોરવી લઈ જતા હતા તેનું તેને બાન

નહીં હતું; પરંતુ થોડે વારે તેણે એક ચમકવા સાથ જોયું કે તે કોઈ અણુદીઠ શક્તિના ખેંચાણને આધીન દાવર હાઉસ ભણી દોરવાઈ આવ્યો હતો. એ વાતની જાણ થતાં તે મનમાં હસ્યો; પણ તે અટક્યો નહીં. દાવર હાઉસમાં જવાના મોટા બાગના એક નાના ગેટમાંથી અંદર દાખલ થયો. અંદર દુરથી આવેલા તે બગલામાં બતીઓ બલતી હતી અને તેની રંગલો ઉંઘાડી બારીઓમાંથી બહાર પડીને બાગના ઝાડો અને ફ્યારાઓ ઉપર પડતી હતી. પોતાની મશતાપાત્યદાજ માથુકને જોવાની જગ્યાએ એકાએક તેના હૃદયમાં ઉદભવી આવી. એકાદ ઉંઘાડી બારીમાંથી તેણીના રૂમમાં તે બહારીને બેઠેલી જોવાનું તેને ખુશનસીબ કદાચ મલે એ બનવાજોગ હતું. તે પોતા ઉપર ગાલેબ આવેલી એ એકાએકની લાગણીને આધીન થયો. તેની મક્કસ કાંઈ તેણી ઉપર ચોક્કસ કરવાની કે જાસુસી ચલાવવાની નહીં હતી. તે બહારી દીલર્યા એકલીજ હશે એમ તેણે વગર શકે માન્યું હતું.

તે ધીમે કદમે બગલા તરફ આગલ વધતો ગયો. નીચલા તેણીના સીટીંગરૂમની બારીઓ, તેણે ખુશીથી ઉછલતાં હૃદયે નીહાલતાં જોયું કે, ખુલ્લીજ હતી અને અંદરથી બતીનો પ્રકાશ બહાર બાગની ક્ષેત્ર ઉપર આવતીને પડતો હતો.

તે બહારી દીલખર ત્યારે ત્યાંજ હતી. તે દેવાલે ભરાતો ભરાતો બારી આગળ ગયો, ને ડાકાવીને અંદર જોવાની તૈયારીમાં હતો તેટલાં અંદરથી એક મરદનો અવાજ આવ્યો.

“માઈ ડીઅર ગર્લ, તને જરા બી ચીંતા રાખવાનું કારણ નથી. મારે ખાતર તું જરા પણ શીકર રાખતી ના,” તે અવાજ ટ્રેવર ડેનજરરીદે તાબડોલ્યે આવ્યો, “હું તને ખાત્રી આપું છું કે મેં એ વીશેની સંભાલ લીધેલી છે. તું જાણેછ તો ખરી કે મને પણ ખાનદાની અભીમાન ખ્યાર છે ! પણ વળી મામલત શું મોટી છે ? એકસો ને પચાસ પાઉન્ડસ બહુજ નજીવી રકમ. તારે ગમે ત્યારે મને આપજે, મને કશી ઉતાવળ નથી.”

તે બોલનાર એમ બોલતો બારી તરફ સહેજ ચાલી આવ્યો અને તેનો ચહેરો ટ્રેવરે ખુલ્લો જોયો. તે ગાઈ હતો. જવાની તૈયારી કરતો તે ઉભેલો હતો અને ડાવેજર તેની બાજુમાં તેના હાથમાં હાથ ભેરવીને ઉભેલી હતી.

ટ્રેવર ડેનજરશીલ શરમ્મિદો બનેલો દેવાલે સંક્રાંતિમાં ઉભો. તે આ બીજી મરતબા અને આ વેલા તો અંગત જોખમદારી વહેારીને તે કોઈની ખાનગી બાબતમાં નાહક માથાં મારતો હતો કે જેમ કરવાની કોઈ સત્તા કે હક તેને બીલકુલ નહીં હતાં. ડાવેજરનો અવાજ તેટલાં પાછો આવ્યો અને ટ્રેવરને લાગ્યું કે કોઈ મોટા છુપા ભેદનો ખુલાસો તેને હમણું મળનાર હતો.

“મારાથી બની શકશે તે કરતાં એક બી વધુ દિવસ હું તને ખોટી કરશ નહીં.” તેણી બોલી, “એની મને ધણી ચીંતા ઉપજેલી હતી. હું તારી ભલામની ગેરલાભ બીલકુલ લેવશ નહીં.”

“મારી બહાલી ધવ, તેવું કાંઈ નથી,” ગાઈએ બેદરકારીથી જવાબ ક્યો, “ને ચાલ, હવે હું જાઉં છું. તું જાણે છે કે પેલેમનો મીઝા કેવો છે. તેવણુ સાહેબ અત્યારે મને બીલીયડ રમતો ધારતા હશે. ગુડબાય, તું જરા બી ચીંતા ના કરતી.”

ટ્રેવર ડેનજરશીલ પોતાની ભરાવાની જગ્યાએથી નીકળી ગયો અને તે મકાનના આગલા દરવાજા તરફ નીકળી ગયો. ગાઈ કોર્પોરેશન જરાજ વારમાં તે મકાનમાંથી બહાર આવ્યો. અને બહાર રસ્તામાં પડ્યો. ટ્રેવર તેની પુઠે આંધ્યો.

પ્રકરણ ૧૧.

“હલ્લો,” ગાઈએ પોતાની પાછલ કોમને ચાલી આવતાં જોઈને થોડે વારે ધ્રુમ પાડી. “તમે કોણ છો? અને શા વાસ્તે મારી પુઠે આવો છો?”

“હું ડેનજરશીલ છું.” તેને તુરતજ જવાબ મળ્યો, “અને હું તમારી પુઠે એટલા માટે આવેલ છું કે મારે તમારી સાથે કંઈ વાત કરવી છે.”

“તમે !” ગાઇએ અન્યબીથી ચમકીને ખુમ પાડી. તે જરા બેકકાર બનેલો દીરથો, “કેમ શું છે-શું થયું?”

“તેજતો હું જાણવાને ઇતેજાર છું,” ડેનજરરીલે જરા કડક સાહદે કહ્યું અને તે સાંભળીને ગાઈ કોર્પોગટન ચોકચો.

“મારી સાથ વાત કરવા માટે તમે ઘણી અન્ય જોવી જગ્યા અને વખત પસંદ કીધો,” તે બોલ્યો, “હું દીલગીર છું કે જો તમે મારી સાથે રસ્તામાં ઝડપથી ચાલશે ને વાત કરશે તોજ તેમ બની શકશે ને નહિ તો કાલ ઉપર તમારી વાત મુલતવી રાખવી પડશે. મને ઉતાવળ છે.”

“તમારા કામ કરતાં મારું કામ વધારે અગત્યનું છે.” ડેનજરરીલે કડક સાહદેજ બોલવાનું જારી રાખ્યું, “લુક હીઅર, કોર્પોગટન ! તમને શા વાસ્તે દોઢશો પાઉન્ડની એકાએક ગરજ પડી તેનું સાચું કારણ હું જાણવા માગું છું. તમારે તે મને કેહવુંજ પડશે.”

“ઓ એમ,” ગાઈ બોલ્યો, અને તેણે તે જવાન સોલજર બણી લગાર તુમાખથી જોયું.

“તમારા પૈસા તમને કાલે મળી જશે,” તેણે બી હવે જરા ઉંચે સાહદે જવાબ કર્યો, “મેં તે કાંચ લીધા તેની સાથ તમને કંઈ વાસ્તો નથી, અને તે સબબસર હું તમારી જીજ્ઞાસા તૃપ્ત કરવા ના પાડું.”

ગાઇના બોલવા પછી ત્યાં થોડોવાર ચુપકીદી ફેલાઈ રહી. જરા વાર રહીને ડેનજરરીલે ધીમા પણ મક્કમ અવાજે કહ્યું, “તમે જ્યારે જાણશો કે તમારી અને તેણીની પુઠે લોડ કોર્પોગટન લાગી રહેલા છે ત્યારે હું ધા-રૂંછ કે તમે તમારો મત ફેરવશો. તમે યા તો તેણી બેમાનું કોઈ પણ તેને ઉઠાવી શકવાની સ્થીતીમાં નથી.”

“તમે બધું ઘણું ઘણું માની બેઠેલા લાગોછ,” ગાઇએ ચુસ્તે થઇને કહ્યું. “તમે હમણાં ક્યાંથી આવ્યા ! કેયે છુપાઇને કાનાસોરી કરતાંતા શું ?”

“મેં તમને ખુલાસાથી વાત કરવા કહેલી છે તેથી હું બી ખુલાસાથી

બોલશ.” ડેનજરશીલ્ડે કહ્યું, “આજે અપોરે મેં ડાવેન્જર લેડી કોર્પોરેટનના હાથની માગણી કરી હતી.”

ગાઇના મુખમાંથી આ સાંભળીને એક તીણી ચીસ બાહર પડી. અન્ન-ચમીની કે નારાજીની તે ટ્રેવર કદબી શક્યો નહિ.

“તમે અધું તાતે ઘાએજ કામ લેતા જણાઓ.” ગાઇએ કહ્યું, “અગર આ તો પછી તેણીએ સો ટકા ના પાડી હશે.”

“તેણીએ નાજ પાડી,” ટ્રેવરે ખુલાસો કરવો ચાલુ રાખ્યો, “પણ એવી હપ્તે કે જે પરથી એમ લાગેછ કે તેણીનો વિચાર માહરા ખ્યાલોથી બહુજ દુર નથી. આજે સાંજે હું જમીને બાહર ફરવા નીકળ્યો અને કુદ-રતીજ મારા મન મગજની લાગણીઓથી આકર્ષાઈને અહિં ઘસડાઈ આવ્યો. મેં ડાવેન્જરના ઓરડામાં બતી બળતી જોઇ. બારી તમામ ખુલ્લી હતી એટલે મેં અંદર ડોકાવ્યું. હું તેણીને એકલીજ જોવાની આશા રાખતો હતો પણ——” ટ્રેવર બોલતો અટકી ગયો.

“પણ શું ?” ગાઇએ છત્તાસાથી પુછ્યું, “તમે જે જોયુંછ તે પરથી ઉલટે રસ્તે દોરવાઇ ગયલા છો. આઇ એમ સોરી ફોર યુ. ઘણી વાર નજરે જોયલું પણ ઉલટુંજ હોય છે.”

“નહિ, તેમ નથી,” ડેનજરશીલ્ડે હંડાઇથી કહ્યું, “મેં તમને પોતે બોલતાં સાંભળ્યા કે જે રકમ તમોએ મારી પાસેથી ઉઝીકી લીધેલી છે તે બહુ નજીવી છે, ને તેણીએ તે માટે ચીંતા કરવી નહિ. હવે મને ખબર છે કે આપણા ગામમાં કોઈ એક ઓરતને આજે કેટલો વખત થયાં બ્લેકમેલ કરવામાં આવે છે. લોર્ડ કોર્પોરેટન પણ તે જાણે છે. હું તે ઓરતનું કે તેને સતાવનારનું નામ જાણતો નહિ હતો. આજે રાતે તે બેડ મેં શોધી કાઢડ્યું છે. અને હું તમને સાફ સાફ કહું છું, કોર્પોરેટન કે તમારા બન્ને વચ્ચે ગમે તે હોય, ડાવેન્જર ગમે તેટલી તમારા હાથ હેડંગ દબાયલી હોય તે છતાંબી તમારે આ નીચ અધર્મથી તુરતજ બાઝ આવવું પડશે.”

ટ્રેવર ડેનજરશીલ્ડના સાહદમાં સત્તા અને દ્રઢતાનો વાસ રહેલો પ્રગટ નોંધ શકાતો હતો.

“ખુદાને ખબર કે એ બધા મુખર્ષી ખ્યાલો તમારા મગજમાં કાણે પેદા કીધા છે,” ગાઇ બોલ્યો, “હું કોઈની દરકાર કરું એમ નથી. કોઈ મને ખુલી કરે તે હું સાંખતો નથી—તમારા ધખારાઓને ઉતેજન મળે એવું હું કશું કરવા માંગતો નથી, મેહરબાની કરીને ઝવેન્નરનું નામ વગોવવાથી તમેજ ખાઝ આવજો નહિ તો હું તમારા હાડકાં સેકી નાંખશ.”

“યુ મે ત્રાઇ” ડેનજરશીલ્ડે ધિક્કારભર્યા સાહદે ઉશ્કેરાઇને કહ્યું, “એમ કંઇ હું તમને ફાવવા દેનાર નથી. ઝવેન્નરને હવે પછીથી હંમેશને માટે નહિ સતાવવાનો હું તમારી પાસેથી વડં ઓફ ઓનર માંગું છું. તમારે સોગંદ લેવા પડશે કે તમે હવે તેણીને ભવિષ્યમાં શાંતીમાં રહેવા દેશો—જરાબી પંજવશો નહિ. હું તમને તમારી ઓફકસ કીંમત આપશ. મેં તમારા વડં ઓફ ઓનરને માટે કહ્યું છે પણ તેની કેટલી કીંમત આંકવી તે મને સારી રવેશે રેશન છે. તમારા જેવા બ્લેગાર્ડસોના ઓનરજ હોતા નથી. હું તમને ચેતાવી રાખું છું કે જો તમે વચન ભંગ કરશો તો તે તમારા જનના જોખમે થશે. હું આય ખાલી ભપકી આપતો નથી. હું બરાબર ને સંપુર્ણ બદલો લેવશ. તમે સમજ્યા હું શું કહેવા માંગું છું તે? હું ખીજ વાર તમને આવી વોરનીગ આપવાનો નથી.”

“તમને સમજ્યું! મારા ખુદા, તમે ઘેલા થઇ ગયલા હશે કે મારી સાથ એવી વાત કરોજ, જો ‘તેમજ હોય તો મારે તમારી શુદ્ધ ડેકાણે લાવવી જોઇએ ને તેથી આય લેતો જ,” અને એટલું કહીને ગાઇ કોર્પોરેશન પોતાના હરીફ ઉપર ઓચીતો તુટી પડ્યો. રાતના અંધકારમાં તે બન્ને બહુ ઝનુનથી લડવા પડ્યા. ગાઈ મજબુત હતો પણ ડેનજરશીલ્ડના શરીરનું એકેએક અવ્યવ ખીલેલું ને સારી હાલતમાં હતું. તે અંતે ડેનજરશીલ્ડના હાથ ઉપર જેર થઇ ગયો અને એક બચ્ચાંની માફક લાઇલાજ થઇ પડ્યો.

“કોર્પોરેશન, એ પાણીએ કંઈ વાલ ચરવાના નથી; તુંને કોણ સાથ કામ લેવું છ તેનો તુંને કંઈ ખ્યાલ નથી. જા, હમણા તો જા અને કાલે બપોરે ઓરીગર્ડ ખાતે મળજે. હું ત્યાં ચારને સુમારે સ્ટેગના બારમાં બીલી-યર્ડ રૂમમાં બેઠેલો હોવશ.”

“પણ હું તમને આવીને કાંઈ મળુ?” ગાંધએ હાંફતાં હાંફતાં હજી ઝનુનથી પુછ્યું.

“તું વિચાર કરી જોશે તો તે તારા લાભનું જ માલમ પડશે,” ડેનજર-શ્રીદે શાંતીથી કહ્યું. “મારી સાથ પંચાત શોધવામાં તને ગેરલાભ જ છે.”

“હું ત્યાં આવું ને તમે મને વધારે ધનસંલ્પ કરો. યુ આર મેડ, આઈ બીલીવ. કોઈ બી સંજોગોમાં હું આવવાનો નથી.”

“તારે આવવું જ પડશે,” ડેનજરશ્રીદે કરડાકીથી કહ્યું, “જો તું નહિ આવશે તો હું પોતે કોર્પોરેશન હોલમાં તેનું કારણ પુછતો આવશ. ધનસંલ્પ તો હું તુને કરી ચુક્યો છ, હવે બોલવાની તારી વારી છે.”

“વેરી વેલ, હું આવશ,” ગાંધએ જરા ઠંડો પડતાં જણાવ્યું, “અને તમારી સાથ તમે કદી નહિ સાંભળી હોય એવી ચોખી વાત કરશ. હું હમણા જ રહેતો, પણ હમણા વખત નથી, પણ એટલું તો સમજતા જાવ કે ડાવેન્જર માટેના તમારા અનુમાનો તમામ ખોટાં છે. તમારે તેનો જવાબ આપવો જ પડશે,” અને એટલું બોલી ગાંધ તુરત તેની પાસેથી ચાલતો થયો.

ટ્રેવરે ગાંધના બોલવા ઉપર કશો દર્યાદ્રિત કર્યો નહિ. તેણે જે જોયું તે પુરતું હતું. એ તમામ કુદરતી હતું કે ગાંધ તેને ઉડાવવાની છેકના છેવટ તુલીક કોશિશ કરે.

તે પોતાને ઘરે પાછો ફર્યો કે રસ્તામાં ચાલતાં ચાલતાં તેને ડાવેન્જરના બોલાવવા બોલો પાછા યાદ આવ્યા, “હું તમને કહી ચુકી છું, તમારે તે માનવું જોઈએ. હું—હું—એક ભલી ઓરત નથી.”

ટ્રેવર ડેનજરશીલ્ડ તે રાતે જ્યારે પોતાના આપના ઘરે પાછો ફર્યો ત્યારે તેનું હૃદય સીસાના ભારથી હોય તેમ ભારે ચર્મિ ગએલું હતું.

અકરણ ૧૨.

ખીજી સહવારે ટ્રેવર ડેનજરશીલ્ડ ડાવેજર લેડી કોર્પોરેશનને મકાને સ-કાળેથી જઈ ચઢ્યો. ડાવેજર દાવર હાઉસના આગના કમપાઉન્ડમાંજ ફરતી તેને મળી ગઈ. તેણીને દુરથીજ જોતાં તે જવાન પાછો તે મહીલાની મધુર અસર હેઠળ આકર્ષાયો. તે એક સુંદર સહવાર હતી અને તે સર્વાંગ સુંદરી તે કુદરતી સુંદરતાની મોહિનીમાં ચોર ખી વધારો કરી આપતી હોય એવી ઝલેહવંતી જ્યોતી જેવી જણાતી હતી.

ટ્રેવર ઉપર નજર પડતાં તેણી ધીમે કદમે તેની તરફ ચાલી આવી. આવકારનું મીઠું હાસ્ય તે રાખેતા મુજબ હતી; પણ ટ્રેવરની આંખો કરડી ને તેના હોઠો ચીવ્વટ ખીડાયલા હતા.

“હું તમારી સાથ વાત કરવા માચુંછ,” તે બોલ્યો, “ખાનગીમાં.”

તેનો સાહદ વગર શકનો કરડો અને કઠોર હતો. તેણીએ સહેજ ચમ-કીને એક ઝડપી નજર તેનાં ચહેરા ઉપર નાખી.

“હા, ચાલો, અંદર આવો,” તેણીએ ધીમેથી પણ શાંતીથી કહ્યું.

તેણી તેને કોઇય રૂમમાં દોરવી લઈ ગઈ. તે તેની પુઠે ગયો અને તે રૂમનું બારણું અંદરથી બંધ કર્યું. તેણીએ તે જોયું પણ કશું બોલી નહીં. તેણી ચહેરામાં શીકકી મારી ગઈ હતી.

“શું છે, કેપ્ટન ડેનજરશીલ્ડ?” તેણીએ પુછ્યું, “તમે મને એવું તે શું કહેવા ચાહોછ?”

“ફક્ત એટલુંજ, લેડી કોર્પોરેશન,” તે બોલ્યો, “કે મેં શાધી કાઢ્યુંછ કે પેલા દોહસો પાઉન્ડસ કોણના છે અને કોણને મળે તે હતા.”

એક પળ ત્યાં ચુપકીત્રી ફેલાઇ. પછી ડાવેજરે અન્નયખીના ભવાં સાથે કહ્યું. “ખરેખર! ઘેટ ઇઝ વેરી ઇન્ટરેસ્ટીંગ!”

ટ્રેવર એક ડગલું તેણીની નજદીક ગયો. શું તે પણ તેને ઉડાવતી હતી?

“તે પૈસા તમારા પોતાના હતા.” તે બોલ્યો, “અને તમે તે જવાન ગાઇ કોર્પોગટનને આપવા માગતાં હતાં.”

ડાવેજરે તેના ભણી જરાપણ ડગમગ્યા વિના જોયું, પણ તેણે જોયું કે તેણીની છાતી જુરસાઓથી ઘડકતી હતી.

“આઇ ડીનાઇ ઘેટ,” તે બોલી. “તમે એવું ધારી લેવા જોટલા પાગલ કેમ બનોછ?”

“ધારી લેવા?” તે બોલ્યો, “મને એક મીનીટ સાંભળી લેવ અને પછી કહો કે હું ધારી લેવુંછ કે કેમ? ગાઇ રાતે તમને જોવાની મને એકાએક તલબ થઇ આવી અને હું અહીં આવ્યો. હું તમારી સાથે વાત કરવા કે તમને ખલલ કરવા માંગતો ન હતો. મેં બારીમાંથી ડોકાવ્યું અને જોયું તો અંદર ગાઇ કોર્પોગટન હતો અને તે તમારી સાથે પેલા પૈસાને માટે વાતો કરતો હતો. તમે તેને થોભી જવાની અપીલ કરી અને તેણે બલાઇથી તેમ કરવા કમ્યુટ્યું. પછી તે ઘર છોડી ગયો અને હું તેની પુઠે ગયો. તેણે મને જીહું સમજાવવાની કોશિશ કરી. મને લાગેછ કે તેમ કરવા સિવાય તેની પાસે ખીજે ઇલાજ નહીં હતો. હવે મને કહો કે એ બધું ધારી લીધેલુંજ છે કે કેમ?”

એક પળ ડાવેજરની કાળી ભમર ચશ્મોમાં અગાધ ગભરાટનો છાપ છવાઈ આવેલો ટ્રેવરે જોયો. મગર ખીજીજ પળે તે એક ઉડતા ઓળા મી-સાલ ગાયબ થઇ ગયો. અને તે તમામ શાંત અને નરમાશભરેલી નજરે આવી. તેણી તેની નજદીક આવી અને પોતાનો સહેજ ધ્રુજતો હાથ તેનાં ખભાં ઉપર મુક્યો.

“કેપટન ડેનજરરીલ્ડ,” તેણી બોલી, “પ્લીઝ! ધીસ ઇઝ નોટ લાઇફ યુ, શું મને ખુલાસો કરવાની ટક નહીં આપશો?”

“હું ખુલાસા માટેન આવી છું,” તેણે તીખાશથી કહ્યું, “અને મં-
હેરબાની કરીને તે એકદમ કરો.”

તેણીએ તેની આંખોમાં સીધું જોયું.

“અને તમે કેટલી હદ સુધીનો વિશ્વાસ મારામાં મુકવા તૈયાર છો?”
તેણી બોલી, “જો હું ખુલાસો કરું અને તે તમે નહીં માનો એવો હોય
તો પછી તેમાં સાર્થક શું?”

“અગર તે સાચો હશે તો હું તુરતજ સમજી શકશ,” ડેનવરશીલે
ઠરાવથી કહ્યું.

“પણ શું તમે મને પક્ષપાત કર્યા વિના સમજશો?” ડાવેન્ડરે પોતાનું
રાખેતાનું મોહક હસવું હસતાં સવાલ કર્યો.

“તમે એક મરતયા મારી આંખોમાં ધુળ છાંટી છે,” તે બોલ્યો,
“બીજી મરતયા તેમ કરવાથી બહુ સાવધાન રહેજો, કેમકે હું તે સાંખી
શકવાનો નથી.”

• તે રૂપસુંદર રમણીએ પોતાનું સર મગફળીથી ઢાંક્યું.

“હું તમારાથી બીહતી નથી,” તેણી બોલી, “તમે મને જરારતી નુક-
શાન કરશો, પણ તેની હું પરવાહ રાખતી નથી. તમે પુરું નુકશાન મને
લારેજ કરી શકો કે જેમ કરવાનું સાધન હું પોતે તમારા હાથમાં આપું,
અને શું તમે એમ ધારો છ કે તેમ હું કરશ?”

તેણીના સાહદમાં બેરીકરાઇનો અંશ પુશકલ હતો અને તે જોઈ દ્રેવર
અજબ થયો.

“મારા ખુદા ! શું તમે એમ માનો છ કે હું તમને નુકશાન કરશ?”

“તે તમારું જીવન બરાબર જાણતું હશે,” તેણીએ જવાબ કર્યો,
“તેમાં જીવો અને ખાત્રી કરો.”

તે જવાન તેણીની પાસથી હટી ગયો. તેણીએ આખાદ નેમ લઇને

તેના દીલના નબળા ભાગને હચમચાવ્યું હતું તે તેથી ગુસ્સે થયો. પણ તેણીની ચાલખાજીની યોગ્યતા તો તે સ્વીકાર્યો વિના રહી શક્યો નહીં.

“હું તમારા ખુલાસા માટે ખોટી થાવું છું,” તેણે થોડાવાર રહીને પાછું કહ્યું. તેણીએ એક નિશ્વાસ નાંખ્યો.

“હું ખુલાસો કરશ, ફક્ત એટલીજ વાતનો કે ગાઈ સાથનું મારું પો-ઝીશન કેવું છે. તેથી કાંઈ પણ વધુ વાટાઘાટ કરવા હું ના પાડશ. મારી જીંદગીમાં મેં તેને કદી પણ કરી પણ પૈસાની રકમ આપી કે લીધી નથી. આજથી ત્રણ દિવસની અગાઉ એનું કાંઈ પણ કામ અમો વચ્ચે થયું નથી. પરંતુ હું હંમેશાં તેને એક મારા ભલા મિત્ર તરીકે માનતી આવેલી છું. અને તેથી મને જરૂર પડતાં મેં તેની મદદ માંગી. તમે કહેલી રકમ મેં તેની પાસે ઉઘીકા લીધી. તેણે મને એકેએકે એક પણ પ્રશ્ન કાઢ્યા વગર ઘણી ભલામણી અને ઘણી ઉદારતાથી આપી. આટલોજ ખુલાસો મારે તમારી આગળ કરવાનો છે.”

ડેનજરરીલ્ડ ચુપ થઈ ગયો, પણ તેને જીગરના ઉડાણથી ઘણું જોશ-ભર લાગ્યું કે તેણી જુદું બોલી હતી.

“તમે મને માનતા નથી?” તેણી બોલી, “વેલ, કેપટન ડેનજરરીલ્ડ, માનવું કે નહીં માનવું એ તમારું કામ છે, મારું નહીં.”

તે જવાન કેપટન ઝડપથી તેની આગલ ગયો અને તેણીનો હાથ પોતાના હાથમાં લીધો.

“એ તમારું કામ છે,” તેણે લાગણીઓથી કુન્જતા અવાજે કહ્યું. “હું તમને માનશ, તમામ માનશ, જો તમે મારા ચહેરા ભણી જોઈને થોડાજ શબ્દોમાં મને એટલુંજ કહેશો કે તમને મને પેલી મહેલી એક નોટસો સાથે કરી પણ સંબંધ નથી.”

ડાવેન્જર તેની નજદીકમાંથી હડી ગઈ નહી, તે તેની મરજી મુજબ તેની ઇચ્છાનુસાર બોલી નહી. તેણી પોતાના હાથો તેનામાં જકડાયલા રાખી મુકીને સીધી મુઠીમંતર ઉભી રહી.

કેપટન ડેનજરશીલડે તેણીના પકડી રાખેલા હાથો ધીમેથી છોડી મુક્યા.

“તમે તેમ કરવા માગતાં નથી ?” તેણે પુછ્યું.

તેણીએ કશો જવાબ કર્યો નહીં, તેણી ઝડપથી તેનાથી દુર જઈને ઉભી. અને ડેનજરશીલડે નીરાશી અને દુઃખથી આંધ્રલો બની તે રમ તુરત ત્યાંથી છોડી ગયો.

આખર કરેને શું તેણીએ તેને ચેતાવ્યો નહી હતો ? અને તેણે જ પોતાના દીવાન્યતપણાને આધીન થઈને તે માનવાને શું ના પાડ્યું ન હતું ?

પ્રકરણ ૧૩.

ડાવેજરના મોહપાશમાંથી છંછેડાઈને છુટેલો જવાન ટ્રેવર ડેનજરશીલડે તેણીના મકાનની બહાર એક પળ થોભ્યો, અને પોતાના વીખરાતા વિચારોને એકત્ર કરવા લાગ્યો.

સહવાર અતી ખુશનુમા હતી, પવન મદમદ વાધી રહ્યો હતો અને પુલોની મીઠી લંપટ મનને મનન અને તાજગી આપનારી હતી. પણ ટ્રેવરનું ધ્યાન તે ખુદરતી આકર્ષણો તરફ ખીલકુલ લાગ્યું નહીં. તેનું હૃદય ગુસ્સાથી ઉકલતું હતું. પોતાની પ્યારીને સંતાપનારા બદમાશના બદનના ચુરેચુરા કરી નાંખવા તે બહુજ તલબગાર હતો. તેણીએ તેની આડી હાલ કરી હતી; પણ આજે બપોરે ગાર્ડ સાથ મેલાપ થતાં તે પોતાનો હીસાબ ચુકતે કરી નાંખવા આહતો હતો.

તે પોતાને ઘરે જવા સીધો નીકળ્યો નહી. તે ખેતરોના ઉંડાણમાં પોતાના બ્રમીત મનને શાંત પાડવાના હેતુથી ઉતરી પડ્યો. તે ચાલતો ચાલતો પેલહેમ રાઇફલ રેન્જની પેરી ચાદગાર જગ્યાએ આવી પુગ્યો કે જ્યાં તેને ડાવેજર સાથ પ્રથમ ભેટો થયો હતો. તે જગા હાલમાં તમામ ઉજ્જડ હતી. તે થોડોક વખત ત્યાં ઉભો. ઓ, તે ખુશનુમા યાદો આજની ગમખવાર સરખામણીથી કેટલી ઉલટી હતી ?

તેને લાગ્યું કે તે પ્યારા દિવસને જાણે વરસો વીતી ગયાં હતાં અને તે બધો વખત તે એ પોતાની બહારની વિચારી રહ્યો હતો. તેણીનું મધુર જાદુઈ આકર્ષણ ધરાવતું મીઠું હાસ્ય તેની આંખો આગલ રમી રહ્યું. શું એવું એક દીલચસ્પ હાસ્ય હશે શકતી રમણી ખાતેનથી ખુરી હોઈ શકે ? તે હાસ્ય નિર્મળ અને ચોખ્ખું હતું. તેણીની આંખોમાં ચમકારા મારતો વી-જલી સમ પ્રકાશ પણ તેટલોજ પ્રમાણીક દીસ્તો હતો. તેણી મોહબતની મુર્તિ, દયાની દેવી જેવી દીસ્તી હતી. પણ અદ્રસોસ શું બહારનો દેખાવ તે માત્ર બહારનોજ દેખાવ હતો ?

ગાઈ આજે શું જવાબ કરશે ? જો તે નજ માને તો પછી શું તેની ફરજ લોડ કોર્પોરેશનને એ સઘળી વાતોથી માહેર કરવાની નહીં હતી ? પણ લેડી કોર્પોરેશનને ખાતર તે તેમ કરવા ચાહતો નહીં હતો. તે તેણીને હજી બી ચાહતો હતો. ઓ, કેટલી ચાહતો હતો તે માત્ર તેના ખુદાનેજ ખબર હતું !

એકાએક એક મોટી ચીચીચાચીયી તે પોતાના ખ્યાલોની બેખબરીમાંથી જંબકી ઉઠ્યો. ગાઈ અને નાનો શેસો ટડુ ઉપર બેસીને દુરથી આવતા દી-સ્તા હતા. નાના શેસોએ તેને દુરથી જોતાં તે ચીચીચાચી પાડી હતી અને તેમ કરતાં વળી તેણે પોતાના ટડુને પોતાના હાથમાંનાં નાના ચામુક વતી ફટકાચું હતું.

તે નાતું ટડુ તે ચામુકના ચચરાટી ચમક્યું અને ગાઈ તેની નજ દીક જઈ તેને શેકી શકે તે અગાઉ તે ચાહોમ દોડવા લાગ્યું. ગાઈએ તેની પુઠે તુરત પોતાના ઘોડાને ઝોકાવ્યો.

નાનો શેસો તો પોતાના ટડુને ચારે પગે દોડતું જોઈને ખુશાલ હસ્તો હતો. આંબની ખરામી, જોખમ કે ડર તો તે બાળકને બીજકુલ નહીં હતો. ટ્રેવર ડેનજરરીલ્ડ ગભરાઈ ગયો. તે ચાહોમ ધસી આવતા ટડુને ઠંડુ પાડવા તે સમો ધસ્યો. મગર કશી પણ મદદ તે આપી શકે તે અગાઉ તો એક

નાના ખાડામાં તે ટટુનો પગ સપડાયો અને તે તુડી પડ્યું. નાનો શેલો તેની પીઠ ઉપરથી ઉડીને ગબરડી ખાતો ફેટલેક વાર છેટે જઈને એક ઢગલા મીસાલ પડ્યો.

ટ્રેવર તે બચ્ચાં નજદીક દોડી ગયો અને તે ઢગલો થઈ પડેલા આકાર તરફ ધસ્યો તેની આંખો બંધ હતી. તેનો ચહેરો શીકકો મારી ગયો હતો, અને તેના શરીરના અવ્યવે તમામ લાકડાં જેવાં થઈ ગયાં હતાં.

મગજમાં એક બચાનક ખ્યાલ સાથે ટ્રેવરે તે બાલકને પોતાના હાથમાં ઉપાડ્યું, તેનું માથું નાતાકાતીથી ભારી અનેનું તુરત ઝુમી પડ્યું. તેજ કે-
ળાએ ડેનજરશીલ્ડે જાણ્યું કે તે બીચારું તમામ આખર થઈ ગયું હતું. તે જે ઓરતને ધડના ધડથી ચાલતો હતો તેણી ઉપર એ ગળબ એકાએક આવી પડ્યો હતો. તેણીનું એકનું એક બાલક મરણ પામ્યું હતું. તેણીના સુખની દુન્યા કુખી ગઈ હતી.

જરાજ વારમાં ગાંધ તેની નજદીક આવી ઉભો.

“શેલો ! શેલો. લીટલ ચેપ, મારી સાથ વાત કર,” તે ગભરાયેલો અ-
કરાયેલો પોકારી ઉઠ્યો, “ઓ ખુદા કરેને એ અમરથો બેશુદ્ધ થઈ ગયો
હોય, ડેનજરશીલ્ડ, એ ખાલી બેશુદ્ધ થઈ ગયોયની ? એને ક્યાંડી પા,
મારી પાસે છે. તેથી કાંઈ એને અડચણ તો થશે નહીંની ?”

ટ્રેવર પોતે પણ મોહત જેવો શીકકો મારી ગયો હતો, પણ અણબિ
દીકને વખતે તે પોતાના મગજની ઉપરનો કામ્ય ખોલી દે એવો ન હતો.

“નહીં,” તે બોલ્યો, “ક્યાંડીની કાંઈ જરૂર નથી. તું તારા ઘોડા ઉપર
બેસી જા, અને ડાકટરને માટે દોડી પહોંચ: સાવધ રહેજે, તારું માથું કે-
કાણે રાખજે અને સાવચેતીથી કામ લેજે.”

ગાંધએ શેલોના શીકકો ચહેરા ઉપર બખરાયેલી ચશમે બેંચું.

“હું જાઉંછ, પવનની મીસાલ જાઉંછ, અને ડાકટરને તેડી લાવુંછ.”
અને એટલું બોલી તે પોતાના ઘોડા ઉપર સવાર થઈને લાંથી ઝડપથી
નીકળી ગયો.

પ્રકરણ ૧૪.

“ડેનવર્શીલ્ડ, ખુદાને ખાતર ગાઈ આગળ જા અને તેને સમજાવ,” લોર્ડ કોર્પોરેટને ધીમા સાહદે કહ્યું, “હું શેલોની માય આગળ જઈ છું.”

દુઃખના એક ઘા સમેત ડેનવર્શીલ્ડ ચમક્યો. લોર્ડ કોર્પોરેટનનો હંમેશનો શાંત ઠંડો મુખડો શીકકો પડી ગયલો અને હડબડી ગયલો દીસ્તો હતો. ડોક્ટરે આવી શેલોને તપાસતાં પહેલી નજરે મત આપ્યું હતું કે તે મરણ પામ્યો હતો, તેનાં પડી જવાથી તેની ગરદન ભાંગી ગઈ હતી.

એક પણ ટ્રેવરને એમ લાગ્યું હતું કે લોર્ડ કોર્પોરેટન તે સલાનાશીનાં સમાચાર માટે ડાવેન્ડર પાસે તેને મોકલશે. તે વેળા તેને એક દુઃખના ઝટકા સમેત યાદ આવ્યું કે એક બે કલાક આગમજ તે કેવી તરછોડ કરી તેનાથી છુટો પડ્યો હતો. અને જ્યારે લોર્ડ કોર્પોરેટને તે કારમી ખબર ડાવેન્ડરને પુરી પાડવાનું પોતાને માથે લીધું ત્યારે તેણે છુટકારાનો એક દમ ખેંચ્યો. લોર્ડ કોર્પોરેટન ગયો અને તે હવે ગાઇ આગળ જવું કે નહિ તેનો વીચાર કરતો હતો તેટલાં તેનો ભાઇ રૅન્ડર તેની આગળ દોડી આવ્યો.

“આઈ સે, જરા દયાને ખાતર અંદર આવ અને ગાઇને જો. એ સ્મૉકીંગ ઇમમાં છે. એને શું કરવું તે મને સમજ પડતી નથી. આઇ બી-લીવ હી ઇઝ મેડ.”

“હું આઈ છું,” ડેનવર્શીલ્ડે કહ્યું, “તમે એને કંઈ આપ્યું કે ?”

“નહિ,” રૅન્ડર બોલ્યો, “તે બકબક કર્યા કરેછ. એન્ડી છે પણ એ તેને આંગળી બી લગાડતો નથી.”

“લીવ હીમ ટુ મી, હું એને સમજાવી લેવશ.”

ટ્રેવર સ્મૉકીંગ ઇમમાં ગયો. ગાઈ ત્યાં એક પાંજરામાં પુરાયલા પશુની કાની આમથી તેમ ફેરા ફરી રહ્યો હતો. ડેનવર્શીલ્ડને જોતાંજ તે ઉશ્કેરાઇ ગયો.

“તમે !” તે ખોખરા સાહદે પોકારી ઉઠ્યો, “તમે ! તમે શું માંગો છો ?

તમે મારી આગળ શું કામ આવ્યા છ ? તમે ગઈ કાલે મારી સાથ નાહકની મારામારી શોધધી. અને આજે, ઓ આજે હું જે ઝોરતને હું મારા પોતા કરતાં પણ વધુ ચાહું છું. તેનાં બચ્ચાંને મેં મારી નાખ્યું છે. ઓ ! તેના બદલ હું કાંય નહિ મરી ગયો, તમે સમજો છ કે મેં તેને મારી નાખ્યો ! મેં તેણી પાસેથી તેણીની એકનીએક પ્યારી ચીજ છીનવી લીધી. તે એકજ ચીજ કે જેને ખાતર તો તે બીચારી જીવતી હતી. તેણીને માહરામાં વિશ્વાસ હતો. તેણી જાણતી હતી કે તે મારાજ હાથેમાં સલામત હતો અને મારા પરવરદીગાર, મારીજ ગફલતીથી મારીજ જીલ્લો ભોગ એ થઈ પડ્યો. મેં ખુન કીધું છ. કેમકે એ વાત જાણતાં તેણી જરૂર મરી જશે. શેલો વગર ધવ જીવવાની નથી. તેણીનું દુનીયાનું સર્વસ્વ તે હતો-તેણી જરૂરજ મરી જશે અને એકજ કબરમાં તેઓને દફનાવવાં પડશે. એ બેઉનો ખુની હું છું. “નહિ, મારી સાથ વાત ના કરો. મને ના અટકાવો. મારા મગજમાં જ્વાળાઓ ભડભડી ઉઠેલા છે. હું થેલો થઈ ગયલો છું. અને હું બી મરી જ જવા માગું છું,” ચાકથી હાંસીને ગાઈ વધુ બોલતો અટકી ગયો.

“આય પી જી,” તેને એક ખુરસી ઉપર બેસાડી દેતાં ટ્રેવરે તેની આગળ બેન્ડીતું ઝાસ ખર્ચું.”

“મારી આગળથી ચાલી જ, ડેનજરરીસ,” તે પાછું પોકાર્યો, “તમે શું જાણતા નથી કે હું ખુની છું. આ બચ્ચાંનાં ખુનનો હું જવાબદાર છું. ઓ, મને એકલો છોડો. હું કંઈ માંગતો નથી, મને કાંઈ જોઈતું નથી. તમે ચાલી જાવ. નહિ તો હું જરૂર કંઈનું કંઈ કરી બેસશ.” પણ ટ્રેવર તેની નજદીકથી હઠ્યો નહિ.

“ગાઈ,” ટ્રેવરે શાંત અને મક્કમ અવાજે કહ્યું, “હું તને છોડી જવાનો નથી, બ્યાં સુધી તું એવી થેલીગાંડી બકબક કર્યા કરશે ત્યાં સુધી હું તારી પાસેજ રહેવાનો છું. તને જોઈતું હોય યા નહિ તો બી આ તારે પીવુંજ પડશે.”

તે મક્કમ સાહદની અસર ગાઇ ઉપર થઈ. તેણે પોતાનો મોહત જોયો એહરો ઉઠાવીને ટ્રેવરની ફરડી આંખોમાં એક પળ જોયું અને પછી પોતાના ધ્રુજતા હાથોમાં તે ગ્લાસ લેવા કીધું. ટ્રેવરે પોતાને હાથેજ તે ગ્લાસમાંનો જલદ પ્રવાહી તેના ગળામાં હોમાવ્યો.

“હવે જરા ગુપ્તગુપ્ત પડી રેહ, તુંને જરા વારમાં ફીક લાગશે.”

અને ગાઇ તે સુચના મુજબ એક નીચી ખુરશીમાં અઢેલાઇ પડ્યો. તેણે પોતાની આંખો વીંચી દીધી. હજી તે આંખે અંગે ધ્રુજતો હતો જો કે તેણે બકબકારો કરવો છોડી દીધો હતો.

“ડેનજરરીલ્ડ, હમણા મને છોડીને ના જતો.” થોડો વાર શાંત પડી રહી ગાઇએ કહ્યું.

“નહિ, હું તારી પાસેજ બેઠેલો છું.”

“શું થયું શું ? રોલો તુરતાતુરતજ મરી ગયલો ?”

“હા, તેની ગરદન ભાંગી ગયલી.”

ગાઇએ તે સાંભળી દુઃખનો એક નીસાસો નાંખ્યો.

“અને તેની માય—તેની માય એ જાણેછ કે ?”

“લોર્ડ કોર્પોગટન તેણીને કહેવા ગયલા છે,”

“પેલહેમ ગયો ?” ગાઇએ અજ્ઞયખીથી આંખો ખોલી, “તમારે જવું જોઇતું હતું.”

“ટ્રેવરે તે સાંભળીને પોતાના દાંતો પીસી મુક્યા. તે કાંઈ બોલ્યો નહિ.

“ડેનજરરીલ્ડ,” થોડીક મીનીટની સુપકીદી પછી ગાઇએ કહ્યું, “હું તમને કહેવા માગું છું, તમારે કંઈ જાણવું જોઇએ છે. હમણા નહિ, ખીજી વખત મને કશાખી બાયસ વગર સમજી લેજો. સમજશોની ?”

“ખચ્ચીતજ !” ટ્રેવરે ગાઇની આંખોમાં સીધું જોઇને જણાવ્યું.

“થેંકસ,” ગાઇએ એટલું કહીને પોતાની આંખો વીંચી દીધી અને પછી સુપ પડી રહ્યો.

એક કલાક ઉપર એમ શાંતીમાં ચીતી ગયો. ટ્રેવર ડેનજરરીલ્ડ પોતાના વિચારોમાં મશગુલ રહી ત્યાં એક સોફા ઉપર પડી રહ્યો. એકાએક તે રૂમનું ધ્વજી ઉઘડી ગયું અને અંદર અવેજર લેડી કોર્પોરેશન ધસી આવી. તેણીના મુખડો અજબ હદ સુધીનો શાંત અને મક્કમ દીસ્તો હતો. તેણીએ ટ્રેવરને જોયો નહિ. તેણી સીધી ગાઇ આગળ ગઈ અને તે તેણીને જોતાંજ તેણીના પગે આગળ રડતો કકળતો અને ધ્રુજતો ટુટી પડ્યો.

“ડીઅર ગાઈ, તું એટલો ગમ ના કર,” તેણી બોલી. “હું જાણું છું, કે તુને કેટલું લાગતું હશે. પરંતુ હું તુને જરા બી દુપકો આપતી નથી.”

“એ મારીજ લુલ થઈ,” ગાઈએ ડચકાંઓ સમેત કકળાટ કર્યો, “એ મારીજ લુલ થઈ કે મેં એને છુટો છોડ્યો. હું મને પોતાને કદી માફ કરી શકવાનો નથી. મારીજ બેદરકારીથી, ઇવિ. મારીજ ગુનાહભરી બેદરકારીથી તે તાહરો દીકરો ખોલ્યો.”

અવેજરે ગાઈનો બરડો માયાથી પસવાયો.

“હશ, ડીઅર, તું એવો ખ્યાલ બી ના કર. ખુદનું ધારવું હશે તે થયું છે. આપણો તેમાં ઇલાજ નથી, મને તો વર્ષોના વર્ષોથી લાગતું હતું કે મારો દીકરો હું ઓચીતો ખોડી બેસશ. ગાઈ, ખુદનીજ એ મરણ હતી એમ માની લે,”

તે માતાની શાંતી. તે માતાની ધીરજ અને તે માતાની અજબ જગતી સહનશીલતા જોઈ ટ્રેવર ડેનજરરીલ્ડ ઘણો અજબ થયો. તેણી ગાઈ ઉપર એક વ્હાલસોઈ મારીતરના હેતથીજ ઘાંકા વગેલી હતી. તે દુઃખથી કળ ખાતા જવાનને માયાથી પસવારતી અને પટાવતી હતી.

“ડીઅર,” તેણીએ પાછું પટામણા સાહદે તેને કહ્યું. “હું તારે માટે એક કદી બી જરા જોડેલો પણ શક લઈ જવાની નથી. હું સાચી તારી ઉપકારી છું કે તે મારા દીકરાને આજ સુધીમાં ઘણો સાચવેલો છે ને તેની ઉપર અનેક માયા અને મહેરબાનીઓ બતાવેલી છે. જો, કંઈ બી સાફ

કરવા જેવું હતે તો હું તુને મોટી ખુશીથી માફ કરતે પણ તેવું કાંઈજ નથી. એ મારો દીકરો મને મુશીને આવી જશે એવી ધાસ્તી તો મને કુદ-સ્તીજ હંમેશની હતી. એ આટલી ટુંક ઉમરમાંજ મને છોડી ગયો એ માટે હું ખુદાની આભારી છું. ખુદાની હું એ મારી ઉપર એક મોટી દયા સમ-જુંછ, કે તે માહનામી સાહેબે તેને જાસ્તી રીઆલ્યો નથી અને તેમ કરી મને પણ વધતી દુઃખી અને આગેદેઈ કરી નથી.”

“ઓ ઇવ, ઇવ, તારી એ ભલામી મારું જીવન જાસ્તી તોડી નાંખેછ.” ગાઇએ ડયામણે અવાજે કકલાટ કર્યો, અને ટ્રેવર ડેનજરશીલ્ડ તે મહા સં-તાપનું ચીત્ર પોતાથી વધુ જોઇ ન શકાવાથી તે રૂમમાંથી ગુપચુપ બાહર નીકળી પડ્યો.

પ્રકરણ ૧૫.

ટ્રેવર ડેનજરશીલ્ડ ડાવેન્ગર લેડી કોર્પોરેશનને પછી શેલોની પાયદસ્તના દિવસ અગાઉ મલવા પામ્યો નહી. તેણે કોર્પોરેશન હાઉસમાં શેલોની લાશ ઉપર ભરાયલી જુરી વખતે હાજરી આપી હતી અને ગાઇને પણ તે તે વેળા મળ્યો હતો. તે જવાન ધણો ખીમાર થઇ ગયેલો હતો, અને મન મગજનો ધણો બેકરા અનેલો દીસતો હતો. પોતાની જગ્યાની આખા પછી ટ્રેવર ત્યાં વધુ વાર થોભ્યો નહીં હતો.

લોર્ડ કોર્પોરેશન પાયદસ્તની એક દીવસ અગાઉ મળ્યો હતો; અને તેણે ડાવર હાઉસને લગતી થોડીક ખબરો તેને પુરી પાડી હતી. ડાવર હાઉસમાં-થીજ પાયદસ્ત નીકલનાર હતી, કે જેમાં શેલોના શબને તેની માતાની ઇ-ચ્છાથી ખાસ લઇ જવામાં આવ્યું હતું.

“યુ વીલ કમ, આઇ હોપ,” લોર્ડ કોર્પોરેશને કહ્યું, “ડાવેન્ગરની ઇ-ચ્છાને માન આપીને બધુંજ ઢુકું ને ખાનગી રાખેલું છે. તેણી પોતે પાય-

દસ્તે આવનાર છે. શબને દેવલના કમ્પાઉન્ડમાં દફનાવવાનું છે. અમારા ફે-
મીલી વોલ્ટમાં ઘટવા માટે ડાવેન્ડરને અણુગમે છે. પાયદસ્તની કીયા ખતમ
થયા પછી તેણીની ઇચ્છા છે કે તમારે, ગાઇએ અને મારે ડાવર હાઉસમાં
તેણીની સાથ પાછા ફરવું અને બીજું કોઈ ત્યાં હોય તો તે લોકો ચાલી
નય ત્યાં સુધી ત્યાંજ થોભવું. તેણીની એ ખાહેશનું કારણ શું છે તે હું
નજાતો નથી, પણ હાલના સંજોગોમાં તેણીની મરજી મુજબ વરતવાનું મેં
પસંદ કરેલું છે.”

“એ ઘણું બરહક છે,” ટ્રેવરે કહ્યું.

“ગાઇ પરમ દિવસે પોતાની રેજીમેન્ટમાં જોડાવા જશે. મેં એને રાજી-
નાશું આપવા સમજાવેલો છે, કેમકે હવે એ મારો વારસ હોવાથી એ મારી
વધુ નજદીક રહે એ જોવા હું આતુર છું, પરંતુ એ કાંઈ સમજેલો લાગતો
નથી. જો તમારી સાથ એ વાત કરે તો જરૂર એને સમજાવજો.”

“મને શક છે, સાહેબ, કે એ છોકરો એ વીશે મારી સાથ વાત કરે,”
ટ્રેવરે કહ્યું, “પણ મને તો એમ લાગેછ કે જો એ લશકરી નોકરી થોડાક
સાલ વધુ બળવશે તો તેથી એને લાભજ થશે. આય ગમખ્વાર બનાવ
જુલી જવા માટે એને અહીંથી દૂર રહેવાની ખાસ જરૂર છે.”

“તમે કહોછ તે બી એક રીતે ખરું છે,” લોર્ડ કોર્પોરેશને કબુલ્યું.
અને તે પછી તેઓ છુટા પડ્યા.

બીજે દિવસે નાના રેલોની પાયદસ્ત કાઢવામાં આવી. કુલોથી મહાયલા
તેના કોશીન પછવાડે ડાવેન્ડર લેડી કોર્પોરેશન ચાલી. તેણીની પછવાડે તેના
સાવકો દીકરો ગાઇ બેહદ ગમખ્વાર હૃદયે ચાલતો જણાયો. ટ્રેવર ડોક્ટર
સાથે સૌથી છેલ્લો જોડાયો. તેઓ બન્ને ડાવેન્ડર ઉપર બારીક નજર રાખી
રહ્યા હતા, પણ તેણીની નજર તો તે નાના કોશીન ઉપરજ નજીક ચીટકી
રહી હતી. તે ગંભીર કીયા ખતમ થતાં ડાવેન્ડર, ગાઇ સાથ એક ગાડીમાં
બેસીને ડાવર હાઉસ બહારી હકારી ગાઇ અને ટ્રેવર બીજાઓ બેગો ત્યાં
પાછો ફર્યો.

ગાઈ તેને ત્યાં મલ્યો.

“ડેનજરશીલ્ડ, હું અહીંથી જાવું છું, ઇવની પણ તેજ ઇચ્છા છે, પણ આજે રાતે હું તમારી સાથે ખાનગીમાં વાત કરવા માચું છું, તમે મને ક્યાં મલશે?”

“મારે ઘરે આવજો,” ટ્રેવરે કહ્યું, “હું સાંજે છને સુમારે ત્યાં તમને મલશ.”

એસવા આવેલા ખીન્નઓને મત્રી ભેટીને વીખેરાઇ જતાં લગભગ એક કલાક થયો અને પછી ડાવેન્જરે તેઓને પોતાના રૂમમાં તેડાવી લીધા.

“એસો પેલહેમ, એસો કેપ્ટન ડેનજરશીલ્ડ, તમે લોકો આવ્યા તે માટે હું તમારી ઉપકારી છું. મારે તમો બન્નેને કાંઈ કહેવું છે. ગાઈને મેં તે અત્યાર આગમચનું કહ્યું છે અને મારા ખાસ આગ્રહથીજ તે હમણાં ગેરહાજર છે.”

ડાવેન્જરનો સાહદ ધીમો છતાં ખુલ્લો હતો અને જરાપણ ખંચાયા વગર તેણી બોલતી હતી.

“મારે તમો બંને આગળ એક ખુલાસો કરવાનો છે. કનફેશન કહું તો ખી ચાલે. કેપ્ટન ડેનજરશીલ્ડે ચોક્કસ ગફલતીને લીધે મારી ઉપર એક આક્ષેપ ચલાવ્યો છે તે માટે મારે કાંઈ કહેવું છે. મારે શું કહેવું છે તે ધીરજથી સમજશે એવી મારી ઉમીદ છે. હું જાણું છું કે તે સાંભળ્યા પછી તમો મારું મોઢું જોવા રાજી થશો નહીં. પણ પ્લીઝ, તેથી કાંઈ એમ ના ધારી લેતા કે હું તમારી દયા કે માયા માચું છું. હું સાચું જણાવી દેવાની ઇચ્છા રાખું છું, કારણ કે હું તેમ કરવા ફરજથી બંધાએલી છું.”

તેણી થોભી. લોર્ડ કોર્પોરેટનનો ચહેરો તે સાંભળતાં અન્યબીથી દીગમુઠ બની ગયો હતો. તે ચુપ બેસી રહ્યો પણ ટ્રેવરે પોતાની જખાન ખોલી.

“લેડી કોર્પોરેટન,” ટ્રેવરે ધુજતા સાહદે જણાવ્યું. “તમે એમ નીચાં પડો, વગર કારણે શરમીદાં પડો તે સામે હું વાંધો ઉઠાવું છું. જો મારું

કહેવું વાજખી લાગતું હોય તો તમારું કનફેશન બોર્ડ કોર્પોરેશનની એકલાની આગલ કરો. તમને જડજ કરવાની મને કોઈ જરૂર નથી.”

“પ્લીઝ, કેપ્ટન ડેનજરશીલ્ડ,” તેણી બોલી, “મારી ઈચ્છા છે કે તમે થોભો અને સાંભલો.”

“વેરી વેલ,” ટ્રેવરે ધીમે સાહદે કમુલ્યુ, “સીનસ યુ વીશ ઇટ.”

“થેંક યુ,” અને પછી બોર્ડ કોર્પોરેશન તરફ જોઈને તેણીએ કહ્યું, “કોર્પોરેશનની કેમીલી વોલ્ટમાં મારાં બચ્ચાંને મેં કાંચ નથી દેખાવા દીધું તેનું કારણ હું તમને જણાવીશ. તેનું કારણ એ છે કે મારો રોલો પેલહેમ, તમારા બાવા ને મારાજ પેટનો દીકરો હતો, છતાં તે જે નામ ધરાવતો હતો તેની ઉપર તેને કાયદાપુર્વકનો હક નહીં હતો.”

“શું ?” બોર્ડ કોર્પોરેશન ચમકીને બોલી ઉઠ્યો, “તમે શું બોલો છો તે કાંઈ સમજીએ કે ?”

“હા,” તેણીએ અતી ગમખવારીથી કહ્યું, “હું સારી રીતે સમજું છું. આ સચ્ચાઈ જે હું આજે કમુલું છું તે એક અદવાડીઆ અગાઉ કમુલવા કરતાં હું મરી જવાનું વધારે પસંદ કરતે. તમે લોકો કોઈ જાણતા નથી કે સીડનીમાં હું તમારા બાવાને પરણી તે અગાઉની પણ પરણેલી હતી. તમારા બાવા તે જાણતા હતા. મેં તેવણુ આગળ સધળી વાતો કરેલી હતી. હું પહેલે વીસ વરસની વયે પરણેલી હતી. મારા પપા એકાએક મરણ પામ્યા અને તેવણુના ભાગીદારના વાલીપણા હેઠલ હું આવી. આ માણસ ઘણો ભલો હતો, અને મારું બીજું કોઈ ન હોવાથી હું તેને પરણી ગઈ. છ મહીનામાં મેં જાણ્યું કે તે તો એક માહા ચોર અને લુટાર હતો અને કાયદાની ચુગલમાંથી છટકવા માટે જીવ ઉપર ખેડીને નાસભાગમાં પડેલો હતો. મેં તેને છોડી દીધો અને હું સીડની આવી. મેં મારું નામ ફેરવી નાખ્યું અને હું પરણેલી હતી એ વાતને મેં જુલાવી દીધી. મારી પાસે પૈસા જેવું ઝાઝું નહીં હતું એટલે મારા નિર્વાહ માટે હું ઇસ્ટર્ન

હેમીશપીયર હોટલમાં નોકરી રહી. અહીં મને ખબર મળી કે મારો વર મરણ પામ્યો હતો. પોલીસ તેની પુકે સખત લાગેલી હોવાથી તેણે જીવ ઉપર આવીને એક મોટી નદીમાં નખાવી દીધેને આત્મહત્યા કરી હતી. છ માસ તે પછી ગયડી ગયા. એ બધા દુઃખ અને કંગાલ્યતના હતા. કેમકે હોટલનો મેનેજર ધણો દુષ્ટ આદમી હતો અને મને જીવવા ટકવાજ નહીં દેતો હતો. એ નોકરી છોડી દીધેને મારે શું કરવું તેના હું વમાસનમાં હતી, તેટલાં એકાએક તે હોટલમાં લોર્ડ કોર્પોરેશન, પેલહેમ, તમારા બાવાજી આવ્યા. તેવણ મારી તરફ આકર્ષાયા અને મારા હાથની માંગણી કરી. તેવણ ધણા ભલા હતા અને મને ખરેખરજ પોતાની પરણેતર બનાવવા માંગતા હતા એમ મેં જોયું. અમારી વચ્ચેની ઉમ્મરનો ખ્યાલ કર્યા વગર મેં એક નવ્વલી ઘડીએ હા પાડી. મને કોઈના આશરો અને મદદની બહુ જરૂર હોવાથી હું તેવણ સાથે પરણી ગઈ; હું તેવણ સાથે પરણી ગઈ છતાં તેવણની પદવી અને ખાનદાની વગ માટે તો મને ધીક્રકારજ હતો. પરણવા અગાઉ મેં મારી આગલી જીંદગીની સઘળી ખરી વીગતો તેવણને જણાવી દીધી. અમે પરણી ગયા પછી લગભગ એક વરસે મારા રોલોના જન્મ ટાંકણેજ મને એક કાગળ મળ્યું કે જે મારા આગલા વરનું હતું !”

ડેનજરરીલક સખત ચમક્યો. તેણે ડાવેજર ભણી અજ્ઞયખીથી અવાચક બનેલી આંખે જોયું, પણ તેણીએ તો પોતાની કહાણી આગલજ જારી રાખી. “મારાં બચ્ચાંને ખાતર મેં મારા આગલા વરની ચુપકરીદી ખરીદી. મને કોઈ બેવિશ્વાસથી જોતું નહીં હતું. દરેક જણ મને માન આપતું અને વખાણતું હતું, સીવાય પેલહેમ તમે. અને તમે પણ ખરું શું છે તે કદી જાણ્યું નથી. પેલહેમ તમે તો એમજ માનતા આવેલા છો કે હું એક ઉઠાવગીર ઓરત છું. અને તમારા બાવાજીને મેં સ્ત્રી ચરિત્રની ચાલાકી વાપરીને આંજીને ફસાવેલા છે. તમે મારી સાથે ધણી વેળા ધાતકી રીતે વરતેલા છો પણ મારાં બચ્ચાંને ખાતર મેં તે ચલાવી લીધેલું છે.”

“મેં મારા આગલા ખુરા ભરથારને વારસીક છસો પાઉન્ડ આપવાની કમ્પ્લાઇટ આપી હતી. અને તે લેવા તે પોતે દર ત્રણ મહીને આવતો હતો. લોર્ડ કોર્પોરેશનના મરણ પછી પણ મેં તેને એ મુસારો આપવો ચાલુ રાખ્યો હતો. હું પોતે તે આપવા ડાવર હાઉસના ગેટની બીજી બાજુ જતી હતી. છેલ્લી વેળા તે ત્યાં આવ્યો નહીં હતો. કેપ્ટન ડેનજરરીલ્ડ અનાયાસે તે વેલા ત્યાં હતા—એ મેં પાછળથી જાણ્યું. મને તે વેળા કોઈ બેગાને હોવા વીશેનો શક પડ્યો ન હતો; બીજો દિવસે તેનું કાગળ મારી ઉપર આવ્યું અને પૈસા ક્યાં મોકલવા તે તેમાં લખાઈ આવ્યું. થોડા દિવસ પછી કેપ્ટન ડેનજરરીલ્ડ પેલી બેંકનોટો માટે મારી સલાહ માંગી. મેં તુરતજ જોયું કે તે મારી ઉપર શક રાખતોજ હતો. મેં તેવણને ઉડાવ્યા. તે વેળા તેમ કરવાનું કાંઈ મુશ્કેલ નહીં હતું.

હું જાણતી હતી કે મારો બેદ હવે સલામત રહેવો મુશ્કેલ હતો, તેમ વળી મેં જોયું કે એ પૈસા કેપ્ટન ડેનજરરીલ્ડ રાખવા પણ બીલકુલ ચાહતો નહીં હતો. તેથી મેં, પેલહેમ, તમારી પાસ આપવાની તેને સુચના કરી. હવે છતાં થવામાંજ મેં સલામતી ધારી. બીજો જંગલ હવે મને પૈસા મેલવવાની હતી અને તે માટે મેં ગાઈ પાસ મદદ માંગી. તેણે મને તે લાવી આપ્યા અને મેં તે લંડન મોકલી આપ્યા. મારા બચ્ચાંનાં મરણને દિવસેજ મને લંડનથી એક કાગળ મળ્યું કે મી. હેરોલ્ડ ક્લે, કે જેવણ ઉપર હું ચાલુ પૈસા મોકલતી હતી, તેવણ હાર્ટીસીઝની બીમારીથી મરણ પામ્યા હતા, અને તેવણની છેલ્લી ઈચ્છા મુજબ મને તે સમાચાર મોકલવામાં આવ્યા હતા.

“એક રીતે હવે હું છુટી થઈ હતી. મારો બેદ હવે સલામત હતો. તે કાગલ વાંચીને હું બહુ ખુશી થઈ ગઈ, પણ તે મારી ખુશાલી ઝાઝો વાર નીબી નહી. થોડાજ વારમાં મને બીજા સમાચાર મળ્યા અને તે મારા વહાલા રોલોના અકસમાતીક મરણના હતા.” તેણી એકાએક બોલતાં અટકી ગઈ અને

હાંડી ગમખવારીનું એક ડચકું તેણીએ આધું.

“મેં કહેવા જોગું બધું કહી દીધું છે. મારી ભુલ, મારું પાપ, મારી શરમીંદગી તમે જ કહો તે મેં તમારી આગળ કબુલી છે. ખોદાની મહેરબાનીથી હું બેનસીબ રહેલી છું અને કદાચ એજ તેની મહેરબાનીની ગેરહાજરી મારી તોજ્જેશના બદલાઈ પડશે.”

તેણી બોલતાં અટકી ગઈ. લોર્ડ કોર્પોરેશન પોતાની બેઠકમાંથી ઉઠી ઉભો થયો. તેનો ચહેરો અત્યંત કોંપી બન્યો.

“હા, હું સમજું છું,” તેના મુખડા ઉપર એક આંધી નજર કરીને ડાવેન્ડર બોલી. “કે મારે એકદમ અત્રેથી ચાલી જવું જોઈશે, પણ મને તેનો મુનકો નથી, મારાં બચ્ચાં વિના હું અહીં રહી શકવાની બી નથી. પેલહેમ, તમે હાંદગીબરના શુદ્ધા, સદાચારી અને પ્રમાણીક હોવાથી મારો આ એકરાર સાંભળીને તમને મને કાંઈ ઘણું કડવું કહી સંભાળવાનું મન થતુ હશે, પણ—”

લોર્ડ કોર્પોરેશન ત્યાં હવે વધુ વાર થોભવા માંગતો નહીં હતો. એક ઝેરી નાગનથી ડરીને કોઈ ભાગી ગયે તેમ બડકીને તે તે રૂમમાંથી બહાર ચાલ્યો ગયો.

“કેપટન ડેનજરરીલ્ડ” તેણે તે રૂમના બારણા ઉપર જઈ પુગતાં કહ્યું.

ડેનજરરીલ્ડે તેને તુરત ધીમો પણ મક્કમ જવાબ આપ્યો, “હું આવું છું, સાહેબ.”

અને લોર્ડ કોર્પોરેશન ત્યાંથી ચાલતો થયો. તેના ગયા પછી ડાવેન્ડર થાક અને હાંફથી આજેઝ આવેલી પેલહેમના મોઢા તીરસ્કારથી અત્યંત શરમીંદી બનેલી, પોતાનો હોંસ ખોલી દબને ટ્રેવરના પગો આગળ બેશુદ્ધ ડુટી પડી.

પ્રકરણ ૧૬.

“મમા, ડાવેજર લેડી કોર્પોગટન બહુ ખીમાર છે, વીલ યુ હુ ગો હર? નોકરો સીવાય તેણીને મદદ કરનાર કોઈ નથી.”

“મારા દીકરા, હું જરૂર જવશ.” મીસીસ ડેનજરરીલ્ડ પોતાના બેટાના નખાઈ ગયેલા ચહેરા ઉપર માયાથી નજર નાંખી તુરત કહ્યું.

“મને બય છે કે તેણી ઘણી ખીમાર છે” ટ્રેવરે કહ્યું, “તમે તેણીને સમજવીને જો બને તો અહીં લાવો તેણીને કહેજો કે હું અહીં નથી રહેવાનો, કેડે ચાલી જવશ. તમે અને પપા તેણી ઉપર મહેરબાની રાખશોની?”

“મારા બહાલા દીકરા, કોઈને ખાતર નહીં તો તારે ખાતર હું તેણીને ચાહ્યા વગર રહી શકવાની નથી.”

“મમા, તમે તેણીને તેણીનેજ ખાતર ચાહવ,” તે જરા ગુંચવાઈને બોલ્યો; “તે ખીચારીએ બહુ ખમ્યું છે.” તે એટલું બોલતાં પોતાની માની-તર આગળથી ફરી ગયો અને મીસીસ ડેનજરરીલ્ડ મામલો થું હતો તે ચેતી જઈને ડાહપણ વાપરીને ત્યાંથી ચાલતાં થયાં.

ગાઈ પોતાની કપડાત મુજબ ટ્રેવરને મલવા તેને ઘરે તે સાંજે આવ્યો. તેનો ચહેરો ઉતરી ગયેલો હતો.

“લુક હીઅર, ડેનજરરીલ્ડ,” તે બોલ્યો, “આપણે બેડએ ચોક્કસ એક ભુલ કરેલી છે, તેથી આપણે ટંટા કરીશું નહીં. હવે તમે બ્યારે સાચી વાત બોલીશ ત્યારે મને પાછો દોસ્ત તરીકે સ્વીકારી શકહેનું નહીં કરો?” ગાઈએ એમ કહેતાં ટ્રેવરના ચહેરામાં પાંધરું જોયું. “તમે બોલો છો કે હું ઇવને ચાહું છું—હં મેશા ચાહતો આવ્યો છું. હું એ વાત ના પાડતો નથી. તેણી ચાહવાનેગજ એક પુટલી છે. હવે તેણી છુટી છે. ડેનજરરીલ્ડ, જા અને જીત, મને ખાત્રી છે કે હવે તેણી તને ના પાડવાની નથી.”

તે બોલતાં જરા અચકયો અને થોડો વાર ત્યાં ચુપકાદી ફેલાઈ. ટ્રેવરને ચુપ જોઈ તે જરા ગુસ્સે થયેલો દીસ્યો.

“શું ભુતકાલનું વીસરી જવા જેટલા તમે ઉદાર થઈ શકતા નથી?” તે છોકરાએ અચરતીથી જણવા ચાહ્યું.

“હું બધું વીસરી ગયો છું.” ટ્રેવરે શાંતિથી કહ્યું. “પણ હું ખાત્રી-પૂર્વક બાણવા માગું છ કે તેણી છુટી છે? શું ખરેખરજ તે માણસ મરી ગયો છે?”

“હા, તે માટે નીશ્ચિત રહેા.” ગાઇએ કહ્યું “નોટસો પાછી આવી છે અને તેની સાથે તેનું ઝુજરી રાયરચીયું બી. જે ધવે પીછાણ્યું છે. ઈંગ્લાન્ડમાં તેના કોઈ મિત્રો નહીં હતાં, સીવાય કે તે લંડનમાં રહેતો હતો તે ઘરનો એક પાડોશી ભાડુત. આ માણસ કોઈ ધણો પ્રમાણીક નીકળ્યો છે. અને ધવે તેને તે માટે ઇનામ પણ આપ્યું છે. ઇવની પોતાની ખાત્રી પણ થઈ ગઈ છે કે તે મરણ પામ્યો છે. વરસો થયાં તેણે કહેનું નામ ધારણ કર્યું હતું, કે જે નામેજ તેને દફનાવવામાં આવ્યો છે.”

“આઈ સી,” ટ્રેવર બોલ્યો, “ત્યારે એ તદ્દન ખરું છે. ત્યારે હવે વધુ કાંઈ કરવાની જરૂર નથી?”

“તે તમારા હાથમાં છે.” ગાઇએ ધીમેથી કહ્યું, “હું તો મારી ફરજ ઉપર પાછો જાઉં છું, પેલહેમ સાથે મેં પંચાતી કરી છે. તે મને લશકરી નોકરી છોડી દેવા કહે છે. પણ મારો તેવો મનસુખો નથી. હું અહીં એની સાથે રહેવા ઝાઝો માંગતો નથી. ચાલો હું જાઉં છું. ગુડબાય. થેંક્સ ફોર સીઇંગ મી,” ગાઇએ ટ્રેવરની આંખોમાં કાંઈક ઓજરખ્વાહીથી જોઈને વધુમાં ઉમેર્યું “બી કાઇન્ડ ટુ હર, તમે ભલા છો અને ભલાજ થશો. બાણજો કે તમારી દરેક ભલાઈને તે લાયક છે.”

તેણે શેકહેન્ડ માટે લાંબો કરેલો હાથ ટ્રેવરે પોતાના હાથમાં પકડી રાખ્યો.

“ગાઈ, હું તારી મારી માગું છું.” ટ્રેવરે ગદગદીત કંઠે કહ્યું, “તેમ કરવાની મારી ફરજ છે. મારી ભુલ માટે હું ધણો દલગીર છું.”

“પ્લીઝ, ડોન્ટ,” ગાઇએ જરા ધ્રુજતા સાહદે જણાવ્યું. “એવી ભુલ તો મેં સેંહકડો મરતખા કરી છે. તમે લંડન આવો ત્યારે મને મલવા આપજો. તમારા વચ્ચે સમાધાની થઈ જાય કે મને લખજો. એક વાતની તો ખાત્રી રાખજો, ડેનજરશીલ્ડ, કે તેણી તમને ચાહેછ. એટલુંજ કહેવા હું આજે અહીં આવ્યો છું. એ મેં જાણ્યું છે. નેવર માઇન્ડ હાઉ. મારો ઉપ-

કાર માનવાની કે મારી માંગવાની કોઈ જરૂર નથી. ગુડબાય.” અને એટલું બોલી ગાઈ કાંઈ વધુ બોલ્યા વગર ત્યાંથી ચાલી ગયો.

* * *
“મારા દીકરા, તું લંડન જવાનો વિચાર માંડી વાલ અને પહેલા એનેજ મલ,” મીસીસ ડેનજરફીલ્ડે માયાથી સમજાવ્યું, “હું બધું બાણું છું અને તું તેણીને અહીંથી મળ્યા વગર ચાલી જશે તો ભુલ કરશે, મારી સલાહ માન, દીકરા, તેણીને પહેલો મલ.”

“પણ હું એમ પુછું, મમા, કે તેણીએ મને મલવા માંગ્યું છે કે?”
“હું તેણીની વતી તારી પાસ માંગી સઉ છું,” ટ્રેવરની માતાએ આગ્રહપૂર્વક કહ્યું.

તે એક પલ વિચારમાં પડ્યો.
“વેરી વેલ, મમા, જો તેણી મલવા માંગતી હોય તો હું તેણીને મળું. અને ગુડબાય કહ્યું.”

“તેણી મારા સીટીંગ રૂમમાં છે.” તે માતાએ તેને જવાની સુચના આપી.
તે ગયો, બારણા ઉપર બહારથી ટકોરા માર્યા અને “અંદર આવો” ના જવાબમાં તે અંદર દાખલ થયો.

તેને જોતાં સાથ ચહેરો ગાંઝાળી થતાં તે મધુરી મીઠું હાસ્ય હસ્તી ઉભી થઈ.

“કેપટન ડેનજરફીલ્ડ, તમારી કેટલી મેહરબાની છે કે તમે મને ગુડબાય કરવા આવવાની ખાસ તકલીફ લીધી.”

ટ્રેવરને પોતાના તમામ શરીરમાંનું લોહી તેના મગજ ઉપર ધસી જતું લાગ્યું. તેનો ઠરાવ, તેનું અડતાપણું, તમામ ગાયબ થઈ ગયું અને તે તેના ગુંદણ આગલ બેસી ગયો.

“મારી ડારલીંગ, જો, તું ધમ્મતી હશે તોજ તે ગુડબાય થશે.”

તે મધુરી જરા ખંચાઈ.

“ઓ પણ તમે ભુલી જતો છો!”

“હા, હું ભુલી જતું છું,” તેણે જુસ્સાથી જવાબ કર્યો અને તેણીના હાથો પોતાના હાથોમાં લઈ જોશભર સુમ્યા.

“હું ભુલી જતું છું ને ભુલીજ જવા માગું છું. અસ જો એરતને હું મારાં જનોજીગરથી ચાહું છું તે ફક્ત મારી છે, તે સીવાય હું કાંઈજ યાદ રાખવા માંગતો નથી.”

“શું હજુ બી તમારા એજ વિચાર છે?”

“હા, તે ક્યાં નથી અને કદી ફરવાના નથી.”

“મારી ભુલ-મારાં પાપ છતાં તમે મને પરણુવા આહો છો?”

તેણે તેણીને હૈયાં સરસી આંખી.

“હું પોતે પણ ગુનેહગાર છું,” તેણે ગંભીરાધથી કહ્યું.

“ઓ, પણ આવી રીતના નહી,” તેણીએ ધીમેથી કહ્યું, “આખરનો સવાલ તમારે મન દુન્યાનો સર્વ શ્રેષ્ઠ અને સર્વથી કાંમતી સવાલ છે. તે તમારી નજરોમાં અતી પવિત્ર છે,” અને પછી તે ઝનુનમાં આવીને દુઃખની એક ક્ષત્ર સાથ પોકારી ઉઠી, “ઓ, રોડો, મારાં બહાલાં બચ્યાં, એ બધું મેં તારે ખાતર ખમ્યું છે.”

“ધવ, ચુપ થઈ જા,” ટ્રેવરે તેના પાસામાં બેસી જઈને તેને પોતાના અંતરમાં દાખી દેતાં ઘણાજ ધીરજભર્યાં સાહસે કહ્યું, “ચુપ થઈ જા અને એ બધું વીસરી જા, હવે તું મારી છે. તું સમજેછ, મારી? તારાથી હવે મારાથી છટકાવાનું નથી. મેં તુને કહ્યું હતું ની કે હું પાછો આવશ અને હવે તો તું બહાલીને મીઠી મોહરદાર બનાવીનેજ હું પાછો ફરશ. જો, મારી ડારલીંગ, મારી તરફ જો, મારા ચહેરામાં જો. અને હસ. તારો અંધાપો દુર થયો છે. ત્યાં પાછો સુખનો પ્રકાશ પ્રકાશે છે. તારી રંજનો બદલો તુને મળ્યો છે.”

તે દીલ્લ્યા જવાબમાં કાંઈ બોલી નહી. તે પોતાના બહાલા ટ્રેવરને વલગીને ખામોશજ બેસી રહી. અને ત્યારે પોતાનો જવાબ મલી ગએલો સમજીને ટ્રેવર ડેનજરરીટસનું હૃદય અતી હરખને મારે ખુશીથી નાચકુંદ કરવા લાગ્યું.

વાંચનારા, મેહરબાનો, હવે વધુની શું જરૂર છે. પાછાં કોઈ વેલા બહેન મહેરબાબ દાવરની મેહરબાનીથી આપણે મળ્યે તેટલાં ખુદા હાફેઝ.

સમાપ્ત.

